

Πανεπιστήμιο Πειραιώς – Τμήμα Πληροφορικής

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Προηγμένα Συστήματα Πληροφορικής»
Κατεύθυνση «Ψηφιακός Πολιτισμός»

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Τίτλος Διατριβής	<p><i>Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.</i> Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις. Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.</p> <p><i>Syros Virtual Museum: the tangible and the intangible element.</i> Integrated cultural heritage management and new museological approaches. Standard data models and controlled vocabularies for cultural goods documentation.</p>
Όνοματεπώνυμο Φοιτητή	Αθηνά Χρόνη
Πατρώνυμο	Μιχαήλ
Αριθμός Μητρώου	ΜΠΣΠ 17073
Επιβλέπων	Ομότιμος Καθηγητής Ε.Μ.Π. κ. Ιωσήφ Στεφάνου

Ημερομηνία Παράδοσης **15 Μαΐου 2019**

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

Ιωσήφ Στεφάνου,
Ομότιμος Καθηγητής
Εθνικού Μετσόβιου
Πολυτεχνείου

Θεμιστοκλής
Παναγιωτόπουλος,
Καθηγητής
Πανεπιστημίου
Πειραιώς

Δημήτρης Βέργαδος,
Αναπληρωτής
Καθηγητής
Πανεπιστημίου
Πειραιώς

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Στον Παύλο, τον Μανώλη, την Αγγελική.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Με τον τρόπο του Γ.Σ.

Όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει.
Στο Πήλιο μέσα στις καστανιές το πουκάμισο του Κενταύρου
γλιστρούσε μέσα στα φύλλα για να τυλιχτεί στο κορμί μου
καθώς ανέβαινα την ανηφόρα κι η θάλασσα μ' ακολουθούσε
ανεβαίνοντας κι αυτή σαν τον υδράργυρο θερμομέτρου
ώσπου να βρούμε τα νερά του βουνού.
Στη Σαντορίνη αγγίζοντας νησιά που βουλιάζαν
ακούγοντας να παίζει ένα σουραύλι κάπου στις αλαφρόπετρες
μου κάρφωσε το χέρι στην κουπαστή
μια σαΐτα πιναγμένη ξαφνικά
από τα πέρατα μιας νιότης βασιλεμένης.
Στις Μυκήνες σήκωσα τις μεγάλες πέτρες και τους θησαυρούς των Ατρείδων
και πλάγιασα μαζί τους στο ξενοδοχείο της «Ωραίας Ελένης του Μενελάου»·
χάθηκαν μόνο την αυγή που λάλησε η Κασσάντρα
μ' έναν κόκορα κρεμασμένο στο μαύρο λαιμό της.
Στις Σπέτσες στον Πόρο και στη Μύκονο
με χτίκιασαν οι βαρκαρόλες.

*Α/π Αυλίσ, περιμένοντας να ξεκινήσει.
Καλοκαίρι 1936
Γ. Σεφέρης, Ποιήματα, Ίκαρος*

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η υλοποίηση μιας ερευνητικής διαδικασίας απαιτεί κατ'αρχήν έμπνευση, στοιχείο που θα αποτελέσει τόσο τον σπινθήρα της έναρξής της όσο και την κινητήρια δύναμη που θα συντελέσει στην επιτυχή ολοκλήρωσή της. Η πορεία της διαδικασίας περιλαμβάνει όλα εκείνα τα στοιχεία, συνήθως δίπολα, που χαρακτηρίζουν και διέπουν και τη ζωή μας: προβλήματα-λύσεις, ανατροπές-εκπλήξεις, απογοήτευση-ενθουσιασμός. Για τους λόγους ακριβώς αυτούς, είναι εξαιρετικά σημαντικό να βρεθούν δίπλα σου άνθρωποι που θα σε στηρίξουν σε κάθε στιγμή: ο Καθηγητής μου κ. Ιωσήφ Στεφάνου, Ομότιμος Καθηγητής του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, υπήρξε η έμπνευση, το στήριγμα, ο φωτοδότης στο μακροσκελές μονοπάτι μου. Μου έδωσε όχι μόνο μαθήματα επιστήμης, αλλά και μαθήματα ζωής.

Έχω την τύχη λοιπόν να είμαι πλέον διά βίου μαθήτριά του, και το «ευχαριστώ» προς το πρόσωπό του είναι πραγματικά πολύ λίγο.

Θα ήθελα επιπλέον να ευχαριστήσω τον κ. Θεμιστοκλή Παναγιωτόπουλο, Καθηγητή του Πανεπιστημίου Πειραιώς και την κ.Βασιλεία Στεφάνου, Επίκουρο Καθηγήτρια του Αμερικανικού Κολλεγίου Ελλάδος-Degee, για τη θερμή υποστήριξή τους και την εξαιρετική μας συνεργασία, καθώς και τα μέλη της Επιστημονικής Ομάδας του κ. Ιωσήφ Στεφάνου, κ.Πάυλο Χατζηγηρηγορίου, κ.Αρχοντούλα Βασιλαρά, κ.Ελένη Λινάκη, κ. Σμαράγδα Φραγκιαδάκη-Πετράτου και κ.Αλίκη Τζίκα-Χατζοπούλου.

Επίσης, πολλά ευχαριστώ στον κ.Δημήτρη Βέργαδο, Αναπληρωτή Καθηγητή του Πανεπιστημίου Πειραιώς και, βέβαια, σε όλους μου τους Καθηγητές του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Προηγμένα Συστήματα Πληροφορικής»/Κατεύθυνση «Ψηφιακός Πολιτισμός» του Τμήματος Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Πειραιώς για τη γόνιμη συνεργασία μας καθ' όλη τη διάρκεια σπουδών.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Το *Εικονικό Μουσείο Σύρου* και το *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων* σχεδιάστηκαν, αναπτύχθηκαν και υλοποιήθηκαν από την φοιτήτρια Αθηνά Χρόνη, Δρα Αρχαιολόγο-Ιστορικό Τέχνης, ως Μεταπτυχιακή Διατριβή με Επιβλέποντα Καθηγητή τον κ. Ιωσήφ Στεφάνου, Δρα Αρχιτέκτονα Πολεοδόμο, Ομότιμο Καθηγητή Ε.Μ.Π., στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς «Προηγμένα Συστήματα Πληροφορικής»/Κατεύθυνση «Ψηφιακός Πολιτισμός», κατά το Ακαδημαϊκό Έτος 2018-2019. Δεν επιτρέπεται η αναπαραγωγή μέρους ή του συνόλου των προαναφερθέντων.

© Για τον σχεδιασμό, ανάπτυξη και υλοποίηση του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* και του *Εικονικού Μουσείου Σύρου Ανοικτών Δεδομένων* Αθηνά Χρόνη

© Για τα εικονικά εκθέματα: όπως αναλυτικά αναφέρονται στις σχετικές βιβλιογραφικές αναφορές.

athina.chroni@gmail.com

<http://dspace.lib.ntua.gr/handle/123456789/6389>

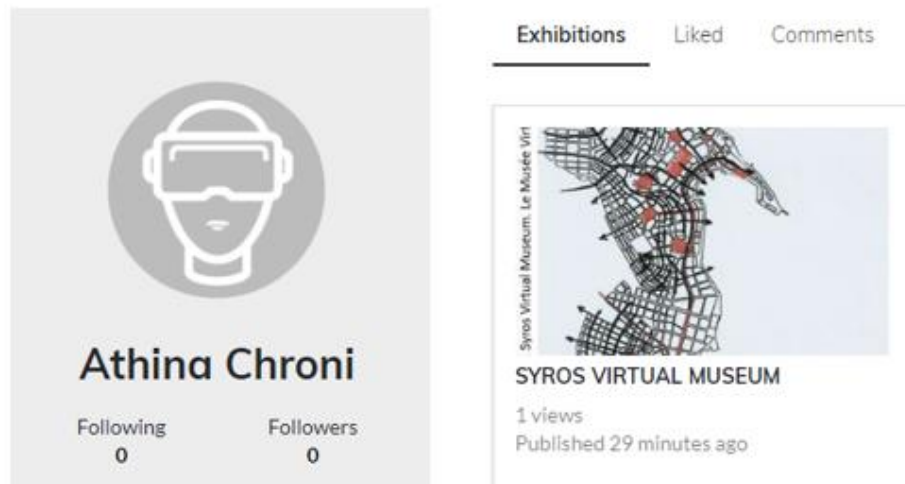
<https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/27866>

<https://sites.google.com/site/athinachroni/>

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

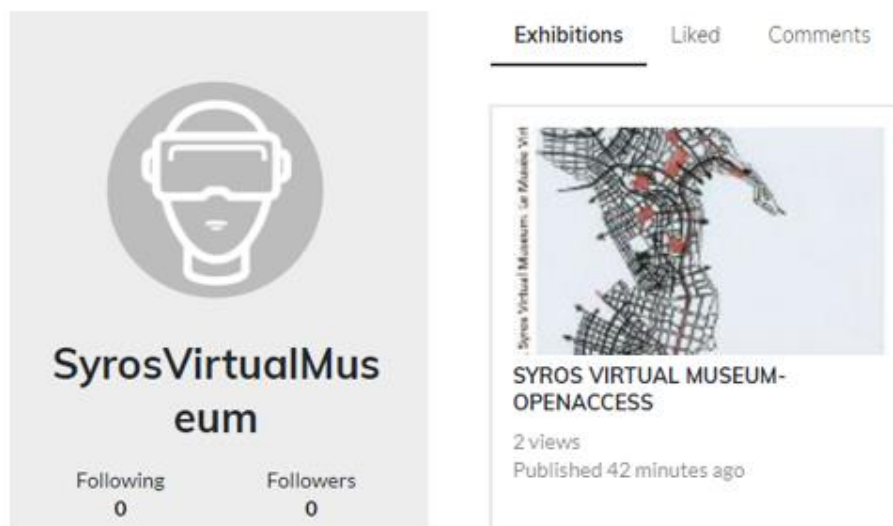
Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

<https://www.artsteps.com/view/5cd83eff663c7487fa84964>

<https://www.artsteps.com/view/5cd83eff663c7487fa84964>

<https://www.artsteps.com/view/5cd7e7211b265b483b38de8c>

<https://www.artsteps.com/view/5cd7e7211b265b483b38de8c>

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	22
ABSTRACT	22
ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΟΜΗΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ	23
ΠΡΟΟΙΜΙΟ	28
1 Η ΉΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ	29
1.1 ΜΟΥΣΕΙΟ – ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ.....	30
1.2 ΜΟΥΣΕΙΟ – ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	31
1.3 ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ.....	31
1.3.1 Η έννοια της εικονικής πραγματικότητας (Virtual Reality-VR).....	32
1.3.2 Η έννοια της επαυξημένης πραγματικότητας (Augmented Reality-AR).....	36
1.3.3 Η έννοια της μεικτής πραγματικότητας (Mixed Reality-MR).....	37
1.4 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ/ΔΙΑΣΑΦΗΝΙΣΗ ΟΡΩΝ ΜΗ ΕΙΚΟΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ.....	39
1.4.1 Μη εικονικό ή φυσικό μουσείο.....	39
1.4.2 Εικονικό μουσείο.....	40
1.4.3 Μη εικονικό και εικονικό μουσείο: βασικές αρχές εύρυθμης λειτουργίας.....	41
1.5 ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟ.....	41
2 ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑ	43
2.1 ΝΕΕΣ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ.....	44
3 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ	45
3.1 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΑΓΑΘΑ - ΟΡΙΣΜΟΣ.....	46
3.1.1 Πολιτιστική κληρονομιά, υλική - ορισμός.....	46
3.1.2 Πολιτιστική κληρονομιά, άυλη - ορισμός.....	47
3.1.3 Πολιτιστική κληρονομιά, φυσική - ορισμός.....	48
3.1.4 Πολιτιστική κληρονομιά, ψηφιακή - ορισμός.....	48
3.2 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ - ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ.....	48
3.3 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ - ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ.....	48
4 ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ	51
4.1 ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ - ΟΡΙΣΜΟΣ.....	51
4.1.1 Αντικείμενο δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας.....	52
4.1.2 Περιπτώσεις μη προστατευόμενων έργων.....	52
4.1.3 Εξουσίες δημιουργών – Περιουσιακό Δικαίωμα.....	52
4.1.4 Εξουσίες δημιουργών – Ηθικό Δικαίωμα.....	53
4.2 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ.....	53
4.2.1 Καταγραφή, τεκμηρίωση και καταχώρηση υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς.....	53
4.2.2 Ψηφιοποίηση – ορισμός.....	54
4.2.3 Στόχοι της ψηφιοποίησης.....	54
4.2.4 Πρώτη παράμετρος επιλογής των έργων του Εικονικού Μουσείου Σύρου.....	55
5 Η ΣΥΡΟΣ – ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	57
5.1 ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ.....	57
5.2 ΆΣΤΥ-ΑΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ-ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ-ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΟΛΗ.....	58
5.3 Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΕΝΟΣ ΤΟΠΟΥ.....	59
6 Η ΣΥΡΟΣ– ΕΙΔΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	63

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

6.1	Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΣΥΡΟΥ	63
6.2	ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	64
6.3	Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΣΥΡΟΥ	66
6.4	Η ΑΡΧΙ ΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΣΥΡΟΥ: Άνω Σύρος και Ερμούπολη	69
6.4.1	Άνω Σύρος	69
6.4.2	Ερμούπολη	70
6.4.3	Άνω Σύρος – Ερμούπολη: Συνοπτική θεώρηση	74
7	ΤΟ ΕΙΚΟΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΥΡΟΥ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ	75
7.1	ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΕΙΚΟΝΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΑΦΗΓΗΜΑΤΟΣ	75
7.2	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	76
7.2.1	Μεθοδολογία: Συλλογή δεδομένων	78
7.2.2	Μεθοδολογία: Ανάλυση των προδιαγραφών λειτουργίας και των απαιτήσεων	78
7.2.3	Μεθοδολογία: Σχεδιασμός του εικονικού χώρου	79
7.2.4	Μεθοδολογία: Σχεδιασμός παρουσίασης των εικονικών εκθεμάτων	81
7.2.5	Μεθοδολογία: Σχεδιασμός της διαδραστικότητας του εικονικού χώρου	82
7.2.6	Μεθοδολογία: Δημιουργία προτύπου και αξιολόγηση	82
7.2.7	Μεθοδολογία: Εφαρμογή και ανάπτυξη του εικονικού χώρου και των εδώ ευρισκόμενων εικονικών εκθεμάτων	83
7.2.8	Μεθοδολογία: Αποτίμηση – συμπεράσματα	83
7.3	ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΕΙΚΟΝΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΣΥΡΟΥ	83
7.4	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΙΚΟΝΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΔΩ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΩΝ ΕΙΚΟΝΙΚΩΝ ΕΚΘΕΜΑΤΩΝ	84
7.4.1	Εξωτερικός χώρος	85
7.4.2	Κεντρικός χώρος – χώρος υποδοχής	88
7.4.3	Πολιτισμός Αρχαίας Σύρου: Χαλανδριανή, Καστρί, Ελληνικό	100
7.4.4	Πολιτισμός Καθολικής Σύρου: Άνω Σύρος	115
7.4.5	Πολιτισμός Νεοκλασικής Σύρου: Ερμούπολη	134
8	ΕΠΙΛΟΓΗ ΛΟΓΟΤΥΠΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΕΙΚΟΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΥΡΟΥ	159
9	ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΙΚΟΝΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΣΥΡΟΥ: ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΛΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ	160
10	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΙΚΟΝΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΣΥΡΟΥ-ΥΠΑΡΧΟΝ ΠΛΑΙΣΙΟ	164
10.1	Τοπιο-Νόμος 3827/2010 (ΦΕΚ Α' 30/25.2.2010)	164
10.2	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ-ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ-ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ	166
10.2.1	Πνευματική ιδιοκτησία & νέοι τύποι αδειών	166
10.2.2	Πνευματική ιδιοκτησία & νέες πρακτικές φορέων	168
10.2.3	Πολιτιστική κληρονομιά και Ευρωπαϊκή Ένωση	168
10.2.4	Πολιτιστική κληρονομιά και σύγχρονη παραγωγή	169
10.2.5	Πολιτιστική κληρονομιά και μοντέλα διαχείρισης	171
10.3	ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	175
11	ΠΛΗΘΟΠΟΡΙΣΜΟΣ - ΜΟΝΤΕΛΟΠΟΙΗΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ - ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΑ ΛΕΞΙΛΟΓΙΑ. ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ: ΕΙΚΟΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΥΡΟΥ	180
11.1	ΣΧΗΜΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ VRA CORE 4.0	191
11.1.1	Σχήμα δεδομένων VRA CORE 4.0 – Βασική δομή	191
11.1.2	Στοιχεία, υποστοιχεία και ιδιότητες-VRA CORE 4.0	192
11.2	ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΑ ΛΕΞΙΛΟΓΙΑ GETTY VOCABULARIES	193
11.3	ΔΙΑΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΑ ΑΝΟΙΚΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ (LINKED OPEN DATA-LOD)	195
12	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ	197
13	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΙΚΟΝΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΣΥΡΟΥ-ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	199

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

14	ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΆΣΜΑΤΑ	201
	ΤΕΛΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΣΚΙΑΓΡΑΦΗΣΗ - ΣΤΟΧΟΙ	203
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι - ΟΡΟΛΟΓΙΑ-ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ	204
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ - ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ.....	207
	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ <i>ΕΙΚΟΝΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΣΥΡΟΥ</i>	207
	<i>Εικονικό Μουσείο Σύρου-Πρόσβαση από συσκευή κινητού τηλεφώνου</i>	240
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ - ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΕΚΘΕΜΑΤΩΝ <i>ΕΙΚΟΝΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΣΥΡΟΥ</i>.....	244
	ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ – ΧΩΡΟΣ 1	244
	ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ – ΧΩΡΟΣ 2	249
	ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ – ΧΩΡΟΣ 3	253
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	256
	ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ	267
	ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ.....	267

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

EΙΚΟΝΕΣ

Εικόνα 1: Το <i>Sensorama</i> του Morton Heilig.....	33
Εικόνα 2: Το <i>Sensorama</i> του Morton Heilig.....	34
Εικόνα 3: The sword of Damocles των Ivan Sutherland και David Evans.	35
Εικόνα 4: Τα τρία δομικά στοιχεία της <i>εικονικής πραγματικότητας (Virtual Reality-VR)</i>	36
Εικόνα 5: Pokemon Go: οι εικονικές μορφές έχουν υπερτεθεί ψηφιακά στον πραγματικό κόσμο. Πηγή: Pokemon Go. https://www.pokemongo.com/en-us/ (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019).....	37
Εικόνα 6: Milgram's reality-virtuality continuum.....	38
Εικόνα 7: Εικονικοί χαρακτήρες ενσωματωμένοι σε μια ζωντανή ροή βίντεο του πραγματικού κόσμου. Πηγή: R. Freeman, A. Steed and B. Zhou, Rapid Scene Modelling, 2005, Registration and Specification for Mixed Reality Systems Archived 2007-02-06 at the Wayback Machine Proceedings of ACM Virtual Reality Software and Technology, pp. 147-150, Monterey, California.	38
Εικόνα 8: «Η άυλη πολιτιστική κληρονομιά ως κινητήρια δύναμη της πολιτιστικής πολυμορφίας, είναι εξαιρετικά εύθραυστη.» Πηγή: http://www.unesco-hellas.gr/gr/3_5_2.htm (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019).....	47
Εικόνα 9: U.N.E.S.C.O. https://en.unesco.org/ (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019).....	49
Εικόνα 10: U.N.E.S.C.O., World Heritage Sites. https://whc.unesco.org/ (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019).....	49
Εικόνα 11: I.U.C.N. https://www.iucn.org/ (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019).....	50
Εικόνα 12: ICCROM. https://www.iccrom.org/ (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019).....	50
Εικόνα 13: I.C.O.M.O.S. https://www.icomos.org/en/home-wh (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019).....	50
Εικόνα 14: Δορυφορική Εικόνα Κυκλάδων από Google Maps, https://www.google.gr/maps/ (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019).....	57
Εικόνα 15: Wilhelm von Weiler: The port of Ermoupolis. Watercolour 0.30 x 0.45 m. Athens, Benaki Museum. Fotopoulos, D., Delivorrias, Ang., Greece at the Benaki Museum, Benaki Museum, Athens 1997, p. 591, fig. 1044. © Benaki Museum, Athens. http://www.ime.gr/chronos/12/en/general/gallery/202.html (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)...	71
Εικόνα 16: <i>Εικονικό Μουσείο Σύρου</i> , https://www.artsteps.com/view/5cd83eff663c7487fa84964 (τελευταία ανάκτηση, 12/05/2019).	79
Εικόνα 17: Εναέρια άποψη του εικονικού χώρου, η οποία καθιστά σαφή τη σταυροειδή κάτοψη, και την οργάνωση των τριών αιθουσών περιμετρικά του κεντρικού χώρου.	80
Εικόνα 18: Άποψη της εξωτερικής «θέας».	81
Εικόνα 19: <i>Εικονικό Μουσείο Σύρου</i> , κεντρικός χώρος.	84
Εικόνα 20: Ο εξωτερικός χώρος του <i>Εικονικού Μουσείου Σύρου</i>	85
Εικόνα 21: Ο εξωτερικός χώρος του <i>Εικονικού Μουσείου Σύρου</i> και τμηματική άποψη του εσωτερικού χώρου.	85
Εικόνα 22: Ο εξωτερικός χώρος του <i>Εικονικού Μουσείου Σύρου</i>	86
Εικόνα 23: Το πρώτο Πολεοδομικό Σχέδιο της Ερμούπολης (V. Weiler, 1837). Η προσαρμογή του σχεδίου στις δυναμικές γραμμές του ανάγλυφου. Διακρίνεται το δίκτυο των 11 πλατειών του. Πηγή: Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 84.	87
Εικόνα 24: Ο κεντρικός χώρος του <i>Εικονικού Μουσείου Σύρου</i> , αμέσως μόλις εισέλθουμε από την κεντρική είσοδο.	88
Εικόνα 25: Ο κεντρικός χώρος του <i>Εικονικού Μουσείου Σύρου</i> , αφού έχουμε εισέλθει, κοιτώντας την κεντρική είσοδο από την εσωτερική της πλευρά.	89

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 26: Κοντινότερο στιγμιότυπο του χώρου της αμέσως προηγούμενης εικόνας.....	89
Εικόνα 27: Το λογότυπο του <i>Εικονικού Μουσείου Σύρου</i>	90
Εικόνα 28: Κεντρικός χώρος του <i>Εικονικού Μουσείου Σύρου</i> : πινακίδα με το κείμενο της «Χάρτας των δικαιωμάτων των τόπων», του Ομότιμου Καθηγητού του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου, κ. Ιωσήφ Στεφάνου.....	91
Εικόνα 29: Δορυφορική εικόνα Google Maps, με ενδείξεις για το σύνολο των θέσεων ενδιαφέροντος της Σύρου στην παρούσα μελέτη.	93
Εικόνα 30: Κεντρικός χώρος του <i>Εικονικού Μουσείου Σύρου</i> : Η είσοδος του «Πολιτισμού Καθολικής Σύρου».....	94
Εικόνα 31: Πρωινή συνάντηση. Η καθημερινή ζωή στην Άνω Σύρο. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 60-63.....	95
Εικόνα 32: Άνω Σύρος. Κτισμένο κέλυφος. Ινστιτούτο Σύρου.	96
Εικόνα 33: Ερμούπολη. Ρυμοτομικό σχέδιο. Δήμος Σύρου-Ερμούπολης.	98
Εικόνα 34: Δορυφορική εικόνα Google Maps, με ενδείξεις για τις θέσεις της Άνω Σύρου και της Ερμούπολης.....	99
Εικόνα 35: Από τον κεντρικό χώρο του <i>Εικονικού Μουσείου Σύρου</i> , κοιτώντας την είσοδο προς την αίθουσα του «Πολιτισμού Αρχαίας Σύρου».....	100
Εικόνα 36: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Αρχαίας Σύρου»: διακρίνονται τα εικονικά εκθέματα από το τη Χαλανδριανή (φωτογραφίες τηγανόσχημων σκευών) στο κέντρο.	101
Εικόνα 37: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Αρχαίας Σύρου»: διακρίνονται τα εικονικά εκθέματα από το Καστρί αρχιτεκτονική κάτοψη αρχαίας ακρόπολης-οικισμού) αριστερά και τη Χαλανδριανή (φωτογραφία τηγανόσχημου σκεύους) στο κέντρο.	102
Εικόνα 38: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Αρχαίας Σύρου»: διακρίνονται πινακίδες κειμένων, καθώς και τα εικονικά εκθέματα από το Καστρί (αεροφωτογραφία αρχαίας ακρόπολης-οικισμού και αντίστοιχη αρχιτεκτονική κάτοψη) αριστερά και τη Χαλανδριανή (φωτογραφίες τηγανόσχημων σκευών) δεξιά.	102
Εικόνα 39: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Αρχαίας Σύρου»: διακρίνονται πινακίδες κειμένων, συγκεκριμένα, αριστερά, αμέσως μετά την είσοδο, το προαναφερθέν κείμενο της εικονικής πινακίδας, καθώς και τα εικονικά εκθέματα από το Καστρί (αεροφωτογραφία αρχαίας ακρόπολης-οικισμού και αντίστοιχη αρχιτεκτονική κάτοψη) στο κέντρο και τη Χαλανδριανή (φωτογραφία τηγανόσχημου σκεύους) δεξιά.	103
Εικόνα 40: Καστρί, η ακρόπολη. https://www.syrosisland.gr/place/kastri/	104
Εικόνα 41: Αεροφωτογραφία αρχαιολογικού χώρου στο Καστρί: κλικάροντας κανείς στην εικόνα και πατώντας το εικονίδιο του «play», μπορεί να κινηθεί ελεύθερα εντός του εικονικού χώρου, ακούγοντας το εδώ συνδεδεμένο ηχητικό αρχείο, χωρίς να επηρεαστεί η ροή του ήχου. Ο ήχος θα σταματήσει όταν ολοκληρωθεί το σχετικό αρχείο, ή εάν κλικάρουμε σε άλλη εικόνα.	104
Εικόνα 42: Καστρί, κάτοψη της ακρόπολης. Bossert 1967, σ. 56, στο Barber R.L.N., «Οι Κυκλάδες στην Εποχή του Χαλκού», Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα 1994.	105
Εικόνα 43: Πήλινο τηγανόσχημο σκεύος με εγχάρκτη παράσταση πλοίου. Χαλανδριανή Σύρου. Πρωτοκυκλαδική II περίοδος (περ. 2700 - 2300π.Χ.). Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αρ. Ευρ. Π5053, Χαλανδριανή Σύρου, Τάφος 289.	106
Εικόνα 44: Πήλινο τηγανόσχημο σκεύος με εγχάρκτη διακόσμηση τριγώνων, ομόκεντρων κύκλων και αστέρι. Χαλανδριανή Σύρου. Πρωτοκυκλαδική II περίοδος (περ. 2700-2400/2300π.Χ.). Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αρ. Ευρ. Π4971, Χαλανδριανή Σύρου, Τάφος 172.....	108
Εικόνα 45: Δορυφορική εικόνα Google Maps, με ενδείξεις για τις θέσεις ενδιαφέροντος του Πολιτισμού της Αρχαίας Σύρου.	109
Εικόνα 46: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Αρχαίας Σύρου»: διακρίνονται τα εικονικά εκθέματα από το <i>Φρέαρ Ελληνικόν</i> (σηματική απόδοση και τομή) στο κέντρο, πλαισιωμένα αριστερά	

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

από τα εικονικά εκθέματα της Χαλανδριανής (φωτογραφίες τηγανόσχημων αγγείων) και δεξιά από την πρόσκληση για την έκθεση στο Αρχαιολογικό Μουσείο Σύρου.....	110
Εικόνα 47: <i>Φρέαρ Ελληνικόν</i> , σχεδιαστική απόδοση της σημερινής κατάστασης. Στεφάνου Ι., «Το Φρέαρ Ελληνικόν», Περιοδικό Βιώσιμη Ανάπτυξη, Πολιτισμός, Παραδόσεις, Τεύχος 1, 2013, ISSN 2241-4002, σ. 136, www.sdct-journal.com	111
Εικόνα 48: <i>Φρέαρ Ελληνικόν</i> , τομή. Στεφάνου Ι., «Το Φρέαρ Ελληνικόν», Περιοδικό Βιώσιμη Ανάπτυξη, Πολιτισμός, Παραδόσεις, Τεύχος 1, 2013, ISSN 2241-4002, σ. 152, www.sdct-journal.com	112
Εικόνα 49: Πρόσκληση Αρχαιολογικού Μουσείου Σύρου.....	114
Εικόνα 50: Από τον κεντρικό χώρο του <i>Εικονικού Μουσείου Σύρου</i> , συγκεκριμένα εισερχόμενοι από την κεντρική είσοδο του εικονικού μουσείου, κοιτώντας την είσοδο προς την αίθουσα του «Πολιτισμού Καθολικής Σύρου». Αριστερά διακρίνεται η είσοδος του «Πολιτισμού Αρχαίας Σύρου» και δεξιά η είσοδος του «Πολιτισμού Νεοκλασικής Σύρου».....	115
Εικόνα 51: Από τον κεντρικό χώρο του <i>Εικονικού Μουσείου Σύρου</i> , κοιτώντας την είσοδο προς την αίθουσα του «Πολιτισμού Καθολικής Σύρου». Κοντινότερο στιγμιότυπο.....	116
Εικόνα 52: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Καθολικής Σύρου»: διακρίνεται η ανάρτηση του προαναφερθέντος πληροφοριακού κειμένου.....	117
Εικόνα 53: Εικόνα Ιερού Καθεδρικού Ναού Αγίου Γεωργίου: κλικάροντας κανείς στην εικόνα και πατώντας το εικονίδιο του «play», μπορεί να κινηθεί ελεύθερα εντός του εικονικού χώρου, ακούγοντας το εδώ συνδεδεμένο ηχητικό αρχείο, χωρίς να επηρεαστεί η ροή του ήχου. Ο ήχος θα σταματήσει όταν ολοκληρωθεί το σχετικό αρχείο, ή εάν κλικάρουμε σε άλλη εικόνα.....	118
Εικόνα 54: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Καθολικής Σύρου»: διακρίνονται τα εικονικά εκθέματα της Μεγάλης Κρήνης αριστερά, τα <i>ακουμπιστράκια</i> , τρεις εικόνες Ιερέων του Καθολικού Χριστιανικού Δόγματος, ο Ιερός Καθεδρικός Ναός του Αγίου Γεωργίου και εικόνες από θησκευτικές λιτανείες στο κέντρο. Δεξιά, πινακίδα κειμένου και η απόδοση της Σύρου κατά το έτος 1700 από τον Tounefort.....	119
Εικόνα 55: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Καθολικής Σύρου»: διακρίνονται τα εικονικά εκθέματα της Σύρου κατά το έτος 1700 και κατά τη σημερινή εποχή αριστερά και δεξιά εικόνες από την καθημερινή ζωή της Άνω Σύρου.....	120
Εικόνα 56: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Καθολικής Σύρου»: διακρίνονται στο κέντρο εικόνες από την καθημερινή ζωή της Άνω Σύρου, πινακίδα κειμένου και μερική άποψη του κεντρικού χώρου δεξιά.....	121
Εικόνα 57: Άνω Σύρος, Μεγάλη Κρήνη. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», <i>Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014</i> , σ. 90.....	122
Εικόνα 58: <i>Ακουμπιστράκια</i> - Άνω Σύρος. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», <i>Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014</i> , σ. 90.....	123
Εικόνα 59: Ιερέας του Καθολικού Χριστιανικού Δόγματος - Άνω Σύρος: συνύπαρξη διαφορετικών δογμάτων της χριστιανικής θρησκείας. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», <i>Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014</i> , σ. 56.....	124
Εικόνα 60: Ιερέας του Καθολικού Χριστιανικού Δόγματος - Άνω Σύρος: συνύπαρξη διαφορετικών δογμάτων της χριστιανικής θρησκείας. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», <i>Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014</i> , σ. 56.....	125
Εικόνα 61: Μοναχός του Καθολικού Χριστιανικού Δόγματος - Άνω Σύρος: συνύπαρξη διαφορετικών δογμάτων της χριστιανικής θρησκείας. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», <i>Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014</i> , σ. 56.....	126
Εικόνα 62: Ιερός Καθεδρικός Ναός Αγίου Γεωργίου - Άνω Σύρος. Στεφάνου Ι., «Καθεδρικός Ναός Αγίου. Γεωργίου», Έκδοση Καθολικής Επισκοπής Σύρου, 2016, σ. 10.....	127
Εικόνα 63: Λιτανείες - Άνω Σύρος. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», <i>Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014</i> , σ. 59.....	128
Εικόνα 64: Λιτανείες - Άνω Σύρος. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», <i>Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014</i> , σ. 59.....	129

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

- Εικόνα 65: Η Άνω Σύρος το 1700 κατά τον Tournefort. Joseph Pitton De Tournefort, «Relation d'un Voyage du Levant, fait par ordre du Roy. Contenant l'histoire ancienne & moderne de plusieurs Isles de l'Archipel, de Constantinople, des côtes de la Mer Noire, de l'Armenie, de la Georgie, des frontières de Perse & de l'Asie Mineure», Vol. I, Paris, Imprimerie Royale, M.DCCXVII [=1717], σ. 123 στο Στεφάνου Ι., «Ο Πολεοδομικός Σχεδιασμός της Ερμούπολης», Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνθεσης, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα 2003, σ. 111. 130
- Εικόνα 66: Η Άνω Σύρος σήμερα. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 51. 130
- Εικόνα 67: Σοκάκι με σκαλάκια - Άνω Σύρος. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 76. 131
- Εικόνα 68: Κουβαλώντας νερό. Η καθημερινή ζωή στην Άνω Σύρο. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 60-63...131
- Εικόνα 69: Γαϊδουράκι. Η καθημερινή ζωή στην Άνω Σύρο. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 60-63. 132
- Εικόνα 70: Αγοράζοντας ψάρια. Η καθημερινή ζωή στην Άνω Σύρο. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 60-63...132
- Εικόνα 71: Παραδοσιακή πόρτα. Η καθημερινή ζωή στην Άνω Σύρο. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 60-63...133
- Εικόνα 72: Αυλή σπιτιού. Η καθημερινή ζωή στην Άνω Σύρο. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 64. 133
- Εικόνα 73: Από τον κεντρικό χώρο του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*, κοιτώντας την είσοδο προς την αίθουσα του «Πολιτισμού Νεοκλασικής Σύρου».....134
- Εικόνα 74: Από τον κεντρικό χώρο του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*, κοιτώντας την είσοδο προς την αίθουσα του «Πολιτισμού Νεοκλασικής Σύρου» (πιο κοντινό στιγμιότυπο).....134
- Εικόνα 75: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Νεοκλασικής Σύρου»: διακρίνονται τα εικονικά εκθέματα της διαφημιστικής αφίσας της Γαλλικής Ταχυδρομικής Εταιρείας «Φρανς Λάιν» αριστερά, στον επόμενο τοίχο το πληροφοριακό κείμενο σχετικά με την οικιστική ανάπτυξη της Ερμούπολης, φωτογραφίες *Λαϊκού* και *Πρώιμου Νεοκλασικού* κτιρίου με τις αντίστοιχες πινακίδες κειμένου και, τέλος, δεξιά εικόνα του Δημαρχείου με την αντίστοιχη πινακίδα κειμένου. 136
- Εικόνα 76: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Νεοκλασικής Σύρου»: διακρίνονται αριστερά, εικόνα του Θεάτρου *Απόλλων* με την αντίστοιχη πινακίδα κειμένου, στο κέντρο εικόνες *Νεοκλασικών* κτιρίων *Α΄*, *Β΄* και *Γ΄ περιόδου* και δεξιά πινακίδα κειμένου. 137
- Εικόνα 77: Εξερχόμενοι της αίθουσας του «Πολιτισμού Νεοκλασικής Σύρου», κοιτώντας προς τον κεντρικό χώρο. 137
- Εικόνα 78: Ερμούπολη, *Δημαρχείο*. Επιστολικό Δελτάριο των αρχών του 20ου αιώνα. 138
- Εικόνα 79: Ερμούπολη, *Θέατρο Απόλλων*. Στεφάνου Ι., Σύρος, «Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 82. 138
- Εικόνα 80: Εικόνα Θεάτρου *Απόλλων*: Κλικάροντας κανείς στην εικόνα και πατώντας το εικονίδιο του «play», μπορεί να κινηθεί ελεύθερα εντός του εικονικού χώρου, ακούγοντας το εδώ συνδεδεμένο ηχητικό αρχείο, χωρίς να επηρεαστεί η ροή του ήχου. Ο ήχος θα σταματήσει όταν ολοκληρωθεί το σχετικό αρχείο, ή εάν κλικάρουμε σε άλλη εικόνα. 140
- Εικόνα 81: Διαφημιστική αφίσα της Γαλλικής Ταχυδρομικής Εταιρείας «Φρανς Λάιν». Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 94. 141
- Εικόνα 82: Διαφημιστική αφίσα της παράστασης «Ριγολέττος» του Θεάτρου *Απόλλων*. 142
- Εικόνα 83: Ερμούπολη, *Λαϊκή* οικία. HERMeS, Code Nr 797001. <https://hermoupolis.omeka.net/items/show/3253>.....143
- Εικόνα 84: Ερμούπολη, *Πρώιμη Νεοκλασική* οικία. HERMeS, Code Nr 923005. <https://hermoupolis.omeka.net/items/show/3239>.....144

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

- Εικόνα 85: Ερμούπολη, *Νεοκλασική οικία Α΄ περιόδου*. HERMeS, Code Nr 1062010. <https://hermoupolis.omeka.net/items/show/3505>..... 145
- Εικόνα 86: Ερμούπολη, *Νεοκλασική οικία Β΄ περιόδου*. HERMeS, Code Nr 1119001. <https://hermoupolis.omeka.net/items/show/3495>..... 146
- Εικόνα 87: Ερμούπολη, *Νεοκλασική οικία Γ΄ περιόδου*. HERMeS, Code Nr 532005. <https://hermoupolis.omeka.net/items/show/3948>..... 147
- Εικόνα 88: HERMES. <https://hermoupolis.omeka.net/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019) .. 148
- Εικόνα 89: Ινστιτούτο Σύρου. <http://syrosinstitute.eu/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019) ... 149
- Εικόνα 90: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Νεοκλασικής Σύρου»: διακρίνονται, αριστερά, οι εικονικές πινακίδες με τα πληροφοριακά κείμενα σχετικά με το *Ινστιτούτο Σύρου* και τη διαδικτυακή πλατφόρμα *HERMES* και, δεξιά, η διαφημιστική αφίσα της Γαλλικής Ταχυδρομικής Εταιρείας «Φρανς Λάιν». 150
- Εικόνα 91: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Νεοκλασικής Σύρου»: κοντινότερο στιγμιότυπο της προηγούμενης εικόνας. 150
- Εικόνα 92: *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*, <https://www.artsteps.com/view/5cd7e7211b265b483b38de8c> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019) 151
- Εικόνα 93: *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*: εναέρια άποψη του χώρου. Στην αριστερή στήλη εμφανίζονται τα αρχεία που έχουν ανέβει στον αποθηκευτικό χώρο του project και τα οποία είναι διαθέσιμα προς διαχείριση στο πλαίσιο του συγκεκριμένου project. Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία επεξεργασίας του project..... 152
- Εικόνα 94: *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*: ημι-επίγεια άποψη του χώρου. Στην αριστερή στήλη εμφανίζονται τα αρχεία που έχουν ανέβει στον αποθηκευτικό χώρο του project και τα οποία είναι διαθέσιμα προς διαχείριση στο πλαίσιο του συγκεκριμένου project. Διακρίνονται στην εξωτερική επιφάνεια του περιμετρικού τοίχου, το λογότυπο του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* και το λογότυπο του *Ινστιτούτου Σύρου*. Στον εσωτερικό χώρο διακρίνονται αριστερά η Πρόσκληση του Αρχαιολογικού Μουσείου Σύρου και στο βάθος η φωτογραφία του Ιερού Καθεδρικού Ναού του Αγίου Γεωργίου. Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία επεξεργασίας του project..... 153
- Εικόνα 95: *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*: κοντινότερο στιγμιότυπο της προηγούμενης εικόνας. Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία επεξεργασίας του project. 154
- Εικόνα 96: *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*: άποψη του εσωτερικού χώρου καθώς εισερχόμαστε από την είσοδο, πριν την τοποθέτηση οποιοδήποτε εικονικού εκθέματος. Εδώ έχουμε πατήσει το κουμπί «Switch view» και έχουμε τοποθετηθεί εντός του εικονικού χώρου. Στην αριστερή στήλη φαίνεται ότι έχει ενεργοποιηθεί η επιλογή «Public». Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία επεξεργασίας του project. 155
- Εικόνα 97: *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*: άποψη του εσωτερικού χώρου από το εσωτερικό προς την είσοδο. Εδώ έχουμε πατήσει το κουμπί «Switch view» και έχουμε τοποθετηθεί εντός του εικονικού χώρου. Στην αριστερή στήλη φαίνεται ότι έχει ενεργοποιηθεί η επιλογή «Public». Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία επεξεργασίας του project. .. 156
- Εικόνα 98: *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*: άποψη του εσωτερικού χώρου από το εσωτερικό προς την είσοδο. Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία εικονικής επίσκεψης του ψηφιακού επισκέπτη. 156
- Εικόνα 99: *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*: συνδυασμός της φωτογραφίας του Ιερού Ναού του Αγίου Γεωργίου με ηχητικό αρχείο. Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία επεξεργασίας του project. 157
- Εικόνα 100: *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*: συνδυασμός της φωτογραφίας του Ιερού Ναού του Αγίου Γεωργίου με ηχητικό αρχείο. Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία εικονικής επίσκεψης του ψηφιακού επισκέπτη..... 158
- Εικόνα 101: Εξέλιξη των τηλεπικοινωνιών, νέες ψηφιακές τεχνολογίες, κοινωνικά δίκτυα, νέοι τύποι αδειών και νέες πρακτικές φορέων. 166

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 102: Συμβατικοί τρόποι εκπαίδευσης.	176
Εικόνα 103: Εκπαίδευση και νέες τεχνολογίες: δυναμικός χαρακτήρας.	176
Εικόνα 104: Κατηγοριοποίηση πολιτιστικών αγαθών σύμφωνα με την U.N.E.S.C.O. U.N.E.S.C.O. (2005). International flows of selected cultural goods and services, 1994–2003. Montreal: U.N.E.S.C.O. Institute for Statistics, σ. 15.	177
Εικόνα 105: Ευρωπαϊκή Ένωση, Ενιαία Ψηφιακή αγορά: https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-cultural-heritage (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019).....	178
Εικόνα 106: Pluggable Social Platform for Heritage Awareness and Participation. https://beta.pluggy.eu/ (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019).....	179
Εικόνα 107: Διαδικτυακή πλατφόρμα izi.travel για τη δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών: https://izi.travel/en (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019).....	179
Εικόνα 108: «Μεταμορφώνουμε τον κόσμο με τον πολιτισμό. Θέλουμε να δομήσουμε στην πλούσια πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης και να διευκολύνουμε τη χρήση της από τους ανθρώπους, με σκοπό είτε την εργασία, είτε τη μάθηση είτε απλώς τη διασκέδαση.» (Μετάφραση από το πρωτότυπο: Αθηνά Χρόνη). Europeana. https://www.europeana.eu/portal/en (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019).....	180
Εικόνα 109: Δευτέρα 15 Απριλίου 2019, νωρίς το απόγευμα: Γαλλία: Εκτεταμένη καταστροφή της Εκκλησίας της Παναγίας των Παρισίων, γνωστής ως Notre Dame.	181
Εικόνα 110: Εικόνα του 2010 της Παλμύρας, όπου την Κυριακή, 25 Αυγούστου 2015 ανατινάχτηκε ο ναός του Βαάλ Σαμίν, ένας από τους τρεις σημαντικότερους της αρχαίας πόλης.	182
Εικόνα 111: Καταστροφή Ρωμαϊκού ναού του Βαάλ, Παλμύρα, Συρία. Κυριακή, 25 Αυγούστου 2015. https://gr.euronews.com/2016/04/02/palmyra-s-past-not-beyond-repair	182
Εικόνα 112: 27 Απριλίου 2015: Σεισμός στο Κατμαντού, Νεπάλ.....	183
Εικόνα 113: Αριστερά: Ολοσχερής καταστροφή του προσώπου του αγάλματος του Βούδα: κοιλάδα Swat Valley, Πακιστάν, 2007. Απία: εσκεμμένη καταστροφή. Δεξιά: Εκτεταμένη καταστροφή φυσικής πολιτιστικής κληρονομιάς Brinham Rocks: Ηνωμένο Βασίλειο, Παρασκευή 1 Ιουνίου 2018, 20:45. Απία: εσκεμμένη καταστροφή.....	183
Εικόνα 114: Κυριακή 2 Σεπτεμβρίου 2018: Εθνικό Μουσείο της Βραζιλίας ή Παλάτι του Αγίου Χριστόφορου: πυρκαγιά καταστρέφει ολοσχερώς το περίφημο Museu Nacional, το παλαιότερο επιστημονικό ίδρυμα της Βραζιλίας και ένα από τα μεγαλύτερα μουσεία της Φυσικής Ιστορίας και της Ανθρωπολογίας στην Αμερική. Εικάζεται πως η φωτιά κατέστρεψε το μεγαλύτερο μέρος της συλλογής του.....	184
Εικόνα 115: Integrated Heritage Program (I.H.P.). https://www.integratedheritage.org/ (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019).....	185
Εικόνα 116: <i>Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων (Syros Virtual Museum-Open Access)</i>	185
Εικόνα 117: <i>Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων: είσοδος στον αντίστοιχο λογαριασμό της πλατφόρμας Artsteps</i>	186
Εικόνα 118: <i>Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων (Syros Virtual Museum-Open Access): ημι-επίγεια άποψη. Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία επεξεργασίας του project</i>	187
Εικόνα 119: <i>Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων (Syros Virtual Museum-Open Access): ημι-επίγεια άποψη. Στην αριστερή στήλη της οθόνης φαίνονται οι εικόνες που έχουν «ανέβει» και έχουν ήδη τοποθετηθεί στο εικονικό μουσείο. Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία επεξεργασίας του project</i>	188
Εικόνα 120: <i>Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων (Syros Virtual Museum-Open Access): λεπτομέρεια της προηγούμενης εικόνας. Εδώ διακρίνονται οι εικόνες που έχουν «ανέβει» και είναι διαθέσιμες προς ενσωμάτωση στο εικονικό μουσείο. Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία επεξεργασίας του project</i>	189
Εικόνα 121: Συσχετισμός έργου-εικόνας-συλλογής στο περιβάλλον VRA CORE 4.0.	192

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 122: Εφαρμογή μοντελοποίησης δεδομένων (VRA CORE 4.0) και αξιοποίηση ελεγχόμενων λεξιλογίων (<i>Getty Vocabularies</i>).	195
Εικόνα 123: Οι πολιτισμοί της Εποχής του Χαλκού στην Ελλάδα. Πηγή: Ιστορία του Ελληνικού Έθνους (1970) Τόμος Α', Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., Αθήνα, σ. 123	205
Εικόνα 124: Τελική κάτοψη συνολικού χώρου του <i>Εικονικού Μουσείου Σύρου</i> , η οποία υλοποιήθηκε εν συνεχεία στο περιβάλλον του <i>Artsteps</i>	208
Εικόνα 125: Τελική κάτοψη «Χώρου 1» του <i>Εικονικού Μουσείου Σύρου</i> , η οποία υλοποιήθηκε εν συνεχεία στο περιβάλλον του <i>Artsteps</i>	208
Εικόνα 126: Τελική κάτοψη «Χώρου 2» του <i>Εικονικού Μουσείου Σύρου</i> , η οποία υλοποιήθηκε εν συνεχεία στο περιβάλλον του <i>Artsteps</i>	209
Εικόνα 127: Τελική κάτοψη «Χώρου 3» του <i>Εικονικού Μουσείου Σύρου</i> , η οποία υλοποιήθηκε εν συνεχεία στο περιβάλλον του <i>Artsteps</i>	209
Εικόνα 128: Η αρχική σελίδα <i>Artsteps</i> στην ηλεκτρονική διεύθυνση https://www.artsteps.com/	210
Εικόνα 129: Είσοδος στον λογαριασμό που έχει ήδη δημιουργηθεί. Απαιτούνται username και password.	210
Εικόνα 130: Αρχικό στάδιο δημιουργίας νέου project.	211
Εικόνα 131: Δυνατότητα επιλογής δημοσιευμένου project (public) προς επανεπεξεργασία.	211
Εικόνα 132: Πρώτο και δεύτερο βήμα εργασίας: Δόμηση και διαμόρφωση του εικονικού χώρου.	212
Εικόνα 133: Πρώτο βήμα εργασίας: ο σχεδιαστικός κάνναβος, πριν την οποιαδήποτε επεξεργασία. Εναέρια άποψη. Στην αριστερή στήλη φαίνονται τα εικονίδια των επιλογών (τοίχοι και ανοίγματα) για το συγκεκριμένο στάδιο εργασίας.	212
Εικόνα 134: Πρώτο βήμα εργασίας: ο σχεδιαστικός κάνναβος, πριν την οποιαδήποτε επεξεργασία. «Επίγεια» άποψη.	213
Εικόνα 135: Πρώτο βήμα εργασίας: ο σχεδιαστικός κάνναβος, μετά την έναρξη επεξεργασίας. Έχουν ήδη τοποθετηθεί οι τοίχοι στις τρεις πλευρές του εικονικού κτιρίου, και είναι η στιγμή της δημιουργίας ανοίγματος στον έναν εκ των τοίχων, με το «εργαλείο» το οποίο έχουμε «λάβει» από το αντίστοιχο εικονίδιο στην αριστερή πλευρά της οθόνης. Παρατηρούμε ότι αριστερά κάτω του σχεδιαστικού καννάβου εμφανίζεται η κάτοψη του συνολικού χώρου, με ευμεγέθη κουκίδα που αποδίδει το σημείο όπου βρισκόμαστε.	213
Εικόνα 136: Πρώτο βήμα εργασίας: ο σχεδιαστικός κάνναβος, μετά την έναρξη επεξεργασίας. Έχουν ήδη τοποθετηθεί οι τοίχοι στις τρεις πλευρές του εικονικού κτιρίου, και έχει δημιουργηθεί άνοιγμα στον έναν εκ των τοίχων, με το «εργαλείο» το οποίο έχουμε «λάβει» από το αντίστοιχο εικονίδιο στην αριστερή πλευρά της οθόνης.	214
Εικόνα 137: Πρώτο βήμα εργασίας: Εναέρια άποψη του εικονικού χώρου που μόλις δημιουργήσαμε.	214
Εικόνα 138: Η κατασκευή πλέον του εικονικού χώρου έχει προχωρήσει αρκετά. Με το εργαλείο που έχουμε πάρει από την αριστερή στήλη της οθόνης, είμαστε έτοιμοι να δημιουργήσουμε άνοιγμα στον εικονικό τοίχο.	215
Εικόνα 139: Εδώ έχει μόλις δημιουργηθεί άνοιγμα στον τοίχο, με το «εργαλείο» που εμφανίζεται σε εκείνο το σημείο.	216
Εικόνα 140: Δεύτερο βήμα εργασίας: Εναέρια άποψη του εικονικού χώρου που έχουμε δημιουργήσει. Στην αριστερή στήλη της οθόνης εμφανίζονται τα «εργαλεία» χρωμάτων («colors»: 40 επιλογές) και υφών («textures»: 36 επιλογές).	216
Εικόνα 141: Δεύτερο βήμα εργασίας: Εναέρια άποψη του εικονικού χώρου που έχουμε δημιουργήσει. Από την αριστερή στήλη της οθόνης έχουμε επιλέξει το λευκό χρώμα και βρισκόμαστε στη διαδικασία που «δίνουμε» αυτό το χρώμα στους τοίχους του εικονικού κτιρίου μας.	217

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

- Εικόνα 142: Δεύτερο βήμα εργασίας: Εναέρια άποψη του εικονικού χώρου που έχουμε δημιουργήσει. Από την αριστερή στήλη της οθόνης έχουμε επιλέξει υφή και βρισκόμαστε στη διαδικασία που «δίνουμε» αυτή την υφή στο δάπεδο του εικονικού κτιρίου μας. Αριστερά επάνω στον χώρο του σχεδιαστικού καννάβου είναι ευδιάκριτο το εικονίδιο με την ένδειξη «Switch view» που μας επιτρέπει, κλικάροντάς το, να μεταβαίνουμε από την εναέρια στην επίγεια άποψη του σχεδιαστικού καννάβου, και αντιστρόφως.....217
- Εικόνα 143: Τρίτο βήμα εργασίας: Εμπλουτισμός του εικονικού χώρου. 218
- Εικόνα 144: Τρίτο βήμα εργασίας: Έχει επιλεγεί «βάθρο» από την αριστερή στήλη της οθόνης, το οποίο έχει τοποθετηθεί στον εικονικό χώρο που έχουμε δημιουργήσει. 219
- Εικόνα 145: Τρίτο βήμα εργασίας: Το ήδη τοποθετημένο, » εντός του εικονικού χώρου που έχουμε δημιουργήσει, «βάθρο» μπορούμε να το επιλέξουμε προκειμένου να τροποποιήσουμε τη θέση και το μέγεθός του ή να το στρέψουμε, αξιοποιώντας τα εργαλεία που εμφανίζονται αυτομάτως μόλις το επιλέξουμε.....219
- Εικόνα 146: Τρίτο βήμα εργασίας: Στο ίδιο στάδιο εργασίας μπορούμε να ενσωματώσουμε διαφορετικών ειδών εικονικά εκθέματα (εικόνες, βίντεο, 3D αντικείμενα ή κείμενο). Συγκεκριμένα εδώ έχουμε επιλέξει να «ανεβάσουμε» αρχείο εικόνας. 220
- Εικόνα 147: Τρίτο βήμα εργασίας: Έχει επιλεγεί αρχείο εικόνας. Επίσης, έχουν προστεθεί τίτλος και λεζάντα στις αντίστοιχες θέσεις του πινακιδίου. Παρατηρούμε ότι υπάρχει επιπλέον δυνατότητα επιλογής ηχητικού αρχείου προς διασύνδεση με το αρχείο της εικόνας (θέση «Audio» του πινακιδίου). 220
- Εικόνα 148: Τρίτο βήμα εργασίας: Το προηγούμενο αρχείο εικόνας που επελέγη έχει πλέον ενσωματωθεί στην αριστερή στήλη της οθόνης, ως διαθέσιμο «αντικείμενο» για το project. ...221
- Εικόνα 149: Τρίτο βήμα εργασίας: Το εικονικό μας έκθεμα βρίσκεται τοποθετημένο στη θέση όπου το αφήσαμε προηγουμένως. Μπορούμε να το επιλέξουμε (αμέσως με την επιλογή του εμφανίζεται δείκτης που αντιστοιχεί στο επιλεγμένο εργαλείο διαχείρισης) και να κάνουμε επιπλέον διαχείριση της εμφάνισής και της θέσης του. 222
- Εικόνα 150: Τρίτο βήμα εργασίας: Προσθήκη αρχείου βίντεο, με διαδικασία όμοια ακριβώς με αυτή που περιγράφηκε για την προσθήκη αρχείου εικόνας. 222
- Εικόνα 151: Τρίτο βήμα εργασίας: Προσθήκη αρχείου 3D αντικείμενου, με διαδικασία όμοια ακριβώς με αυτή που περιγράφηκε για την προσθήκη αρχείου εικόνας. 223
- Εικόνα 152: Τρίτο βήμα εργασίας: Προσθήκη αρχείου κειμένου, με διαδικασία όμοια ακριβώς με αυτή που περιγράφηκε για την προσθήκη αρχείου εικόνας. 223
- Εικόνα 153: Μετά τις προηγούμενες απλουστευμένες απεικονίσεις εργασίας, εδώ έχουμε πλέον ανεβάσει πολλά αρχεία εικόνων στον αποθηκευτικό χώρο του project, με τα οποία εν συνεχεία θα εμπλουτίσουμε τον εικονικό χώρο, με διαδικασία drag & drop. Ακολούθως, επιλέγοντάς τα εμφανίζονται τα κατάλληλα εργαλεία με τα οποία μπορούμε να αυξομειώσουμε το μέγεθός τους, να αλλάξουμε τη θέση τους, να τα περιστρέψουμε, να τα αφαιρέσουμε και άλλες ακόμη επιλογές.....224
- Εικόνα 154: Το εικονικό έκθεμα που έχει ενσωματωθεί στον εικονικό χώρο μπορεί να επιλεγεί και να αυξομειωθεί ως προς το μέγεθος, κλικάροντας το εργαλείο «Scale».....225
- Εικόνα 155: Το εικονικό έκθεμα που έχει ενσωματωθεί στον εικονικό χώρο μπορεί να επιλεγεί και να μετακινηθεί, κλικάροντας το εργαλείο «Move».....226
- Εικόνα 156: Το εικονικό έκθεμα που έχει ενσωματωθεί στον εικονικό χώρο μπορεί να επιλεγεί και να περιστραφεί, κλικάροντας το εργαλείο «Rotate». 227
- Εικόνα 157: Με απλό κλικάρισμα του εικονιδίου «Switch view» που εμφανίζεται στην επάνω αριστερή γωνία του εικονικού χώρου, μπορούμε να μεταβαίνουμε από την εναέρια στην επιδαπέδια άποψη του χώρου, ώστε να μπορούμε να παρατηρούμε τον χώρο και τα εκθέματα από κοντινότερο σημείο και να αποκτούμε την αίσθηση του τελικού αποτελέσματος της εργασίας μας. 228
- Εικόνα 158: Η διαχείριση των εικονικών εκθεμάτων είναι εφικτή και από την επιδαπέδια θέση. 229
- Εικόνα 159: Θυμόμαστε σε κάθε ενέργεια να σώζουμε το project μας.....229

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 160: Συνδυασμός ηχητικού αρχείου με την αεροφωτογραφία που αποδίδει την αρχαία ακρόπολη στο Καστρί. Στιγμιότυπο από τη διαδικασία επεξεργασίας του <i>Εικονικού Μουσείου Σύρου</i>	230
Εικόνα 161: Συνδυασμός ηχητικού αρχείου με τη φωτογραφία που αποδίδει τον Ιερό Καθεδρικό Ναό του Αγίου Γεωργίου. Στιγμιότυπο από τη διαδικασία επεξεργασίας του <i>Εικονικού Μουσείου Σύρου Ανοικτών Δεδομένων</i>	231
Εικόνα 162: Συνδυασμός ηχητικού αρχείου με τη φωτογραφία που αποδίδει το Θέατρο <i>Απόλλων</i> . Στιγμιότυπο από τη διαδικασία επεξεργασίας του <i>Εικονικού Μουσείου Σύρου</i>	232
Εικόνα 163: Τέταρτο βήμα εργασίας: Δυνατότητα προσθήκης διαδρομής.	232
Εικόνα 164: Πέμπτο βήμα εργασίας: Δημοσιοποίηση του project. Κλικάροντας το εικονίδιο που εμφανίζεται κάτω δεξιά μπορούμε να κάνουμε «commenting» και «chatting».	233
Εικόνα 165: Πέμπτο βήμα εργασίας: Κατά τη δημοσιοποίηση του project, μπορεί κανείς να αποδώσει ως «εξώφυλλο» μια εικόνα της επιλογής του.....	234
Εικόνα 166: Πέμπτο βήμα εργασίας: Δημοσιοποίηση του project. Δυνατότητα δημόσιας ή ιδιωτικής κοινοποίησης.....	234
Εικόνα 167: Πέμπτο βήμα εργασίας: Δημοσιοποίηση του project. Δεν έχει ακόμη ενεργοποιηθεί το «κουμπί» «public».....	234
Εικόνα 168: Πέμπτο βήμα εργασίας: Δημοσιοποίηση του project. Εδώ έχει ενεργοποιηθεί το «κουμπί» «public».	235
Εικόνα 169: Δυνατότητα διαμοιρασμού του project στα κοινωνικά δίκτυα.....	235
Εικόνα 170: Περαιτέρω αξιοποίηση του project μέσω των ειδικών συσκευών εμπύθισης του εμπορίου.	236
Εικόνα 171: <i>Εικονικό Μουσείο Σύρου</i> : Στάδιο εργασίας 1.	236
Εικόνα 172: <i>Εικονικό Μουσείο Σύρου</i> : Στάδιο εργασίας 2.	237
Εικόνα 173: <i>Εικονικό Μουσείο Σύρου</i> : Στάδιο εργασίας 3.	238
Εικόνα 174: <i>Εικονικό Μουσείο Σύρου</i> : Στάδιο εργασίας 4.	239
Εικόνα 175: <i>Εικονικό Μουσείο Σύρου</i> : Στάδιο εργασίας 5.	240
Εικόνα 176: <i>Εικονικό Μουσείο Σύρου</i> : Πρόσβαση από συσκευή κινητού τηλεφώνου.	240
Εικόνα 177: Εντοπισμός της ψηφιακής εφαρμογής <i>artsteps</i> . (Βήμα 1)	241
Εικόνα 178: Επιλογή και εγκατάσταση της ψηφιακής εφαρμογής <i>artsteps</i> . (Βήμα 2).....	242
Εικόνα 179: Η ψηφιακή εφαρμογή <i>artsteps</i> έχει εγκατασταθεί. Μπορούμε να προχωρήσουμε στο άνοιγμα της εφαρμογής. (Βήμα 3).....	243
Εικόνα 180: Η ψηφιακή εφαρμογή <i>artsteps</i> έχει ανοίξει στο κινητό μας και δεν μένει παρά να κάνουμε <i>log in</i> για να εισέλθουμε εν συνεχεία στο project <i>Εικονικό Μουσείο Σύρου</i> , <i>Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων</i> , ή οποιοδήποτε άλλο. (Τελικό Βήμα)	243

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Περίληψη

Τα τελευταία έτη οι νέες τεχνολογίες αποτελούν την καινοτόμο δυναμική πτυχή σε ποικίλους τομείς των επιστημών και των τεχνών, συμβάλλοντας, συνεπακόλουθα, στη ραγδαία και θεαματική εξέλιξη και ανάπτυξη πεδίων ήδη υπαρχόντων, αλλά και τη γέννηση νέων. Εστιάζοντας την προσοχή μας, στον χώρο του πολιτισμού, διαπιστώνουμε ότι πλέον η έννοια του *πολιτισμού* αποκτά, στις περισσότερες των περιπτώσεων, άρρηκτη και άρρητη σχέση, με την *ψηφιακή τεχνολογία*, φαινόμενο με ρυθμό εξάπλωσης τόσο καταϊγιστικό που, πιθανότατα, σύντομα στο άμεσο μέλλον οι παραπάνω έννοιες να εννοούνται ως μία, οδηγώντας πολλούς στην υιοθέτηση της αναδυθείσας ορολογίας *ψηφιακός πολιτισμός*, όρος ο οποίος, ωστόσο, αναγκαίο είναι να τεθεί, αρχικώς, υπό αμφισβήτησιν, προκειμένου να διαπιστωθεί το *δόκιμον* της χρήσης του.

Ανεξαρτήτως των προαναφερθέντων, και, ταυτόχρονα, λαμβάνοντάς τα διαρκώς υπ' όψιν ως παράμετρο η οποία θα πρέπει αδιαλείπτως να μας θέτει ερωτήματα και διλήμματα σε κάθε στάδιο της παρούσας μελέτης, προκειμένου να διατηρηθεί το *μέτρον*, όπως αυτό έχει ορισθεί στην αρχαία ελληνική γραμματεία, αναλυτικά παρατίθεται στη συγκεκριμένη Μεταπτυχιακή Διατριβή η ερευνητική διαδικασία που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο σχεδιασμού, ανάπτυξης και υλοποίησης του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* και του αντίστοιχου *Εικονικού Μουσείου Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*.

Λέξεις κλειδιά: Μουσείο; Εικονικό Μουσείο; Μουσειολογία; Νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις; Πολιτισμός; Νέες τεχνολογίες; Εικονική πραγματικότητα; Επαυξημένη πραγματικότητα; Μεικτή πραγματικότητα; Πολιτιστική κληρονομιά; Διαχείριση πολιτισμικής κληρονομιάς; Υλική πολιτιστική κληρονομιά; Άυλη πολιτιστική κληρονομιά; Τόπος-τοπίο; Ελληνική νομοθεσία; Νομοθεσία Ευρωπαϊκής Ένωσης; Δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας; Ψηφιοποίηση; Αρχιτεκτονική; Μοντελοποίηση Δεδομένων; Ελεγχόμενα Λεξιλόγια; Διασυνδεδεμένα ανοικτά δεδομένα; Σύρος; Εικονικό Μουσείο Σύρου; Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων

Abstract

In recent years, *new technologies* are the innovative dynamic aspect in a variety of fields of science and arts, contributing, consequently, to the rapid and spectacular evolution and development of fields already existing, but also the birth of new ones. By focusing our attention on the field of culture, we find that the notion of *culture* nowadays acquires, in most cases, an indissoluble and inextricable relationship with *digital technology*, a phenomenon with a rate of expansion that is so drastic that it is likely, soon in the near future, that the above concepts will be understood as one, leading many to the adoption of the emerging terminology of *digital culture*, a term which, however, needs to be challenged initially in order to ascertain the *validity* of its use.

Irrespectively of the above, and, at the same time, taking them uninterruptedly into consideration as a parameter that should constantly pose questions and dilemmas to us at every stage of this study, in order to maintain *the measure*, as defined in ancient Greek literature, the research process that has been applied in the context of the design, development and implementation of the *Virtual Museum of Syros* and the corresponding *Virtual Museum of Syros-Open Access* is presented in detail in the specific MSc Thesis.

Keywords: Museum; Virtual Museum; Museology; New museological approaches; Civilization; New technologies; Virtual Reality; Augmented Reality; Mixed Reality; Cultural heritage; Cultural heritage management; Tangible cultural heritage; Intangible cultural heritage; Place-landscape; Greek legislation; European Union legislation; Copyright; Digitization; Architecture; Standard Data Models; Controlled Vocabularies; Linked open data; Syros; Syros Virtual Museum; Syros Virtual Museum Open Access

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εισαγωγή – Σύντομη Περιγραφή Δομής Μεταπτυχιακής Διατριβής

Η έννοια του *μουσείου* είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις έννοιες του *πολιτισμού* και της *πολιτιστικής κληρονομιάς*, έννοιες οι οποίες πλέον, στις περισσότερες περιπτώσεις συνδέονται, διασταυρώνονται, αλληλοϋποστηρίζονται και συλλειτουργούν με τις *νέες τεχνολογίες*.

Συνεπακόλουθα, κρίθηκε σκόπιμο να παρατεθεί αρχικά μία σύντομη περιγραφική-προσδιορισμός του ευρύτερου πλαισίου των εννοιών:

- του *μουσείου*, ετυμολογία του όρου αλλά και ιστορική διαδρομή της συγκεκριμένης έννοιας (Παράγραφοι 1., 1.1., 1.2.)
- του *πολιτισμού* και του συσχετισμού του με τις *νέες τεχνολογίες* (Παράγραφοι 1.3., 1.3.1., 1.3.2., 1.3.3.)
- της διασαφήνισης των όρων *μη εικονικού* και *εικονικού* μουσείου (Παράγραφοι 1.4., 1.4.1., 1.4.2., 1.4.3.) και
- της σχέσης που αναπτύσσεται μεταξύ του *μουσείου* και του *κοινού* του ((Παράγραφος 1.5.)

Η επιστημονική περιοχή της *Μουσειολογίας* ήταν το έτερο πεδίο απαραίτητο να διερευνηθεί προκειμένου να τεθούν στέρεες βάσεις για τον σχεδιασμό, ανάπτυξη και υλοποίηση του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* (Παράγραφοι 2., 2.1.)

Για την πολιτικώς ορθή διαχείριση του θέματος της συγκεκριμένης Μεταπτυχιακής Διατριβής κρίθηκε απαραίτητη τόσο η διερεύνηση της έννοιας της *πολιτιστικής κληρονομιάς* (Παράγραφοι 3., 3.1., 3.2.1., 3.2.2., 3.2.3., 3.2.4.) όσο και του *νομικού πλαισίου* που διαρθρώνεται γύρω και σε σχέση με αυτή στην πρωτογενή και δευτερογενή μορφή της (Παράγραφοι 3.3., 3.4., 4., 4.1., 4.1.1., 4.1.2., 4.1.3., 4.1.4.).

Ακολούθως, εξετάζονται διαφορετικά θεματικά πεδία σχετικά με θέματα διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς (Παράγραφοι 4.2., 4.2.1., 4.2.2., 4.2.3.), τα οποία συναποτελούν την πρώτη παράμετρο για την επιλογή των εκθεμάτων του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* (Παράγραφος 4.2.4.).

Αντικείμενο πολιτισμικής μελέτης απετέλεσε στη συγκεκριμένη περίπτωση το νησί της Σύρου (Παράγραφος 5.), επιλογή η οποία αιτιολογείται στην αντίστοιχη παράγραφο (Παράγραφος 5.1.)

Για την καταλύτερη κατανόηση του πολιτισμικού πλαισίου της Σύρου και, ακολούθως, την οργάνωση του σχετικού *μουσειολογικού αφηγήματος*, ήταν αναγκαία η επεξήγηση ορισμένων θεμελιωδών εννοιών, συγκεκριμένα των εννοιών του *άστεως*, του *αστικού κέντρου*, του *παραδοσιακού οικισμού*, της *ιστορικής πόλης* και της *φυσιογνωμίας ενός τόπου* (Παράγραφοι 5.2, 5.3.).

Η εν συνεχεία παράθεση ειδικότερων στοιχείων που συνθέτουν το *χαρακτήρα του τόπου της Σύρου*, αιτιολογεί την περαιτέρω πορεία της συγκεκριμένης Διατριβής: η *φυσιογνωμία της Σύρου*, μέσα από μια σύντομη ιστορική αναδρομή, επισήμανση σημαντικών αρχαιολογικών θέσεων του νησιού και, εν συνεχεία, περιγραφή της συριανής κοινωνίας και αρχιτεκτονικής, τόσο της Άνω Σύρου όσο και της Ερμούπολης, συγκλίνουν τελικά σε μια συνοπτική θεώρηση του νησιού, προκειμένου να είναι σε θέση ο αναγνώστης και, δυνάμει εικονικός επισκέπτης του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*, να παρακολουθήσει στην πληρότητά του το μουσειολογικό αφήγημα (Παράγραφοι 6., 6.1., 6.2., 6.3., 6.4., 6.4.1., 6.4.2., 6.4.3.).

Κατά συνέπεια, στο πλαίσιο υλοποίησης του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*, συγκεντρώθηκαν αρχαιολογικά, ιστοριογραφικά, βιβλιογραφικά στοιχεία σχετικά με τη Σύρο των παρελθόντων, αλλά και των παρόντων ετών, σε ό,τι αφορά το φυσικό και το πολιτισμικό περιβάλλον, τη φυσιογνωμία του τόπου, όπως προκύπτει από τον συγκερασμό των υλικών και άυλων πολιτισμικών στοιχείων. Υπό αυτό το σκεπτικό, αρχικά γίνεται μία συνοπτική παράθεση του ιστορικού, κοινωνικού και αρχιτεκτονικού πορτραίτου της νήσου, η πολιτισμική φυσιογνωμία της οποίας συναπαρτίζεται, συγκροτείται και διαμορφώνεται από τρεις συνιστώσες:

- την *Αρχαία Σύρο*, όπως αυτή αποτυπώνεται, κυρίως στους αρχαιολογικούς χώρους της *Χαλανδριανής* και του *Καστρίου*, δύο υψωμάτων σε μικρή μεταξύ τους απόσταση, στο βορειοανατολικό τμήμα του νησιού, καθώς και του *Φρέατος Ελληνικού*, αρχαίου πηγαδιού στο χωριό Σαν Μιχάλης, θέση Ελληνικό,

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

- την *Καθολική Σύρο*, την οποία δύναται κανείς με λεπτομέρεια να αναγνώσει στον οικισμό της Άνω Σύρου και
- τη *Νεοκλασική Σύρο*, η οποία ξεδιπλώνεται και τεκμηριώνεται στην Ερμούπολη.

Υπό αυτό το πρίσμα, το εικονικό μουσείο οργανώθηκε και διαρθρώθηκε με την ανάπτυξη τριών επιμέρους εικονικών αιθουσών. Η επιλογή των εκθεμάτων έγινε με γνώμονα το βαθμό δυνατότητας αναγνωρισιμότητάς τους από ένα ευρύ κοινό, ενώ ταυτόχρονα το έκθεμα θα έπρεπε να είναι κατά το δυνατόν πιο αντιπροσωπευτικό για εκάστη θεματική περιοχή (δεύτερη παράμετρος για την επιλογή των εκθεμάτων του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*).

Περαιτέρω, αξιοποιήθηκαν στοιχεία αρχιτεκτονικών δεδομένων καθώς και εικόνες κτιρίων, όπως αυτά αποδίδονται στη διαδικτυακή πλατφόρμα *HERMeS¹*, ενώ ηχητικά αρχεία, ενσωματώθηκαν στο *Εικονικό Μουσείο Σύρου* προκειμένου να εμπλουτίσουν την εμπειρία του ψηφιακού επισκέπτη, καθιστώντας έτσι σαφές ότι το τοπίο δεν είναι μονοδιάστατο, αλλά πρόκειται για μια οντότητα με πολλαπλές εκφάνσεις. Ακολουθεί η αναλυτική παρουσίαση και περιγραφή του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* (Παράγραφοι 7., 7.1., 7.2., 7.2.1., 7.2.2., 7.2.3., 7.2.4., 7.2.5., 7.2.6., 7.2.7., 7.3., 7.4.1., 7.4.2., 7.4.3., 7.4.4., 7.4.5.).

Σχετικά με τα προαναφερθέντα επισημαίνεται ο κομβικός ρόλος που έχει διαδραματίσει ήδη το *Ινστιτούτο Σύρου²* σε θέματα προστασίας και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς της Σύρου, λόγος για τον οποίο έχει αναρτηθεί σχετική πινακίδα πληροφοριακού κειμένου στην εικονική αίθουσα της *Νεοκλασικής Σύρου*.

Προκειμένου να επιτευχθεί η πληθοποριστική αξιοποίηση μιας τέτοιας εφαρμογής, σχεδιάστηκε, αναπτύχθηκε και υλοποιήθηκε επιπροσθέτως το *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*, με στόχο την ελεύθερη χρήση του από τους πολίτες, στοχεύοντας στην ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινού σχετικά με τη διαφύλαξη και διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Τα τεχνικά θέματα τα σχετικά με τη διαδικασία υλοποίησης των δύο ανωτέρω ψηφιακών προϊόντων, λόγω του εκτεταμένου όγκου και προκειμένου να μη διακόψουν τη ροή του κειμένου, παρατίθενται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II .

Στην κατεύθυνση και πάλι της καλύτερης επικοινωνίας των δύο ψηφιακών προϊόντων επελέγη λογότυπο, κοινό και για τα δύο. Η επιλογή του αιτιολογείται στην Παράγραφο 8.

Με το ίδιο σκεπτικό, για την επίτευξη της βέλτιστης *εμπειρίας του χρήστη (user experience)* και, συνεπακόλουθα, τη μεγιστοποίηση της ελκυστικότητας και απήχησης του ψηφιακού προϊόντος, κατά την υλοποίηση του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* και του αντίστοιχου *Ανοικτών Δεδομένων* λαμβάνονταν, επιπροσθέτως, διαρκώς υπ' όψιν οι *10 Κανόνες Ευχρηστίας του Nielsen (10 Usability Heuristics)* (Παράγραφος 9.).

Αναμενόμενο ήταν να μας απασχολήσουν *δυνατότητες* αξιοποίησης των δύο ψηφιακών προϊόντων, σε συνάρτηση φυσικά διαρκώς με το υπάρχον πλαίσιο, κυρίως νομικό (Παράγραφοι 10., 10.1., 10.2., 10.2.1., 10.2.2., 10.2.3., 10.2.4., 10.2.5.) καθώς και θέματα συμβολής του πολιτισμού στην εκπαίδευση, καθώς και στην οικονομική ανάπτυξη ενός τόπου (Παράγραφος 10.3.).

Επιπροσθέτως, στο πλαίσιο επίτευξης βέλτιστης οργάνωσης, επικοινωνίας, διάχυσης και δυνατότητας μελλοντικής διασύνδεσης της πολιτισμικής πληροφορίας, επελέγη ένα εικονικό έκθεμα από την κάθε αίθουσα του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*, το οποίο έλαβε τεκμηρίωση *μοντελοποιημένων δεδομένων* σε σχήμα *VRA CORE 4.0* με παράλληλη αξιοποίηση των *ελεγχόμενων λεξιλογίων GETTY Vocabularies* (Παράγραφοι 11., 11.1., 11.1.1., 11.1.2., 11.2.) Το σύνολο της εν λόγω τεκμηρίωσης παρατίθεται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III. Συνεπακόλουθα, αναπτύσσεται εν συντομία το θέμα των *διασυνδεδεμένων ανοικτών δεδομένων (Linked Open Data-LOD)*, τάση που αποκτά όλο και μεγαλύτερη δυναμική στις μέρες μας (Παράγραφος 11.3.).

¹ HERMES (HERitage Management E System). <https://hermoupolis.omeka.net/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

² Ινστιτούτο Σύρου. <http://syrosinstitute.eu/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Κλείνοντας, γίνεται επιγραμματική παράθεση των ερευνητικών ζητημάτων που διερευνηθήκαν καθ'όλες τις φάσεις εξέλιξης της υλοποίησης της παρούσας Μεταπτυχιακής Διατριβής (Παράγραφος 12.), εξετάζονται, πλέον, οι *προοπτικές* αξιοποίησης του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* (Παράγραφος 15., η οποία λειτουργεί συμπληρωματικά της Παραγράφου 12.: «Αξιοποίηση του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*-Υπάρχον πλαίσιο») και, τέλος, γίνεται η τελική *αποτίμηση* του όλου εγχειρήματος και εξαγωγή σχετικών *συμπερασμάτων* (Παράγραφος 14.).

Μία πολύ σύντομη τελική περίληψη σκιαγραφεί την πορεία που διανύθηκε από την αρχή έως το τέλος της ερευνητικής διαδικασίας, με την πρόθεση της διασαφήνισης των στόχων της παρούσας μελέτης.

Στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι γίνεται παράθεση ορισμένων όρων που συναντώνται στο σώμα της μελέτης.

Για τον σχεδιασμό και ανάπτυξη του έργου εξετάστηκαν άλλα παραδείγματα ανάπτυξης εικονικών μουσείων, παρεμφερούς θεματικής, προκειμένου να αποκρυσταλλωθούν καλές πρακτικές που θα συνέβαλαν με ωφέλιμο τρόπο στην παρούσα προσπάθεια.

Δεδομένου ότι ο πολιτισμός είναι αγαθό για όλους, ένας από τους βασικούς στόχους της παρούσας Μεταπτυχιακής Διατριβής είναι η ενεργός συμμετοχή όλων των πολιτών στον πολιτισμό, ανεξαρτήτως μορφωτικού, κοινωνικού, πνευματικού επιπέδου. Για την υλοποίηση συνεπώς των δύο ψηφιακών προϊόντων επελέγησαν μέθοδοι που δεν απαιτούσαν γνώσεις προγραμματισμού ή αρχιτεκτονικού σχεδιασμού. Έτσι, επελέγη η διαδικτυακή πλατφόρμα *artsteps*³, επιλογή εξαιρετικά φιλική ως προς τη χρήση της, είτε από την πλευρά του δημιουργού είτε από την πλευρά του ψηφιακού επισκέπτη, και επιπλέον, δωρεάν διατιθέμενη, προσφέροντας χώρο φιλοξενίας του project επίσης χωρίς χρέωση. Επιπλέον, η πρόσβαση στο τελικό ψηφιακό προϊόν είναι εφικτή και από συσκευή κινητού τηλεφώνου. Αποτέλεσμα, το *Εικονικό Μουσείο Σύρου* είναι και εύκολα προσβάσιμο στο κοινό αλλά και διασφαλίζεται η δυνατότητα δημιουργίας και διαχείρισης ενός παρόμοιου νέου μουσείου ανοικτών δεδομένων από την τοπική κοινότητα: τελικός στόχος του παρόντος πονήματος είναι να προταθεί και να υποδειχθεί η διαδικασία για την υλοποίηση ενός *ανοικτών δεδομένων* (*open source data*) και με μηδενικό κόστος ψηφιακού προϊόντος πολιτισμικού περιεχομένου, στο πλαίσιο απόπειρας ευαισθητοποίησης, συμμετοχικής διαδικασίας και δημιουργικής κινητοποίησης της κοινωνίας σε θέματα διαφύλαξης και διαχείρισης της πολιτισμικής κληρονομιάς, επιχειρώντας παράλληλα να καταστούν το δυνατόν πιο σαφείς οι δυνατότητες, αλλά και περιορισμοί, ίσως, των νέων μουσειολογικών προσεγγίσεων, αλλά και γενικότερα της έννοιας του μουσείου, ένας όρος με ιδιαίτερως ρευστή έννοια και διαστάσεις, όπως κάθε τι άλλωστε, ειδικά στη σύγχρονη εποχή.

Σχετικά με την επιλογή των εικονικών εκθεμάτων, κριτήριο επιλογής απετέλεσε η προηγούμενη δημοσίευσή τους σε έγκριτες εκδόσεις και διαδικτυακούς ιστοτόπους, ώστε να καθίσταται δυνατή η σχετική βιβλιογραφική παραπομπή και να τηρείται έτσι το πλαίσιο προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων και ψηφιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Ανάμεσα στις προοπτικές αξιοποίησης (Παρ. 13.), προτείνεται και η δημιουργία *πολιτιστικών διαδρομών*, προτείνοντας μάλιστα αξιοποίηση της διαδικτυακής πλατφόρμας ελεύθερης πρόσβασης *izi.travel*⁴, και πάλι επιλογής ιδιαίτερως φιλικής για το σχεδιασμό, ανάπτυξη και υλοποίηση ψηφιακής πολιτιστικής διαδρομής, με δυνατότητα πρόσβασης στο τελικό προϊόν και από συσκευή κινητού τηλεφώνου, προκειμένου ο αναγνώστης του παρόντος συγγράμματος να μπει στη διαδικασία να οργανώσει τη δική του πολιτιστική διαδρομή αξιοποιώντας τις πληροφορίες που έχει λάβει από την παρούσα μελέτη, ώστε εν συνεχεία να εξερευνήσει και ο ίδιος, στο φυσικό πλέον χώρο, τις εδώ παρουσιαζόμενες περιοχές ενδιαφέροντος. Το στοιχείο αυτό θεωρούμε ότι είναι το πιο άμεσα υλοποιήσιμο, λειτουργώντας προς δύο κατευθύνσεις ταυτόχρονα:

- **τη σύνδεση του εικονικού με τον μη εικονικό χώρο, τον φυσικό χώρο, ή αλλιώς, του άυλου με το υλικό,**

³ Artsteps. <https://www.artsteps.com/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

⁴ Izi.travel. <https://www.izi.travel> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

- **την επισήμανση των δυνατοτήτων που προσφέρουν τα νέα μέσα στην ανάπτυξη της περιφέρειας.**

Από τα προαναφερθέντα: πρόθεση ήταν να διασαφηνισθεί ότι ο πολιτισμός είναι αγαθό, κληρονομιά όλων των ανθρώπων, το νήμα που συνδέει τους ανθρώπους μεταξύ τους, με το παρελθόν και το παρόν τους, το στοιχείο εκείνο που θα μας βοηθήσει να αποκτήσουμε στέρεο βηματισμό προς το μέλλον.

«Museums have no borders, they have a network.»⁵

---

⁵ I.C.O.M., Τμήμα II, Άρθρο 3 του Καταστατικού που υιοθετήθηκε από την 11η Γενική Σύνοδο του I.C.O.M., Κοπεγχάγη 1974. Ο ορισμός παρέμεινε κατά βάση ο ίδιος, ως άρθρο 2 και στα Καταστατικά που επικυρώθηκαν στις επόμενες Συνόδους του 1989, 1995 και 2001. <https://icom.museum/en/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Προοίμιο

Γεγονός είναι ότι κατά τη σύγχρονη προς εμάς εποχή, η κατακόρυφη αύξηση της πολιτισμικής παραγωγής αλλά και ο τρόπος διαχείρισης και διάχυσης της ψηφιακής πληροφορίας έχουν αλλάξει δραματικά: ψηφιακές πλατφόρμες ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως για παράδειγμα η *Europeana*,⁶ αλλά και άλλοι διαδικτυακοί ιστότοποι διασυνδεδεμένων, συχνά, ψηφιακών συλλογών, που επιτρέπουν την πρόσβαση σε αυτούς από ανθρώπους διαφορετικής πολιτισμικής ταυτότητας, κοινωνικού και μορφωτικού επιπέδου, από κάθε σημείο της υφηγίου, σε πραγματικό χρόνο και αδιάλλειπτα, σε συνδυασμό με την ολοένα και εξελισσόμενη πολιτισμική προσέγγιση και, συχνά, όσμωση των διαφορετικών πληθυσμών, χωρίς ωστόσο να χάνεται η ιδιαίτερη ταυτότητα αυτών (όταν κάτι τέτοιο δεν δυναμιτίζεται από πολιτικές σκοπιμότητες), καθιστά σαφή την ανάγκη εξοικείωσης με τις νέες τεχνολογίες, τη συνεπαγόμενη αξιοποίησή τους, αλλά και την ανάγκη αλλαγής του σχετικού νομικού πλαισίου στον ελλαδικό, και όχι μόνο, χώρο και εναρμόνισής του με τις σύγχρονες τάσεις και προοπτικές.

«Ο πολιτισμός σαφώς ορίζεται ως το σύνολο των ηθικών, πνευματικών, υλικών και τεχνικών επιτευγμάτων μιας κοινωνίας ή ενός συνόλου κοινωνιών»: για το λόγο αυτό, η *ψηφιακή εποχή* που διανύουμε σήμερα δεν συνεπάγεται αυτομάτως και την έννοια του *ψηφιακού πολιτισμού*. «Ο πολιτισμός δεν ταυτίζεται με την τεχνολογία. Αυτή είναι μέσον για την ανάπτυξη του πολιτισμού, εργαλείο του, όχι όμως το μοναδικό συστατικό του.» Δέον λοιπόν να κάνουμε λόγο για «**πολιτισμό και ψηφιακή τεχνολογία**».⁷

Τα πολιτιστικά αγαθά, αναδεικνύοντας τις τοπικές πολιτισμικές ταυτότητες και συμβάλλοντας ταυτόχρονα στη γνωριμία με τον «ξένο», αποτελούν τον καταλύτη για τη δημιουργική προσέγγιση των διαφορετικών εθνοτήτων, μετατρέπόμενα έτσι σε τελικά κτήματα ολόκληρης της ανθρωπότητας. Για το λόγο αυτό ακριβώς, η διαχείριση και διάθεσή τους θα πρέπει να είναι ευέλικτη, ενσαρκώνοντας το πνεύμα της δημοκρατίας στην πολιτιστική της διάσταση.

---

⁶ Europeana Collections. <https://www.europeana.eu/portal/en> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

⁷ Στεφάνου, 2018, σ. 9

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

1 Η έννοια του Μουσείου

Η έννοια του *μουσείου* προσδιορίζεται για πρώτη φορά στην Αμερική, το 1889, από τον Georges Brown Goode. Σύμφωνα με αυτόν, το μουσείο είναι ένας οργανισμός που ασχολείται με τη «συλλογή διδακτικών θεμάτων, το καθένα από τα οποία αντιπροσωπεύεται από κάποιο πολύ καλά επιλεγμένο δείγμα». Αργότερα (το 1895) θα ολοκληρώσει τη διατύπωσή του λέγοντας ότι «το μουσείο είναι ένας οργανισμός που διαφυλάσσει όσα αντικείμενα απεικονίζουν καλύτερα τα φυσικά φαινόμενα, τις τέχνες και τον πολιτισμό του ανθρώπου με σκοπό τον πλουτισμό των γνώσεων, τον διαφωτισμό και την πολιτισμική του ανύψωση».⁸

«Ο ευρύτερα αναγνωρισμένος επαγγελματικός ορισμός του μουσείου παραμένει αυτός που δόθηκε το 2007 στον *Κανονισμό του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (I.C.O.M.- International Council Of Museums)*⁹: «Το Μουσείο είναι ένας μη κερδοσκοπικός μόνιμος θεσμός/οργανισμός (*institution*) στην υπηρεσία της κοινωνίας και της ανάπτυξής της, ανοιχτός στο κοινό, ο οποίος αποκτά, συντηρεί, ερευνά, προβάλλει και εκθέτει **την υλική και άυλη** κληρονομιά της ανθρωπότητας και του περιβάλλοντός της, με στόχο την εκπαίδευση, μελέτη και ψυχαγωγία». Αυτός ο ορισμός αντικατέστησε εκείνον που ίσχυε ως σημείο αναφοράς για πάνω από 30 χρόνια: «Το Μουσείο είναι ένας μη κερδοσκοπικός μόνιμος θεσμός/οργανισμός (*institution*) στην υπηρεσία της κοινωνίας και της ανάπτυξής της, ανοιχτός στο κοινό, ο οποίος αποκτά, συντηρεί, ερευνά, προβάλλει και κυρίως εκθέτει, με στόχο τη μελέτη, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία, τα υλικά τεκμήρια του ανθρώπου και του περιβάλλοντός του» (*Κανονισμός I.C.O.M. 1974*).» Η διαφορά ανάμεσα σε αυτούς τους δύο ορισμούς, δηλαδή η αναφορά και της άυλης κληρονομιάς, καθώς και η αλλαγή στη δομή της φράσης, πιστοποιεί τον περιορισμό του ερευνητικού ρόλου που αποδίδεται στο μουσείο.^{10 11}

Σύμφωνα με το Νόμο 3028/2002, Άρθρο 45, Παρ. 1 του Ελληνικού κράτους¹² «Ως μουσείο νοείται η υπηρεσία ή ο οργανισμός μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με ή χωρίς ίδια νομική προσωπικότητα, που αποκτά, δέχεται, φυλάσσει, συντηρεί, καταγράφει, τεκμηριώνει, ερευνά, ερμηνεύει και κυρίως εκθέτει και προβάλλει στο κοινό συλλογές αρχαιολογικών, καλλιτεχνικών, εθνολογικών ή άλλων υλικών μαρτυριών του ανθρώπου και του περιβάλλοντός του, με σκοπό τη μελέτη, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία. Ως μουσεία μπορούν να θεωρηθούν επίσης υπηρεσίες ή οργανισμοί που έχουν παρεμφερείς σκοπούς και λειτουργίες, όπως τα μουσεία ανοικτού χώρου.»

Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι το *μουσείο* είναι μία κιβωτός συλλογικής μνήμης, ρόλος τον οποίο διεκπεραιώνει διά της διάσωσης, διαφύλαξης και ορθής διαχείρισης πολιτισμικών στοιχείων διαφορετικών περιόδων της ανθρώπινης πορείας, ακόμη και της σύγχρονης προς εμάς εποχής. Αποτελεί, συνεπακόλουθα, μία από τις βασικές συνιστώσες που κρατούν το νήμα της πολιτιστικής κληρονομιάς, σε όλες της τις εκφάνσεις.

Ενδιαφέρον, δε, παρουσιάζει το γεγονός ότι ο Νόμος 3028/2002, μεταγενέστερος κατά μια εικοσαετία, περίπου, του αντίστοιχου κατά I.C.O.M. ορισμού, διευρύνει την έννοια του μουσείου, συμπεριλαμβάνοντας και εκείνα «ανοικτού χώρου», επισήμανση η οποία υπαινίσσεται τη διαμόρφωση ενός πολυδιάστατου, πια, χαρακτήρα για ένα μουσείο, στοιχείο που, κατά την άποψη της συγγράφου, θα συμβάλλει δυναμικά στην περαιτέρω εξέλιξή του, εντός, φυσικά, του ευρύτερου πολυμορφικού περιβάλλοντος, πολιτισμικού, κοινωνικού και πολιτικού, σε συνάρτηση και με τη ραγδαία εξέλιξη της επικοινωνίας των ανθρώπων σε παγκόσμιο επίπεδο.

⁸ Burcaw, 1997, σ. 9 στο Ορφανίδη, 2003, σ. 5

⁹ I.C.O.M. (International Council Of Museums). <https://icom.museum/en/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

¹⁰ Desvallées A. & Mairesse F., 2010 & 2014, σ. 89-90

¹¹ Ambrose and Paine, 1993, σ. 8

¹² Νόμος 3028/2002, Άρθρο 45, Παρ. 1, ΦΕΚ 153, Τεύχος Πρώτο, σ. 3021, 28 Ιουνίου 2002

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

1.1 Μουσείο – ετυμολογία

Ετυμολογικά, η λέξη «Μουσείο» προέρχεται από τη λέξη «μούσα». Σύμφωνα με την αρχαία ελληνική μυθολογία οι *Μούσες*¹³ ήταν εννέα, κόρες του Δία και της Μνημοσύνης. Ο Απόλλωνας ήταν ο ηγέτης τους (*Απόλλων Μουσαγέτης*). Αρχικά, ήταν Νύμφες του βουνού και των νερών. Γεννήθηκαν στην Πιερία και ζούσαν στον Όλυμπο. Όταν μεγάλωσαν έγιναν πολύ έξυπνες και ωραιότατες. Είχαν ιδιαίτερη αγάπη στη μουσική, δεν τις ενδιέφεραν οι ανθρώπινες ασχολίες και αναζητούσαν ήσυχο τόπο για να αφιερωθούν στις Καλές Τέχνες. Ήταν εννέα:

- *Καλλιόπη* (εκ του: καλλι- + -όπη < ὄψ = αυτή με την καλή όψη): η Μούσα της Επικής και ηρωικής ποιήσεως, από την οποία εμπνεόταν και την οποία επεκαλείτο ο Όμηρος. Η μεγαλύτερη και η πιο σεβαστή από τις Μούσες.
- *Κλειώ* (εκ του: κλέος=δόξα): η Μούσα της Ιστορίας.
- *Ευτέρπη* (εκ του: ευ + τέρπω, καλώς τέρπω, ευχαριστώ): η Μούσα της Αυλητικής τέχνης.
- *Τερψιχόρη* (εκ του: τέρπω + χορός,τέρπουσα δια του χορού): η Μούσα της Λυρικής Ποιήσεως (αρχικά ήταν η Μούσα του Χορού).
- *Ερατώ* (εκ του: έρω): Η Μούσα του υμεναίου του γάμου, επομένως της Ερωτικής Ποιήσεως.
- *Μελπομένη* (εκ του: μέλπω=μελωδώ + μένος): η Μούσα της Τραγωδίας.
- *Θάλεια* (εκ του: θάλλω= ανθίζω, βλασταίνω, ακμάζω): η Μούσα της Κωμωδίας.
- *Πολύμνια* (εκ του: πολύς + ύμνος): η Μούσα της Μιμικής (παντομίμας).
- *Ουρανία* (εκ του: ουρανός): η Μούσα της Αστρονομίας.

Συνεπακόλουθα, το ουσιαστικό «Μουσείο» προσδιορίζει τον «τόπο των Μουσών», συνεπώς το «οικοδόμημα όπου φυλάγονται έργα τέχνης ή πολύτιμες συλλογές».¹⁴

Η προαναφερθείσα ετυμολογική ερμηνεία λειτουργεί συμπληρωματικά του προπαρατεθέντος προσδιορισμού της έννοιας του μουσείου κατά I.C.O.M.: καθίσταται έτσι σαφής ο διαχρονικός και σταθερός χαρακτήρας του μουσείου, με στόχο τη διαφύλαξη πολιτισμικού αποθέματος για τις παρούσες και τις επόμενες γενιές, ενώ διαφαίνεται με σαφήνεια επίσης ο κοινωνικός και δημόσιος ρόλος των μουσείων, τα οποία σε καμία περίπτωση δεν εμπίπτουν στην περιοχή μιας επιχείρησης κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Ωστόσο, προχωρώντας εν συνεχεία στην παρούσα μελέτη, θα διαπιστώσουμε ότι ένα μουσείο λειτουργεί ακριβώς όπως ένας ζωντανός οργανισμός: δημιουργείται, αναπτύσσεται, εξελίσσεται και μεταβάλλεται. Ο δυναμικός αυτός χαρακτήρας οφείλεται σε ποικίλες συνιστώσες που χαρακτηρίζουν, ιδιαιτέρως, τον 21^ο πρώτο αιώνα που διανύουμε: διεύρυνση της έννοιας του πολιτισμικού αγαθού, αναγνώριση διαφορετικών κατηγοριών, ως επιτραπεί ο όρος, πολιτισμικής κληρονομιάς, συμμετοχικές διαδικασίες της κοινωνίας στην παραγωγή και διαχείριση του πολιτισμικού αποθέματος, φυσικές και ανθρώπινες καταστροφές που αυξάνουν πλέον λογαριθμικά τις πιθανότητες πολιτισμικών καταστροφών, νέες τεχνολογίες, πρωτίστως ψηφιακές. Τα μουσεία λοιπόν αποκτούν επιπροσθέτως και έναν ακόμη ρόλο: αυτόν του *βήματος* για την άρθρωση δημόσιου λόγου, με πολιτικές, συχνά διαστάσεις, όπως αυτές τις υπαινίσσεται, σε αρκετές περιπτώσεις, μια μόνιμη ή περιοδική έκθεση.

Στην κατεύθυνση της ανάπτυξης και ενδυνάμωσης του πολυδιάστατου ρόλου του μουσείου συμβάλλει τα μέγιστα η ψηφιακή τεχνολογία, σήμερα πλέον προσβάσιμη, προσπθή οικονομικά, ευέλικτη και διαχειρίσιμη από μεγάλη μερίδα του κοινωνικού συνόλου.

¹³Ζαμαρόφσκυ, 1978, Τόμος 2, σ. 533-538

Μούσες. <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%BF%CF%8D%CF%83%CE%B5%CF%82> (τελευταία ανάκτηση 12/05/2019)

¹⁴ Σακελλαρίου, 2002, λήμμα «μουσείο», σ. 754

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

1.2 Μουσείο – ιστορικά στοιχεία

Κοιτώντας για λίγο προς τα πίσω, διαπιστώνουμε μια μακρότατη διαδρομή του μουσείου διαχρονικά.

Κατά την αρχαιότητα το μουσείο ταυτιζόταν με το τέμενος το αφιερωμένο στη λατρεία των Μουσών, στοιχείο το οποίο δηλώνει ότι στο συγκεκριμένο χώρο καλλιεργούνταν οι τέχνες, τα γράμματα, η μουσική, η ποίηση, η φιλοσοφία και ο χορός.

«Το πρώτο Μουσείο στην παγκόσμια ιστορία συγκροτήθηκε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου τον 3ο π.Χ. αιώνα από τον Πτολεμαίο Σωτήρα. Περιελάμβανε γλυπτά, εκμαγεία, χειρουργικά εργαλεία, αστρονομικά όργανα, καθώς και βοτανικό και ζωολογικό κήπο. Η λειτουργία του πρώτου Μουσείου διέφερε από αυτή των σύγχρονων, καθώς ήταν κυρίως ένας χώρος μελέτης και συγκέντρωσης των επιστημών, έχοντας περισσότερο τη μορφή ακαδημίας. Το Μουσείο της Αλεξάνδρειας καταστράφηκε τον 3ο μ.Χ. αιώνα.»¹⁵

Κατά την περίοδο της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας ο όρος χρησιμοποιείται κυρίως για χώρους στους οποίους διεξάγονταν φιλοσοφικές συζητήσεις, ενώ είναι πολυάριθμες οι ιδιωτικές συλλογές σε επαύλεις πλούσιων ρωμαίων και στρατηγών.

Στην Αναγέννηση ο όρος παραπέμπει στις ιδιωτικές συλλογές (*Θησαυρούς*) της ευρωπαϊκής αριστοκρατίας: η συγκεκριμένη αποτελεί την πρώτη χρονική στιγμή σύγκλισης του όρου μουσείο με τη σημερινή έννοια της λέξης.

Τον 17ο αιώνα ο όρος σχετίζεται με την πληρότητα των εγκυκλοπαιδικών γνώσεων και την «ευρεία κάλυψη ενός γνωστικού αντικείμενου». Στα μέσα του ίδιου αιώνα στην Ευρώπη χρησιμοποιείται ο λατινικός όρος *musaeum* για τον προσδιορισμό συλλογών με περιεργα αντικείμενα (*cabinets des curiosités*). Στα τέλη του 17ου, αρχές του 18ου, αιώνα καθιερώθηκε ο όρος για συγκεκριμένα κτήρια που στέγαζαν συλλογές αντικειμένων και χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στην περιγραφή της έκθεσης αντικειμένων του Elias Ashmole στην Οξφόρδη.

«Οι συγκροτημένες ιδιωτικές συλλογές έργων τέχνης που υπήρχαν ήδη από τον 15ο αιώνα, όπως αυτή του Λαυρέντιου των Μεδίκων στη Φλωρεντία, αποτέλεσαν στο πέρασμα του χρόνου τον πυρήνα των Συλλογών πολλών ευρωπαϊκών Μουσείων. Τον 18ο αιώνα η συλλογή πινάκων του Λουδοβίκου XIV, η οποία το 1715 απαριθμούσε 2.500 έργα, ενσωματώθηκε στη συλλογή του Λούβρου.»¹⁶

«Οι συλλογές είχαν αυστηρά ιδιωτικό χαρακτήρα και απευθύνονταν σε συγκεκριμένο κοινό. Τον 18ο και 19ο αιώνα, όμως, οι περισσότερες εκτέθηκαν σε κοινή θέα, καθώς οι κάτοχοι των συλλογών συχνά δεν είχαν ικανοποιητικό εισόδημα ή υπέκυπταν στις εγκλίσεις των τοπικών αρχών. Πολλές συλλογές μεταφέρθηκαν σε δημόσια κτίρια και πωλήθηκαν στο δημόσιο. Τα έργα τέχνης ενσωματώθηκαν σε Μουσεία Τέχνης, ενώ οι βοτανικές συλλογές και τα ταρριχευμένα ζώα μεταφέρθηκαν σε Μουσεία Φυσικής Ιστορίας.»¹⁷

Γίνεται λοιπόν σαφές ότι κατά τον 18ο αιώνα ιδρύονται τα πρώτα *δημόσια μουσεία* όπως, το Μουσείο του Λούβρου στη Γαλλία και το Βρετανικό Μουσείο στην Αγγλία, ενώ κατά τον επόμενο αιώνα τα μουσεία έχουν, πλέον, καθιερωθεί και προβάλλουν ένα χώρο όπου διαμορφώνεται η εθνική συνείδηση και η πολιτισμική κληρονομιά κάθε χώρας.¹⁸

1.3 Πολιτισμός και νέες τεχνολογίες

Τα τελευταία χρόνια νέες τεχνολογίες αναπτύσσονται στην κατεύθυνση της διαφύλαξης, διαχείρισης και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως για παράδειγμα οι ποικίλες εφαρμογές της *τηλεπισκόπησης* και της *φωτοερμηνείας* αεροφωτογραφιών και δορυφορικών εικόνων στην κατεύθυνση του εντοπισμού χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς και την ενσωμάτωση αυτών σε *Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών (Γ.Σ.Π.-G.I.S.)*, με στόχο την

¹⁵ Δαλακούρα & Τσαούση, 2008, σ. 7

¹⁶ Δαλακούρα & Τσαούση, 2008, σ. 8

¹⁷ Δαλακούρα & Τσαούση, 2008, σ. 8

¹⁸ Σαρατζίδου, 2017, σ. 12

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

ευέλικτη προστασία και παρακολούθησή τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο εντοπισμός *αρχαιοπιθανής* περιοχής στον βόρειο βραχίονα του όρμου της Βοϊδοκοιλιάς στο νομό Μεσσηνίας της Πελοποννήσου, περιοχής της οποίας η συστηματική τηλεπισκοπική μελέτη με τη μεθοδολογία της φωτοερμηνείας έδωσε ισχυρές ενδείξεις θαμμένων αρχαιολογικών καταλοίπων ΠΕ οικισμού/ ΠΕ νεκροταφείου/ΜΕ οικισμού/ΥΕ οικισμού.¹⁹

Σύμφωνα με τον επίσημο διαδικτυακό ιστότοπο του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης,²⁰ «η πρόκληση για τον 21ο αιώνα δεν είναι να εστιαστεί ο άνθρωπος στην τεχνολογική πρόοδο, παράλληλα με τους άλλους αναπτυξιακούς στόχους, αλλά πώς θα αξιοποιήσει και θα χρησιμοποιήσει τις νέες τεχνολογίες στρατηγικά ως εργαλείο για την ανάπτυξη. Αυτό τονίζεται στην Έκθεση για την Ανθρώπινη Ανάπτυξη 2001 (*Human Development 2001*) που εκπονήθηκε από το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη (*United Nations Development Programme – U.N.D.P.*).

Βασικό συμπέρασμα της Έκθεσης είναι ότι οι τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών καθώς και η βιοτεχνολογία μπορούν να συνεισφέρουν σημαντικά στη μείωση της παγκόσμιας φτώχειας. Η Έκθεση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι νέες τεχνολογίες μπορούν επίσης να έχουν ένα σημαντικότερο αναπτυξιακό αντίκτυπο, επειδή μπορούν να συμβάλλουν να ξεπεραστούν εμπόδια κοινωνικού, οικονομικού και γεωγραφικού απομονωτισμού, να αυξήσουν την πρόσβαση σε πληροφορίες και μόρφωση και να διευκολύνουν τους φτωχούς να συμμετέχουν σε περισσότερες αποφάσεις που επηρεάζουν τη ζωή τους.»

Ειδικότερα, σχετικά με τον χώρο του πολιτισμού, στις νέες αυτές τεχνολογίες πλέον έρχονται να προστεθούν και εξελιγμένες μέθοδοι ψηφιοποίησης και ψηφιακής ανάδειξης της πολιτισμικής κληρονομιάς, οι οποίες στοχεύουν στην, κατά το δυνατόν, ρεαλιστικότερη αναπαρασταση ενός πολιτιστικού αγαθού, άυλου ή υλικού, κινητού ή ακίνητου: έτσι, ψηφιακά συστήματα καταγραφής του ήχου, ψηφιακοί σαρωτές για την τρισδιάστατη καταγραφή απτών πολιτιστικών αγαθών και την εν συνεχεία «ανασύσταση» τους, φωτογραμμετρικές μέθοδοι αποτύπωσης απτών πολιτιστικών αγαθών, τα δεδομένα των οποίων διά μέσου της ψηφιακής επεξεργασίας τους με τα κατάλληλα λογισμικά κινούνται στον ίδιο προσανατολισμό, εικονικοί ψηφιακοί χώροι, εικονική, επαυξημένη και μεικτή πραγματικότητα, αποτελούν πλέον μεθόδους όλο και περισσότερο οικείες σε ένα μεγάλο τμήμα της κοινωνίας, ακόμη και σε άτομα προερχόμενα από ομάδες ηλικιακά μεγαλύτερες.

Στο σημείο αυτό, δέον όπως αναφερθεί ότι η ψηφιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς:

- ✓ αποτελεί παρέμβαση, συνειδητή ή όχι, στην καταγραφή, διάσωση και παράδοση της στις επόμενες γενιές,
- ✓ δύναται, κατά συνέπεια, να διαμορφώσει την αντίληψη των επόμενων γενεών για το πολιτισμικό παρελθόν και πολιτισμική ταυτότητα.

1.3.1 Η έννοια της εικονικής πραγματικότητας (Virtual Reality-VR)

Το επίθετο «εικονικός» ταυτίζεται με τις έννοιες «φαινομενικός» και «πλασματικός».²¹

«Η εικονική πραγματικότητα στοχεύει στην αντικατάσταση του πραγματικού περιβάλλοντος του χρήστη, με ένα εικονικό που παράγεται και ελέγχεται πλήρως από τον υπολογιστή. Οι χρήστες νιώθουν ότι διαδραματίζεται μπροστά τους μια εικονική σκηνή, στην οποία μπορούν να διαχειρίζονται ψηφιακά και διαδραστικά τα στοιχεία της. Η σκηνή αυτή αποτελείται εξ' ολοκλήρου από γραφικά και οι χρήστες έχουν την ψευδαίσθηση ότι βρίσκονται σε πραγματικό κόσμο. Για τη δημιουργία μιας ρεαλιστικής εικονικής σκηνής, απαιτείται υψηλό επίπεδο λεπτομέρειας στην αναπαρασταση των γραφικών και συγχρόνως η απεικόνισή της να γίνεται σε πραγματικό χρόνο.»²²

¹⁹ Χρόνη, 2012, σ. 25-30

²⁰ Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης. <http://www.ekt.gr/el/news/9516> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²¹ Σακελλαρίου, 2002, λήμμα «εικονικός», σ. 300

²² Ντάγκρα, 2016, σ. 20

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Η πρώτη *εικονική πραγματικότητα* (*Virtual Reality-VR*) θα πρέπει να θεωρηθεί το ψυχαγωγικό σύστημα που οραματίστηκε και δημιούργησε ο Morton Heilig, το 1962, το οποίο ονόμασε «κινηματογράφο του μέλλοντος»: η ιδέα του ήταν η κατασκευή ενός συστήματος πλήρους εμπύθισης προκειμένου ο θεατής να έχει την ευκαιρία να βιώσει μια περισσότερο ολοκληρωμένη εμπειρία, μέσω της ενεργοποίησης και επιπλέον αισθήσεων, πέραν της όρασης και της ακοής. Προϊόν αυτής της ιδέας ήταν το «Sensorama». Ο προσομοιωτής προκαλούσε ερεθίσματα στον χρήστη, όπως μυρωδιές, δονήσεις και άνεμο. Το εικονικό περιβάλλον δεν παραγόταν από ηλεκτρονικό υπολογιστή και δεν υπήρχε κανενός είδους αλληλεπίδραση μεταξύ του συστήματος και του χρήστη. Ωστόσο, αποτέλεσε την πρώτη προσπάθεια αξιοποίησης πολλαπλών αισθήσεων για την παροχή μιας πιο πλούσιας εμπειρίας χρήστη. Αν και δεν βρέθηκαν ποτέ επενδυτές για την υλοποίηση του συστήματος, ο Heilig χαρακτηρίστηκε ως «πατέρας της VR».²³

Εικόνα 1: Το *Sensorama* του Morton Heilig.

²³ Γαρδέλης, 2017, σ. 14

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

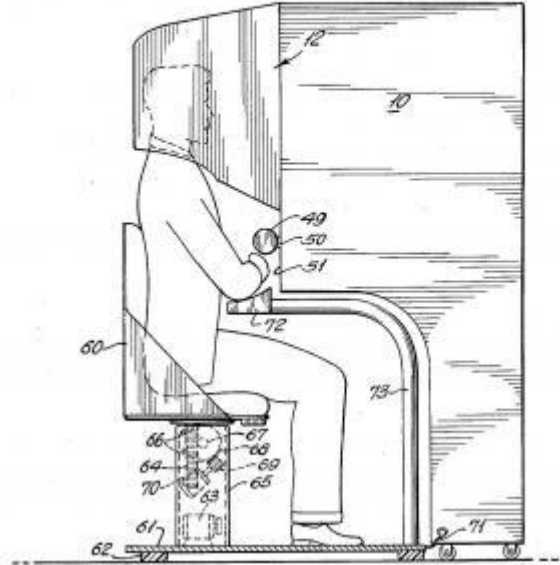
Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

United States Patent Office

INVENTOR
MORTON L. HEILIG
BY
Douglas M. Clarkson
ATTORNEY

M. L. HEILIG
SENSORAMA SIMULATOR

3,050,870
Patented Aug. 28, 1962

Εικόνα 2: Το Sensorama του Morton Heilig.

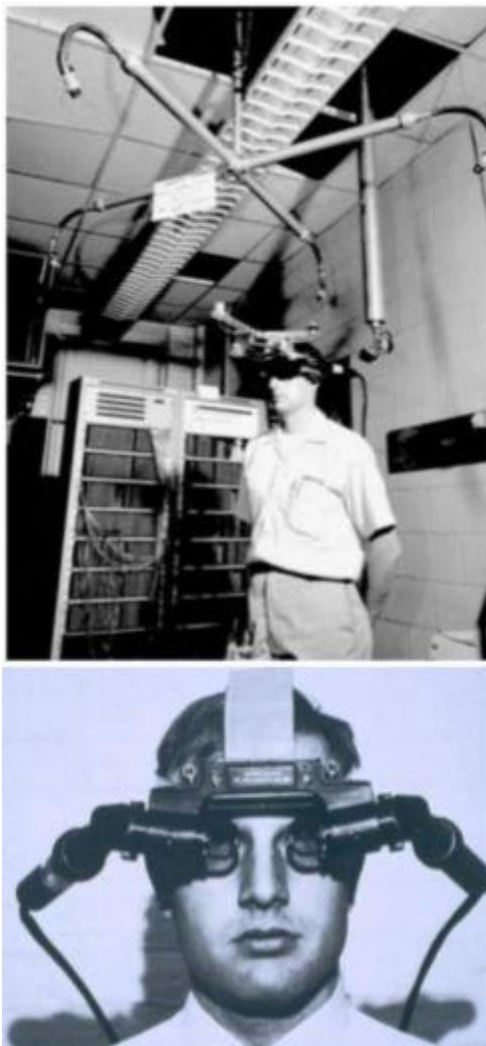
Γύρω στο 1965 οι Ivan Sutherland και David Evans πραγματοποίησαν τα πρώτα πειράματα με μια συσκευή που αποτελείται από δύο οθόνες, μία για το κάθε μάτι, η οποία τοποθετείται στο κεφάλι του χρήστη. Μέχρι το 1968 είχαν ολοκληρώσει την υλοποίηση του συστήματός τους, το οποίο έλαβε την ονομασία «The sword of Damocles» και θεωρείται το πρώτο *Head Mounted Display (HMD)* εικονικής πραγματικότητας: επρόκειτο για μια συσκευή η οποία στηριζόταν στην αξιοποίηση της στερεοσκοπίας και της ανίχνευσης κίνησης, μεθοδολογία εφαρμοζόμενη και σήμερα από τα σύγχρονα συστήματα εικονικής πραγματικότητας προκειμένου να αναπροσαρμόζεται η άποψη του περιβάλλοντος σε σχέση με τη νέα οπτική του χρήστη, δημιουργώντας έτσι την αίσθηση ότι τα εικονικά αντικείμενα βρίσκονται γύρω του και παραμένουν εκεί (γύρω του) αναξαρτήτως από την κίνηση του χρήστη στον πραγματικό χώρο.²⁴

²⁴ Γαρδέλης, 2017, σ. 15

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 3: The sword of Damocles των Ivan Sutherland και David Evans.²⁵

Το 1989 ήταν το έτος που ο Jaron Lanier εισήγαγε τον όρο «Virtual Reality» (*VR-Εικονική Πραγματικότητα*), ενώ λίγο χρόνο αργότερα, το 1992, ο Tom Caudell εμπνεύστηκε τον όρο «Augmented Reality» (*AR-Επαυξημένη Πραγματικότητα*).²⁶

Χαρακτηριστική ιδιότητα που επηρεάζει το βαθμό επιτυχίας της εικονικής πραγματικότητας είναι η *εμβύθιση*, δηλαδή ο βαθμός «στον οποίο το οπτικό πεδίο του χρήστη καλύπτεται, ώστε να μην αποσπάται από το πραγματικό περιβάλλον με αποτέλεσμα να νιώθει πως το εικονικό περιβάλλον είναι «η πραγματικότητα». Αυτό εξαρτάται από τον αριθμό των αισθητηρίων καναλιών του χρήστη, που τροφοδοτούνται με δεδομένα από τον εικονικό κόσμο και με την ποιότητα των δεδομένων αυτών. Τα συστήματα που σήμερα ονομάζονται «εμβυθισμένα» (*immersive*) καλύπτουν πλήρως το οπτικό πεδίο του χρήστη μέσω ειδικής συσκευής (π.χ. κράνος), την ακοή του μέσω ακουστικών και μέρος της αφής του (συνήθως το ένα χέρι μέσω ειδικού γαντιού). Σύμφωνα με τους Burdea και Coiffet,²⁷ τα συστήματα εικονικής πραγματικότητας ενοποιούν τρία βασικά στοιχεία: την *εμβύθιση* (*immersion*), την *αλληλεπίδραση* (*interaction*) και τη *φαντασία* (*imagination*).

²⁵ Γαρδέλης, 2017, σ. 15

²⁶ Γαρδέλης, 2017, σ. 15

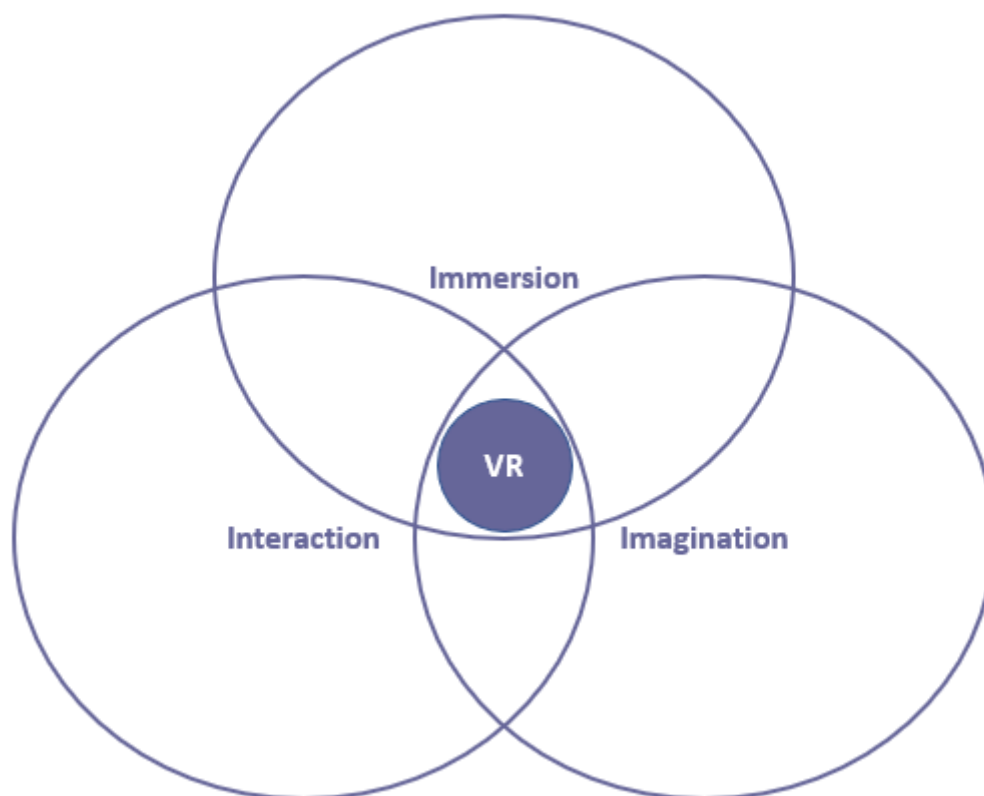
²⁷ Burdea και Coiffet, 1994

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 4: Τα τρία δομικά στοιχεία της εικονικής πραγματικότητας (Virtual Reality-VR).

Τα στοιχεία αυτά είναι γνωστά και ως τα τρία «I» της εικονικής πραγματικότητας (*Immersion, Interaction, Imagination*) και αποτελούν τους βασικούς άξονες βάσει των οποίων αξιολογείται η ποιότητα ενός συστήματος εικονικής πραγματικότητας.»²⁸

1.3.2 Η έννοια της επαυξημένης πραγματικότητας (Augmented Reality-AR)

«Η *επαυξημένη πραγματικότητα* έχει σαν στόχο την επαύξηση και όχι την αντικατάσταση των στοιχείων του πραγματικού περιβάλλοντος με συνθετικές πληροφορίες από το εικονικό, μέσω της χρήσης αισθητήρων ήχου, εικόνας, βίντεο και άλλων πολυμέσων που παράγονται από ένα υπολογιστικό σύστημα. Με τον τρόπο αυτό, τα στοιχεία του πραγματικού περιβάλλοντος δεν αποκρύπτονται εντελώς, αλλά διαδραματίζουν κυρίαρχο ρόλο της τελικής απεικόνισης. Τα εικονικά αντικείμενα δεν είναι απαραίτητο να απαιτούν υψηλό επίπεδο λεπτομέρειας στην αναπαράσταση των γραφικών και συγχρόνως η ρεαλιστική τους ποιότητα περιορίζεται μόνο από τις παραμέτρους της εφαρμογής. Ως αποτέλεσμα ένα σύστημα επαυξημένης πραγματικότητας στο οποίο απεικονίζονται απλά εικονικά αντικείμενα σε μια σκηνή, απαιτεί λιγότερη υπολογιστική ισχύ από ένα σύστημα εικονικής, στο οποίο απεικονίζεται ολόκληρη η σκηνή. Η επαυξημένη πραγματικότητα συνδέεται στενά με την έννοια της *διαμεσολαβημένης πραγματικότητας* στην οποία η μία όψη της πραγματικότητας τροποποιείται από το υπολογιστικό σύστημα. Οι Caudell και Mizell, ερευνητές στην κατασκευή του αεροσκάφους *Boeing* επινόησαν τον όρο *επαυξημένη πραγματικότητα* το 1992 με σκοπό να καθοδηγήσουν τους εργαζομένους στην συναρμολόγηση πολύπλοκων δεσμών ηλεκτρικών καλωδίων των αεροσκαφών.»²⁹ «Αυτός ο πρώιμος ορισμός της επαυξημένης πραγματικότητας ήταν ένα

²⁸ Γαρδέλης, 2017, σ. 18

²⁹ Caudell & Mizell, 1992 στο Ντάγκρα, 2016, σ. 21

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

σύστημα όπου εικονικά στοιχεία αναμίχθηκαν με τον πραγματικό κόσμο για να ενισχύσουν την αντίληψη του χρήστη.»³⁰

Κατά τον Azuma, «η επαυξημένη πραγματικότητα είναι μία παραλλαγή της εικονικής πραγματικότητας (*Virtual Reality*), αλλά δε θα πρέπει να συγχέεται με την τελευταία, διότι συμπληρώνει τον πραγματικό κόσμο και δεν τον υποκαθιστά».³¹

«Ο πρώτος που διατύπωσε μια ιδέα κοντά στο τι είναι σήμερα η επαυξημένη πραγματικότητα, ήταν ο Αμερικανός συγγραφέας L. Frank Baum (1901). Η ιδέα του Baum αφορούσε ένα είδος ηλεκτρονικών γυαλιών τα οποία ονόμασε *Character Markers*, που θα πρόβαλλαν δεδομένα στον πραγματικό κόσμο.»³²

Η βασική δηλαδή ιδέα της επαυξημένης πραγματικότητας (*Augmented Reality*) είναι να υπερθέσει γραφικά, ήχο και αισθητηριακές ενισχύσεις στον πραγματικό κόσμο σε πραγματικό χρόνο: αποτελεί επί της ουσίας ένα συνδυασμό πραγματικών και ψηφιακών εικόνων. Σε αντίθεση με την εικονική πραγματικότητα (*Virtual Reality*) στην οποία ο χρήστης βρίσκεται σε ένα τελείως τεχνητό κόσμο, η επαυξημένη πραγματικότητα παρουσιάζει επιπλέον πληροφορίες σχετικά με πραγματικές σκηνές.³³ Χαρακτηριστικό παράδειγμα, το γνωστό σε όλους μας παιχνίδι *Pokemon Go*.³⁴

Εικόνα 5: *Pokemon Go*: οι εικονικές μορφές έχουν υπερτεθεί ψηφιακά στον πραγματικό κόσμο. Πηγή: *Pokemon Go*. <https://www.pokemongo.com/en-us/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

1.3.3 Η έννοια της μεικτής πραγματικότητας (*Mixed Reality-MR*)

«Το 1994, ο Paul Milgram παρουσίασε την έννοια της *συνεχούς εικονικής πραγματικότητας*³⁵ και την ονόμασε *μεικτή συνεχής πραγματικότητα*. Το ένα άκρο της συνεχούς περιέχει το πραγματικό περιβάλλον «πραγματικότητα» και το άλλο άκρο περιέχει το εικονικό περιβάλλον «εικονικότητα». Τα πάντα στο ενδιάμεσο είναι μεικτή πραγματικότητα. Ένα σύστημα *μεικτής*

³⁰ Ντάγκρα, 2016, σ. 20-21

³¹ Azuma, 1997, σ. 355–385

³² Ντάγκρα, 2016, σ. 25

³³ Ντάγκρα, 2016, σ. 19

³⁴ *Pokemon Go*. <https://www.pokemongo.com/en-us/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

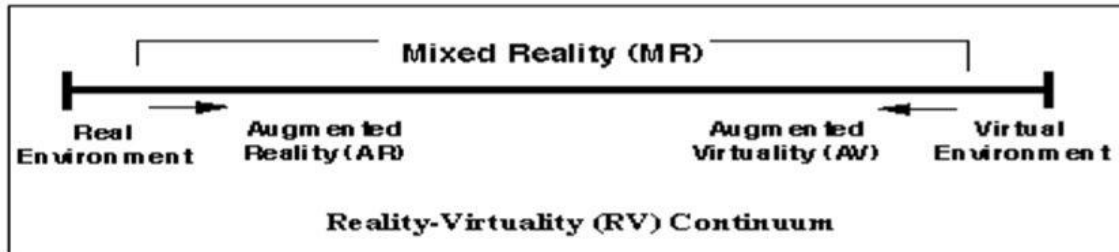
³⁵ Milgram, et al., 1994, σ. 282–292 στο Ντάγκρα, 2016, σ. 21

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

πραγματικότητας (*Mixed Reality - MR*) που συγχωνεύει τον πραγματικό κόσμο και τον εικονικό κόσμο για να παράγουν ένα νέο περιβάλλον όπου φυσικά και ψηφιακά αντικείμενα συνυπάρχουν και αλληλοεπιδρούν. Πραγματικότητα σημαίνει το φυσικό ορατό περιβάλλον, όπως φαίνεται άμεσα ή μέσω μιας οθόνης ή βίντεο.....Στην ουσία, η επαυξημένη πραγματικότητα είναι συνδυασμός των γραφικών των υπολογιστών και της όρασης των υπολογιστών. Ο συνδυασμός αυτών των δύο τεχνικών είναι το ορόσημο για την επίτευξη σημαντικών αποτελεσμάτων σε εφαρμογές που επεξεργάζονται εικόνες ή βίντεο, εξάγουν πληροφορίες από μία σκηνή και επαυξάνουν τη σκηνή αυτή με γραφικά.»³⁶

Εικόνα 6: Milgram's reality-virtuality continuum.³⁷

Είναι σαφές ότι σήμερα με τη ραγδαία και διαρκή τεχνολογική εξέλιξη των συστημάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών και των περιφερειακών συστημάτων η υλοποίηση εικονικής, επαυξημένης και μεικτής πραγματικότητας είναι, πλέον, εφικτή από ολοένα και αυξανόμενο αριθμό ενδιαφερομένων, γεγονός στο οποίο συμβάλλει επιπροσθέτως και η βελτίωση (μείωση) των κοστολογίων των εν λόγω συστημάτων καθώς και ο φιλικότερος χαρακτήρας προς τον χρήστη, ο οποίος σε πλείστες περιπτώσεις δεν απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις προγραμματισμού.

Εικόνα 7: Εικονικοί χαρακτήρες ενσωματωμένοι σε μια ζωντανή ροή βίντεο του πραγματικού κόσμου. Πηγή: R. Freeman, A. Steed and B. Zhou, *Rapid Scene Modelling, 2005, Registration and Specification for Mixed Reality Systems Archived 2007-02-06 at the Wayback Machine Proceedings of ACM Virtual Reality Software and Technology*, pp. 147-150, Monterey, California.

Ευνόητο είναι ότι τέτοιες διαδικασίες βρίσκουν εξαιρετική εφαρμογή στην περίπτωση των μουσείων και του πολιτισμού γενικότερα.

³⁶ Ντάγκρα, 2016, σ. 21

³⁷ Milgram, et al., 1994

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

1.4 Προσδιορισμός/Διασαφήνιση όρων *μη εικονικού* και *εικονικού* μουσείου

Κατά τον *I.C.O.FO.M. (International Committee For Museology)*³⁸ εσφαλμένα χρησιμοποιείται ο όρος «μουσείο εικονικής πραγματικότητας» (*virtual museum*) αντί του ορθού «κυβερνομουσείο», με το σκεπτικό «ότι θα πρέπει να θυμόμαστε ότι το *εικονικό* δεν είναι το αντίθετο του *πραγματικού* (*real*), όπως ίσως σπεύδουμε να υποθέσουμε, αλλά το αντίθετο του *υπαρκτού* (*actual*) με την αρχική του έννοια, δηλαδή κάτι που υπάρχει αυτή τη στιγμή. Ως *εικονικό μουσείο* μπορεί να χαρακτηριστεί οποιοδήποτε μουσείο συλλάβει ποτέ κανείς ή οποιαδήποτε λύση μπορεί να εφαρμοστεί σε σχέση με τα ζητήματα που θίγουν τα παραδοσιακά μουσεία. Επομένως, το *εικονικό μουσείο* μπορεί να οριστεί ως *μια έννοια που εντοπίζει παγκοσμίως τις προβληματικές πτυχές του μουσειακού κλάδου, δηλαδή τις επιπτώσεις της απόσπασης των αντικειμένων από το αρχικό πλαίσιο αναφοράς και της ένταξής τους σε ένα νέο πλαίσιο.*»³⁹

Στην παρούσα μελέτη, ωστόσο, θα επιλέξουμε να υιοθετήσουμε τους όρους *μη εικονικό ή φυσικό* μουσείο, για τον προσδιορισμό της έννοιας του μουσείου του ευρισκόμενου εντός του φυσικού/υλικού χώρου και *εικονικό* μουσείο για τον προσδιορισμό της έννοιας του μουσείου του ευρισκόμενου στον κυβερνοχώρο, δεδομένου ότι:

- η προαναφερθείσα ορολογία, *εικονικό*, είναι αποδεκτή από πλείστους μελετητές,
- πρόκειται για ορολογία η οποία έχει εν τέλει κυριαρχήσει και, για για λόγο αυτό, γίνεται κατανοητή από το ευρύτερο κοινό.

1.4.1 Μη εικονικό ή φυσικό μουσείο

Εναλλακτικά για τον προσδιορισμό της έννοιας του *μη εικονικού* μουσείου, επελέγη ο όρος *φυσικό*, με γνώμονα την ύπαρξή του εντός του *φυσικού* χώρου. Δεν επελέγη ο όρος *πραγματικό*, λόγω της υποκειμενικής διάστασης που η έννοια του *πραγματικού* εμπεριέχει.

Η έννοια του *μη εικονικού μουσείου*, όπως το γνωρίζουμε, τουλάχιστον έως σήμερα, συνίσταται στη φιλοξενία εκθεμάτων, ποικίλων ειδών και ποιότητας (εδώ η *ποιότητα* εννοούμενη ως *υλικό* ή *μη υλικό*), εντός ενός κτιριακού χώρου ή ακόμη και επί ενός ανοιχτού χώρου, σαφώς, ωστόσο, οριοθετημένου: σε κάθε περίπτωση η προσδιορισμένη θέση στο φυσικό χώρο, για τη συγκεκριμένη κατηγορία μουσείου θεωρείται ευνόητη και δεδομένη.

Συνεπώς, η συγκεκριμένη μορφή μουσείου συνεπάγεται, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, βασικές δαπάνες, ορισμένες εκ των οποίων αναλύονται ως ακολούθως:

- Υψηλό κόστος για την αγορά ή ενοικίαση του φυσικού χώρου.
- Συγκεκριμένη και, συνεπακόλουθα, δεδομένη χωρητικότητα εκθεμάτων.
- Υψηλό κόστος εξόδων για την εύρυθμη λειτουργία του: υπαλληλικό προσωπικό, συντήρηση και φύλαξη του χώρου, προστασία, επιτήρηση, σωστές συνθήκες υγρασίας-πίεσης, φύλαξη των εκθεμάτων λογαριασμοί ΔΕΚΟ.
- Κόστη για τη μεταφορά και ασφάλιση των εκθεμάτων.
- Συγκεκριμένο πλαίσιο συμπεριφοράς για τους επισκέπτες: απαγόρευση κατανάλωσης υγρών και ποτών εντός του μουσείου, συγκεκριμένη, συχνά, ενδυμασία (σε περιπτώσεις θρησκευτικών χώρων για παράδειγμα), απαγόρευση εισόδου σε κατοικίδια, απαγόρευση φωτογράφισης για λόγους προστασίας, κυρίως, των εκθεμάτων, απαγόρευση αφής των εκθεμάτων, χαμηλόφωνη εκφορά του λόγου.

Πέραν των παραπάνω, ο χωρικός «εγκλωβισμός» των εκθεμάτων καθιστά απαραίτητη τη μετάβαση του επισκέπτη στο φυσικό χώρο του μουσείου ενδιαφέροντος, σε συγκεκριμένες ημέρες και ώρες της ημέρας, γεγονός το οποίο δεν είναι πάντα εφικτό, για ποικίλους λόγους:

³⁸ I.C.O.FO.M. (International Committee For Museology). <http://network.icom.museum/icofofom> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

³⁹ Desvallées A. & Mairesse F., 2010 & 2014, σ. 94

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

οικονομικούς, δυσκολίας πρόσβασης, συχνά λόγω μεγάλης απόστασης, προβλημάτων υγείας, αναφέροντας μόνο κάποιους από τους συχνότερα ανακλύπτοντες.

1.4.2 Εικονικό μουσείο

Η ιδέα ενός μουσείου «χωρίς τοίχους» είχε εισαχθεί το 1953 από τον André Malraux, ο οποίος το φαντάστηκε ως ένα περιβάλλον για την παρουσίαση κυρίως της φωτογραφίας και της τέχνης.⁴⁰

Ο όρος «εικονικό μουσείο» επινοήθηκε για πρώτη φορά το 1991 από τους Tsichritzis και Gibbs στο άρθρο τους «Εικονικά μουσεία και εικονικές πραγματικότητες»: «Αυτό που προτείνουμε είναι να αμβλύνουμε όλους τους περιορισμούς ταυτόχρονα. Με αυτό τον τρόπο, ένα μουσείο θα έχει να κάνει με εικονικά αντικείμενα, σε ένα εικονικό περιβάλλον προσβάσιμο από ένα τηλεπικοινωνιακό δίκτυο με συμμετοχικό τρόπο. Ένα τέτοιο μουσείο είναι μια υπηρεσία που δεν είναι τοποθεσία. Μπορεί να μην υπάρχει καθόλου, πέρα από τα bits των δεδομένων. Για το λόγο αυτό το αποκαλούμε *εικονικό μουσείο*.»⁴¹

Μια άλλη πρώιμη ιδέα του εικονικού μουσείου ήταν το εικονικό μουσείο VR που ήταν ένα αντίγραφο του φυσικού μουσείου στην αρχιτεκτονική του, και περιείχε γενικά δισδιάστατες και τρισδιάστατες εικόνες αντικειμένων από τις συλλογές του μουσείου.⁴²

Η έννοια του εικονικού μουσείου αργότερα εξελίχθηκε και αναφερόταν σε ιστότοπους μουσείων που περιείχαν διαφορετικούς τύπους μέσων (πολυμέσα) για να παρουσιάσουν ποικίλλες πληροφορίες, όπως εικόνες, κείμενο, ήχο κ.λπ. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το αντίστοιχο λήμμα της Εγκυκλοπαίδειας *Britannica*, η έννοια του «εικονικού μουσείου» προσδιορίζει μια συλλογή ψηφιακά καταγεγραμμένων εικόνων, αρχείων ήχου, εγγράφων κειμένου και άλλων δεδομένων ιστορικού, επιστημονικού ή πολιτιστικού ενδιαφέροντος, στα οποία έχει κανείς πρόσβαση μέσω ψηφιακών μέσων. Ένα εικονικό μουσείο δεν φιλοξενεί τα πραγματικά αντικείμενα και ως εκ τούτου στερείται τόσο της μονιμότητας και όσο και των μοναδικών χαρακτηριστικών ενός μουσείου υπό τον θεσμικό ορισμό της έννοιας.⁴³

Αυτό εξακολουθεί να ισχύει έως σήμερα, εν μέρει, ωστόσο στη σύγχρονη εποχή ένα εικονικό μουσείο θεωρείται ότι κατέχει μεγαλύτερη πολυπλοκότητα, από την απλή συνύπαρξη διαφορετικών τύπων μέσων στην ίδια πλατφόρμα ενός ιστοτόπου. Τα εικονικά μουσεία έχουν γίνει φορείς όχι μόνο βασικών πληροφοριών αλλά και τρόπου παρουσίασης των πληροφοριών στους χρήστες.⁴⁴

Έτσι, κατά τον Schweibenz το εικονικό μουσείο «ορίζεται σε γενικές γραμμές ως «μια συλλογή ψηφιακών αντικειμένων με λογική συνάφεια, σε διάφορους συνδυασμούς μέσων, η οποία, χάρη στη συνδεσιμότητα και τη δυνατότητα πολλαπλής πρόσβασης σε αυτή, προσφέρεται για την υπέρβαση των παραδοσιακών μεθόδων επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης με τους επισκέπτες...δεν διαθέτει πραγματικό τόπο ή χώρο και τα αντικείμενά της και οι σχετικές πληροφορίες μπορούν να διαδοθούν σε όλο τον κόσμο.»⁴⁵

Συνεπακόλουθα, η έννοια του εικονικού μουσείου καλύπτει και την περιοχή της έννοιας της «ψηφιακής συλλογής»: για παράδειγμα, θα ήταν θεμιτό να εκλάβουμε τη *Europeana*, το ψηφιακό ευρωπαϊκό πολιτισμικό αποθετήριο, ως *εικονικό μουσείο*.⁴⁶

Υπό το προαναφερθέν πρίσμα ένα εικονικό μουσείο αποδεσμεύει τη λειτουργία του από τους περιορισμούς του μουσείου του ευρισκόμενου εντός του φυσικού χώρου. Κατά συνέπεια:

⁴⁰ Malraux, 1978

⁴¹ Tsichritzis D. & Gibbs, 1991, σ. 18

⁴² Jones & Christal, 2002, σ. 1, 5, 10

⁴³ Encyclopaedia *Britannica*. Article "virtual museum". <https://www.britannica.com/topic/virtual-museum> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

⁴⁴ Ivarsson, 2009, σ. 11

⁴⁵ Schweibenz, 2004, σ. 3 στο Desvallées A. & Mairesse F., 2010 & 2014, σ. 93-94

⁴⁶ Europeana. <https://www.europeana.eu/portal/en> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

- Το κόστος για την απόκτηση χώρου είναι, τις περισσότερες φορές, μηδενικό, δεδομένου ότι οι επιλογές στο διαδίκτυο είναι, πλέον, πολυάριθμες και τις περισσότερες φορές δωρεάν παρεχόμενες.
- Η χωρητικότητα εκθεμάτων είναι, δύναμει, ατέρμονη, αφού ο ψηφιακός χώρος είναι πλασματικός και κατά βούλησιν δημιουργούμενος.
- Τα λειτουργικά έξοδα περιορίζονται σημαντικά, δεδομένου ότι τίθενται πλέον ανάγκες μόνον διαχείρισης-συντήρησης της ιστοσελίδας.
- Δεν υφίστανται κόστη για τη μεταφορά και ασφάλιση των εκθεμάτων, δεδομένου ότι πρόκειται για ψηφιακά εκθέματα.
- Δεν υφίσταται συγκεκριμένο πλαίσιο συμπεριφοράς για τους ψηφιακούς επισκέπτες: δεδομένου ότι η εικονική επίσκεψη αποτελεί μια διαδικασία ιδιωτική, γεγονός που αυξάνει το αίσθημα ελεύθερης βούλησης του επισκέπτη.

Το κυριότερο χαρακτηριστικό και πλεονέκτημα, ταυτόχρονα, του εικονικού μουσείου είναι η πρόσβασιμότητα, ανεξαρτήτως γεωγραφικής θέσης του δυνητικού ψηφιακού επισκέπτη, οποιαδήποτε περίοδο του χρόνου και ώρα της ημέρας.

Πάρα πολύ συχνά, τα περισσότερα εικονικά μουσεία υποστηρίζονται από τα αντίστοιχα μη εικονικά μουσεία και εξαρτώνται άμεσα από τις υπάρχουσες συλλογές τους. Ωστόσο, μέσω των δυνατοτήτων υπερσύνδεσης και πολυμέσων της ψηφιακής πραγματικότητας, ιδιαίτερος του *παγκόσμιου ιστού (world wide web-www)*,⁴⁷ οι ψηφιοποιημένες αναπαραστάσεις μπορούν να συγκεντρωθούν από πολλαπλές πηγές για απόλαυση και μελέτη κατά τρόπο που καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από τον μεμονωμένο χρήστη. Έτσι, τα εικονικά μουσεία μπορούν να αποτελέσουν ένα ισχυρό εργαλείο για συγκριτική μελέτη και έρευνα σε ένα συγκεκριμένο θέμα, παρέχοντας στον χρήστη εξαιρετικά μεγάλη ευελιξία και πληθώρα επιλογών συνθέσεων.

1.4.3 Μη εικονικό και εικονικό μουσείο: βασικές αρχές εύρυθμης λειτουργίας

Ευνόητο είναι, ότι και στις δύο κατηγορίες μουσείων, απαραίτητη συνθήκη για την εύρυθμη, σε θέματα νομοθεσίας, λειτουργία αποτελεί η εφαρμογή του νομικού πλαισίου που καλύπτει τα θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας, τα οποία συνοπτικά περιγράφονται στις Παραγράφους 4., 4.1., 4.1.1., 4.1.2., 4.1.3., 4.1.4., 4.2., 4.2.1., 4.2.2., 4.2.3., 4.2.4. του παρόντος.

Επιπροσθέτως, θα πρέπει να εφαρμόζονται οι βασικές αρχές του κώδικα δεοντολογίας που διέπουν ένα σύνολο λειτουργιών και εκφάνσεων του ιδιωτικού και δημόσιου βίου, όπως ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η ισότητα των φύλων και η ελευθερία του λόγου, αναφέροντας ορισμένες μόνο από αυτές.

1.5 Μουσείο και κοινό

Η συμβολή του μουσείου στην εκπαίδευση και την πνευματική καλλιέργεια των ανθρώπων όλων των κοινωνικών, μορφωτικών και ηλικιακών ομάδων αποτελεί τη βασική του αποστολή. Κατά συνέπεια, ένα μουσείο, δέον όπως προσαρμόζει την ανάπτυξη και οργάνωση της συλλογής του, φυσικής ή εικονικής προς αυτό τον προσανατολισμό.

Η πολυεπίπεδη ελευθερία που προσφέρει το εικονικό μουσείο λειτουργεί θετικά και αποτελεσματικά προς αυτή την κατεύθυνση, δεδομένου ότι προσφέρει εύκολα και οικονομικά τη δυνατότητα εξοικείωσης με την έννοια και λειτουργία του μουσείου σε ένα ευρύτατο και πολυποίκιλλο κοινό. Λαμβανομένης, δε, υπ' όψιν:

- ✓ της ευκολίας προσβασιμότητας στον ψηφιακό κόσμο, των νεότερων ειδικά ηλικιών, οι οποίοι θα αποτελέσουν την αυριανή κοινωνία των ενηλίκων και θα διαχειριστούν το μέλλον της κοινωνίας και του πλανήτη μας, και

⁴⁷ Παγκόσμιος ιστός (world wide web-www)

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%99%CF%83%CF%84%CF%8C%CF%82 (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

- ✓ της ελκυστικότητας, ταυτόχρονα, που ο ψηφιακός κόσμος ασκεί στη νέα γενιά σε συνδυασμό με τη μεγάλη εξοικείωση που έχει πλέον διαμορφωθεί,

μπορούμε να κατανοήσουμε τον εξαιρετικά σημαντικό ρόλο που αναλαμβάνει, τελικά, να διεκπεραιώσει το εικονικό μουσείο, αλλάζοντας άρδην, τις δεδομένες, έως τώρα εννοούμενες, μουσειολογικές αρχές και προσεγγίσεις.

Στη σύγχρονη εποχή τα μουσεία, εικονικά και μη, είναι πλέον πολυάριθμα. Βασικός τους στόχος να αποκτήσουν χαρακτήρα ελκυστικό για όσο το δυνατό ευρύτερο κοινό. Στην κατεύθυνση αυτή επιχειρούν να προσφέρουν νέες εμπειρίες, που να έχουν διάσταση μοναδικότητας. Για να επιτευχθεί ο σκοπός τους θα πρέπει να υπερισχύσουν άλλων, επίσης ελκυστικών, επιλογών, σήμερα πλέον, πολυάριθμων: αρκεί μόνο να φέρει κανείς στο μυαλό του το διαδίκτυο.

Για τους λόγους αυτούς, μη εικονικά μουσεία εντάσσουν, εξαιρετικά συχνά πιά, διαφορετικών ειδών ψηφιακές εφαρμογές εντός του φυσικού τους χώρου, ακόμη και εφαρμογές επαυξημένης πραγματικότητας, ενώ, στις περισσότερες των περιπτώσεων ένα φυσικό μουσείο επιλέγει να αναπτύξει, σε παράλληλο χρόνο, και την εικονική εκδοχή του, προκειμένου να εναρμονισθεί με τους ρυθμούς και τις επιταγές της εποχής να αυξήσει την αναγνωρισιμότητά του και να προσελκύσει μεγαλύτερο κοινό. Εξαιρετικό παράδειγμα σχετικά, το νέο *Μουσείο Ακρόπολης*,⁴⁸ το οποίο, πέραν των εξαιρετικών ψηφιακών εφαρμογών που εμπλουτίζουν και συμπληρώνουν δημιουργικά και διαδραστικά τον φυσικό του χώρο, έχει αναπτύξει και την εικονική εκδοχή του, την οποία μάλιστα έχει διασυνδέσει και με την διαδικτυακή πλατφόρμα του *Google Arts & Culture*.⁴⁹

Επιπλέον, με δεδομένο ότι, στο μεγαλύτερο τμήμα του πλανήτη μας, οι πολίτες βιώνουν με πολλαπλούς τρόπους την ψηφιακή εκδοχή των πραγμάτων, με αποτέλεσμα να αποκτούν όλο και μεγαλύτερη ψηφιακή εμπειρία και, αντιστοίχως, ψηφιακές προτιμήσεις, τα μουσεία καλούνται σε ευγενή άμιλλα με τους ανταγωνιστές τους, που πολύ συχνά είναι τα *ψηφιακά παιχνίδια*. Για το λόγο αυτό, αναπτύσσονται πλέον από τα μουσεία, στις περισσότερες των περιπτώσεων *παιχνίδια σοβαρού σκοπού (serious games)* τα οποία θα πρέπει να διεκπεραιώσουν με εύληπτο και ευχάριστο τρόπο τον παιδαγωγικό χαρακτήρα του μουσείου.

Παράλληλα, βέβαια με τα προαναφερθέντα, δεδομένου ότι τα *εικονικά* μουσεία, ακόμη περισσότερο από τα *μη εικονικά*, απευθύνονται και είναι αμέσως προσβάσιμα σε ευρύτατο κοινό σε παγκόσμια κλίμακα, κοινό πολυποικίλλο πολιτισμικά, μορφωτικά, κοινωνικά, οικονομικά, ηλικιακά, θα πρέπει να αντιμετωπίσουν επιτυχώς την πρόκληση της κατάρριψης των φραγμών των συνόρων και των ατομικών ιδιαιτεροτήτων, ώστε να καταφέρουν να επικοινωνήσουν το μήνυμα και περιεχόμενό τους, κατοχυρώνοντας, έτσι το ρόλο τους στη σύγχρονη πολυπολιτισμική και πολυδιάστατη κοινωνία, βασική συνιστώσα του οποίου είναι η διαφύλαξη της συλλογικής μνήμης και η πνευματική καλλιέργεια των πολιτών.

Το μεγαλύτερο, ίσως, στοίχημα για τα μουσεία σήμερα είναι να πλησιάσουν το ευρύτερο κοινό μιλώντας στη δική του γλώσσα, η οποία γίνεται όλο και περισσότερο ψηφιακή, τόσο σε ορολογίες όσο και σε δομές, και διά μέσου της «γνωριμίας» αυτής να φέρουν τον ψηφιακό επισκέπτη και στον φυσικό χώρο, δεδομένου ότι το μη εικονικό (φυσικό) είναι πολυδιάστατο και συναποτελούμενο από πολλά *τοπία: οπτικό, ηχητικό, απτικό, οσμητικό, γευστικό* τοπίο, *κίνηση*, αποτελούν διαφορετικές εκφάνσεις/συνιστώσες της *φυσιογνωμίας του τόπου*,^{50 51} του φυσικού χώρου, ο οποίος είναι ζωντανός, παλλόμενος και αενάως μεταβαλλόμενος και εμπλουτιζόμενος από τη δράση και την ενέργεια των ανθρώπων που δραστηριοποιούνται εντός αυτού. Τις διαφορετικές αυτές εκφάνσεις του φυσικού χώρου επιχειρούν πλέον να αναδημιουργήσουν τα εικονικά περιβάλλοντα, εμπλουτίζοντας την ψηφιακή εμπειρία με ήχο στις περισσότερες των περιπτώσεων και επιδιώκοντας, σε πολλές άλλες περιπτώσεις, με τη χρήση προσομοιωτών, να επιτύχουν και την ικανοποίηση των υπόλοιπων αισθήσεων του ανθρώπου.

⁴⁸Μουσείο Ακρόπολης. <https://www.theacropolismuseum.gr/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

⁴⁹Google Arts & Culture. <https://artsandculture.google.com/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

⁵⁰ Στεφάνου, 2016, σ. 29

⁵¹ Βασιλαρά, 2010, σ. 20-21, 30-31, 49, 52-53, 56

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

2 Μουσειολογία

«Ακολουθώντας με συνέπεια τις αρχές του I.C.O.M., η I.C.O.F.O.M.⁵² (*International Committee For Museology-Διεθνής Επιτροπή Μουσειολογίας*), από την ίδρυσή της το 1977, έχει ως κύριο στόχο την ανάδειξη της μουσειολογίας σε επιστημονικό και ακαδημαϊκό κλάδο, ώστε να προαγάγει την ανάπτυξη των μουσείων και του μουσειακού επαγγέλματος διά μέσου της έρευνας, της μελέτης και της μετάδοσης των κυριότερων ρευμάτων της μουσειολογικής σκέψης.»⁵³

«Από ετυμολογική άποψη, η *μουσειολογία* είναι η «μελέτη του μουσείου» (ή οι «μουσειακές σπουδές») και όχι η «πρακτική» του, η οποία ονομάζεται *μουσειογραφία*. Ωστόσο ο όρος «μουσειολογία» και ο παράγωγός του «μουσειολογικός-η-ό», που έγινε ευρύτερα αποδεκτός τη δεκαετία του 1950, έχει πλέον πέντε διακριτές σημασίες:⁵⁴

- «Η πρώτη και ευρύτερα αποδεκτή σημασία αποδίδει τον όρο *μουσειολογία* σε οτιδήποτε σχετίζεται με τα μουσεία.
- Η δεύτερη σημασία του όρου είναι γενικά αποδεκτή σε πολλά πανεπιστημιακά δίκτυα του δυτικού κόσμου και προσεγγίζει την ετυμολογική σημασία της λέξης: *μουσειακές σπουδές*.
- Ξεκινώντας τη δεκαετία του 1960 από την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, η *μουσειολογία* άρχισε να θεωρείται διακριτό πεδίο επιστημονικής έρευνας (αν και επιστήμη εν εξελίξει), ένας ανεξάρτητος επιστημονικός κλάδος με τη δική του οπτική στην πραγματικότητα. Αυτή η άποψη, που επηρέασε σημαντικά την I.C.O.F.O.M. κατά τη δεκαετία 1980-1990, παρουσιάζει τη *μουσειολογία* ως τη μελέτη μιας συγκεκριμένης σχέσης ανάμεσα στον άνθρωπο και στην πραγματικότητα.... «Η *μουσειολογία*, κοινωνική επιστήμη από τη φύση της, ανήκει στη σφαίρα των *μνημονικών* και *τεκμηριωτικών* (*mnemonic and documentary*) επιστημών και συμβάλλει στην κατανόηση του ανθρώπου μέσα στην κοινωνία (Stránský⁵⁵)».
- Η *νέα μουσειολογία* (*la nouvelle muséologie* στα Γαλλικά, από όπου προέρχεται ο όρος) επηρέασε σημαντικά τη μουσειολογία κατά τη δεκαετία του 1980.... Η *νέα μουσειολογία* πραγματευόταν κυρίως τα νέα είδη μουσείων, που έρχονταν σε αντίθεση με το κλασικό μοντέλο, όπου οι συλλογές βρισκόνταν στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος.... Αυτά τα νέα μουσεία είναι τα *οικομουσεία* (*ecomuseums*), τα *κοινωνικά μουσεία* (*social museums*), τα *κέντρα επιστημών και τεχνών* και, γενικότερα, οι περισσότερες από τις νέες προτάσεις που στοχεύουν στην αξιοποίηση της τοπικής κληρονομιάς για την προαγωγή της τοπικής ανάπτυξης.
- Κατά μια πέμπτη σημασία του όρου, [την οποία αποδέχεται η I.C.O.F.O.M., διότι περιλαμβάνει όλες τις άλλες,] η *μουσειολογία* καλύπτει ένα πολύ ευρύτερο πεδίο που περιλαμβάνει όλες τις απόπειρες διατύπωσης θεωριών και κριτικής προσέγγισης του μουσειακού κλάδου. Με άλλα λόγια, ο κοινός παρονομαστής αυτού του κλάδου μπορεί να οριστεί ως μια συγκεκριμένη σχέση ανάμεσα στον άνθρωπο και στην πραγματικότητα η οποία εκφράζεται μέσω της τεκμηρίωσης του πραγματικού και μπορεί να γίνει αντιληπτή μέσω της άμεσης αισθητηριακής επαφής. Αυτός ο ορισμός δεν απορρίπτει α priori καμία μορφή μουσείου, από την παλαιότερη ως τη νεότερη (*κυβερνομουσείο*), διότι τείνει να ασχολείται με ένα πεδίο ανοιχτό σε κάθε είδους πειραματισμούς στον μουσειακό κλάδο. Έχοντας υπόψη αυτή την τελευταία οπτική, ο Bernard Deloche⁵⁶ πρότεινε τον ορισμό της μουσειολογίας ως *μουσειακής φιλοσοφίας* (*museal philosophy*).»

⁵² I.C.O.F.O.M. (International Committee For Museology). <http://network.icom.museum/icoform>

⁵³ Desvallées & Mairesse, 2010 & 2014, σ. 11

⁵⁴ Desvallées & Mairesse, 2010 & 2014, σ. 97-101

⁵⁵ Stránský, 1980, σ. 33-40 στο Desvallées & Mairesse, 2010 & 2014, σ. 99

⁵⁶ Deloche, 2001, σ. 33-40 στο Desvallées & Mairesse, 2010 & 2014, σ. 102

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Σε συνέχεια των ανωτέρω, η δική μας προσέγγιση στο θέμα θα κινηθεί στον άξονα της μουσειακής φιλοσοφίας, υπό το σκεπτικό ότι κάθε συλλογή, οποιασδήποτε μορφής, υλικής ή μη, στο φυσικό χώρο ή στον κυβερνοχώρο, στην προκειμένη μελέτη, αποτελεί μια *a priori* άποψη της πραγματικότητας, δεδομένα, ωστόσο, υποκειμενικής. Συνεπακόλουθα, κάθε συλλογή, ψηφιακή στην περίπτωση μας, εκφράζει την υποκειμενική θέση του δημιουργού της.

2.1 Νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις

Από τα προαναφερθέντα καθίσταται σαφές ότι η δυνατότητα ανάπτυξης και εικονικών, πλέον, μορφών μουσείων, οδηγεί σε νέες προοπτικές και δυνατότητες, οι οποίες επηρεάζουν και καθορίζουν τον σχετικό μουσειολογικό σχεδιασμό και τη συνολικότερη μουσειολογική προσέγγιση.

Μία βασική πτυχή του «εικονικού» ταυτίζεται με την έννοια του «μη υλικού», γεγονός το οποίο αποδεσμεύει την επιλογή των εκθεμάτων, δεδομένου ότι πλέον διαπραγματευόμαστε «εικονικά» εκθέματα και, συνεπώς, δεν έχουμε τους περιορισμούς που συνεπάγεται το «μη εικονικό» μουσείο, όπως:

- Δανεισμός, ασφάλιση, μεταφορά, εγκατάσταση, επιστροφή στον αρχικό κάτοχο των εκθεμάτων.
- Διαθεσιμότητα φυσικών χώρων για την υλοποίηση της έκθεσης.
- Μορφή και μέγεθος των διαθέσιμων χώρων.
- Αυξημένα λειτουργικά έξοδα της έκθεσης (φύλαξη, προσωπικό, λογαριασμοί εταιρειών κοινής ωφελείας).

Τα προαναφερθέντα, είναι σαφές ότι θα καθορίσουν, και τις περισσότερες φορές θα περιορίσουν, τις μουσειολογικές επιλογές, δεδομένου ότι η διάσταση στην οποία μεταφράζονται είναι επί της ουσίας οικονομική. Οι συγκεκριμένοι περιορισμοί ελαχιστοποιούνται στην εκδοχή του «εικονικού» μουσείου, δεδομένου ότι εδώ έχουμε να κάνουμε με «εικονικά» εκθέματα, τα οποία θα φιλοξενηθούν σε εικονικό χώρο, ο οποίος:

- ως προς το κόστος τις περισσότερες φορές διατίθεται δωρεάν, ή έστω με ελάχιστες χρεώσεις,
- ως προς το μέγεθος είναι απεριόριστος,
- ως προς τη μορφή, δε, καθόλου δεσμευτικός, αφού εμείς θα τον διαμορφώσουμε όπως ακριβώς θέλουμε, με απόλυτη ελευθερία.

Βέβαια, περιοριστικός παράγοντας και στις δύο ανωτέρω εκδοχές είναι τα θέματα πνευματικών δικαιωμάτων που διασταυρώνονται με εκείνα της πολιτιστικής κληρονομιάς και γενικότερα των πολιτιστικών αγαθών, παλαιότερων και σύγχρονων, θέματα τα οποία συνοπτικά περιγράφονται ακολούθως.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

3 Πολιτιστική Κληρονομιά

Η *πολιτιστική κληρονομιά*, *υλική* και *άυλη*, αποτελεί το πολιτισμικό αποτύπωμα της μακραίωνης πορείας του ανθρώπου. Διαμορφωνόμενη κάτω από την επίδραση διαφορετικών κατά περιόδους και τόπους συνιστώσων (περιβαλλοντολογικά δεδομένα, γεωμορφολογία) αποκτά εκφάνσεις, σε πρώτο επίπεδο ερμηνευόμενες ως τρόποι επίλυσης και ικανοποίησης καθημερινών αναγκών του ανθρώπου για την επιβίωσή του (τεχνουργήματα για την άσκηση του κυνηγιού, της γεωργίας, της κτηνοτροφίας στα πρώτα στάδια της εμφάνισής του). Ωστόσο, σε δεύτερο επίπεδο, και μετά την επιτέλεση της αρχικής λειτουργίας τους, ο άνθρωπος, διερευνώντας και τις αισθητικές προεκτάσεις αυτών, διαμορφώνει πλέον ανάλογα επιλογές, που εκφράζονται μέσα από την έννοια της τέχνης. Οι καλλιτεχνικές αυτές επιλογές, με την πάροδο των αιώνων και την αύξηση και παράλληλη εξάπλωση του ανθρώπινου πληθυσμού στα διαφορετικά γεωγραφικά μήκη και πλάτη της γης, αποκτούν χαρακτήρα ειδικότερο, προσδιορίζοντας συγκεκριμένο σύνολο ανθρώπων, αρχικά σε επίπεδο ομάδας, κατόπιν φυλής, έθνους, κράτους, αποκτώντας έτσι ειδική σημειολογική αξία. Η πολιτιστική κληρονομιά αποκρυσταλλώνει και εκφράζει τη *συλλογική μνήμη* τόσο ενός τόπου, όσο και ολόκληρης της ανθρωπότητας, δεδομένου ότι το τοπικό αποτελεί την ελάχιστη ψηφίδα του ευρύτερου μωσαϊκού του πολιτισμικού γίνεσθαι του ανθρώπου ενταγμένου στην εκάστοτε παγκόσμια πραγματικότητα της εποχής του. Το γεγονός αυτό καθιστά επιβεβλημένη την προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, υλικής και άυλης.⁵⁷

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί ότι η πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί ολότητα, συνολική έκφραση διαφορετικών εκφάνσεων της ζωής των ανθρώπων και του τόπου που τους φιλοξενεί. Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητο να διευκρινισθεί ότι η αποδοχή του διαχωρισμού της πολιτιστικής κληρονομιάς σε *υλική*, *άυλη*, *φυσική* και *ψηφιακή* (όπως θα παρατεθεί στις επόμενες Παραγράφους) γίνεται, από την πλευρά της συγγραφέως, για λόγους μεγαλύτερης ευελιξίας σε θέματα σχεδιασμού, ανάπτυξης και υλοποίησης της συγκεκριμένης ερευνητικής διαδικασίας. Ας μην ξεχνούμε ότι «το τραγούδι, στοιχείο άυλο, παίζονταν από τα υλικά τοπικά όργανα, ενσωματώνονταν στον τόπο (βαριά και στιβαρά βήματα σε άγονα ηπειρώτικα τοπία), ακολουθούμενα από τους χορούς και κυρίως μμνούσαν τον τόπο, τον άνθρωπο, την παράδοση μέσα από τη χαρά και τη δημιουργία. Αυτά τα στοιχεία άυλα και υλικά, ο μύθος και ο λόγος του τόπου, μεταβιβάστηκαν στο χρόνο, σαν πολύτιμοι λίθοι του πολιτισμού και της ιστορίας.»⁵⁸

«Οι Συριανοί φέρουν στις πλάτες τους το βάρος των τριών σπουδαίων διακριτών πολιτισμών, οι οποίοι γεννήθηκαν και αναδείχθηκαν σ' αυτόν τον μικρό βράχο στη μέση του αρχιπελάγους. Τα υλικά και άυλα στοιχεία αυτών των πολιτισμών, ζωντανά και ενεργά σήμερα ή διαφυλαγμένα σε μουσειακούς ή άλλους προστατευόμενους χώρους, χαραγμένα στη συλλογική μνήμη ή στις καρδιές των σημερινών κατοίκων ή επισκεπτών του νησιού, είναι τα πολιτιστικά αποθέματα του τόπου που θα πρέπει να εντοπισθούν, να καταγραφούν, να περιγραφούν, να ερμηνευθούν, να αξιολογηθούν και να προβληθούν, ώστε όχι μόνο να δώσουν στη Σύρο την επιθυμητή διάκριση, αλλά κυρίως να μεταδώσουν πολιτισμικές εμπειρίες και βιώματα σ' όλους του λαούς που θα θελήσουν να τα γνωρίσουν και να τα ζήσουν.»⁵⁹ Σε αυτή, λοιπόν, την κατεύθυνση επλέγησαν τα εκθέματα του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*.

⁵⁷ Chroni, 2018, σ. 397

⁵⁸ Λινάκη, 2018, σ. 29

⁵⁹ Στεφάνου, 2014, σ. 37

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

3.1 Πολιτιστικά αγαθά - ορισμός

Σύμφωνα με το Νόμο 1103/1970, Άρθρο 1⁶⁰ «θεωρούνται ως πολιτιστικά αγαθά εκείνα τα οποία, θρησκευτικά ή κοσμικά, καθορίζονται υπ' ενός εκάστου των Κρατών ως έχοντα σπουδαιότητα διά την αρχαιολογίαν, την προϊστορίαν, την ιστορίαν, την φιλολογίαν, την τέχνην ή την επιστήμην και τα οποία ανηκουν εις τας ακόλουθους κατηγορίας:

- α) συλλογαί και σπάνια δείγματα ζωολογίας, βοτανικής, ορυκτολογίας και ανατομίας, και αντικείμενα τα οποία παρουσιάζουν παλαιοντολογικόν ενδιαφέρον,
- β) αγαθά αφορώντα εις την ιστορίαν, συμπεριλαμβανομένης της ιστορίας των επιστημών και τεχνολογίας, και την στρατιωτικήν και την κοινωνικήν ιστορίαν, καθώς και εις την ζωήν των εθνικών ηγετών, διανοουμένων, επιστημόνων και καλλιτεχνών και εις τα εθνικής σημασίας γεγονότα,
- γ) ευρήματα αρχαιολογικών ανασκαφών (περιλαμβανομένων των κανονικών και λαθραίων) ή αρχαιολογικών ανακαλύψεων,
- δ) στοιχεία προερχόμενα εκ του διαμελισμού καλλιτεχνικών ή ιστορικών μνημείων ή αρχαιολογικών χώρων,
- ε) αρχαιολογικά αντικείμενα χρονολογούμενα από εκατό και πλέον ετών, ως επιγραφαί, νομίσματα και εγχάρακτοι σφραγίδες,
- στ) αντικείμενα εθνολογικού ενδιαφέροντος,
- ζ) αγαθά καλλιτεχνικού ενδιαφέροντος ως:
  - i) πίνακες, ζωγραφικά παραστάσεις και σχέδια εξ ολοκλήρου χειροποίητα εφ' οιουδήποτε υποστηρίγματος και εξ οιασδήποτε ύλης (αποκλεισμένων των βιομηχανικών σχεδίων και των ειδών χειροτεχνίας των διά χειρός δικεκοσμημένων),
  - ii) πρωτότυπα προϊόντα αγαματοποιίας και γλυπτικής εξ οιασδήποτε ύλης,
  - iii) πρωτότυπα έργα χαρακτικής, αποτυπωμάτων, λιθογραφίας,
  - iv) πρωτότυπα καλλιτεχνικά σύνολα και καλλιτεχνικά συναρμολογήσεις εκ πάσης ύλης,
- η) σπάνια χειρόγραφα και αρχέτυπα, παλαιά βιβλία, έγγραφα και εκδόσεις ειδικού ενδιαφέροντος (ιστορικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, φιλολογικού κ.λ.π.) είτε μεμονωμένα είτε εις συλλογάς,
- θ) γραμματόσημα, χαρτόσημα και παρόμοια, μεμονωμένα ή εις συλλογάς,
- ι) αρχεία, περιλαμβανομένων των φωνογραφικών, φωτογραφικών και κινηματογραφικών αρχείων,
- κ) αντικείμενα επιπλώσεως χρονολογούμενα από εκατό και πλέον ετών και αρχαία μουσικά όργανα.»

Ενδιαφέρον στοιχείο αποτελεί το γεγονός ότι έως το 1970, όπως προκύπτει από τον προαναφερθέντα Νόμο 1103/1970, Άρθρο 1, η έννοια των πολιτιστικών αγαθών περιορίζεται αποκλειστικά στα υλικά πολιτιστικά αγαθά, έννοια η οποία αρκετά χρόνια αργότερα εμπλουτίζεται, συμπεριλαμβάνοντας πλέον και τα άυλα πολιτιστικά αγαθά, όπως προκύπτει από το Νόμο 3028/2002, Άρθρο 2, Παρ. ε.

3.1.1 Πολιτιστική κληρονομιά, υλική - ορισμός

Σύμφωνα με το Νόμο 1103/1970, Άρθρο 4 «αγαθά τα οποία περιλαμβάνονται εις τας ακόλουθους κατηγορίας αποτελούν τμήμα της πολιτιστικής κληρονομίας εκάστου Κράτους:

- α) πολιτιστικά αγαθά προϊόντα της ατομικής ή συλλογικής ιδιοφυίας υπηκόων του περί ου πρόκειται Κράτους και πολιτιστικά αγαθά σημαντικά διά το εν λόγω Κράτος

⁶⁰ Πρόκειται για Σύμβαση, με ισχύ Νόμου, υπογραφείσα στο Παρίσι τη 17η Νοεμβρίου 1970 μεταξύ των Κρατών-Μελών, η οποία έγινε δεκτή από τη Γενική Διάσκεψη της Οργανώσεως των Ηνωμένων Εθνών διά την Εκπαίδευσιν, την Επιστήμιν και την Μόρφωσιν.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

δημιουργηθέντα εντός της επικρατείας του, παρ' αλλοδαπών υπηκόων ή παρ' απατρίδων διαμενόντων εντός της επικρατείας ταύτης,

- β) πολιτιστικά αγαθά ευρεθέντα εντός του εθνικού εδάφους,
- γ) πολιτιστικά αγαθά κτηθέντα από αποστολάς αρχαιολογικές, εθνολογικά ή φυσικών επιστημών, τη συναινέσει των αρμοδίων αρχών της χώρας προελεύσεως των αγαθών αυτών,
- δ) πολιτιστικά αγαθά αποτελέσαντα αντικείμενον ελευθέρως συναφθεισών ανταλλαγών,
- ε) πολιτιστικά αγαθά κτηθέντα δωρεάν ή αγορασθέντα νομίμως τη συναινέσει των αρμοδίων αρχών της χώρας προελεύσεως των αγαθών αυτών.»

Σχετικά με την *Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά*, τα μνημεία που συγκαταλέγονται στον *Κατάλογο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς* επιλέγονται και εγκρίνονται βάσει της αξίας τους ως τα καλύτερα παραδείγματα της δημιουργικής ευφυΐας του ανθρώπου. Αποτελούν τεκμήρια μιας σημαντικής ανταλλαγής ανθρώπινων αξιών και παρέχουν μια μοναδική ή τουλάχιστον εξαιρετική μαρτυρία μιας πολιτισμικής παράδοσης ή ενός πολιτισμού που ζει ακόμα ή έχει εξαφανισθεί. Είναι άμεσα συνδεδεμένα με σημαντικά στάδια της ανθρώπινης ιστορίας και για το λόγο αυτό έχουν εξέχουσα οικουμενική αξία και αποτελούν τμήμα της κοινής κληρονομιάς της ανθρωπότητας. Το Κέντρο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, το οποίο δημιουργήθηκε το 1992, είναι το κέντρο παρακολούθησης και ο συντονιστής της UNESCO για όλα τα ζητήματα που αφορούν την Παγκόσμια Κληρονομιά.⁶¹

3.1.2 Πολιτιστική κληρονομιά, *άυλη* - ορισμός

Με σαφήνεια προσδιορίζεται η έννοια της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς στο Νόμο 3028/2002, Άρθρο 2, Παρ. ε, «Ως άυλα πολιτιστικά αγαθά νοούνται εκφράσεις, δραστηριότητες γνώσεις και πληροφορίες, όπως μύθοι, έθιμα, προφορικές παραδόσεις, χοροί, δρώμενα, μουσική, τραγούδια, δεξιότητες ή τεχνικές που αποτελούν μαρτυρίες του παραδοσιακού, λαϊκού και λόγιου πολιτισμού.»

Εικόνα 8: «Η άυλη πολιτιστική κληρονομιά ως κινητήρια δύναμη της πολιτιστικής πολυμορφίας, είναι εξαιρετικά εύθραυστη.» Πηγή: http://www.unesco-hellas.gr/gr/3_5_2.htm (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Σύμφωνα με τον επίσημο διαδικτυακό ιστότοπο του ελληνικού τμήματος της U.N.E.S.C.O., «Η άυλη πολιτιστική κληρονομιά ως κινητήρια δύναμη της πολιτιστικής πολυμορφίας, είναι εξαιρετικά εύθραυστη.» Τα τελευταία έτη, έχει λάβει διεθνή αναγνώριση και η διάσωσή της έχει καταστεί μία από τις προτεραιότητες της διεθνούς συνεργασίας χάρη στον πρωταγωνιστικό ρόλο της U.N.E.S.C.O. στην υιοθέτηση της Σύμβασης για τη Διασφάλιση της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.⁶²

⁶¹ <https://whc.unesco.org/>, <https://whc.unesco.org/en/list/>, http://www.unesco-hellas.gr/gr/3_5_1.htm (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

⁶² http://www.unesco-hellas.gr/gr/3_5_2.htm (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

3.1.3 Πολιτιστική κληρονομιά, φυσική - ορισμός

Η φυσική πολιτιστική κληρονομιά: περιλαμβάνει το φυσικό περιβάλλον όπως αυτό συντίθεται από τα τοπία, τη χλωρίδα και την πανίδα, επιστημονικά γνωστή υπό τον όρο «βιοποικιλότητα», καθώς και γεωλογικά στοιχεία συμπεριλαμβανομένης της ορυκτολογίας και παλαιοντολογίας, υπό τον επιστημονικό όρο της «γεωποικιλότητας». Με τη Σύμβαση για την προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς που υιοθέτησε η Unesco το 1972 συνδέεται η πολιτιστική κληρονομιά με το φυσικό περιβάλλον, αξιολογώντας και θέτοντας έτσι στο ίδιο ιεραρχικό επίπεδο τα μνημεία της φύσης με τα μνημεία του ανθρώπινου πολιτισμού.

3.1.4 Πολιτιστική κληρονομιά, ψηφιακή - ορισμός

Στις μέρες μας, έχει πλέον αναδυθεί επιπροσθέτως και η έννοια της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς: πρόκειται για το πολιτιστικό υλικό που δημιουργήθηκε σε ψηφιακή μορφή ή πολιτιστικό υλικό που έχει ψηφιοποιηθεί για λόγους διαφύλαξης.

3.2 Προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς - Ελληνική Νομοθεσία

Σύμφωνα λοιπόν με το Νόμο 1103/1970, Άρθρο 5, «Διά να εξασφαλισθή η προστασία των πολιτιστικών τους αγαθών έναντι της παρανόμου εισαγωγής, εξαγωγής και μεταβιβάσεως της κυριότητας, τα Κράτη-Μέλη της παρούσης Συμβάσεως αναλαμβάνουν την υποχρέωσιν, συμφώνως προς τας προσιδιαζούσας εις εκάστην χώραν συνθήκας, να ιδρύσουν εις την επικράτειά των μίαν ή περισσοτέρας υπηρεσίας, όπου δεν υπάρχουν ήδη, διά την προστασίαν της πολιτιστικής κληρονομιάς, εφωδιασμένας με το κατάλληλον προσωπικόν και εις επαρκή αριθμόν.»

Σύμφωνα με το Νόμο 3028/2002, Άρθρο 1,

- «1. Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς έχει ως σκοπό τη διατήρηση της μνήμης χάριν της παρούσας και των μελλοντικών γενεών και την αναβάθμιση του πολιτιστικού περιβάλλοντος.
2. Η πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας αποτελείται από τα πολιτιστικά αγαθά που βρίσκονται εντός των ορίων της ελληνικής επικράτειας, συμπεριλαμβανομένων των χωρικών υδάτων, καθώς και εντός άλλων θαλάσσιων ζωνών στις οποίες η Ελλάδα ασκεί σχετική δικαιοδοσία σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Η πολιτιστική κληρονομιά περιλαμβάνει και τα άυλα πολιτιστικά αγαθά.»

Σύμφωνα με τον ίδιο Νόμο, Άρθρο 3, σχετικά με το «Περιεχόμενο της προστασίας,

1. Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Χώρας συνίσταται κυρίως:
  - α) στον εντοπισμό, την έρευνα, την καταγραφή, την τεκμηρίωση και τη μελέτη των στοιχείων της,
  - β) στη διατήρηση και στην αποτροπή της καταστροφής, της αλλοίωσης και γενικά κάθε άμεσης και έμμεσης βλάβης της,
  - ε) στη διευκόλυνση της πρόσβασης και της επικοινωνίας του κοινού με αυτήν,
  - στ) στην ανάδειξη και ένταξή της στη σύγχρονη κοινωνική ζωή και
  - ζ) στην παιδεία, την αισθητική αγωγή και την ευαισθητοποίηση των πολιτών για την πολιτιστική κληρονομιά.»

3.3 Προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς - Διεθνείς οργανισμοί

Στο σημείο αυτό επιβεβλημένη είναι η αναφορά του Εκπαιδευτικού Επιστημονικού και Πολιτιστικού Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών (U.N.E.S.C.O.-United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization): η U.N.E.S.C.O. επιζητεί να προωθήσει την αναγνώριση,

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.⁶³ Τα αρχικά αυτού του Οργανισμού στην αγγλική αποτελούν και την διεθνή ονομασία U.N.E.S.C.O. (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization).

Εικόνα 9: U.N.E.S.C.O. <https://en.unesco.org/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Δημιουργήθηκε στις 16 Νοεμβρίου του 1947. Στόχος του Οργανισμού αυτού είναι η παγίωση της παγκόσμιας ειρήνης μέσα από την επικοινωνία των λαών δια της εκπαίδευσης, των φυσικών και κοινωνικών επιστημών και του πολιτισμού. Μέλη της U.N.E.S.C.O. είναι σχεδόν όλα τα κράτη του Ο.Η.Ε. Λειτουργεί ως παγκόσμιο κέντρο ανταλλαγής πληροφοριών και διάδοσης προγραμμάτων με τα οποία και υποστηρίζει τα κράτη μέλη στις δικές τους αναγκαίες θεσμοθετήσεις σε κοινούς τομείς δράσης. Αυτό επιτυγχάνεται με τις Εθνικές Επιτροπές του κάθε κράτους που συνδέονται με τα Κεντρικά Γραφεία (Γραμματεία) στο Παρίσι. Οι Εθνικές Επιτροπές αποτελούν έτσι, ως Περιφερειακά Γραφεία, τους συνδέσμους μεταξύ των Χωρών-μελών και του Οργανισμού υποβοηθώντας τον μέσα σε διετή προγράμματα εργασίας.

Εικόνα 10: U.N.E.S.C.O., World Heritage Sites. <https://whc.unesco.org/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Τρεις διεθνείς οργανισμοί, δύο μη κυβερνητικοί και ένας διακυβερνητικός, έχουν συμβουλευτικό ρόλο ως προς τις επιδιώξεις της:

- Η **Παγκόσμια Ένωση για την Συντήρηση (I.U.C.N.-International Union for Conservation of Nature)**⁶⁴ ένας διεθνής, μη κυβερνητικός οργανισμός, που παρέχει στην Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς αξιολογήσεις τεχνικού περιεχομένου για τα φυσικά τοπία. Ιδρύθηκε το 1948, έχει πάνω από 1000 μέλη και εδρεύει στην πόλη Gland της Ελβετίας.

⁶³ U.N.E.S.C.O. <https://en.unesco.org/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

⁶⁴ I.U.C.N. (International Union for Conservation of Nature). <https://www.iucn.org/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 11: I.U.C.N. <https://www.iucn.org/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

- Το **Διεθνές Κέντρο για την Μελέτη της Διατήρησης και της Ανασύλωσης των Πολιτιστικών Αγαθών (ICCROM-International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property)**,⁶⁵ ένα διακυβερνητικό όργανο το οποίο έχει ειδικό συμβουλευτικό ρόλο επάνω στο θέμα της διατήρησης των εγγεγραμμένων στον Κατάλογο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, μνημείων και τοπίων καθώς επίσης και εκπαιδευτικό ρόλο για τις τεχνικές ανασύλωσης. Ιδρύθηκε το 1956 και εδρεύει στη Ρώμη.

Εικόνα 12: ICCROM. <https://www.iccrom.org/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

- Το **Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοπίων (I.C.O.M.O.S.-International Council On Monuments and Sites)**^{66 67}: πρόκειται για ένωση επαγγελματιών που εργάζονται για τη συντήρηση και προστασία τόπων πολιτιστικής κληρονομιάς, σε παγκόσμιο επίπεδο. Εδρεύει στο Παρίσι. Ιδρύθηκε στη Βαρσοβία το 1965, ως αποτέλεσμα της *Χάρτας της Βενετίας*⁶⁸ του 1964.

Εικόνα 13: I.C.O.M.O.S. <https://www.icomos.org/en/home-wh> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

⁶⁵ ICCROM (International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property). <https://www.iccrom.org/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

⁶⁶ I.C.O.M.O.S.-International Council On Monuments and Sites. <https://www.icomos.org/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

⁶⁷ I.C.O.M.O.S. Ελλάδα. <https://www.icomoshellenic.gr/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

⁶⁸ Χάρτα της Βενετίας. <http://www.charta-von-venedig.de/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

4 Πνευματικά δικαιώματα και ψηφιοποίηση πολιτιστικής κληρονομιάς

Τα τελευταία χρόνια έχει γίνει κοινή συνείδηση ότι ο πολιτισμός αποτελεί τη βασική συνιστώσα για τη δημιουργική επικοινωνία των ανθρώπων, την εξάλειψη κοινωνικών διαφορών και πολιτικών αντιθέσεων, τη συνάντηση των ατόμων διαφορετικών φυλετικών, εθνολογικών, θρησκευτικών αποχρώσεων σε έναν κοινό τόπο, με απώτερο στόχο την επίτευξη της παγκόσμιας ειρήνης.

Πέραν τούτου, το πεδίο του πολιτισμού κάτω από την ορθή διαχείριση, μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στη βελτίωση των οικονομικών συνθηκών των διαφορετικών κρατών, εάν λάβουμε υπ' όψιν τα πολλαπλά πεδία δυνατοτήτων παραγωγής και διάθεσης πολιτιστικών προϊόντων, ποικίλου χαρακτήρα, τα οποία σε συνδυασμό με την εκρηκτική και ραγδαία ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιών και του διαδικτύου, συνεπάγονται αξιόλογο αριθμό νέων θέσεων εργασίας.

Αποτέλεσμα των προαναφερθέντων, το ολοένα αυξανόμενο ενδιαφέρον για τον συγκεκριμένο τομέα. Ωστόσο, δεν είναι πάντοτε αρκετά σαφές το νομικό πλαίσιο εντός του οποίου δύναται να αναπτυχθεί η εν λόγω δραστηριότητα, ή, ακόμη και όταν αυτό είναι σαφές, ανατρέπεται από τις σύγχρονες τάσεις, οι οποίες, χάριν της τεχνολογίας αποκτούν μαζικό χαρακτήρα.

Είναι λοιπόν σημαντικό να γνωρίζουμε βασικές σχετικές έννοιες και αρχές, ώστε να πλοηγούμαστε και να δρούμε με πολιτικώς ορθό τρόπο στο απέραντο και ποικιλότροπο σύμπαν του πολιτισμού.⁶⁹

4.1 Πνευματική ιδιοκτησία - ορισμός

«Πνευματική ιδιοκτησία ονομάζεται το δικαίωμα που η έννομη τάξη απονέμει στο δημιουργό ενός πνευματικού έργου πάνω στο έργο αυτό. Πνευματική ιδιοκτησία ονομάζεται και ολόκληρος ο σχετικός θεσμός δηλαδή το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν αυτό το δικαίωμα.»⁷⁰

Σύμφωνα με το Άρθρο 1, του Νόμου 2121/1993 και την αρχή της αληθείας ή αλλιώς αρχή του δημιουργού, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας αποδίδονται στους δημιουργούς, ενώ δημιουργός ενός έργου και, συνεπώς, δικαιούχος του περιουσιακού και ηθικού δικαιώματος επί του έργου, μπορεί να είναι μόνο ένα φυσικό πρόσωπο. Τα νομικά πρόσωπα (ιδρύματα, εταιρίες κ.λ.π.) μπορούν μόνο δευτερογενώς να αποκτήσουν δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, δηλαδή μόνο κατόπιν συμβατικής μεταβίβασης.

Σχετικά με τα *ορφανά έργα*: «είναι έργα, τα οποία προστατεύονται με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας ή/και συγγενικά δικαιώματα και των οποίων οι δικαιούχοι δεν έχουν ταυτοποιηθεί ή ακόμα και αν έχουν ταυτοποιηθεί, δεν έχουν εντοπιστεί παρά τη διενέργεια καλόπιστης επιμελούς αναζήτησης από τους φορείς χρήσης ορφανών έργων».⁷¹

Η κατηγορία των *ορφανών έργων* αντιμετωπίστηκε με το Νόμο 4212/2013 (ΦΕΚ Α/257/2013), ο οποίος ενσωμάτωσε στο ελληνικό δίκαιο την Οδηγία 2012/28 2012 σχετικά με ορισμένες επιτρεπόμενες χρήσεις ορφανών έργων και τροποποίησε τον σχετικό νόμο περί πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων (νέο Άρθρο 27Α, Νόμου 2121/1993). Σκοπός της Οδηγίας είναι να διευκολύνει τις βιβλιοθήκες, τα αρχεία, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, τα ιδρύματα κινηματογραφικής ή ακουστικής κληρονομιάς και τους δημόσιους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς (φορείς χρήσης ορφανών έργων) να ψηφιοποιήσουν και να διαθέσουν στο κοινό ορφανά έργα, τα οποία περιλαμβάνονται στις συλλογές τους, εφόσον προηγουμένως διενεργήσουν μια καλόπιστη επιμελή αναζήτηση σε συγκεκριμένες πηγές.⁷²

⁶⁹ Chroni, 2018, σ. 396

⁷⁰ Βαγενά, 2014, σ. 3; Κουμάντος, 2002

⁷¹ <http://www.opi.gr/index.php/genikes-pliories-pi/orfana-erga#f2> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

⁷² Βαγενά, 2014, σ. 16

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Η πνευματική ιδιοκτησία προστατεύεται όσο διαρκεί η ζωή του δημιουργού και εβδομήντα (70) χρόνια μετά το θάνατό του (Νόμος 2121/1993, Άρθρο 29).

Μετά τη λήξη της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας, το Δημόσιο, εκπροσωπούμενο από τον Υπουργό Πολιτισμού, μπορεί να ασκεί τις εξουσίες αναγνώρισης της πατρότητας του δημιουργού και τις εξουσίες προστασίας της ακεραιότητας του έργου που απορρέουν από το ηθικό δικαίωμα.

4.1.1 Αντικείμενο δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας

Σύμφωνα με το Άρθρο 2, Παρ. 1 του Νόμου 2121/1993 «Αντικείμενο του δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας αποτελεί το έργο το οποίο νοείται ως «κάθε πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα λόγου, τέχνης ή επιστήμης, που εκφράζεται με οποιαδήποτε μορφή.»

4.1.2 Περιπτώσεις μη προστατευόμενων έργων

Σύμφωνα με το Άρθρο 2, Παρ. 5 του Νόμου 2121/1993 δεν προστατεύονται:

- τα επίσημα κείμενα με τα οποία εκφράζεται η άσκηση πολιτειακής αρμοδιότητας και ιδίως σε νομοθετικά, διοικητικά ή δικαστικά κείμενα,
- οι εκφράσεις της λαϊκής παράδοσης,
- οι ειδήσεις και τα απλά γεγονότα ή στοιχεία.

Το σύνολο των προαναφερθέντων δεν προστατεύονται αυτοτελώς, αλλά μπορούν να προστατευθούν εφόσον τύχουν κάποιας επεξεργασίας, για παράδειγμα στην περίπτωση έκδοσης μιας σχετικής συλλογής ή στην περίπτωση συγγραφής άρθρου που να τα σχολιάζει.

Επιπλέον, δεν προστατεύονται βάσει του Νόμου 2121/1993 τα αρχαία έργα επειδή έχει λήξει η διάρκεια προστασίας τους. Προστατεύονται όμως βάσει ειδικής νομοθεσίας και συγκεκριμένα βάσει του ν. 3028/2002 «για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς.»⁷³

4.1.3 Εξουσίες δημιουργών – Περιουσιακό Δικαίωμα

Οι εξουσίες-δικαιώματα των δημιουργών επί των έργων τους διακρίνονται σε *περιουσιακής* και *ηθικής* φύσεως δικαιώματα. Τόσο το περιουσιακό όσο και το ηθικό δικαίωμα κληρονομούνται. Οι κληρονόμοι κληρονομούν τα περιουσιακά και ηθικά δικαιώματα του δημιουργού όπως έχουν διαμορφωθεί κατά το θάνατο του.

Το *περιουσιακό δικαίωμα* εξασφαλίζει στο δημιουργό τη δυνατότητα να εκμεταλλευθεί οικονομικά το έργο του.

Τα περιουσιακά δικαιώματα των δημιουργών υπόκεινται σε ορισμένους περιορισμούς χάριν της επιστημονικής προόδου, της πληροφόρησης του κοινωνικού συνόλου και ευρύτερα χάριν του συμφέροντος της ολότητας. ρητά καθοριζόμενους στο Νόμο 2121/1993 (Άρθρο 18-28Γ) και πρέπει να ερμηνεύονται στενά. Αλλιώς, «ελλοχεύει ο κίνδυνος υπονόμησης ολόκληρου του συστήματος πνευματικής ιδιοκτησίας, με επαναπροσδιορισμό των συγκεκριμένων περιουσιακών εξουσιών και δημιουργίας αντικινήτρων για περαιτέρω δημιουργία υπό το πρόσχημα της «ελεύθερης ροής των πληροφοριών».⁷⁴

Ειδικότερα, δεν απαιτείται η άδεια του δημιουργού και η καταβολή αμοιβής του για τη χρήση του έργου του στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- α) της παράθεσης σύντομων αποσπασμάτων (Άρθρο 19),**
- β) της αναπαραγωγής σε εκπαιδευτικά βιβλία (Άρθρο 20),**

⁷³ Βαγενά, 2014, σ. 8; Κουμάντος, 2002, σ. 145; Καλλινίκου, 2005, σ.45

⁷⁴ Μαρίνος, 2004, σ. 219

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

- γ) της αναπαραγωγής άρθρων εφόσον γίνεται αποκλειστικά για τη διδασκαλία ή τις εξετάσεις σε εκπαιδευτικό ίδρυμα (Άρθρο 21),
- δ) της αναπαραγωγής ενός πρόσθετου αντιτύπου από μη κερδοσκοπικές βιβλιοθήκες ή αρχεία (Άρθρο 22),
- ε) της αναπαραγωγής κινηματογραφικής ταινίας με το σκοπό της διατήρησής της στο Εθνικό Κινηματογραφικό Αρχείο (Άρθρο 23),
- στ) της αναπαραγωγής έργου για να χρησιμοποιηθεί σε δικαστική ή διοικητική διαδικασία (Άρθρο 24),
- ζ) της χρήσης ενός έργου για λόγους ενημέρωσης (Άρθρο 25),
- η) της χρήσης στα μέσα μαζικής επικοινωνίας εικόνων με έργα αρχιτεκτονικής, εικαστικών τεχνών, φωτογραφίας που βρίσκονται μόνιμα σε δημόσιο χώρο (Άρθρο 26),
- θ) της αναπαραγωγής του έργου προς όφελος τυφλών και κωφαλάλων προσώπων (Άρθρο 28α).

Ειδική περίπτωση περιορισμού αποτελεί η αναπαραγωγή για ιδιωτική χρήση (Άρθρο 18) η οποία επιτρέπεται χωρίς να απαιτείται η άδεια του δημιουργού αλλά έναντι καταβολής εύλογης αμοιβής.

4.1.4 Εξουσίες δημιουργών – Ηθικό Δικαίωμα

Η προσωπική σχέση που συνδέει το δημιουργό με το έργο του ως στοιχείο της προσωπικότητας του αναγνωρίζεται από το νόμο ως ιδιαίτερο δικαίωμα, το *ηθικό δικαίωμα*, το οποίο εμπεριέχει τις εξουσίες της δημοσίευσης, της πατρότητας, της ακεραιότητας, της προσπέλασης, της μετανοίας.⁷⁵

Το ηθικό δικαίωμα είναι ανεξάρτητο από το περιουσιακό δικαίωμα και παραμένει στο δημιουργό ακόμα και μετά τη μεταβίβαση του περιουσιακού δικαιώματος. Η πώληση του έργου ή του υλικού φορέα του από το δημιουργό δεν επηρεάζει το ηθικό δικαίωμα, το οποίο παραμένει στον ίδιο.

4.2 Διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς

Η περιοχή της διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί ένα πεδίο που πολύ συχνά έχει δώσει αφορμές για διενέξεις ανάμεσα σε κρατικούς φορείς και ιδιώτες. Αν και η νομοθεσία με σαφήνεια θέτει βασικές αρχές, μια σειρά άλλων παραγόντων (κοινωνικών, οικονομικών ή άλλων) ασκούν πιέσεις προς χάραξη νέας πολιτικής.

4.2.1 Καταγραφή, τεκμηρίωση και καταχώρηση υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς

Σύμφωνα με το Νόμο 3028/2002, Άρθρο 4, σχετικά με το «Εθνικό Αρχείο Μνημείων:

1. Τα μνημεία καταγράφονται, τεκμηριώνονται και καταχωρούνται στο Εθνικό Αρχείο Μνημείων, που τηρείται στο Υπουργείο Πολιτισμού.⁷⁶
2. Με Προεδρικό Διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Πολιτισμού, ρυθμίζεται η οργάνωση και η λειτουργία του Εθνικού Αρχείου Μνημείων και προσδιορίζονται ο τρόπος καταγραφής των μνημείων, ο τρόπος προστασίας των δεδομένων, οι προϋποθέσεις άσκησης του δικαιώματος πρόσβασης σε αυτά για ερευνητικούς και άλλους λόγους και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια.»

⁷⁵ Βαγενά, 2014, σ. 25

⁷⁶ Για τον προσδιορισμό της έννοιας *Μνημεία*, Νόμος 3028/2002, Άρθρο 2, Παρ. β.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Σύμφωνα με τον ίδιο Νόμο, Άρθρο 5, σχετικά με την «Προστασία άυλων πολιτιστικών αγαθών:

Το Υπουργείο Πολιτισμού μεριμνά για την αποτύπωση σε γραπτή μορφή, καθώς και σε υλικούς φορείς ήχου, εικόνας ή ήχου και εικόνας, την καταγραφή και την τεκμηρίωση άυλων πολιτιστικών αγαθών του παραδοσιακού, λαϊκού και λόγιου πολιτισμού που παρουσιάζουν ιδιαίτερη σημασία.»

4.2.2 Ψηφιοποίηση – ορισμός

Με τον όρο *ψηφιοποίηση* ενός πολιτιστικού αγαθού, υλικού ή άυλου, εννοείται η δημιουργία *ψηφιακού υποκατάστατου* αυτού. Το σύνολο των προϊόντων της οργανωμένης και υπό προδιαγραφές ψηφιοποίησης σε επίπεδο κρατικού σχεδιασμού αποτελεί το *ψηφιακό πολιτιστικό απόθεμα* ενός κράτους. Δεδομένου ότι «οι πολιτισμικοί και επιστημονικοί πόροι της Ευρώπης αποτελούν μοναδικό δημόσιο πλούτο που διαμορφώνει τη συλλογική και αναπτυσσόμενη μνήμη των διαφορετικών κοινωνιών»⁷⁷, συνειδητοποιούμε τη βαρύτητα του ρόλου που μπορούν να διαδραματίσουν οι ψηφιοποιημένοι πολιτισμικοί πόροι διαθέτοντες ευελιξία διαχείρισης και διάχυσης.⁷⁸

4.2.3 Στόχοι της ψηφιοποίησης

Έχοντας ως εφιαλτήριο την ελληνική νομοθεσία σε ό,τι αφορά στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς,⁷⁹ καθίσταται σαφές ότι η καταγραφή, τεκμηρίωση και καταχώρηση, ψηφιακή εν προκειμένω, της πολιτιστικής κληρονομιάς αποσκοπεί:

- σε πιο ευέλικτη και αποτελεσματική διαχείρισή της,
- στην ανάδειξή της,
- στην αποκατάσταση, σε περιπτώσεις καταστροφής μέρους ή του συνόλου αυτής, στο πλαίσιο πάντα του δυνατού,
- στην προστασία και επανάκτηση κινητών αντικειμένων, σε περιπτώσεις κλοπής, μέσω της δυνατότητας δημοσιοποίησης των εικόνων των καταγεγραμμένων έργων,
- εν κατακλείδι, στη διάσωσή της,

μην παραβλέποντας φυσικά την εκπαιδευτική της αξία καθώς και τη μεγάλη της συμβολή στη διαπολιτισμική επικοινωνία των ανθρώπων.⁸⁰

Σύμφωνα με το οργανόγραμμα του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, όπως αυτό έχει αναρτηθεί στο σχετικό ιστότοπο,⁸¹ «στρατηγικοί σκοποί της Γενικής Διεύθυνσης Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς είναι:

- α) Η διαμόρφωση και εποπτεία της πολιτικής για την προστασία, διάσωση, ανεύρεση, συντήρηση, ανάδειξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ελλάδος, τόσο της υλικής όσο και της άυλης.
- β) Ο συντονισμός, η εποπτεία και η μέριμνα για την εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία, την εξασφάλιση της χρηστής διοίκησης και της λογοδοσίας, την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων, την απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών των υπαγομένων σε αυτήν Υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού.»

⁷⁷ Παπαθεοδώρου; Feira Ιούνιος 2002: eEurope Action Plan. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:l24226a>; Αρχές του Lund, Σουηδία 4 Απριλίου 2001. http://cordis.europa.eu/guidance/archive_en.html

⁷⁸ Chroni, 2018, σ. 400

⁷⁹ Παρ. 3.3. του παρόντος

⁸⁰ Chroni, 2018, σ. 400-401

⁸¹ <https://www.culture.gr/el/ministry/SitePages/viewyphresia.aspx?iID=1304> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Σύμφωνα με το οργανόγραμμα του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, όπως αυτό έχει αναρτηθεί στο σχετικό ιστότοπο,⁸² «οι επιχειρησιακοί στόχοι της Διεύθυνσης Νεώτερου Πολιτιστικού Αποθέματος και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς είναι:

- α) Η εφαρμογή πολιτικής για τη διαφύλαξη και ανάδειξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς,
- β) Η εφαρμογή πολιτικής για την προώθηση διαπολιτισμικών θεμάτων στο πεδίο του πολιτισμού,
- γ) Η προστασία και ανάδειξη των κινητών μνημείων της νεώτερης πολιτιστικής κληρονομιάς,
- δ) Η εφαρμογή μουσειακής πολιτικής για τα μουσεία του νεώτερου πολιτισμού (εποπτεία και επιστημονική συνδρομή, αναγνώριση – πιστοποίηση, προώθηση και εφαρμογή σύγχρονων μουσειολογικών προσεγγίσεων).»

Σαφές είναι λοιπόν, ότι με τα σημερινά τεχνολογικά δεδομένα ο πλέον δόκιμος τρόπος καταγραφής και τεκμηρίωσης της υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς είναι η εφαρμογή των διαφορετικών μεθόδων ψηφιοποίησης.

Η ψηφιοποίηση δύναται να είναι δισδιάστατη ή τρισδιάστατη, με στόχο είτε την αποκλειστική διαχείρισή της από τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες, είτε τη διαβαθμισμένη διάθεσή της σε χρήστες διαφορετικού ηλικιακού, κοινωνικού, μορφωτικού επιπέδου και ιδιότητας (για παράδειγμα, μαθητές, φοιτητές, εκπαιδευτικούς, ερευνητές, επισκέπτες ενός τόπου), είτε την ελεύθερη διάθεσή της στο ευρύτερο κοινό (*open access*), όπως και την ενσωμάτωση των προϊόντων της σε επαυξημένη ή μεικτή πραγματικότητα, για λόγους εκπαιδευτικούς, τουριστικούς, διαφημιστικούς ή άλλους.

4.2.4 Πρώτη παράμετρος επιλογής των έργων του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα προαναφερθέντα, επιλέξαμε ως πρώτη, βασική παράμετρο επιλογής των έργων του Εικονικού Μουσείου Σύρου, την εναρμόνιση με το ισχύον νομικό πλαίσιο των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.⁸³

Με αυτό λοιπόν το σκεπτικό, και σχετικά με τα θέματα ψηφιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς, όλα τα έργα που ενσωματώνονται στο παρόν πόνημα, πολιτιστικά αγαθά της αρχαιότητας αλλά και των νεότερων περιόδων, έχουν ήδη δημοσιευθεί σε έγκριτες εκδόσεις, αναλογικές και ψηφιακές (διαδικτυακές), των οποίων τα στοιχεία λεπτομερώς αναφέρονται στα σχετικά πεδία τόσο του παρόντος συγγράμματος όσο και των ψηφιακών προϊόντων του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* και του αντίστοιχου διαδικτυακού ιστοτόπου.

Σχετικά με τα θέματα δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας, για κάθε ένα εκ των εικονικά εκτιθέμενων έργων γίνεται λεπτομερής αναφορά της πηγής προέλευσης και του κατά περίπτωση μελετητού, στο πλαίσιο του *ηθικού δικαιώματος του δημιουργού*.

Στο πλαίσιο του περιουσιακού δικαιώματος του δημιουργού, η χρήση των εν λόγω έργων εμπίπτει στο Άρθρο 19/Παρ. α, Άρθρο 20/Παρ. β, Άρθρο 21/Παρ. γ, Άρθρο 25/Παρ. ζ, Άρθρο 26/Παρ. η, του Νόμου 2121/1993, όπως αυτά εξετέθησαν ανωτέρω στη σχετική παράγραφο, συνεπώς είναι θεμιτή η αξιοποίησή τους στη συγκεκριμένη μελέτη εκπαιδευτικού περιεχομένου.

Η πηγή προέλευσης εκάστου εκθέματος αναφέρεται αναλυτικά στην Παράγραφο 7.4. του παρόντος.

⁸² <https://www.culture.gr/el/ministry/SitePages/viewyphresia.aspx?iID=1724> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

⁸³ Δεύτερη παράμετρο αποτελεί ο βαθμός αντιπροσωπευτικότητας του κάθε έργου αντιστοιχώντας σε καθεμία από τις τρεις πολιτιστικές εκφάνσεις της Σύρου, σε διαχρονικό επίπεδο, προκειμένου ο ψηφιακός επισκέπτης να αποκτήσει την ευκαιρία σαφούς αντίληψης της φυσιογνωμίας της Σύρου στο σύνολό της. (Βλ. Παρ. 7.3. του παρόντος)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

«ΠΕΡΙ ΤΟΠΟΥ ΚΑΙ ΤΟΠΙΟΥ. Η ΧΑΡΤΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΤΟΠΩΝ.

Κάθε τόπος, είναι μια ξεχωριστή αυτόνομη οντότητα, ως μοναδική ιδέα η οποία διαθέτει πνευματική ισχύ και συναισθηματικό περιεχόμενο, που εκφράζονται μέσα από τη συλλογική, συνολική και διαχρονική συνείδηση των ανθρώπων του και διατυπώνονται η μεν πνευματική του ισχύς από τον λόγο του, το δε συναισθηματικό του περιεχόμενο από τον μύθο του. Κάθε τόπος λοιπόν δικαιούται, όπως κάθε οντότης, την εξασφάλιση της φυσικής του επιβίωσης, της ψυχονοητικής του ανάπτυξης και της συνειδησιακής του ανέλιξης. Όλοι οι τόποι έχουν ίσα δικαιώματα.»⁸⁴

---

⁸⁴ Στεφάνου Ιωσήφ, Ομότιμος Καθηγητής Ε.Μ.Π., «Περί τόπου και τοπίου», Περιοδικό ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ, Τόμος 49, Ιαν.-Φεβρ. 2005

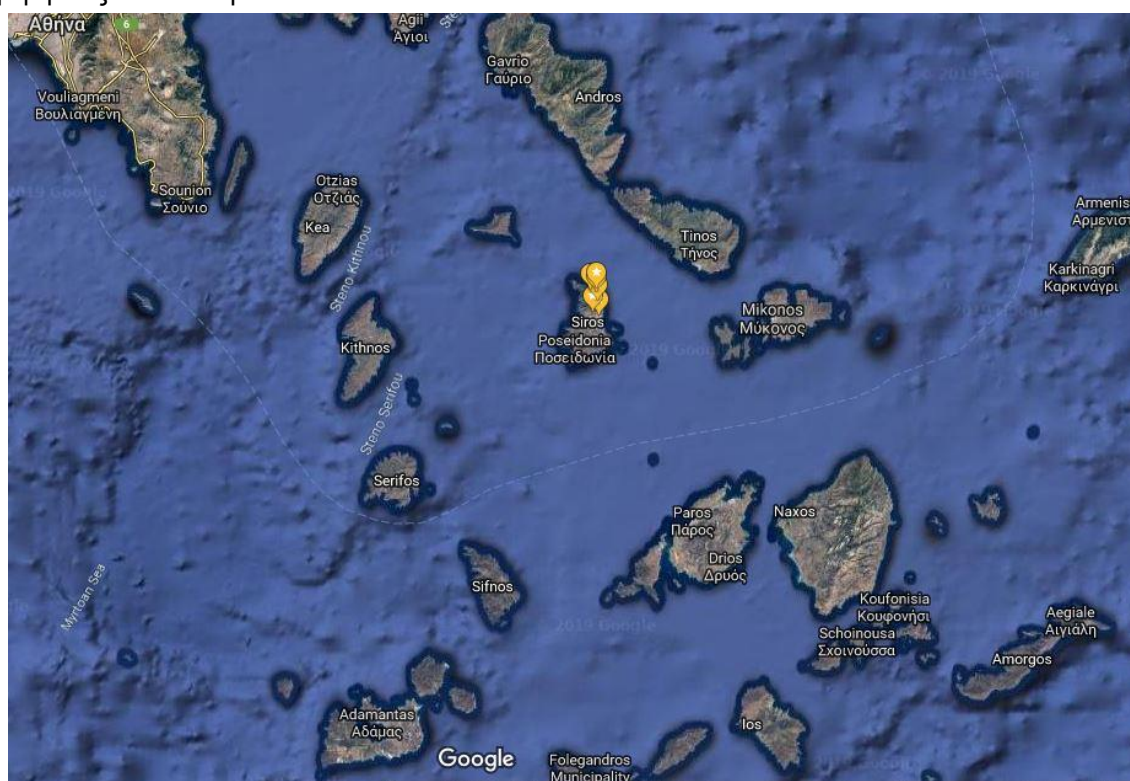
Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

5 Η Σύρος – Γενικά στοιχεία

Η Σύρος βρίσκεται στο κεντρικό σημείο των Κυκλάδων και απέχει 83 ναυτικά μίλια από τον Πειραιά και 62 από τη Ραφήνα. Η έκτασή της είναι 84,069 τ.χλμ. Πρωτεύουσά της είναι η Ερμούπολη, η οποία είναι πρωτεύουσα και του Νομού Κυκλάδων καθώς και έδρα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.

Εικόνα 14: Δορυφορική Εικόνα Κυκλάδων από Google Maps, <https://www.google.gr/maps/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Γεινιάζει με αρκετά νησιά του κυκλαδίτικου συμπλέγματος. Στα βόρεια βρίσκεται η Άνδρος, βορειοανατολικά η Τήνος και ανατολικά η Μύκονος καθώς και τα μικρά νησιά της Δήλου και της Ρήνιας. Βορειοδυτικά βρίσκονται η Κέα και η Γυάρος, δυτικά η Κύθνος και νοτιοδυτικά η Σέριφος. Στα νότια βρίσκονται η Σίφνος, η Αντίπαρος, η Πάρος και η Νάξος.⁸⁵

Στο νησί υπάρχουν αρκετοί οικισμοί, μεταξύ των οποίων οι προϊστορικοί οικισμοί Καστρί και Χαλανδριανή, ο οικισμός της Άνω Σύρου καθώς και ο οικισμός της Ερμούπολης. Άλλοι οικισμοί της Σύρου είναι ο Γαλησσάς, το Κίνι, η Ντελαγράτσια (ή Ποσειδωνία), ο Φοίνικας, η Βάρη, ο Μεγας Γυαλός και η Αζόλιμνος.

5.1 Αιτιολόγηση της επιλογής

Η Σύρος κατοικείται διαχρονικά και αδιαλείπτως από τα αρχαιότατα, ήδη χρόνια, όπως έχει επιβεβαιώσει η ανασκαφική έρευνα. Σε αυτό, έπαιξε καταλυτικά ευνοϊκό ρόλο η θέση της, στο κέντρο του Αιγαίου πελάγους και απέναντι από το ιερό, κατά την αρχαιότητα, νησί της Δήλου. Συνεπακόλουθα, στον τόπο της Σύρου μπορούμε να αντιληφθούμε με διαυγή τρόπο την πορεία του ελληνικού πολιτισμού μέσα από τις διαφορετικές και διαδοχικές πολιτισμικές του εκφάνσεις.

⁸⁵ Σύρος, Βικιπαίδεια. <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%8D%CF%81%CE%BF%CF%82> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

«Η Σύρος, ως τόπος θεματοφύλακας του Απολλώνιου Φωτός, του Φωτός του πολιτισμού, αφού ο φωτοδότης θεός μόνο στον κηδευομενόμενο, από τον αγαπημένο του γιό Σύρο, τόπο, εμπιστεύεται τις πρώτες φωτεινές του ακτίνες, τις ακτίνες του πολιτισμού. Έχουσα συναίσθηση του υψηλού αυτού καθήκοντός της, υπηρετεί ανά τους αιώνες τον πολιτισμό αναπτύσσοντας και προβάλλοντάς τον προς τη Δύση ή παραλαμβάνοντας πλέον εξελιγμένο τον Δυτικό Πολιτισμό και προβάλλοντάς τον στην Ανατολή. Η πρώτη, λοιπόν, πολύ συνοπτική απάντηση, πριν εξηγήσουμε αναλυτικότερα την πρότασή μας, είναι πως η Σύρος, *κέντρο του αρχιπελάγους*, αποτελεί ταυτόχρονα *εστία της Μεσογειακής Ευρώπης*, η πρώτη ευρωπαϊκή πόλη στα νότια Βαλκάνια και το πρώτο παράδειγμα αστικοποίησης.»⁸⁶

Επιπροσθέτως, η αρμονική και δημιουργική συνύπαρξη σε αυτό το μικρό νησί και των δύο Δογμάτων του Χριστιανισμού, Καθολικού και Ορθόδοξου, έως σήμερα, η αναγκαστική, αρχικά, κοινωνική συνεύρεση Ελλήνων από διαφορετικά σημεία ολόκληρου του ελλαδικού χώρου με το ξέσπασμα της Εθνεγερσίας του 1821, η μετέπειτα εντυπωσιακή οικονομική άνθηση της Σύρου χάρη στο εμπόριο και τη ναυτιλία, οδήγησαν στον γόνιμο συγκερασμό πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων και τη δημιουργία του κοσμοπολίτικου χαρακτήρα του νησιού, κυρίως της Ερμούπολης, στοιχείο έως και σήμερα αναλλοίωτο.

Πιο συγκεκριμένα, θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για τρεις πολιτισμούς στη Σύρο, χωρίς κάτι τέτοιο να υπονοεί ή να συνεπάγεται πολιτισμική ασυνέχεια:

- Τον *πολιτισμό της Αρχαίας Σύρου*, με κύριες εκφάνσεις στους χώρους αρχαιολογικού ενδιαφέροντος Χαλανδριανή-Καστρί και Ελληνικό.
- Τον *πολιτισμό της Καθολικής Σύρου*, με κύρια έκφασή του την Άνω Σύρο, που απετέλεσε εστία του Ευρωπαϊκού πολιτισμού στη μέση του Αρχιπελάγους.
- Τον *πολιτισμό της Νεοκλασικής Σύρου*, με κύρια έκφασή του την Ερμούπολη, γενέθλιο χώρο του νεοελληνικού πολιτισμού.⁸⁷

Με αυτό το σκεπτικό οργανώθηκε, σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε το Εικονικό Μουσείο Σύρου. Αναλυτικότερα τα ανωτέρω παρατίθενται στις Παραγράφους 6., 6.1., 6.2., 6.3., 6.4., 6.4.1., 6.4.2., 6.4.3., 7.4., 7.4.1., 7.4.2., 7.4.3., 7.4.4., 7.4.5., 8., 8.1., 8.2., 8.3., 8.4., 8.5., 8.6. του παρόντος.

Πέραν των προαναφερθέντων, η Σύρος, ευρισκόμενη σε μικρή απόσταση από την πρωτεύουσα του Ελληνικού κράτους, την Αθήνα, είναι εύκολα και σε σύντομο χρόνο επισκέψιμη (προσιτή) προσφέροντας έτσι, και τη ρεαλιστική διάσταση στη δυνατότητα υλοποίησης επιτόπιας επίσκεψης προς αναζήτηση, και στον φυσικό χώρο, των εικονικών εκθεμάτων.

5.2 **Άστυ-αστικό κέντρο-παραδοσιακός οικισμός-ιστορική πόλη**

Στη παρούσα μελέτη, μία μεγάλη περιοχή της έρευνας αφορά τη θεματική της *πόλεως*. Κρίνεται, συνεπώς, δόκιμος ο προσδιορισμός ορισμένων βασικών εννοιών που θα μας απασχολήσουν. Σύμφωνα με τον Καθηγητή του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου κ. Ιωσήφ Στεφάνου, Αρχιτέκτονα Πολεοδόμο, ισχύουν τα ακόλουθα:⁸⁸

Η έννοια του *άστεως* προσδιορίζει την ίδια την πόλη, σε αντίθεση προς τους αγρούς ή τους δήμους. Από την εποχή του Ομήρου και εξής η πόλη ονομάζεται *άστυ*. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη το *άστυ* διαφέρει από την *πόλη* ως προς το εξής: «το μεν κτίσμα δηλοί η δε πόλις και τους πολίτες». Σήμερα, με τον όρο *αστική περιοχή* προσδιορίζουμε την περιοχή που δεν κατοικείται από αγροτικό πληθυσμό και έχει τις δραστηριότητες ενός *αστικού κέντρου* (πόλη), με αυτόν τον όρο στη σημερινή εποχή εννοούμενο ένα σύνολο οικισμών ή κοινοτήτων που έχουν ενιαία νομική συγκρότηση και εκπροσώπηση και, επιπροσθέτως, μία πόλη η οποία διαθέτει ένα σύνολο οικονομικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων, κυρίως δευτερογενούς ή τριτογενούς τομέα, και ανάλογης κλίμακας κελύφη και υποδομή. *Αστός* (*bouirgeois*) είναι ο κάτοικος της πόλης που ασκεί εμπορικό ή βιοτεχνικό επάγγελμα. Η *αστική τάξη* εμφανίζεται στα τέλη του

⁸⁶ Στεφάνου, 2014, σ. 27

⁸⁷ Στεφάνου, 2014, σ. 1

⁸⁸ Στεφάνου, 2003, σ. 80-82, 88

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

11ου και κυρίως τον 12ο αιώνα. Τυπική *αστική μονάδα* θεωρείται η κατοικία, το εργοστάσιο, το εμπορικό κατάστημα, το δημόσιο κτίριο.

Παραδοσιακός οικισμός ή σύνολο θεωρείται κάθε οικισμός ή πόλη που έχει ιστορικό χαρακτήρα, πλούσια και καταξιωμένη πολιτιστική παράδοση, η οποία καταγράφει με το δικό της ιδιαίτερο τρόπο τη συνέχεια της πορείας ενός λαού.

Ιστορική πόλη χαρακτηρίζεται ο τόπος ο οποίος, εκτός από τα παραδοσιακά στοιχεία, έχει ιστορικό χαρακτήρα, δηλαδή καταγεγραμμένη ιστορία, διαθέτει πολεοδομικό σχεδιασμό, επώνυμη αρχιτεκτονική και ένα σύνολο λειτουργιών, οικονομικών-κοινωνικών και ιδεολογικών με πλούσια πολιτιστική παράδοση.

Ως *αξιόλογο ιστορικό αστικό κέντρο* χαρακτηρίζεται η ιστορική πόλη η οποία διαδραμάτισε και διαδραματίζει ρόλο αστικού κέντρου για την ευρύτερη περιοχή της και παρουσιάζει υψηλό ιστορικό, πολιτιστικό, αισθητικό ή άλλο ενδιαφέρον και χρήζει προστασίας.

5.3 Η φυσιογνωμία ενός τόπου

«Η ιδιαίτερη *φυσιογνωμία* είναι αυτό που ονομάζουμε *χαρακτήρα* ενός τόπου...*Χαρακτήρας* ενός οικισμού είναι το σύνολο των ιδιαίτερων γνωρισμάτων του -πρακτικών, συναισθηματικών και ιδεολογικών- σε συνδυασμό με την αντίληψη, τη γνώση και την επαφή των γνωρισμάτων αυτών από τους χρήστες του οικισμού. Επομένως φορέας του *χαρακτήρα* είναι η εικόνα του οικισμού, δηλαδή η εντύπωση που αυτός προσφέρει σε όλα τα επίπεδα, το πρακτικό, το συναισθηματικό και το ιδεολογικό. Όχι όμως η προσωπική εντύπωση, η υποκειμενική εικόνα που καθένας αποκομίζει, αλλά κατά κάποιο τρόπο η πιο αντικειμενική εντύπωση, που ο τόπος προσφέρει σε όλους τους χρήστες του: *η συλλογική εικόνα του τόπου.*»⁸⁹

Δεδομένου ότι «η αρχιτεκτονική ενός τόπου και κατ' επέκταση ο χαρακτήρας της εκφράζει με μορφές, υλοποιεί το βαθύτερο χαρακτήρα της κοινωνίας αυτού του οικισμού, μιας κοινωνίας που εξελίχθηκε και αναπτύχθηκε διαχρονικά σε αυτό το χώρο και άφησε τα αποτυπώματά της όχι μόνο στα κελύφη, στα κτίρια, στους δρόμους, στα πεζούλια και στα παράθυρα, αλλά και στα ήθη και έθιμα, στις συνήθειες και στη συμπεριφορά των κατοίκων ή των επισκεπτών αυτού του τόπου» καθίσταται σαφές ότι η φυσιογνωμία της Σύρου ξεδιπλώνεται και συντίθεται από ένα σύνολο στοιχείων: χωρικές μορφές, χρονικές μορφές, άνθρωποι. Κατ'επέκτασιν, κάνουμε, πλέον, λόγο για την *αντιληπτική* εικόνα του χώρου, η οποία με τη σειρά της διαμορφώνεται από διαφορετικές συνιστώσες: την οπτική, την ακουστική, οσμητική και απτική. Στα προαναφερθέντα θα πρέπει να προστεθούν και οι συλλογικές εικόνες στο επίπεδο των συναισθημάτων και ιδεολογικών μηνυμάτων που ο χώρος ενός οικισμού αποδίδει.⁹⁰

«Βεβαίως, όταν μιλάμε για φυσιογνωμία, δεν θα πρέπει να την περιορίσουμε μόνο σε μερικά αρχιτεκτονικά μορφήματα, ή γενικότερα σε κάποιες αρχιτεκτονικές ή πολεοδομικές μορφές που μας κληροδότησε το παρελθόν. Η *φυσιογνωμία*, είναι η γνώμη που σχηματίζουμε για την φύση μιας *οντότητας*.»⁹¹ Ένας τόπος, επομένως, θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως *οντότητα*, ως ζωντανός οργανισμός, που αναπτύσσεται, εξελίσσεται, εμπλουτίζεται διαρκώς με νέες εμπειρίες.

Κατά τον Καθηγητή του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου κ. Ιωσήφ Στεφάνου, «Αν ο χαρακτήρας ενός τόπου ορίζεται ως το σύνολο των *ιδιαζόντων* χαρακτηριστικών του, η φυσιογνωμία του είναι η ίδια του η ταυτότητα. Είναι η *γνώμη* που σχηματίζει κάποιος για τη φύση του, ως οντότητας. Η γνώμη αυτή διαμορφώνεται από την συνολική- συλλογική (αφού πρόκειται για σύνολο ανθρώπων και όχι για την ατομική γνώμη κάποιου) εντύπωση που αποκομίζουμε από την επαφή μας, άμεση ή έμμεση, με το συγκεκριμένο τόπο. Αυτή η συνολική-συλλογική εντύπωση είναι ακριβώς αυτό που θεωρούμε ως το *τοπίο του τόπου*. Η εντύπωση αυτή σχηματίζεται αφενός με τη συγκομιδή όλων των αισθητηριακών ερεθισμάτων

⁸⁹ Στεφάνου Ι. & Στεφάνου Ι., 1991, σ. 333 στο Στεφάνου, 2016, σ. 20-23

⁹⁰ Στεφάνου Ι. & Στεφάνου Ι., 1991, σ. 336 στο Στεφάνου, 2016, σ. 23

⁹¹ Στεφάνου, 2016, σ. 11

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

που προσφέρει ο τόπος, αφετέρου από το *Λόγο* (πνευματική περιουσία) και το *Μύθο* (τη συναισθηματική φόρτιση) του.»⁹²

Ο άνθρωπος διαμορφώνει τη *φυσιογνωμία* του περιβάλλοντος εντός του οποίου αναπτύσσει τη δραστηριότητά του σύμφωνα με τις εθνολογικές, θρησκευτικές, πολιτιστικές, πολιτειακές, κοινωνικές-οικονομικές, γεωγραφικές συνθήκες που τον προσδιορίζουν. Η φυσιογνωμία του τόπου εκφάνεται τόσο στο χώρο όσο και στο χρόνο και σε αυτήν αποτυπώνεται η συνολική και συλλογική μνήμη του παρελθόντος, το παρόν και το όραμα για το μέλλον.⁹³

Στο σημείο αυτό, ωστόσο, δόκιμο είναι να επισημανθεί το γεγονός ότι η *φυσιογνωμία ενός τόπου*, δεν στερείται και της υποκειμενικής διάστασης, η οποία σχετίζεται άμεσα με την προσωπικότητα του ατόμου από το οποίο γίνεται η πρόσληψη/αντίληψη: η ηλικία, η πνευματική καλλιέργεια, η συναισθηματική νοημοσύνη, η κοινωνική προέλευση, η πολιτική τοποθέτηση, η επαγγελματική ιδιότητα, είναι ορισμένοι μόνο από τους παράγοντες που θα επηρεάσουν τη θεώρηση της φυσιογνωμίας του τόπου.

Η *φυσιογνωμία* ενός τόπου, είναι πολυσύνθετη και πολυδιάστατη, και στη διαμόρφωσή της συμβάλλουν, πέρα από την αρχιτεκτονική, και άλλα στοιχεία^{94 95}:

- Το *ηχοτοπίο*, δηλαδή οι χαρακτηριστικοί ήχοι ενός τόπου, φυσικοί ή ανθρωπογενείς, όπως, για παράδειγμα ο ήχος της θάλασσας σε μια παραθαλάσσια περιοχή ή ο ήχος μιας εμπορικής δραστηριότητας.
- Το *οσμητικό τοπίο*, δηλαδή οι χαρακτηριστικές οσμές ενός τόπου, φυσικές ή ανθρωπογενείς, όπως, για παράδειγμα το άρωμα των φυτών της εξοχής σε μια συγκεκριμένη περιοχή ή το άρωμα των εδεσμάτων ενός οικισμού ή συνοικίας.
- Το *απτικό τοπίο*, δηλαδή οι χαρακτηριστικές απτικές εμπειρίες ενός τόπου, φυσικές ή ανθρωπογενείς, τις οποίες δυνάμεθα να λαμβάνουμε και με ολόκληρο το σώμα μας, όπως για παράδειγμα δυνατά ρεύματα αέρος σε μια συγκεκριμένη περιοχή ή η απτική εμπειρία των κατασκευαστικών υλικών από τα οποία έχει δομηθεί ένας οικισμός.
- Το *γευστικό τοπίο*, δηλαδή οι χαρακτηριστικές γευστικές εμπειρίες ενός τόπου, φυσικές ή ανθρωπογενείς, όπως για παράδειγμα τα φαγητά ενός τόπου.
- «Η *κίνηση* είναι μια άλλη διάσταση ενός τόπου που δύσκολα μπορεί να σημειωθεί και να αποτυπωθεί.»⁹⁶

Συχνά λοιπόν, μπορεί ένας τόπος να έχει αλλάξει όψη, σε ό,τι αφορά τα ερεθίσματα που λαμβάνουμε με την αίσθηση της όρασης, για παράδειγμα να έχει αλλοιωθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό κτιριακά, ώστε να μην είναι πλέον, δι' αυτής της αίσθησης αναγνωρίσιμος, αλλά το ηχοτοπίο του να έχει μείνει αναλλοίωτο, για παράδειγμα ο ήχος της ντοπιολαλιάς σε συνδυασμό με την εκεί ακμάζουσα εμπορική δραστηριότητα, και αυτό να αποτελεί πια το νήμα που θα επανασυνδέσει τη μνήμη που έχουμε γι' αυτόν τον τόπο, με τον ίδιο τόπο, όπως είναι τη δεδομένη στιγμή της επανασύνδεσης, ακριβώς όπως προσπαθούμε μετά από πολλά χρόνια να αναγνωρίσουμε έναν άνθρωπο με εξαιρετικά αλλαγμένη την όψη του, αλλά με τη φωνή του αναλλοίωτη.

Η βαρύτητα του ρόλου του τοπίου για τη θετικά εξελισσόμενη διαβίωση του ανθρώπου και τη συνεπαγόμενη πνευματική, ψυχική και σωματική του υγεία αποκρυσταλλώνεται στο Νόμο 3827/2010 (ΦΕΚ Α' 30/25.2.2010), ο οποίος αποτελεί Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου που υπεγράφη στη Φλωρεντία, στις 20 Οκτωβρίου 2000.⁹⁷ Ο στόχος της συγκεκριμένης

⁹² Στεφάνου, 2016, σ. 29

⁹³ Χατζοπούλου & Στεφάνου, 1995 στο Στεφάνου, 2003, σ. 96

⁹⁴ Στεφάνου, 2016, σ. 29

⁹⁵ Βασιλαρά, 2010, σ. 20-21, 30-31, 49, 52-53, 56

⁹⁶ Βασιλαρά, 2010, σ. 56

⁹⁷ Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου υπογράφηκε στη Φλωρεντία το 2000 και κυρώθηκε από την ελληνική Βουλή τον Φεβρουάριο 2010, αποτελώντας νόμο του ελληνικού κράτους (Νόμος Υπ' Αριθ. 3827-ΦΕΚ Α' 30/25.2.2010). Η κύρωση της Σύμβασης του Τοπίου αποτελεί σημαντικό βήμα στη συνολική *Εικονικό Μουσείο Σύρου*: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Σύμβασης διασαφηνίζεται στο Άρθρο 3 του εν λόγω Νόμου: «Οι στόχοι αυτής της σύμβασης είναι η προώθηση της προστασίας των τοπίων, η διαχείριση και ο σχεδιασμός τους και η οργάνωση της Ευρωπαϊκής συνεργασίας σε ζητήματα τοπίων.»^{98 99 100}

Στο Προοίμιο του ίδιου Νόμου τονίζεται η σημασία του τοπίου. Χαρακτηριστικά αναφέρεται: «το τοπίο διαδραματίζει ένα σημαντικό ρόλο δημοσίου συμφέροντος από άποψη πολιτισμική, οικολογική, περιβαλλοντική και κοινωνική...συμβάλλει στη διαμόρφωση της τοπικής κουλτούρας και αποτελεί ένα βασικό συστατικό στοιχείο της Ευρωπαϊκής φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, συνεισφέροντας στην ανθρώπινη ευημερία και παγίωση της Ευρωπαϊκής ταυτότητας...είναι ένα σημαντικό μέρος της ποιότητας ζωής των ανθρώπων οπουδήποτε, σε αστικές περιοχές και στην ύπαιθρο, σε υποβαθμισμένες περιοχές, όπως και σε περιοχές υψηλής ποιότητας, σε περιοχές αναγνωρισμένες ως εξαιρετικού φυσικού κάλλους, όπως και σε περιοχές χωρίς ιδιαιτερότητες...οι εξελίξεις στη γεωργία, δασοκομία, στις τεχνικές βιομηχανικής και εξορυκτικής παραγωγής, καθώς και στον περιφερειακό σχεδιασμό, στον σχεδιασμό πόλεων, στις συγκοινωνίες, στην υποδομή, στον τουρισμό και στην αναψυχή και, σε ένα γενικότερο επίπεδο, οι μεταβολές στην παγκόσμια οικονομία, σε πολλές περιπτώσεις επιταχύνουν το μετασχηματισμό των τοπίων.»

Το Προοίμιο συνεχίζει ως εξής:

«Πιστεύοντας ότι το τοπίο είναι ένα σημείο-κλειδί για την ατομική και κοινωνική ευημερία και ότι η προστασία, η διαχείριση και ο σχεδιασμός του συνεπάγεται δικαιώματα και ευθύνες για τον καθένα.

Έχοντας αναφορά στα νομικά κείμενα που υφίστανται σε διεθνές επίπεδο στον τομέα της προστασίας και της διαχείρισης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, του περιφερειακού και χωροταξικού σχεδιασμού, της τοπικής αυτοδιοίκησης και διασυνοριακής συνεργασίας και ιδιαίτερα:

- τη Σύμβαση για τη Διατήρηση της Αγρίας Ζωής και των Φυσικών Οικοτόπων της Ευρώπης (Βέρνη, 19 Σεπτεμβρίου 1979),
- τη Σύμβαση για την προστασία της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της Ευρώπης (Γρανάδα, 3 Οκτωβρίου 1985),
- την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία της Αρχαιολογικής Κληρονομιάς (αναθεωρημένη) (Βαλλέττα, 16 Ιανουαρίου 1992),
- την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Πλαίσιο για Διασυνοριακή Συνεργασία ανάμεσα σε Τοπικές Κοινότητες ή Αρχές (Μαδρίτη, 21 Μαΐου 1980) και τα πρόσθετα Πρωτοκολλά της,
- τον Ευρωπαϊκό Χάρτη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Στρασβούργο, 15 Οκτωβρίου 1985),
- τη Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα (Ρίο, 5 Ιουνίου 1992),
- τη Σύμβαση που αφορά στην Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς (Παρίσι, 16 Νοεμβρίου 1972),
- και τη Σύμβαση για την Πρόσβαση σε Πληροφορίες, τη Συμμετοχή του κοινού στη Λήψη Αποφάσεων και την Πρόσβαση στη δικαιοσύνη για Περιβαλλοντικά θέματα (Άρχους, 25 Ιουνίου 1998).»

Απόρροια των προαναφερθέντων αποτελεί το Άρθρο 1 των Γενικών Διατάξεων του Κεφαλαίου 1 του Νόμου 3827/2010:

διαχείριση και την προστασία του ελληνικού τοπίου, το οποίο απειλείται επικίνδυνα από αυθαίρετους και επιθετικούς μετασχηματισμούς.

⁹⁸ European Landscape Convention. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/176> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

⁹⁹ ΦΕΚ Α' 30/25.2.2010. https://www.kodiko.gr/nomologia/download_fek?f=fek/2010/a/fek_a_30_2010.pdf&t=67486d15bc33a8b7728e0c0bcf88f072 (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

¹⁰⁰ MONUMENTA. <https://www.monumenta.org/>; <https://www.monumenta.org/print.php?perm=1&IssueID=6&lang=gr&CategoryID=20&ArticleID=492> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

«Άρθρο 1 Ορισμοί

Για τους σκοπούς της Σύμβασης:

- α. «Τοπίο» σημαίνει μία περιοχή, όπως γίνεται αντιληπτή από ανθρώπους, του οποίου ο χαρακτήρας είναι το αποτέλεσμα της δράσης και αλληλεπίδρασης των φυσικών και/ή ανθρώπινων παραγόντων.
- β. «Πολιτική τοπίων» σημαίνει μια έκφραση από τις αρμόδιες αρχές γενικών αρχών, στρατηγικών και οδηγιών, που επιτρέπουν τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων, τα οποία αποσκοπούν στην προστασία, διαχείριση και σχεδιασμό των τοπίων.
- γ. «Στόχοι ποιότητας τοπίων» σημαίνει, για ένα συγκεκριμένο τοπίο, τη διαμόρφωση από τις αρμόδιες δημόσιες αρχές των προσδοκιών του κοινού όσον αφορά στα χαρακτηριστικά των τοπίων και του περιβάλλοντός τους.
- δ. «Προστασία τοπίων» σημαίνει δράσεις για να συντηρηθούν και να διατηρηθούν τα σημαντικά ή ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ενός τοπίου, που δικαιολογούνται από την αξία του ως κληρονομιάς, η οποία πηγάζει από τη φυσική του διαμόρφωση και/ ή από την ανθρώπινη δραστηριότητα.
- ε. «Διαχείριση τοπίων» σημαίνει δράση, από την προοπτική της βιώσιμης ανάπτυξης, για να διασφαλιστεί η σε τακτική βάση συντήρηση ενός τοπίου, ώστε να κατευθύνονται και να εναρμονίζονται μεταβολές που προξενούνται από κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές διαδικασίες.
- στ. «Σχεδιασμός τοπίων» σημαίνει δυναμική δράση με μακροπρόθεσμη προοπτική, για να ενισχύονται, αποκαθίστανται ή να δημιουργούνται τοπία.»

Ο ρόλος λοιπόν που η Πολιτεία επισήμως πλέον αναλαμβάνει να διαδραματίσει για τη διαφύλαξη και της φυσικής κληρονομιάς επιβεβαιώνει τη βαρύτητα της συμβολής της στη διαμόρφωση του *πολιτισμικού τοπίου*.

6 Η Σύρος– Ειδικά στοιχεία

6.1 Η φυσιογνωμία της Σύρου

Τα περιηγητικά κείμενα του 19ου αιώνα παρέχουν πλούτο πληροφοριών για το νησί. «Το χρονικό άλμα από το έργο του Della Rocca ως τη Γαλλική Επιστημονική Αποστολή στο τέλος της δεύτερης δεκαετίας του 19ου αιώνα είναι και το άλμα της νήσου ως προς τον βαθμό επισκεψιμότητάς της. Για τη Σύρο η ανατροπή του πλαισίου εξουσίας που συντελείται με τα γεγονότα της Επανάστασης φέρνει ένα νέο ρεύμα ταξιδιωτών άλλου τύπου που γυρνά-τριγυρνά-περνά και προσπερνά το νησί. Ανάμεσα τους μισσιονάριοι, στρατιωτικοί, γερμανοί επιστήμονες, γεωλόγοι, αρχαιολόγοι, καλλιτέχνες, δοκιμιογράφοι και πολιτικοί ανταποκριτές αλλά και αυλικός περιγύρος. Είναι πραγματικά εντυπωσιακός ο αριθμός των επισκεπτών και η αυθόρμητη ανάγκη τους να περιγράψουν όσο το δυνατόν λεπτομερέστερα τη νέα εικόνα που τους παραδίδει ο χώρος.»¹⁰¹

«Ο Tournefort, ο Alexandre Dumas, ο Theophile Goutier, ο Goupil–Fesquet (συγγραφέας), ο Vernet (ζωγράφος), ο Herve, ο περίφημος περιηγητής Christian Johan Anderson, ο Christiane Luth, οι Paul Endel, Gustave de Schamps, Scott ο Connor και άλλοι, μας αφήνουν ο καθένας με τον τρόπο του, τις μαρτυρίες του για την ιστορία, την κατάσταση, τον τρόπο ζωής και τις συνήθειες των Συριανών.»¹⁰²

Άξιον αναφοράς στο σημείο αυτό και το συγγραφικό έργο του ιερωμένου, Αββά συγκεκριμένα, Della Rocca, ο οποίος συνέγραψε την «Πραγματεία επί των μελισσών» («Traité sur les abeilles»), ένα βιβλίο με περισσότερες από 1500 σελίδες εκ των οποίων οι 267 έχουν ως αντικείμενο την ιστορική διαδρομή της Σύρου από τον Όμηρο έως το έτος έκδοσης του (1797), έργο το οποίο παρέχει πληθώρα πολύτιμων ιστορικών και τεχνικών πληροφοριών για τον τρόπο ζωής, τα ήθη, έθιμα και τις πρακτικές των Συριανών του 18ου αιώνα.¹⁰³

Η *φυσιογνωμία* της Σύρου είναι πολυδιάστατη και πληθωρική, έχοντας ενσωματώσει, αφομοιώσει και, με δημιουργικό τρόπο επαναπροσδιορίσει ποικίλλα πολιτισμικά στοιχεία όπως αυτά έχουν αναδυθεί και εκφραστεί κατά τη διάρκεια της διαχρονικής χρήσης του χώρου της. Το στοιχείο αυτό αποκρυσταλλώνεται με μεγάλη σαφήνεια στη σημερινή εποχή δια μέσου της ιδιαίτερης κοινωνικο-θρησκευτικής δομής της, όπως προκύπτει από την αρμονική συνύπαρξη δύο κοινοτήτων, δύο δογμάτων, δύο ιστορικών τύπων, δύο παραδόσεων.¹⁰⁴

Στην ιδιαίτερη φυσιογνωμία της Σύρου συμβάλλουν επιπροσθέτως μια σειρά άλλων στοιχείων:

- Η ενεργός πολιτιστική δραστηριότητα των Συριανών διαχρονικά, όπως αυτό δηλώνεται από τις κτιριακές δομές, αναφέροντας ενδεικτικά το περίφημο *Θέατρο Απόλλων*.
- Το εικαστικό τοπίο του νησιού: αστικό και τοπίο υπαίθρου, το παραδοσιακό αγροτικό τοπίο.
- Το ηχοτοπίο: φυσικό και ανθρωπογενές.
- Το οσμητικό τοπίο: φυσικό και ανθρωπογενές.
- Το τοπίο αφής: η θερμοκρασιακή ατμόσφαιρα στις τέσσερις εποχές, ο δυνατός άνεμος των βορινών περιοχών, η αίσθηση του βαδίσματος στα διάφορα επιστρώματα των οδών, οι παραδοσιακοί επιχρισμένοι τοίχοι της Άνω Σύρου και των εξοχών, οι μαρμάρινες όψεις της Ερμούπολης είναι μερικά μόνο πολύ χαρακτηριστικά στοιχεία του απτικού τοπίου.
- Το γευστικό τοπίο: η παραδοσιακή συριανή κουζίνα και η αναβίωσή της τα τελευταία χρόνια.

¹⁰¹ Βιγγοπούλου, 2008, σ. 46

¹⁰² Στεφάνου, 2014, σ. 133

¹⁰³ Στεφάνου, 2014, σ. 135-136

¹⁰⁴ Στεφάνου, 2014, σ. 75

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

- Οι επιρροές από ανατολή και δύση.¹⁰⁵

Επιπροσθέτως, καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας της Σύρου, ήδη από την από την Ομηρική εποχή έως σήμερα αδιαλλείπτως, έχει παίξει και η ναυτιλία: χαρακτηριστικό παράδειγμα τα πολυάριθμα *τηγανόσχημα* σκεύη που έφερε στο φως η ανασκαφική σκαπάνη στους τάφους της Χαλανδριανής, στο βορειοανατολικό τμήμα του νησιού, χρονολογούμενα κατά την Πρωτοκυκλαδική περίοδο. Η Σύρος παραμένει σημαντικό ναυτικό κέντρο και κατά την κλασική εποχή έως και την εποχή του Ρωμαίου αυτοκράτορα Αδριανού. Στις νεότερες περιόδους, το νησί προσελκύει το ενδιαφέρον των Γάλλων Βασιλέων από τον 17ο έως και τις αρχές του 19ου αιώνα, στοιχείο που συμβάλλει στην αναγέννηση του ναυτικού πολιτισμού της.

Η Συριανή ναυτιλία κορυφώνεται κατά τον 19ο αιώνα με τη δημιουργία και ανάπτυξη της Ερμούπολης. Τα συριανά ναυπηγεία, τα πρώτα *ποστάλια* (ταχυδρομικά πλοία) και τα πρώτα ατμόπλοια είναι απολύτως συνυφασμένα με τον χαρακτήρα της Σύρου. Αξιοσημείωτο είναι δε το γεγονός ότι ακόμη και σήμερα η Σύρος αποτελεί κεντρικό κόμβο της ακτοπλοϊκής συγκοινωνιακής διασυνδέσεως των Κυκλάδων.¹⁰⁶

Αναλυτικά τα στοιχεία αυτά παρατίθενται στις επόμενες παραγράφους.

6.2 Σύντομη ιστορική αναδρομή

Τα πρώτα ίχνη ανθρώπινης παρουσίας στο νησί της Σύρου εντοπίζονται στη βορειοανατολική πλευρά, συγκεκριμένα στη Χαλανδριανή και στο γειτονικό ύψωμα, το Καστρί, και χρονολογούνται αντίστοιχα κατά τα έτη 2700-2300 π.Χ. και 2300-2200 π.Χ. Θεωρείται πολύ πιθανό ότι κατά τη δεύτερη χιλιετία σημειώθηκε εγκατάσταση Φοινίκων, ενώ από τον 17ο αι. π.Χ. οι Κυκλάδες δέχονται όλο και πιο έντονα την επιρροή της Μινωικής Κρήτης. Η μεγάλη έκρηξη του ηφαιστείου της Σαντορίνης στα μέσα του 16ου π.Χ. αι. ανατρέπει τα δεδομένα και οι Μυκήνες αποκτούν τον έλεγχο των Κυκλάδων έως τα μέσα του 15ου π.Χ. αι. Κατά τους επόμενους αιώνες ο μυκηναϊκός πολιτισμός γνωρίζει ύφεση, η οποία συνυφάνεται με μετακινήσεις πληθυσμών. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, κατά τον 9ο-8ο π.Χ. εγκαθίστανται εδώ Ίωνες. Αν και ο 7ος π.Χ. αιώνας που ακολουθεί θεωρείται εποχή ακμής για τις Κυκλάδες, η Σύρος δεν δίνει ενδείξεις ανάπτυξης. Τον 6ο π.Χ. αι. καταλαμβάνεται από τους Σαμίους. Τότε γεννιέται στη Σύρο ο φυσικός φιλόσοφος Φερεκύδης, με τον οποίο συνδέονται τα σπήλαια στις θέσεις Αμυγδαλό και Αληθινή, αντιστοίχως, καθώς και το αρχαίο πηγάδι, το επονομαζόμενο *Φρέαρ Ελληνικόν*, πιθανότατα το περίφημο *Ηλιοτρόπιο του Φερεκύδη*, ευρισκόμενο στη θέση Ελληνικό κοντά στο χωριό Σαν Μιχάλης. Ο οικισμός της Αγίας Πακούς στον Γαλησσά χρονολογείται κατά τον 8ο-6ο αιώνα π.Χ., ενώ ίχνη αγροτικών οικισμών χρονολογούνται κατά τον 6ο-3ο π.Χ. αι. στη Βάρη, Ντελλαγκράτσια, Φοίνικα, Κίνι. Την περίοδο των Μηδικών πολέμων η Σύρος υποτάσσεται στους Πέρσες. Ωστόσο, μετά το 478 π.Χ. εντάσσεται μαζί με άλλα νησιά των Κυκλάδων στην πρώτη Αθηναϊκή συμμαχία. Μετά τη μάχη της Χαιρώνειας, το 388 π.Χ., οι Κυκλάδες υποτάσσονται στους Μακεδόνες. Η Σύρος ανακάμπτει κατά τους ελληνιστικούς χρόνους. **Κατά την επόμενη περίοδο, τη ρωμαϊκή (184 π.Χ.- 324 μ.Χ.), η πρωτεύουσα της Σύρου βρίσκεται στη θέση της σημερινής Ερμούπολης.** Ο οικισμός μάλιστα εδώ διατρέχει την κλασική, ρωμαϊκή και βυζαντινή περίοδο, δηλαδή από τον 6ο π.Χ. έως και τον 3ο μ.Χ. αιώνα. Από τον 3ο μ.Χ. αι. και εξής, οι βαρβαρικές επιδρομές επιφέρουν παρακμή και εγκατάλειψη, φαινόμενο το οποίο επιτείνεται με την εντεινόμενη πειρατεία καθ' όλη τη χιλιετία που έπεται. Ίχνη της ανθρώπινης παρουσίας στην περιοχή της Ερμούπολης αποτελούν το τείχος της αρχαίας πόλης, από το οποίο σώζεται μόνο ένα μικρό τμήμα, καθώς και καθίσματα από το αρχαίο θέατρο. Ωστόσο, ο εντοπισμός ιχνών εγκαταστάσεων αυτής της περιόδου στην ενδοχώρα επιβεβαιώνει τη διάρκεια κατοίκησης. Η Ποσειδωνία οικίζεται κατά την πρωτοχριστιανική περίοδο.^{107 108 109 110}

¹⁰⁵ Στεφάνου, 2014, σ. 108

¹⁰⁶ Στεφάνου, 2014, σ. 93-94

¹⁰⁷ Στεφάνου, 2003, σ. 111

¹⁰⁸ Αγγριαντώνη, Φενερλή, Καρακουλίδης, Ελευθερίου & Λούκος, 2000, σ. 13-17

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Ακολούθως, κατά τη βυζαντινή περίοδο, η χριστιανική, πλέον, Σύρος, όπως και άλλα Κυκλαδονήσια, αποτελεί τμήμα του Θέματος του Αιγαίου, που διοικείται από Στρατηγό και αργότερα Δούκα. Μετά την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης, το 1204, από τους Σταυροφόρους, το νησί κυριεύεται από τους Λατίνους και υπάγεται στο *Δουκάτο της Νάξου* που ιδρύει ο Βενετός Μάρκος Σανούδος. **Τη δεδομένη χρονική στιγμή οικίζεται η Άνω Σύρος.** Κατά τη Λατινοκρατία γίνεται αποδεκτό το καθολικό δόγμα: ωστόσο, διατηρείται η ελληνική γλώσσα, όπως και μία μικρή ενορία ορθοδόξων, η *του Αγίου Νικολάου του Φτωχού*. Για τρεις περίπου αιώνες, το νησί γνωρίζει ένα ιδιότυπο φεουδαρχικό καθεστώς και η Άνω Σύρος αποκτά φρουριακό χαρακτήρα. Το 1537 η Σύρος καταλαμβάνεται από τον επικεφαλής του οθωμανικού στόλου Χαΐρεντίν Μπαρμπάροσσα, και καθιερώνεται η οθωμανική επικυριαρχία, ενώ η τελική κατάλυση του Δουκάτου πραγματοποιείται το 1579, συνοδευόμενη, ωστόσο μετά από διαπραγματεύσεις, από ορισμένα εξαιρετικά σημαντικά προνόμια: μείωση της φορολογίας, θρησκευτική ελευθερία, αναγνώριση της διαιτησίας μεταξύ των Χριστιανών, απαγόρευση της εγκατάστασης γεντισάρων, παράμετροι που συντείνουν και οδηγούν στη διαμόρφωση ενός καθεστώτος ευνοϊκότερου για τους κατοίκους του νησιού από εκείνο του Δουκάτου. Παράλληλα, η υπογραφή της 1ης Συνθήκης των Διομολογήσεων μεταξύ της Γαλλίας και της Υψηλής Πύλης, το 1535, θέτει τους καθολικούς της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας υπό την προστασία των Γάλλων. Το 1635 εγκαθίστανται στη Σύρο Μοναχοί Καπουτσίνοι και το 1744, Ιησουίτες. Το 1728, αρχίζει μία περίοδος οικονομικής ανάκαμψης, η οποία κορυφώνεται κατά τη μετάβαση από τον 18ο στον 19ο αιώνα. Λόγω του ιδιαίτερου καθεστώτος των νησιών αναπτύσσεται η **αυτοδιοίκηση και το 1779 η διοίκηση της Σύρου εκχωρείται στα τοπικά όργανα**, γεγονός το οποίο προοδευτικά οδηγεί σε ένα ολιγαρχικό σύστημα, στο πλαίσιο του οποίου η εξουσία ασκείται από το *Συμβούλιο των Προεστών*.^{111 112}

Απόρροια των προαναφερθέντων, ο περιορισμός της πειρατείας, η αύξηση της εμπορικής κίνησης στο λιμάνι και η ανάπτυξη του εμπορίου, ιδιαίτερος του κρασιού, και της ναυτιλίας λόγω της μεταστροφής μεγάλης μερίδας αγροτοκτηνοτρόφων σε αυτούς τους τομείς της οικονομίας, και, βέβαια, η αύξηση του πληθυσμού, ο οποίος διπλασιάζεται από 2000 σε 4000 κατοίκους.

Η πληθυσμιακή εξέλιξη που επιτελέστηκε και φαίνεται να έχει ολοκληρωθεί μέσα σε τέσσερις, περίπου χιλιετίδες, επανεκκινείται αναπάντεχα, με νέες αυτή τη φορά πληθυσμιακές συνιστώσες, και ολοκληρώνεται μέσα σε μόλις τέσσερα έτη από το 1821 έως και το 1824: με το ξέσπασμα της Ελληνικής Επανάστασης του 1821, η Σύρος διατηρεί ουδέτερη στάση. «Οι Συριοί παραμένουν φόρο υποτελείς στους Τούρκους έως το 1823, ενώ πληρώνουν παράλληλα φόρους και στην Ελληνική διοίκηση, μένοντας έτσι ανενόχλητοι και από τους δύο εμπόλεμους, ενώ αρέσκονταν να υποστηρίζουν ότι το νησί είναι υπό γαλλική προστασία και δεν μπορεί να γίνεται τίποτε χωρίς την έγκριση των κηδεμόνων αυτών.»¹¹³

Η ουδέτερη στάση της καθολικής Σύρου κατά τη διάρκεια της Επανάστασης κατέστησε το νησί ασφαλές καταφύγιο για πολλούς κατοίκους διαφορετικών περιοχών από ολόκληρο τον ελλαδικό χώρο: «Από τας Σέρρας μέχρι της Κρήτης. Από των ακτών της Ιωνίας και του Βοσπόρου μέχρι της αγγλοκρατούμενης Επτανήσου. Από την Πελοπόννησον και την Στερεάν Ελλάδα, μέχρι των χιονοσκεπών κορυφών της κουροτρόφου Ηπείρου. Από όλας τας νήσους του Αιγαίου. Προ παντός από αυτάς.»¹¹⁴

Η έλευση προσφύγων διακρίνεται σε τρεις φάσεις:

- έως το 1822: οι πρώτοι πρόσφυγες προέρχονται κυρίως από τη Σμύρνη και τις Κυδωνίες. Στεγάζονται από τους ντόπιους στην Άνω Σύρο, σε σπίτια και εκκλησίες. Προοδευτικά, έρχονται νέοι πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία, τη Ρόδο, την Κρήτη και τη Σάμο και καταλύουν στα σοκάκια.

¹⁰⁹ Στεφάνου, 2014, σ. 45

¹¹⁰ Chroni, Tsetine, Tziveloroulou & Vardouli, 2019

¹¹¹ Αγριαντώνη, Φενερλή, Καρακουλίδης, Ελευθερίου & Λούκος, 2000, σ. 13-17

¹¹² Chroni, Tsetine, Tziveloroulou & Vardouli, 2019

¹¹³ Στεφάνου, 2003, σ. 113

¹¹⁴ Δρακάκης, 2000, Πρόλογος, σ. ιβ'

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

- 1822-1824, έτος κατά το οποίο καταστρέφεται η Χίος, γεγονός καθοριστικό για τη ραγδαία αύξηση του προσφυγικού κύματος: δεκάδες χιλιάδες πρόσφυγες από τη Χίο καταφεύγουν στη Μύκονο, Άνδρο, Κέα, Μήλο, και, κυρίως, στη Σύρο, επειδή βρισκόταν σε κεντρικό σημείο και διέθετε καλό φυσικό λιμάνι. Πολύ γρήγορα, οι νεοφερμένοι εκ Χίου έμποροι αναδιοργανώνουν, τα δίκτυά τους επιτυγχάνοντας την κανονική ροή του εμπορίου, ήδη κατά το έτος 1823.
- 1824, έτος κατά το οποίο καταστρέφονται τα Ψαρά, καταλαμβάνεται η Κάσος και καταστέλλεται η εξέγερση στην Κρήτη: νέο κύμα προσφύγων συμπληρώνει το μωσαϊκό του πληθυσμού στη Σύρο.¹¹⁵

«Χάρη στο πλήθος των προσφύγων που δεν είχαν άλλους πόρους ζωής, αναπτύχθηκαν οι βιοτεχνίες, η ναυτιλία, η οικοδομική και τα δημόσια έργα. Η βυρσοδεψία αναπτύχθηκε θεαματικά και τα συριανά σολοδέρματα εξάγονταν στα Βαλκάνια και την Τουρκία. Η παραγωγική δραστηριότητα της νέας πόλης αποδείχθηκε πιο μακρόβια από κάθε άλλη. Τεχνίτες και τεχνικές παραδόσεις από όλη την ανατολική Μεσόγειο διασταυρώθηκαν εδώ.»¹¹⁶

Η Σύρος κατά τα χρόνια που ακολούθησαν γνώρισε εξαιρετική ανάπτυξη, η οποία συχνά χαρακτηριζόταν και από περιόδους ύφεσης.

«Επωφελήθηκε από την άνοδο του εμπορίου και των θαλάσσιων επικοινωνιών στην Ανατολική Μεσόγειο. Οι έμποροι της Ερμούπολης, έχοντας στενές συγγενικές σχέσεις με εμπόρους και τραπεζίτες της διασποράς, ανέπτυξαν συνεργασίες και εξασφάλισαν τον απαραίτητο δανεισμό. Τα λιμάνια του εξωτερικού, στα οποία συγκεντρώθηκε ο ελληνισμός, υπήρξαν κατεξοχήν τόποι εμπορικών συναλλαγών με την Ερμούπολη και το λιμάνι της Ερμούπολης αποτέλεσε μια πύλη εισόδου των δυτικών βιομηχανικών προϊόντων. Αποτελούσαν το μεγαλύτερο μέρος του οικονομικά ενεργού πληθυσμού - το 1833 καταγράφονται στην Ερμούπολη 3.000 εμπορικοί οίκοι, κατέχοντας τις ανώτερες θέσεις στην οικονομική και κοινωνική ζωή της πόλης. Ανάμεσά τους, οι Χιώτες ήταν η πολυπληθέστερη ομάδα και κατά την πρώτη περίοδο ανάπτυξης, παρουσιάζεται μια ισχυρή τάση συνεργασίας μεταξύ ομοιογενών πληθυσμιακών ομάδων.»¹¹⁷

«Μετά την δεκαετία του 1870, εξωτερικοί παράγοντες όπως ο αποκλεισμός των ελληνικών λιμανιών από την Αγγλία και η αδυναμία λήψης δανείων από το εξωτερικό, συμβάλλουν δραματικά στην παρακμή της Ερμούπολης. Τη θέση του εμπορίου και της ναυτιλίας πήρε η βιομηχανία, με παράλληλη αλλαγή ηγεσίας από τους Χιώτες εμπόρους στους Πελοποννήσιους βιομήχανους (Αγριαντώνη, 2008). Στην επαναπροσαρμογή και εκβιομηχάνιση της Ερμούπολης, συνέτεινε το τοπικό ισχυρό χρηματοπιστωτικό σύστημα, η εμπειρία στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον, αλλά και η διακριτή κοινωνική διαστρωμάτωση και η ύπαρξη πληθυσμού εργατικών.»¹¹⁸

Η Σύρος σήμερα αποτελεί δημοφιλέστατο τόπο προορισμού σε παγκόσμιο επίπεδο, συνδυάζοντας το φυσικό κάλλος, τους εξάισιους οικισμούς και τη ζεστή φιλοξενία των Συριανών με την πλούσια πολιτιστική δραστηριότητα.

6.3 Η κοινωνία της Σύρου

«Σε όλη τη διάρκεια της Ενετοκρατίας αλλά και της Τουρκοκρατίας, οι κάτοικοι της Σύρου κατοικούσαν την καθολική Χώρα στην οποία υπήρχαν μόνο δύο τρεις οικογένειες ορθόδοξες. Μέσα σε αυτό το παράδοξο αλλά ιδιαίτερα ευνοϊκό για τους Συριανούς κλίμα, αναπτύσσεται ένας ξεχωριστός σπουδαίος πολιτισμός, μείγμα του νησιώτικου κυκλαδίτικου τρόπου ζωής με τα καθιερωμένα του ήθη και έθιμα και των θρησκευτικών εκφράσεων και συνηθειών, που τον

¹¹⁵ Chroni, Tsetine, Tzivelopoulou & Vardouli, 2019

¹¹⁶ Σίμου, 2011, σ. 15

¹¹⁷ Καρδάσης, 1985 στο Chroni, Tsetine, Tzivelopoulou & Vardouli, 2019

¹¹⁸ Καρδάσης, 1985; Αγριαντώνη, 2008; Παπασταφανάκη, 2008 στο Chroni, Tsetine, Tzivelopoulou & Vardouli, 2019

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

τροφοδοτούσε η δυτική Ευρώπη μέσω του πολυάριθμου καθολικού κλήρου και των σπουδαίων, για την θρησκευτική, πολιτιστική, εκπαιδευτική και προνοιακή προσφορά, μοναστηριών των διαφόρων καθολικών ταγμάτων.

Μετά τον απαγχονισμό του Επισκόπου Ανδρέα Κάργα και του Εφημερίου του από τον Τούρκο αρχιναύαρχο Αλή Τσελέπη (Οκτ. 1617) ιδρύεται στη Σύρο με πρωτοβουλία του Γάλλου Βασιλιά Λουδοβίκου 13ου η Μονή των Καπουτσίνων, ενώ έναν αιώνα αργότερα, το 1744 ιδρύεται και η Μονή των Ιησουϊτών. Οι δύο αυτές Μονές όπως και οι αργότερα ιδρυθείσες Μονές του St Vincent De Paul που ασχολείται με Πρόνοια (Νοσοκομεία, Ιατρεία, Ορφανοτροφεία, Γηροκομεία) και του St Jean De la Salle (Παιδεία), αλλά και η πολυάριθμη παρουσία Κληρικών, άλλων Εκκλησιαστικών ταγμάτων, όπως Ουρσουλινών, Δομινικανίδων, Κλαρισσών, Καρμελητισών, St Joseph κ.ά. συμβάλλουν ώστε να καλιεργηθεί και αναπτυχθεί ο *Φραγκοσυριανός* πολιτισμός της Απάνω Χώρας.

Αν αναλογιστούμε ότι στην Άνω Σύρο υπήρξε φροντίδα για την εκπαίδευση των κοριτσιών ήδη από τον 17ο αιώνα (με τους Καπουτσίνους), ενώ λειτουργούσε στην Τουρκοκρατούμενη Ελλάδα του 18ου αιώνα, Γυμνάσιο στο πρότυπο του Γαλλικού Lycée, στους Ιησουϊτες, μπορεί να κατανοήσει τη σημασία που είχε η ουδετερότητα και Γαλλική προστασία του νησιού κατά την Εθνεγερσία του 1821 και τον ρόλο που έπαιξε στην εγκατάσταση των προσφύγων σε ένα τόσο αναπτυγμένο πολιτιστικά τόπο, ώστε με τη δημιουργία της Ερμούπολης να γεννηθεί και να αναπτυχθεί ο νέος Ελληνικός πολιτισμός.»¹¹⁹

Από τα προαναφερθέντα καθίσταται λοιπόν σαφές ότι όλη η κοινωνική ζωή και η ψυχαγωγία, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, ακόμα και το εθιμικό δίκαιο του οικισμού, βρίσκονταν υπό τον έλεγχο και την πρωτοβουλία της Εκκλησίας. Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός ότι σχεδόν σε όλες τις οικογένειες υπήρχε θείος-ιερέας ή θεία-καλόγρια. Έτσι, προέκυπτε μια ιδιαίτερη δημοκρατική δομή στον οικισμό, αφού μέσω αυτών των μελών τους, όλες οι οικογένειες μετείχαν στην άρχουσα εκκλησιαστική τάξη. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, ένα μεγάλο μέρος των κατοίκων εντάσσονταν στους κόλπους της εκκλησίας ως κληρικοί. Το μόνο κριτήριο κοινωνικής διαφοροποίησης, αποτελούσε η ηθική της οικογένειας. Γι' αυτό και η συμμετοχή του λαού στα εκκλησιαστικά δρώμενα ήταν ισχυρότατη.¹²⁰

Σύμφωνα με τον μελετητή Δρακάκη¹²¹ ο όρος «οικισμός της Ερμούπολεως» προσδιορίζει την περίοδο μεταξύ των ετών 1821-1827, κατά την οποία συγκεντρώθηκε στην, έως τότε έρημη, παραλία της Σύρου ο βασικός πληθυσμός της νέας πόλης, οικοδομήθηκαν οι πρώτες οικίες, ο πρώτος Ναός, και δόθηκε το όνομα στον οικισμό ο οποίος αναγνωρίστηκε ως αυτοτελές νομικό πρόσωπο.

Η πρώτη, ατελής, καταμέτρηση του πληθυσμού, το 1828 εμφανίζει περίπου 13.800 κατοίκους στην Ερμούπολη και περίπου 1.100 πρόσφυγες στην Άνω Σύρο. Από αυτούς, το ένα τρίτο ήταν Χιώτες και ένα πέμπτο Σμυρνιοί και Κυδωνιείς. Επίσης απογράφηκαν και 200 ξένοι. Η νέα πόλη είχε αποκτήσει πλέον όνομα και συγκροτηθεί σε αυτοτελή κοινότητα και από το 1825 έστειλε εκπρόσωπό της στο Βουλευτικό Σώμα.

Τα πρώτα κυρίως χρόνια, υπήρχαν έντονες αντιπαλότητες μεταξύ των Χιωτών και των υπόλοιπων κατοίκων. Οι Χιώτες, στηριζόμενοι στο μεγάλο αριθμό των συμπατριωτών τους και στο ότι μεταξύ αυτών βρίσκονταν πολλοί από τους μεγαλέμπορους, τους σημαντικούς τραπεζίτες και άλλους οικονομικούς παράγοντες του νησιού με ισχυρές διασυνδέσεις με τους πλούσιους Χιώτες της διασποράς, προσπάθησαν να ελέγξουν τους τοπικούς πολιτικούς και κοινωνικούς δεσμούς. Μαρτυρείται μάλιστα ότι είχαν συγκροτήσει και δική τους λέσχη από την οποία αποκλείονταν οι μη Χιώτες. Φαίνεται ότι στις πρώτες δεκαετίες η κοινή καταγωγή προσδιόριζε σε μεγάλο βαθμό την ταυτότητα των κατοίκων και συνεπώς στις εκλογικές διαδικασίες, τοπικού ή εθνικού επιπέδου, η παρουσία Χιωτών ή Σμυρνιτών ή Πελοποννησίων υποψηφίων είχε τη βαρύτητά της στις επιλογές των ψηφοφόρων.¹²²

¹¹⁹ Στεφάνου, 2014, σ. 48-50

¹²⁰ Στεφάνου, 2014, σ. 58-59

¹²¹ Δρακάκης, 2000, Πρόλογος, σ. ζ'

¹²² Λούκος, 2008, σ. 120

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

«Με την άφιξη των πρώτων προσφύγων, στο λιμάνι υπήρχαν μαγαζιά, αποθήκες, γραφεία ακόμα και ξενοδοχεία. Οι επιδρομές του Ζακυνθινού τυχοδιώχτη Νέστορα Φατσιώλη κατά του καθολικού στο θρήσκευμα, μη μετέχοντα στην Επανάσταση, οικισμού της Άνω Σύρου, της Απάνω Χώρας (με την ανοχή, αν όχι παρότρυνση της ελληνικής διοίκησης των πρώτων επαναστατικών χρόνων, η οποία μάλιστα μερικούς μήνες μετά την πρώτη επιδρομή των Χριστουγέννων του 1822, τον διόρισε Πολιτάρχη της Σύρου τον Ιούλιο του 1823, οπότε αυτός επανέλαβε την προσπάθεια άλωσης της Απάνω Χώρας), δείχνουν το κλίμα και τις συνθήκες που επικρατούσαν κατά τα πρώτα χρόνια του εποικισμού της πόλης. Χαρακτηριστικός είναι επίσης, ο ρόλος των ξένων δυνάμεων που επηρέαζε αυτό το κλίμα, αφού ο ίδιος ο Γάλλος ναύαρχος Δεριγνύ αναμείχθηκε στα γεγονότα συλλαμβάνοντας τον διορισμένο Έλληνα πολιτάρχη, επιπλήττοντας διπλωματικά την προσωρινή επαναστατική κυβέρνηση.»¹²³

«Οι συνέπειες των παραπάνω γεγονότων δε θα πρέπει να θεωρούνται αμελητέες, αφού η απόσταση των δύο κοινοτήτων, της παλιάς Απάνω Χώρας και της Ερμούπολης, για πολλά χρόνια οφείλεται ακριβώς σε αυτού του είδους τις διαφορές. Θα πρέπει πάντως να τονισθεί το γεγονός ότι η δημιουργία αυτής της πόλης, γέννημα θρέμμα της ελληνικής Εθνεγερσίας, είναι ένα από τα σπουδαιότερα επιτεύγματά της. Ποτέ άλλοτε, μέσα σε τέτοιες συνθήκες και σε τόσο μικρό χρονικό διάστημα, δεν γεννήθηκε και αναπτύχθηκε σε τέτοιο βαθμό μια τόσο σπουδαία πόλη.»¹²⁴

Το Αρχείο του Δήμου Άνω Σύρου περιέχει μια πλούσια συλλογή κοινοτικών, νοταριακών και άλλων τεκμηρίων της εποχής της οθωμανικής κυριαρχίας. Ανάμεσα σε αυτά, και δύο Κτηματολόγια του νησιού, πολύτιμες πηγές γνώσης για τη συγκρότηση της συριανής κοινωνίας. Το χρονικό ανάπτυγμα του υστερότερου κατάστιχου εκτείνεται από τη δεκαετία του 1790 μέχρι τα χρόνια της Επανάστασης του 1821, οι πιο πρόσφατες δε εγγραφές εντοπίζονται στα έτη 1830-1831, και παρέχει πληροφορίες για τα τοπωνύμια της Σύρου, τους ανθρώπους της και τις περιουσίες τους. Κατόπιν της μελέτης του, προέκυψε ότι «η σταθερότητα των επωνύμων, η ύπαρξη λίγων αλλά πολύκλαδων και με μακραίωνη παρουσία οικογενειών, και η απουσία σχεδόν, των πρόσφατα εγκατεστημένων μη συριανής καταγωγής κατοίκων, συνιστούν ισχυρές ενδείξεις ότι η κοινωνία της Σύρου πριν την Επανάσταση του 1821 ήταν μια κοινωνία αυστηρά διαρθρωμένη με βάση τις ντόπιες οικογένειες, κλειστή όμως και αρκετά απομονωμένη από τον περιγύρο της. Επίσης, παρότι αρκετοί από τους κατοίκους της είχαν σε μόνιμη ή πρόσκαιρη βάση μεταναστεύσει στην Κωνσταντινούπολη, φαίνεται ότι, αντιστρόφως, οι εισδοχές νέων κατοίκων και οι μετακινήσεις προς τη Σύρο από άλλα νησιά ήταν ελάχιστες. Η πλημμυρίδα των προσφύγων που εγκαταστάθηκε στη Σύρο μετά την Επανάσταση του 1821 έχει αφήσει επίσης κάποια, ελάχιστα αναλογικά με το μέγεθος της πληθυσμιακής μετακίνησης, ίχνη στο Κτηματολόγιο. Πρόκειται για πρόσωπα που έχουν ενσωματωθεί στις τελευταίες σελίδες του και φέρουν επώνυμα νεοπαγή για το μέχρι τότε ονομαστικό της Σύρου. Σύμφωνα με τις εγγραφές του Κτηματολογίου η περιουσία τους, περιορίζεται σε ένα με δύο ακίνητα, παρότι πρόκειται για πρόσωπα που λίγα χρόνια μετά θα διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο στη δημιουργία και την ιλιγγιώδη ανάπτυξη της Ερμούπολης (ενδεικτικά σημειώνονται οι: Ιάκωβος και Λουκάς Ράλλης, Νικόλαος και Μανώλης Πρασακάκης, Αθανάσιος Λαδόπουλος). Συνολικά εντοπίστηκαν 31 πρόσωπα που πιθανολογείται ότι είναι νέοι κάτοικοι του νησιού.»¹²⁵

Το Δημοτολόγιο, με περίπου 45.000 καταχωρίσεις που φθάνουν έως το 1945, είναι μηχανογραφημένο και στη διάθεση των ερευνητών. Η μηχανογράφηση του υπήρξε αποτέλεσμα συνεργασίας των Γ.Α.Κ., Αρχείων Νομού Κυκλάδων (έδρα: Ερμούπολη) και του Προγράμματος «Η πόλη στους νεότερους χρόνους» του Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών, στο Ρέθυμνο.¹²⁶

Από την περίοδο εγκατάστασης των πρώτων οικιστών της παράλιας περιοχής, στην κεντρική υπηρεσία των Γ.Α.Κ. διασώθηκε ένας πολύ σημαντικός κατάλογος εγκαταστάσεων των προσφύγων στο πρόχωμα. Η λέξη προσδιορίζει, σύμφωνα με τη σημερινή ορολογία, «επιχωμάτωση», «μπάζωμα αβαθούς θαλάσσιας περιοχής». Το πρόχωμα περιελάμβανε την

¹²³ Στεφάνου, 2016, σ. 6

¹²⁴ Δρακάκης & Φαζιόλης, 1958 στο Στεφάνου, 2016, σ. 6

¹²⁵ Δημητρόπουλος, 2008, σ. 55, 63

¹²⁶ Λούκος, 2008, σ. 105

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

περιοχή του Υγειονομείου, σημερινή πλατεία Κανάρη, και τμήμα της σημερινής αγοράς και προσδιορίζει τον πρώτο τόπο οικισμού των προσφύγων κυρίως σε εκείνον άσκησης των εργασιών τους από την περίοδο της άφιξης έως την καταγραφή, το 1834, των ιδιοκτησιών τους. Ο χώρος αυτός υπήρξε τότε όχι τόσο αντικείμενο αποτύπωσης, αλλά κυρίως καταγραφής των διαστάσεων κάθε «κτήματος», με ενδείξεις το «ετήσιον εισόδημα», τα «έξοδα οικοδομής», προκειμένου οι δικαιούχοι να εξαγοράσουν από το Δημόσιο τη γη, που είχαν ήδη καταλάβει. Το έγγραφο φέρει χρονολογία 20 Ιουνίου 1834 και υπογραφή του Γενικού Εφόρου Κυκλάδων Α. Αλεξόπουλου, αναφορά ότι αντιγράφηκε στις 10 Αυγούστου 1851 και υπογράφηκε από τον Υπουργικό Γραμματέα του Υπουργείου Οικονομικών Ευθύμιο Δεληγιάννη. Πολλά από αυτά δεν εξακολουθούσαν να ανήκουν στους αρχικούς τους ιδιοκτήτες αλλά είχαν ήδη πουληθεί. Ανεξάρτητα προς τον παραπάνω πίνακα, στο αρχείο του Λιμενικού Ταμείου Ερμούπολης, την τότε Λιμενική Επιτροπή, διασώζεται σχεδιάγραμμα, το οποίο περιλαμβάνει μόνο την παράκτια ζώνη της Ερμούπολης. Το σύνολο των ιδιοκτησιών αντιστοιχεί σε 156 ονόματα. Στα περισσότερα, δε, από τα πρώτα τοπογραφικά σχέδια, που περιλαμβάνει το Δημοτικό Αρχείο Ερμούπολης, μπορούμε να διακρίνουμε τον οικοδομικό ιστό της πόλης, ο οποίος αρχικά διαμορφώθηκε ακατάστατα γύρω από τις δύο εκκλησίες, τη Μεταμόρφωση και την Κοίμηση, από όπου άλλωστε εξαπλώθηκε προς τα άλλα σημεία του κατοικηθέντος χώρου, με αποτέλεσμα να δημιουργήσουν την πόλη, που από το 1824 ονομάστηκε *Ερμούπολη*.¹²⁷

«Η Ερμούπολη ευτύχησε να δημιουργηθεί στην καρδιά μιας περιοχής που φημιζόταν για την παράδοσή της στις οικοδομικές τέχνες. Οι λαξευτές πέτρες, τα καλοδουλεμένα μάρμαρα, είναι έργο τεχνιτών που έρχονταν κυρίως από την Τήνο και την Άνδρο, συνήθως σε κομπανίες, μετά από συμφωνία με τον ιδιοκτήτη. Με τον καιρό αρκετοί εγκαταστάθηκαν μόνιμα στην πόλη. Μερικοί εμπειρικοί αρχιμάστορες έγιναν εργολάβοι ή *τέκτονες*, όπως τους έλεγαν. Γνωστότεροι οι Νικόλαος Ιερώνυμος, Αριστείδης Βιδάλης, Μάρκος Σαρηγιάννης (Σμύρνη). Η Ερμούπολη υπήρξε «ένα λιμάνι, πύλη εισαγωγής σε έναν απρόσμενο τόπο με την απίστευτη αναζωογόνο δύναμη του επαναπροσδιορισμού, πύλη ακόμα στην Ανατολή των οραμάτων και των αναζητήσεων τους, κρίκος συνδετικός ως είναι το ίδιο το Αιγαίο ανάμεσα στον δυτικό ορθολογισμό και τον ανατολίτικο σκεπτικισμό.»¹²⁸

«Στα τέλη του 19ου αιώνα, λόγω της ύφεσης του εμπορίου και της ναυτιλίας και της εκβιομηχάνισης της τοπικής οικονομίας, ένα κύμα εργατών μεταναστεύει στην Ερμούπολη από τα υπόλοιπα νησιά των Κυκλάδων. Η Ερμούπολη διαμορφώνεται έτσι σε έναν αστικό χώρο συνύπαρξης ανθρώπων διαφορετικής γεωγραφικής, κοινωνικής, πολιτισμικής και θρησκευτικής προέλευσης, των οποίων η κυρίαρχη κοινωνική πραγματικότητα είναι η μισθωτή εργασία.»¹²⁹

«Η άρχουσα εμπορική τάξη προσανατολίστηκε από νωρίς στην αναπαραγωγή του δυτικού αστικού προτύπου. Μεγάλο μέρος των συσσωρευμένων κεφαλαίων διατέθηκαν στην ανέγερση πολυτελών κατοικιών με δυτικά αρχιτεκτονικά πρότυπα, ενώ για την υιοθέτηση της ευρωπαϊκής ενδυμασίας καταναλώνονταν σημαντικά χρηματικά ποσά για την αγορά προϊόντων και υφασμάτων από την Τεργέστη και τη Μασσαλία.»¹³⁰

6.4 Η αρχι τεκτονική της Σύρου: Άνω Σύρος και Ερμούπολη

6.4.1 Άνω Σύρος

Ο οικισμός της Άνω Σύρου, από τα καλύτερα δείγματα μεσαιωνικών πόλεων, στις οποίες τα ίδια τα σπίτια δημιουργούσαν τα τείχη του οικισμού, σώζεται αρκετά καλά μέχρι σήμερα. Περίβλεπτος και ορατός τόσο από το λιμάνι όσο και από τις οδούς προσπέλασης από την Ερμούπολη ή από την Επάνω Μεριά, από το λόφο της Ανάστασης ή αυτόν της Αληθινής.¹³¹

¹²⁷ Φενερλή, 2008, σ. 79

¹²⁸ Βιγγοπούλου, 2008, σ. 51

¹²⁹ Παπασταφανάκη, 2008 στο Chroni, Tsetine, Tzivelopoulou & Vardouli, 2019

¹³⁰ Καρδάσης, 1985 στο Chroni, Tsetine, Tzivelopoulou & Vardouli, 2019

¹³¹ Στεφάνου, 2014, σ. 61

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

«Η Άνω Σύρος, όπως όλοι οι εντός τειχών (*intra muros*) οικισμοί διέθετε πολύ περιορισμένο χώρο για να αναπτύξει τα απαραίτητα για τη λειτουργία της κελύφη. Με δεδομένο το γεγονός ότι είναι κτισμένη επάνω σε ένα κανονικό βράχο, υποχρεωτικά ακολούθησε ένα σύστημα ακτινωτών κλιμακωτών δρομίσκων, οι οποίοι συνδέουν την περίμετρο με την κορυφή του βράχου όπου είναι κτισμένος ο Μητροπολιτικός Ναός του Αγίου Γεωργίου. Οι ακτινωτοί αυτοί δρόμοι τέμνονται από κάθετους, κατά κανόνα, προς αυτούς δρόμους παράλληλους προς την εξωτερική περίμετρο του οικισμού. Κατ' αυτόν τον τρόπο δημιουργείται ένα πυκνό πλέγμα διαδρομών, εκ των οποίων οι επάλληλες κυκλικές έχουν γενικά μικρότερες κλίσεις και πλατύτερα σκαλοπάτια, ενώ οι ακτινωτές έχουν πιο απότομες κλίσεις με σκαλοπάτια πολλές φορές αρκετά μεγάλου ύψους, στενά και με μικρό βάθος. Βέβαια λόγω των ανωμαλιών του εδάφους, το προαναφερόμενο πλέγμα των κλιμακωτών αυτών πεζοδρόμων είναι συχνά λαβυρινθώδες και ιδιαίτερα δυσανάγνωστο δεδομένου ότι σε πολλές περιπτώσεις αυτοί οδηγούν σε αδιέξοδα ή καλύπτονται από στεγάδια. Τα Οικοδομικά Τετράγωνα είναι ακανόνιστα, άνισα και προσαρμοσμένα στην κάλυψη αναγκών, μιας εκ των προτέρων, επιβεβλημένης μικροκλίμακας.

Όλα αυτά όμως τα χαρακτηριστικά δημιουργούν ένα ιδιαίτερο αισθητικό αποτέλεσμα, το οποίο τονίζεται από την έντονη αντιληπτική φωτοσκίαση, η οποία αφενός δυσκολεύει την αναγνωσιμότητα των διαδρομών, αφετέρου προκαλεί τη διάθεση περιπετειώδους εξερεύνησης και μυστηριωδών αποκαλύψεων.»¹³²

«Κύρια στοιχεία του χαρακτήρα της Απάνω Χώρας μπορούν να θεωρηθούν τα στενά δαιδαλώδη σοκάκια με τα αμέτρητα σκαλιά, τα ασπρισμένα με άσπρο, ώχρα ή λουλάκι, σπιτάκια της, οι ιδιόμορφες κομμένες στα δύο πόρτες της, οι μικρές αυλές που ενώνονται με το δρόμο, χωρίς καμία περίφραξη, τα ξύλινα μπαλκονάκια, οι διακοσμητικές φαλτσογωνιές στους τοίχους για το εύκολο πέρασμα των φορτωμένων ζώων, οι λουρακιές φάσες στην επίστεψη για το ομαλότερο πέρασμα του άσπρου στο μπλε του ουρανού, τα πέτρινα γείσα που προστατεύουν τις πόρτες ή τα παράθυρα, οι χειροποίητες καμινάδες, τα σαρδελωτά επιχρίσματα.»¹³³

Ενδιαφέρον, δε, παρουσιάζει το γεγονός ότι ο ο καθημερινός χώρος του σπιτιού, η σάλα ή καθιστικό, είναι ανοιχτά σχεδόν στον δρόμο. Η μισή πόρτα των σπιτιών πάντα ανοιχτή, έτοιμη να προσφέρει φως, αέρα και, κυρίως, επικοινωνία. Πρόκειται επί της ουσίας για χώρο ημι-ιδιωτικό. Έξω από την πόρτα, την μόνιμως διαθέσιμη για επικοινωνία, ο δρόμος χάνει τον απρόσωπο δημόσιο χαρακτήρα: εδώ ο χώρος είναι ημι-δημόσιος. Χρησιμοποιείται κυρίως, αλλά και ελέγχεται και φροντίζεται από τους κατοίκους της ανοικτής πόρτας. Ελάχιστοι δρόμοι ή χώροι θα μπορούσαν στην πραγματικότητα να χαρακτηριστούν αυστηρά δημόσιοι χώροι στην Επάνω Χώρα. Έτσι, ο πολεοδομικός και αρχιτεκτονικός χώρος εδώ εμφανίζει υποδειγματικά τις ιδιομορφίες και τις αρετές της μικρής κοινωνίας που τον δημιούργησε.¹³⁴

6.4.2 Ερμούπολη

Έως την έλευση των πρώτων προσφύγων, στο λιμάνι της Σύρου υφίστανται ελάχιστα κτίρια: «μαγαζιά, αποθήκες, γραφεία, ακόμα και ξενοδοχεία». Οι πρώτες οικίες κτίζονται τα έτη 1821-1822 από εύπορους Συριανούς. Οι πρόσφυγες, μη θεωρώντας μόνιμη την εδώ παραμονή τους, εγκαθίστανται αρχικά σε σκηνές και ξύλινα παραπήγματα. Σταδιακά, ωστόσο, ανεγείρονται τα πρώτα λιθόκτιστα σπίτια στα πιο στέρεα σημεία του εδάφους, ενώ η πρώτη εκκλησία, η Μεταμόρφωση, κτίζεται το 1824. Διαμορφώνονται έτσι γειτονίες συντοπιτών: Βροντάδο (για τους Χιώτες), Ψαριανά, Υδραϊκά, Εγριπιώτικα (για τους Ευβοείς).¹³⁵

Χαρακτηριστικά αναφέρει ο Ι.Τραυλός: «Τα πρώτα σπίτια, όσα χτίστηκαν στην Ερμούπολη λίγο μετά την Επανάσταση του 1821, ήταν απλά κτίσματα. Το σημειώνει ο πρεσβευτής της Αυστρίας Α. Prokesch Von Osten στα 1824 και ο Bory De Saint-Vincent, μέλος της Γαλλικής

¹³² Στεφάνου, 2016, σ. 31

¹³³ Στεφάνου, 2014, σ. 51-52

¹³⁴ Στεφάνου, 2014, σ. 60

¹³⁵ Αγγριαντώνη, Φενερλή, Καρακουλίδης, Ελευθερίου & Λούκος, 2000, σ. 13-17

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Αποστολής του Μοριά, πού έπισκέφτηκε τή Σύρο στά 1829. Ο τελευταίος γράφει στο βιβλίο του ότι όλα σχεδόν ήταν ξύλινα και έμοιαζαν προσωρινά και ότι τότε είχαν αρχίσει να κτίζονται και μερικά πέτρινα σπίτια. Σε έγγραφο επίσης της Δημογεροντίας, πιθανόν του 1833, προς τη Νομαρχία Κυκλάδων, βρίσκουμε μερικά ακόμη στοιχεία για τα πρώτα σπίτια: «Τα οικήματα και η διάταξις αυτών, έργα προσωρινά της εσχάτης ανάγκης και οικονομίας ως και ουδεμιάς φροντίδος των προλαβουσών διοικήσεων δι' αιτίαν της προσωρινότητας, της δεινότητος των περιστάσεων και της αδηλότητος του μέλλοντος, και σήμερα ακόμη είναι τοιαύτα, ώστε δεν παρέχουσιν εχέγγυα καλής υγιείας και ευζωίας εις τους κατοίκους. Μόλις μετά την παύσιν του πολέμου, οικοδομήθησαν τα σήμερα διακρινόμενα σποράδην λίγα τινά οικήματα, ανώγεια. Τα άλλα όλα, ήτοι το μέγα μέρος, είναι κατώγεια, χαμηλά, χωματοσκέπαστα... ». Ωστόσο, ο αριθμός τους ήταν πολύ σημαντικός. Σύμφωνα μέ τήν απογραφή τοῦ 1828, η Έρμούπολη είχε 13.805 κατοίκους και 4.167 οικοδομές. Για τα πρώτα σπίτια, για τη θέση και τα ονόματα των κατόχων τους, μας έχει διασώσει ορισμένα στοιχεία ο Συριανός ιστοριοδίφης και δημοσιογράφος Ανδρέας Χούμης, σε μια σειρά άρθρων που δημοσιεύθηκαν στην εφημερίδα *Ήλιος*. Η διάρκεια αυτών των σπιτιών ήταν πολύ σύντομη. Μετά την εφαρμογή κυρίως του πολεοδομικού σχεδίου, στη θέση τους υψώθηκαν μεγάλες λιθόκτιστες οικοδομές. Ελάχιστα από τα πρώτα αυτά κτίσματα διατηρούνται έως σήμερα, τα περισσότερα αλλοιωμένα από νεώτερες επισκευές και προσθήκες. Ωστόσο, αν και λίγα, μας δίνουν την αρχή της αστικής αρχιτεκτονικής στην Ερμούπολη στο 19ο αιώνα. Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι πρώτες οικοδομικές δραστηριότητες και οι Κανονισμοί που θεσπίστηκαν με την εφαρμογή του Πολεοδομικού Σχεδίου. Ο Γερμανός αρχιτέκτονας J. Erlacher, που εργάστηκε για πολλά χρόνια στη Σύρο, ανέλαβε πρώτος να εκπαιδεύσει τους ντόπιους σε άξιους τεχνίτες. Το 1836 ο Πρίγκιπας Rijckler-Muskau έγραφε ότι ο Erlacher θα μπορούσε να χρησιμοποιεί μελλοντικά Συριανούς και μόνο εργάτες στα Δημόσια Έργα.»¹³⁶

Εικόνα 15: Wilhelm von Weiler: The port of Ermoupolis. Watercolour 0.30 x 0.45 m. Athens, Benaki Museum. Fotopoulos, D., Delivorrias, Ang., Greece at the Benaki Museum, Benaki Museum, Athens 1997, p. 591, fig. 1044. © Benaki Museum, Athens. <http://www.ime.gr/chronos/12/en/general/gallery/202.html> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Η Ερμούπολη διαθέτει τα χαρακτηριστικά μιας ιστορικής πόλης με παλαιό πολεοδομικό σχεδιασμό: το πρώτο Ρυμοτομικό Σχέδιο εκπονήθηκε από τον Weiler το 1837. Σύμφωνα με τα πορίσματα της σχετικής έρευνας από το Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνθεσης του Ε.Μ.Π.¹³⁷ υπό τη Διεύθυνση του Ομότιμου Καθηγητού Ε.Μ.Π. κ. Ιωσήφ Στεφάνου, «το σχέδιο Weiler εξακολουθεί να ισχύει με όσες τροποποιήσεις και συμπληρώσεις είχε υποστεί κατά καιρούς και, συνεπώς, προκύπτει ένας συνεχής πολεοδομικός σχεδιασμός ο οποίος έχει ως αφετηρία το πρώτο ρυμοτομικό διάταγμα της Ερμούπολης, δημοσιευθέν στις 18-30/08/1837 περί *εγκρίσεως σχεδίου Ερμουπόλεως* (σχέδιο Weller) και όλες τις μεταγενέστερες τροποποιήσεις και

¹³⁶ Τραυλός, 1980, σ. 153

¹³⁷ Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνθεσης του Ε.Μ.Π. <http://www.arch.ntua.gr/unit/852> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

συμπληρώσεις του, οι οποίες απεικονίζονται στο ρυμοτομικό σχεδιάγραμμα του 1928 και είναι επικυρωμένο από το Αρμόδιο Όργανο.»¹³⁸

«Τα σπίτια της Ερμούπολης, σύμφωνα με τους Τραυλό και Κόκκου, εντάσσονται σε τρεις κατηγορίες ως προς την αρχιτεκτονική τους:

- Πρόκειται για εκείνα που ακολουθούν το *Λαϊκό ή Νησιωτικό* τύπο όπως γνωρίζουμε από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Χρονολογούνται στις αρχές του 19ου αιώνα, από το 1821 και ύστερα. Πολλές φορές, ακόμα και τα νεοκλασσικά, διατηρούν στοιχεία »που θυμίζουν τη λαϊκή παράδοση.
- Στη δεύτερη και πιο πολυάριθμη κατηγορία, περιλαμβάνονται όσα σπίτια κτίστηκαν σε *Νεοκλασσικό* ρυθμό, όπως αυτός διαμορφώθηκε στην Ερμούπολη κατά τον 19ο αιώνα με στοιχεία από ελληνικά αλλά και αναγεννησιακά κυρίως πρότυπα, ο λεγόμενος *Ρομαντικός Κλασικισμός*.
- Στην τρίτη κατηγορία κατατάσσονται τα *Νεοκλασσικά* κτίρια επηρεασμένα περισσότερο από την αθηναϊκή αρχιτεκτονική.»¹³⁹

Άξια ενδιαφέροντος είναι στο σημείο αυτό η αναφορά της κατηγοριοποίησης των οικιών, για την πόλη των Ιωαννίνων, σύμφωνα με κοινωνικά δεδομένα: κατά τον μελετητή Κανετάκη¹⁴⁰ το *γιαννιώτικο* σπίτι μπορούμε να το κατατάξουμε σε τρεις κατηγορίες: τα *Λαϊκά* σπίτια, τα *Νοικοκυρόσπιτα* και τα *Αρχοντόσπιτα*:

- ✓ *Λαϊκά* σπίτια: βρίσκονταν κυρίως μέσα στο Κάστρο, αλλά και διάσπαρτα σε συνοικίες έξω από αυτό. Έχουν ισόγειο και όροφο. Πολλές φορές υπάρχει και ημι-υπόγειο για τις αποθήκες του σπιτιού. Η είσοδος τοποθετείται άλλοτε αξονικά στον κορμό του σπιτιού, και άλλοτε στην άκρη. Το ισόγειο κάλυπτε τις ανάγκες του νοικοκυριού και χρησίμευε για τη διαμονή της οικογένειας το χειμώνα, την εποχή του μεγάλου κρύου. Στον όροφο υπήρχαν η κρεββάτα, ο ηλιακός με το καλό χειμωνιάτικο και όλα τα καλοκαιρινά δωμάτια. Η αυλή ήταν συνάμα και ο μικρός κήπος του σπιτιού, ο οποίος μαζί με το πηγάδι αποτελούσε τόπο ξεκούρασης του Γιαννιώτη στην πυκνοκατοικημένη περιοχή των λαϊκών σπιτιών.
- ✓ *Νοικοκυρόσπιτα*: υπήρχαν έξω από το Κάστρο και αποτελούσαν τις κατοικίες της μεσαίας κοινωνικής τάξης, των εμπόρων και άλλων πολιτών οι οποίοι δεν είχαν την οικονομική δυνατότητα να κτίσουν αρχοντικά. Η λειτουργία του νοικοκυρόσπιτου είναι ίδια με του λαϊκού σπιτιού, όμως λόγω της οικονομικής υπεροχής των ενοίκων δίδεται μεγαλύτερη προσοχή στο εσωτερικό των σπιτιών.
- ✓ *Αρχοντόσπιτα*: πάντα έξω από το Κάστρο, όπου τα οικόπεδα είναι άνετα, με μεγάλους κήπους και με όλα τα χαρακτηριστικά τα οποία έχουν ήδη αναφερθεί. Διαφέρουν από τους άλλους δύο τύπους κτιριολογικά και μορφολογικά. Αποτελούσαν κατοικίες των Οθωμανών φεουδαρχών αλλά και αρκετών πλούσιων Χριστιανών. Αποτελούσαν δείγματα ευμάρειας και πλούτου των ιδιοκτητών τους. Από τα παλιά αρχοντικά, η μεγάλη πυρκαγιά του 1820 δεν άφησε σχεδόν κανένα. Ό,τι υπάρχει σήμερα, αποτελεί κτίσμα της μετά του 1820 εποχής.

Επανερχόμενοι στη Σύρο, κατά τον Μπούρα, τα ανώνυμα, *λαϊκά*, μικρά, ημιστικά, και σε πολλές περιπτώσεις αυτοσχέδια σπίτια ήταν εκείνα που εξυπηρετούσαν τις βασικές ανάγκες, χωρίς βλέψεις για πραγματική τέχνη. Διασαφηνίζοντας, «ο χαρακτηρισμός *λαϊκά* δεν αναφέρεται στην οικονομική και κοινωνική κατάσταση των ιδιοκτητών, αλλά αντιθέτως, «στην περίπτωση που εξετάζεται ο χαρακτήρας ή η τεχνολογία των μορφών και του διάκοσμου».¹⁴¹

Στην Ερμούπολη λοιπόν, η αναγκαστική συνειρήση ανθρώπων προερχόμενων από διαφορετικά πολιτισμικά «μικροπεριβάλλοντα», μέσα σε εξαιρετικά σύντομο χρονικό διάστημα, οδήγησε στη γόνιμη διαδικασία ενός πολιτισμικού συγκερασμού, διαφανιόμενου και μέσα από

¹³⁸ Στεφάνου, 2003, σ. 99

¹³⁹ Στεφάνου, 2003, σ. 177

¹⁴⁰ Κανετάκης, 1994, σ. 153, 156

¹⁴¹ Μπούρας, 1989, σ. 21-22

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

την ανέγερση των πρώτων κατοικιών τους: προκύπτει ο ευφυής συνδυασμός τεχνικών και τυπολογίας παραδοσιακής αστικής αρχιτεκτονικής από διαφορετικές περιοχές του ελλαδικού χώρου, με χαρακτηριστικά λιγότερο ή περισσότερο δυτικά (της Βορείου Ελλάδας), ή ανατολικά (της Μικράς Ασίας), ανάλογα με τον τόπο προέλευσης. Παρά τις διαφοροποιήσεις, διαμορφώνονται ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα για τη συγκεκριμένη κατηγορία των πρώτων αυτών οικιών, τα αποκαλούμενα «λαϊκά».

«Αυτά τα κτίσματα εξακολουθούν να κτίζονται και σε επόμενες χρονικές περιόδους, παράλληλα με τα νεοκλασικά, και δεν μπορούν να τοποθετηθούν αυστηρά χρονολογικά. Έτσι καταγράφονται σαν αξιόλογα τα πλέον ενδιαφέροντα από μορφολογικής άποψης. Αργότερα, όταν το νεοκλασικό σπίτι επιβλήθηκε σαν αστικό κέλυφος, τα λαϊκά παρέμειναν ως κατοικίες των χαμηλών οικονομικών τάξεων.»¹⁴²

«Η ανάμνηση όμως της λαϊκής αρχιτεκτονικής είναι φανερή πολλές φορές και στα νεοκλασικά σπίτια, όπου συνυπάρχουν παλιότερα, παραδοσιακά στοιχεία.»¹⁴³

Κατά την περίοδο της οικονομικής άνθησης της Ερμούπολης, χάρη στην ανάπτυξη του εμπορίου και της ναυτιλίας, και των επαφών της με την Ευρώπη που προέκυψε συνεπακόλουθα, εργάστηκαν εδώ αρχιτέκτονες Ευρωπαίοι, κυρίως Γερμανοί και Ιταλοί, και αργότερα και Έλληνες με σπουδές στην Ευρώπη, με αποτέλεσμα την εμφάνιση εδώ ενός ιδιαίτερου αρχιτεκτονικού ρυθμού, ο οποίος κινείται στον άξονα των αρχών του *Ρομαντικού Κλασικισμού* (βλ. «ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: Ορολογία-Ακρωνύμια»).

Σύμφωνα με τον Καθηγητή του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου κ. Ιωσήφ Στεφάνου, λαμβάνοντας ως κριτήριο τη χρονική περίοδο και τον αρχιτεκτονικό ρυθμό που ακολουθείται, στην Ερμούπολη διακρίνουμε τους ακόλουθους τύπους κτιρίων:¹⁴⁴

Λαϊκά: ο συγκεκριμένος όρος δεν λαμβάνει υπ' όψιν την κοινωνική συνιστώσα. Πρόκειται για τον λαϊκό ή νησιώτικο τύπο, όπως αυτός είναι γνωστός από την περίοδο της Τουρκοκρατίας, ο οποίος εξακαλουθεί να υφίσταται και στις επόμενες περιόδους, παράλληλα με τα νεοκλασικά, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η αυστηρή χρονολογική τους κατάταξη. Τα λαϊκά της πρώτης περιόδου προορίζονταν για αστικές κατοικίες, ενώ αργότερα όταν η νεοκλασική οικία επιβλήθηκε ως αστικό κέλυφος, τα λαϊκά παρέμειναν ως κατοικίες των χαμηλών οικονομικών τάξεων. Τα περισσότερα έχουν συνήθως έναν όροφο ή είναι ισόγεια, λιθόκτιστα ή με σσατμά και επιχρισμένα, κεραμοσκεπή, συνήθως με αυλή μεταξύ του δρόμου και του κυρίως σπιτιού, με εξώστες συχνά σκεπασμένους και κουφώματα ταμπλαδωτά ή Γερμανικά. Σε αυτά κατατάσσονται και τα νησιώτικου στυλ κτίσματα, άσπρα, ασβεστωμένα με στρογγυλεμένες ακμές ή απολήξεις κατά τη Συριανή αγροτική αρχιτεκτονική που καταλήγει σε χρωματιστό ζωνάρι.

Πρώιμα νεοκλασικά: πρόκειται για τα κτίρια που χαρακτηρίζουν την πρώτη περίοδο του εποικισμού της Ερμούπολης, μέχρι το 1840 και συναντώνται κυρίως σε μεγαλοαστικές και αρχοντικές ή αστικές οικίες. Συνήθως είναι διώροφα, με σχετική συμμετρία στην όψη και κύριο χαρακτηριστικό την αρμολογημένη λιθοδομή. Φέρουν ημιθόλια και εξώστες επηρεασμένους από τη Βαυαρική και Ιταλική αρχιτεκτονική, μέτρια στενά ανοίγματα που συνήθως υπερκαλύπτονται με τόξα ή με ξύλινα ή πέτρινα πρέκια, κουφώματα στο εξωτερικό επίπεδο της όψης, γερμανικά ή, για τα ισόγεια, ταμπλαδωτά. Οι εξώστες είναι συνήθως μικροί πέτρινοι, με πέτρινα ή ξύλινα φουρούσια, ορισμένες φορές και με μεταλλικά.

Νεοκλασικά Α' περιόδου: πρόκειται για τα κτίρια της περιόδου 1830-1860, της αποκαλούμενης *Οθωνικής*. Είναι κτίρια διώροφα ή τριώροφα με έντονα συμμετρική πρόσοψη και ισόδομη ή λαξευτή τοιχοποιία στα πολυτελή. Εκείνο που τα διαφοροποιεί από τα *Πρώιμα* είναι τα νεοκλασικά στοιχεία, όπως κορνίζες, παραστάδες στις γωνίες ή και στο κεντρικό τμήμα του κτιρίου, γείσα με κυμάτια και κορνίζα, χρωματισμένα συνήθως στα χρώματα της ώχρας και του ροζ σε απαλούς τόνους, κουφώματα γερμανικά, στο εξωτερικό επίπεδο της όψης. Οι πλουσιότερες οικίες φέρουν σιδεριές με χαρακτηριστικά φυτικά ή γεωμετρικά μοτίβα της

¹⁴² Σίμου, 2011, σ. 21

¹⁴³ Τραυλός, 1980, σ. 154

¹⁴⁴ Στεφάνου, 2003, σ. 321-324

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

νεοκλασικής περιόδου, ενώ ο φεγγίτης της εισόδου μεγαλώνει υπερβολικά. Οι εξώστες, συνήθως καμπύλης μορφής, είναι πέτρινοι ή ξύλινοι με σφυρήλατα σιδερένια φουρούσια. Συνήθως οι δύο όροφοι αποτελούν ανεξάρτητες κατοικίες, γεγονός το οποίο συνεπάγεται δύο εισόδους στην πρόσοψη.

Νεοκλασικά Β' περιόδου: πρόκειται για τα κτίρια της περιόδου 1870-1900, της αποκαλούμενης *Γεωργιανής ή Τρικούπικης*, η οποία χαρακτηρίζεται από την επίδραση της αρχιτεκτονικής του E. Ziller, ο οποίος ήρθε στην Ερμούπολη για την ανέγερση του Δημαρχείου. Η διαφοροποίησή τους από εκείνα της προηγούμενης περιόδου έγκειται στα κουφώματα, τα οποία πλέον τοποθετούνται στην εσωτερική περασιά του τοίχου της όψης και είναι μεγάλα, γαλλικού τύπου. Κύρια χαρακτηριστικά της τεχνοτροπίας είναι η μίμηση της λαξευτής τοιχοποιίας από αμμοκονία, τα πήλινα διακοσμητικά στοιχεία (ακροκέραμα, κολονάκια, κιονόκρανα) τα οποία βιομηχανοποιούνται. Στο γείσο εμφανίζονται οι σταγόνες, οι παραστάδες έχουν συχνά κιονόκρανα ιωνικά ή κορινθιακά, τα φουρούσια είναι μαρμάρινα σκαλιστά και οι σιδεριές των μπαλκονιών συχνά χυτές.

Νεοκλασικά Γ' περιόδου: τα τέλη του 19ου αιώνα χαρακτηρίζονται από την παρακμή του καθαρού Νεοκλασικού ρυθμού, που έρχεται σαν μια ύστερη περίοδος να φορτώσει τα κτίρια με διακοσμητικά στοιχεία άλλων ρυθμών (μπαρόκ κυρίως). Τα ισόγεια συνήθως φέρουν μίμηση λαξευτής πέτρας από αμμοκονία σε εξογκωμένες μορφές. Τα κουφώματα παραμένουν εσωτερικά και γαλλικού τύπου. Οι τελευταίες οικίες του 19^{ου} αιώνα στην Ερμούπολη ακολουθούν την απλή Συριανή αρχιτεκτονική, υπάρχουν, ωστόσο, και δείγματα της όψιμης φάσης του Κλασικισμού. Πρόκειται για ογκώδη κτίρια με βαριές αναλογίες και κατασκευασμένα από μάρμαρο τη βάση, τους ακρογωνιαίους λίθους (εάν υπάρχουν), τα πλαίσια στις πόρτες και τα παράθυρα ή τα μπαλκόνια, τα φουρούσια, τις σκάλες.

6.4.3 Άνω Σύρος – Ερμούπολη: Συνοπτική Θεώρηση

Κάνοντας ένα βήμα προς τα πίσω για να αποκτήσουμε μια συνολική άποψη της Άνω Σύρου μαζί με την Ερμούπολη, διαπιστώνουμε ότι η πόλη είναι κτισμένη επάνω σε δύο λόφους και αναπτύσσεται με αμφιθεατρικό τρόπο προς τη θάλασσα, ενώ καθένας από τους δύο λόφους επιστέφεται από εκκλησίες των δύο Χριστιανικών Δογμάτων, του Καθολικού και του Ορθόδοξου, δηλώνοντας έτσι περίτρανα την *αρμονία*, με την ευρύτερη έννοια του όρου, κυριολεκτική και μεταφορική.

Ολοκληρώνοντας, τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα της Άνω Σύρου και της Ερμούπολης αντανακλούν την κοινωνική τους οργάνωση και αναλύονται επιγραμματικά ως ακολούθως:

Η Άνω Σύρος είναι ο τόπος μιας σαφώς θεοκρατικής κοινωνίας, όπως αυτό δηλώνεται από:

- Τον μεγάλο αριθμό και μέγεθος των εκκλησιαστικών κτισμάτων και ναών.
- Τις μικρές διαστάσεις των οικιών.
- Τη δαιδαλώδη δομή, που προσδίδει τον μεσαιωνικό χαρακτήρα του οικισμού.
- Τον οχυρωματικό χαρακτήρα (*intra-muros*).

Η Ερμούπολη από την άλλη πλευρά είναι ο τόπος μιας αστικής κοινωνίας, όπως αυτό αποκρυσταλλώνεται:

- Στην αμφιθεατρική της διάταξη.
- Στο πολεοδομικό σχέδιο του W. Von Weiller, εκπονηθέν το 1837.
- Στο νεοκλασικό χαρακτήρα: δίκτυο πλατειών και δρόμων.
- Στα μεγάλα δημόσια κτίρια.
- Στις βιομηχανικές εγκαταστάσεις.
- Στις εγκαταστάσεις εμπορίου.¹⁴⁵

¹⁴⁵ Στεφάνου, 2014, σ. 75-76

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

7 Το Εικονικό Μουσείο Σύρου – Σχεδιασμός, Ανάπτυξη, Υλοποίηση

«Για πολλούς μουσειολόγους και ιδιαίτερα όσους παραμένουν πιστοί στην έννοια της μουσειολογίας, όπως διδάχθηκε τα έτη 1960-1990 από την *Τσεχική Σχολή (Brno και Διεθνής Θερινή Σχολή Μουσειολογίας – International Summer School of Museology)*, το μουσείο [εδώ, βέβαια πρόκειται για το μη εικονικό μουσείο] είναι μόνο ένα από τα πολλά μέσα πιστοποίησης μιας «συγκεκριμένης σχέσης ανάμεσα στον Άνθρωπο και την πραγματικότητα», μιας σχέσης που ορίζεται από «την εσκεμμένη και συστηματική συλλογή και συντήρηση επιλεγμένων άψυχων, υλικών, κινητών και κυρίως τρισδιάστατων αντικειμένων που τεκμηριώνουν την ανάπτυξη της φύσης και της κοινωνίας».¹⁴⁶

Έχοντας λοιπόν ως αφετηρία το προαναφερθέν, λαμβάνοντας επιπροσθέτως υπ' όψιν ότι τα μουσεία είναι εργαλεία που προάγουν «την αντίληψη του ατόμου σχετικά με την αλληλεξάρτηση ανάμεσα στις κοινωνικές, αισθητικές και φυσικές σφαίρες όπου ζει, παρέχοντας πληροφορίες και βιώματα και προάγοντας την αυτογνωσία μέσα σε αυτό το ευρύτερο πλαίσιο»¹⁴⁷ και ευρισκόμενοι ταυτόχρονα στο εννοιολογικό πλαίσιο διαφύλαξης της *συλλογικής μνήμης του τόπου*, όπως, η συγκεκριμένη έννοια, έχει ήδη αναλυθεί στο παρόν σύγγραμμα, προχωρήσαμε στη συγκρότηση της ψηφιακής συλλογής του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*.

7.1 Οργάνωση του εικονικού μουσειολογικού αφηγήματος

Σύμφωνα με τον Ομότιμο Καθηγητή του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου κ. Ιωσήφ Στεφάνου, Αρχιτέκτονα Πολεοδόμο, «η επανασύνδεση των στοιχείων της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς με το σύνολο των αισθητηριακών ποιοτήτων (ακούσματα, οσμήματα, στοιχεία γεύσης ή αφής) αναδεικνύουν την ολοκληρωμένη *φυσιογνωμία ενός τόπου*».¹⁴⁸

Παράλληλα, στη σημερινή *ψηφιακή εποχή* των ταχύτατων επικοινωνιών και της ανταλλαγής τεράστιου όγκου ποικίλης πολιτισμικής πληροφορίας, έχει αρχίσει να διαμορφώνεται μια κοινή γλώσσα έκφρασης και επικοινωνίας σε παγκόσμιο επίπεδο. Αποτέλεσμα: ένα «*ήθος* σχεδιασμού αποκτά την πλήρως αναπτυγμένη έκφραση, αποτέλεσμα της αμοιβαίας επιρροής γενικών πολιτισμικών και πολιτικών τάσεων και επιστημονικών ή τεχνολογικών προσεγγίσεων.»¹⁴⁹

Περαιτέρω, εάν θεωρήσουμε ως συνθήκη το γεγονός ότι «η έννοια της παράδοσης και της ιστορίας ως επιστήμη, συγκροτούνται και ξεκινούν από τον αγώνα για διατήρηση στη μνήμη των στοιχείων εκείνων που κάθε φορά ένα άτομο ή μια κοινότητα επιλέγουν, θεωρώντας τα σημαντικά και χρήσιμα για τις μελλοντικές γενιές»,¹⁵⁰ αντιλαμβανόμαστε τον πολλαπλό ρόλο που καλείται να διεκπεραιώσει ένα μουσείο, *εικονικό ή μη*.

Στο προαναφερθέν πλαίσιο υλοποιήθηκε ο σχεδιασμός, ανάπτυξη και υλοποίηση του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*. Ως νοητή «προέκταση» του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*, αναπτύχθηκε το *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*, προκειμένου να λειτουργήσει ενθαρρυντικά προς την κατεύθυνση της συμμετοχικής διαδικασίας σε θέματα πολιτιστικής διαχείρισης. Το μουσειολογικό αφήγημα του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* δεν στηρίχθηκε-οργανώθηκε σε διδακτική-μαθησιακή βάση, αλλά περισσότερο σε συγκινησιακή-καλλιτεχνική.

Η διαδικασία σχεδιασμού, ανάπτυξης και υλοποίησης και των δύο ψηφιακών προϊόντων ολοκληρωνόταν λαμβάνοντας υπ' όψιν, διαρκώς, ως αναγκαία παράμετρο σχετικά, και το βαθμό φιλικότητας προς τον χρήστη, ειδικότερα τους χρήστες των νεαρότερων ηλικιών,

¹⁴⁶ Gregorová, 1980, σ. 19-21 στο Desvallées & Mairesse, 2010 & 2014, σ. 91

¹⁴⁷ Spielbauer, 1987, σ. 271-277 στο Desvallées & Mairesse, 2010 & 2014, σ. 93

¹⁴⁸ Στεφάνου, 2003, σ. 21

¹⁴⁹ Μωραΐτης, 2018, σ. 13

¹⁵⁰ Στεφάνου, 2003, σ. 40

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

προκειμένου να επιτευχθεί η επιθυμητή «γνωριμία» της νέας γενιάς με τις έννοιες της *πολιτισμικής κληρονομιάς και πολιτισμικής ταυτότητας*, της *συλλογικής μνήμης*, της *φυσιογνωμίας ενός τόπου* διά μέσου ενός προϊόντος που να «μιλά» τη γλώσσα της νεολαίας.

Το σκεπτικό-αφετηρία για την υλοποίηση του εικονικού μουσείου στάθηκε ο άξονας του *Πολιτισμού της Σύρου*, όπως αυτός έχει ήδη προπαρατεθεί αναλυτικά στο παρόν, και εκφάνεται στον *Πολιτισμό της Αρχαίας Σύρου*, τον *Πολιτισμό της Καθολικής Σύρου* και τον *Πολιτισμό της Νεοκλασικής Σύρου*. Κατ' αντιστοιχίαν, οργανώθηκε και ο εικονικός χώρος, εντός του οποίου ενσωματώθηκαν εικονικά εκθέματα τα οποία κρίθηκαν αντιπροσωπευτικά για τον Πολιτισμό στον οποίο αντιστοιχούν. Επιπροσθέτως, ενσωματώθηκαν χάρτες, προκειμένου να καθίσταται σαφές στον ψηφιακό επισκέπτη το χωρικό σημείο το οποίο αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις υποθεματικές του μουσείου.

Το σκεπτικό-αφετηρία για τον σχεδιασμό, ανάπτυξη και υλοποίηση του αντίστοιχου ανοικτών δεδομένων εικονικού μουσείου ήταν η ανάπτυξη ενός εικονικού χώρου με μία ενιαία αίθουσα, ενδεικτική τοποθέτηση δύο μόνο εικονικών εκθεμάτων και διάθεση επιπλέον αρχείων ως δύναμι εικονικών εκθεμάτων, προκειμένου ο ψηφιακός επισκέπτης να αισθανθεί ελευθερία κινήσεων σε θέματα τόσο επαναδιαμόρφωσης του εικονικού χώρου όσο και σε θέματα επανατοποθέτησης των ήδη ενσωματωμένων εικονικών εκθεμάτων όσο και εμπλουτισμού του εικονικού χώρου με νέα αρχεία εικονικών εκθεμάτων της δικής του επιλογής.

Και για τα δύο ψηφιακά προϊόντα κρίθηκε δόκιμη η ανάπτυξη *λογότυπου (logo)*, προκειμένου αυτό να διεκπεραιώσει το ρόλο του καταλύτη στην επικοινωνία με το κοινό, ώστε να αφυπνισθεί η περιέργεια του ψηφιακού επισκέπτη και να τον ενεργοποιήσει προκειμένου να «ανακαλύψει» το «μυστικό» που κρύβεται πίσω από το λογότυπο.

7.2 Μεθοδολογία

Προκειμένου να υλοποιηθεί το *Εικονικό Μουσείο Σύρου*, εφαρμόστηκε η ακόλουθη μεθοδολογία:

1. Συλλογή δεδομένων

- ✓ Συλλογή των απαραίτητων ιστοριογραφικών, βιβλιογραφικών και αρχαιολογικών δεδομένων.
- ✓ Σύνθεση και επεξεργασία των προαναφερθέντων δεδομένων υπό την προοπτική της επιλογής των εικονικών εκθεμάτων, ανάλογα με τη βαρύτητα του ρόλου τους στη διαμόρφωση της *φυσιογνωμίας του τόπου* της Σύρου, επιλογή υπαγορευόμενης βέβαια και από τη διαθεσιμότητα, επάρκεια και πολιτικώς ορθή χρήση των σχετικών στοιχείων και πληροφοριών.

2. Ανάλυση των προδιαγραφών λειτουργίας και των απαιτήσεων

- ✓ Ανάλυση των προδιαγραφών λειτουργίας και των απαιτήσεων, σχεδιασμός, δημιουργία προτύπου και αξιολόγηση, εφαρμογή και εκτέλεση του εικονικού περιβάλλοντος για την ενσωμάτωση των παραπάνω και την εικονική περιήγηση σε αυτό. Η συγκεκριμένη διαδικασία πραγματοποιήθηκε στην καταλληλότερη πλατφόρμα, κατόπιν έρευνας για παρόμοιες εφαρμογές και αντίστοιχα λογισμικά και πλατφόρμες.
- ✓ Μια βασική παράμετρος που ελήφθη υπ' όψιν κατά την ανάλυση των προδιαγραφών και απαιτήσεων της εικονικής περιήγησης, είναι η εμπειρία και οι γνώσεις των επισκεπτών σε ό,τι αφορά τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και συστημάτων προγραμματισμού. Παρόλο που σήμερα όλοι έχουν εξοικειωθεί λίγο πολύ με τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, θα πρέπει να θεωρείται πως οι υποψήφιοι εικονικοί επισκέπτες δεν έχουν προηγούμενη εμπειρία σε τέτοιου είδους εφαρμογές, ώστε το εικονικό περιβάλλον να είναι απλό, με σαφείς οδηγίες και προσιτό σε όλους. Ταυτόχρονα με τις οδηγίες που θα περιλαμβάνονται σε αυτό για να καθοδηγούνται οι επισκέπτες, θα πρέπει το σύστημα να παρέχει και μια ελευθερία στο χρήστη να κινηθεί και να λειτουργήσει αυτοβούλως στο εικονικό περιβάλλον.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

3. Σχεδιασμός του εικονικού χώρου

- ✓ Ο σχεδιασμός του εικονικού χώρου περιλαμβάνει:
  - α. Το σχεδιασμό του χώρου.
  - β. Την επιλογή και ενσωμάτωση των εκθεμάτων.
  - γ. Το σχεδιασμό της δυναμικής και της διαδραστικότητας του εικονικού περιβάλλοντος, δηλαδή της πλοήγησης του χρήστη και των δυνατοτήτων που θα έχει στο χώρο με στόχο την υποστήριξη και καλύτερη προσαρμογή του επισκέπτη στη διαδικασία της περιήγησης στο χώρο και την εξερεύνησή του, διατηρώντας ταυτόχρονα την αίσθηση του προσανατολισμού του στο εικονικό περιβάλλον.
- ✓ Η αίσθηση του χώρου που αποκτά ο χρήστης ανάλογα με το σχεδιασμό των παραπάνω είναι ιδιαίτερα πολύτιμη, διότι βελτιώνει τις γνώσεις του για το εικονικό περιβάλλον και παράλληλα μπορεί να εστιάσει την προσοχή του και να καθοδηγηθεί σε συγκεκριμένα σημεία ενδιαφέροντος μέσα σε αυτόν.
- ✓ Η συνολική δομή του εικονικού μουσειακού χώρου αναπτύχθηκε και στις τρεις διαστάσεις.

4. Σχεδιασμός παρουσίασης των εικονικών εκθεμάτων

- ✓ Σημαντικό ρόλο παίζουν ορισμένα χαρακτηριστικά, όπως:
  - ❖ ο φωτισμός,
  - ❖ η θέση,
  - ❖ ο προσανατολισμός των εκθεμάτων και
  - ❖ η γενικότερη δομή των χώρων.
- ✓ Τα στοιχεία αυτά μπορούν να καθορίσουν σε μεγάλο βαθμό τη συμπεριφορά των επισκεπτών κατά την περιήγησή τους, αλλά και την επιθυμία τους να δουν και να εστιάσουν την προσοχή τους σε συγκεκριμένα εκθέματα.

5. Σχεδιασμός της διαδραστικότητας του εικονικού χώρου

- ✓ Το περιβάλλον ενός εικονικού χώρου μπορεί να εμπλουτιστεί με διάφορα διαδραστικά στοιχεία, ώστε να μην είναι στατικό και με περιορισμένες δυνατότητες.
- ✓ Για το λόγο αυτό είναι σημαντική η ενσωμάτωση στην ανωτέρω περιγραφείσα διαδικασία επιπλέον ψηφιακών διεργασιών, όπως για παράδειγμα, η εμφάνιση πληροφοριών με το κλικάρισμα επάνω στα εικονικά εκθέματα ή την ενεργοποίηση ηχητικών αρχείων με το κλικάρισμα ορισμένων εκ των ανηρτημένων εικόνων. Με τον τρόπο αυτό ο χρήστης μπορεί να διαχειριστεί τα εκθέματα προκειμένου να τα περιεργαστεί και η εφαρμογή αποκτά τη διάσταση της διαδραστικότητας, προκαλώντας περαιτέρω το ενδιαφέρον αναζήτησης πληροφορίας και κίνησης μέσα στον εν λόγω εικονικό χώρο.

6. Δημιουργία προτύπου και αξιολόγηση

- ✓ Η επιτυχής δημιουργία ενός εικονικού χώρου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό του περιβάλλοντος και των εκθεμάτων, αλλά κυρίως επαφίεται της ελευθερίας που θα έχει ο χρήστης στην περιήγηση μέσα στον χώρο και στην επεξεργασία των αντικειμένων, αλλά και στα διαδραστικά στοιχεία που θα διαθέτει η εφαρμογή. Η επιτυχής εφαρμογή της περιήγησης του επισκέπτη στο εικονικό περιβάλλον, καθώς και οι δυνατότητες που θα έχει στην εξερεύνηση των εκθεμάτων, εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη συνολική διαδικασία του σχεδιασμού.
- ✓ Η δημιουργία ενός προτύπου προδιαγραφών και απαιτήσεων στοχεύει στην ανάλυση όλων των εναλλακτικών λύσεων για κάθε ζήτημα σχεδιασμού που υπάρχει, στην αξιολόγηση και τον έλεγχο αυτών και τελικά στην επιλογή της βέλτιστης λύσης για κάθε περίπτωση.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

7. Εφαρμογή και ανάπτυξη του εικονικού χώρου και των εδώ ευρισκόμενων εικονικών εκθεμάτων

- ✓ Κατά το τελευταίο στάδιο δημιουργίας και ανάπτυξης του εν λόγω εικονικού χώρου ετέθησαν σε εφαρμογή όλες οι αποφάσεις που ελήφθησαν κατά την ανάλυση, το σχεδιασμό και την αξιολόγηση των επιλογών, προκειμένου να υλοποιηθεί επιτυχώς το εγχείρημα.

8. Αποτίμηση – συμπεράσματα

- ✓ Απαραίτητη θεωρείται η εξαγωγή και διατύπωση συμπερασματικών σχολίων σχετικά με το σύνολο της διαδικασίας υλοποίησης εικονικής πραγματικότητας και το τελικό αποτέλεσμα.
- ✓ Απώτερος στόχος η διαφύλαξη, τεκμηρίωση και ανάδειξη του πολιτισμικού αποθέματος με την αξιοποίηση των νέων ψηφιακών τεχνολογιών.
- ✓ Η διεπιστημονικότητα που απαιτεί η δημιουργία ενός εικονικού χώρου είναι ίσως και το στοιχείο που καθιστά τη συγκεκριμένη διαδικασία ιδιαίτερη και εντυπωσιακή για το κοινό. Στόχος της προτεινόμενης Μεταπτυχιακής Διατριβής είναι η απόπειρα δημιουργίας ενός εικονικού πολιτισμικού περιβάλλοντος, το οποίο ανταποκρίνεται σε μια παρελθούσα πραγματικότητα, η ηχώ της οποίας σώζεται έως σήμερα, διά της αξιοποίησης οπτικών αποτυπώσεων, γραπτών πληροφοριών και αρχαιολογικών ευρημάτων, συμβάλλοντας έτσι ενεργά στην ιχνηλάτηση ενός τόπου μέσα από την αναζήτηση και κατανόηση του σύγχρονου χώρου.

7.2.1 Μεθοδολογία: Συλλογή δεδομένων

Η φυσιογνωμία του τόπου της Σύρου έχει αναλυτικά περιγραφεί διά της διεξοδικής παράθεσης σχετικών ιστοριογραφικών, βιβλιογραφικών και αρχαιολογικών δεδομένων, στις Παραγράφους 5. και 8. του παρόντος, και τις εμπεριεχόμενες σε αυτές υπο-παραγράφους.

7.2.2 Μεθοδολογία: Ανάλυση των προδιαγραφών λειτουργίας και των απαιτήσεων

Για την υλοποίηση των δύο ψηφιακών προϊόντων επελέγη το *Artsteps*.

Στην περίπτωση του *Artsteps* ισχύουν τα ακόλουθα:

- Διατίθεται δωρεάν.
- Είναι φιλικό προς τον χρήστη τόσο σε θέματα υλοποίησης, ανάπτυξης, εμπλουτισμού όσο και σε θέματα απλής χρήσης (επίσκεψης).
- Δεν απαιτούνται, από πλευράς δημιουργού εξειδικευμένες γνώσεις προγραμματισμού.
- Δεν απαιτείται, από πλευράς δημιουργού, η κατοχή ισχυρού και ακριβούς συστήματος ηλεκτρονικού υπολογιστή, δεδομένου ότι το σύνολο της διαδικασίας διεκπεραιώνεται και ολοκληρώνεται διαδικτυακά.
- Λόγω της ανάπτυξης της διαδικασίας σε διαδικτυακή πλατφόρμα, πληρούνται οι προϋποθέσεις τόσο για τη μελλοντική τους αξιοποίηση ως ανοικτά δεδομένα όσο και για τον πληθοποριστικό εμπλουτισμό τους.

Συνεπώς, και επιπροσθέτως των ακριβώς ανωτέρω προαναφερθέντων χαρακτηριστικών ιδιοτήτων, με την παράθεση και της διαδικασίας, επίσης, υλοποίησης του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* με τη συγκεκριμένη μεθοδολογία και ψηφιακό «εργαλείο», εκπληρώνεται ο τελικός στόχος του παρόντος συγγράμματος: η υπόδειξη φιλικής διαδικασίας για την ενεργό συμμετοχή στον πολιτισμό κατά τον δυνατόν περισσότερων πολιτών.

Για την απόδοση των κειμένων του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* επελέγη η ελληνική γλώσσα, δεδομένου ότι στόχος είναι η προβολή της ελληνικής πολιτισμικής κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένης και της ελληνικής γλώσσας.

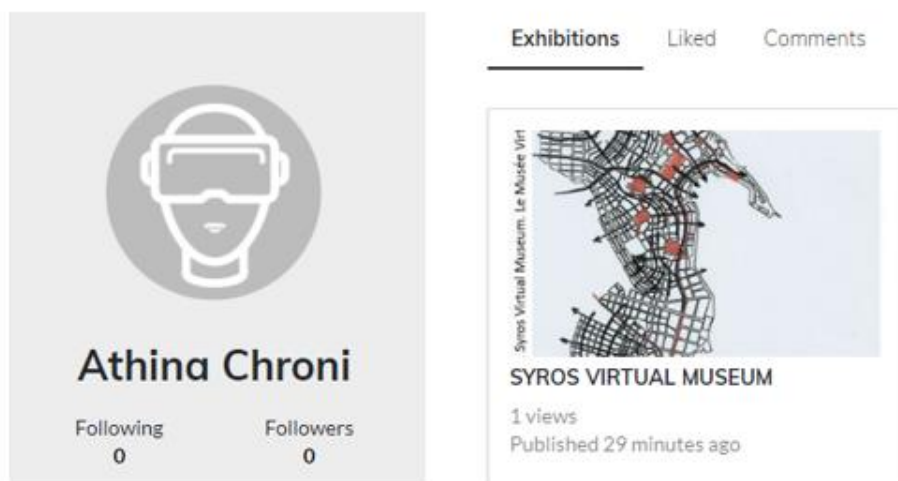
Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

7.2.3 Μεθοδολογία: Σχεδιασμός του εικονικού χώρου

Προκειμένου η εμπειρία του επισκέπτη του **Εικονικού Μουσείου Σύρου** να μην είναι απομακρυσμένη από την αντίστοιχη εμπειρία κατά την επίσκεψη σε ένα μη εικονικό μουσείο, βασική αρχή για το σχεδιασμό του εικονικού μουσείου ήταν ακριβώς αυτή: κατά το δυνατόν πλησιέστερα σε γνωστά ήδη βιώματα, ώστε να επιτευχθεί άμεση εξοικείωση του χρήστη με την εν λόγω εφαρμογή, ακόμη και ενός μη έμπειρου ως προς την εικονική πραγματικότητα.

<https://www.artsteps.com/view/5cd83efff663c7487fa84964>

Εικόνα 16: **Εικονικό Μουσείο Σύρου**, <https://www.artsteps.com/view/5cd83efff663c7487fa84964> (τελευταία ανάκτηση, 12/05/2019)

Εξωτερικά, ο εκθεσιακός χώρος περιβάλλεται από ελεύθερο χώρο, πέραν του οποίου αποδίδεται θάλασσα και ο ανοιχτός ορίζοντας στο βάθος. Το περιβάλλον αυτό δημιουργείται αυτόματα, ως *default* επιλογή από το *artsteps*. Ο εικονικός επισκέπτης μπορεί να περιηγηθεί και στον εξωτερικό χώρο, να θαυμάσει τη θέα, και να αισθανθεί ότι πράγματι βρίσκεται σε νησί του Αιγαίου Πελάγους, αίσθηση στην οποία συμβάλλει η εξωτερική διαμόρφωση του εικονικού μουσείου και ο χώρος που τον περιτρέπει, με τη λιτότητα και αφαιρετικότητα που τον χαρακτηρίζει, το λευκό χρώμα και το εκτυφλωτικό φως του ήλιου σε συνδυασμό με την πανοραμική θέα της θάλασσας.

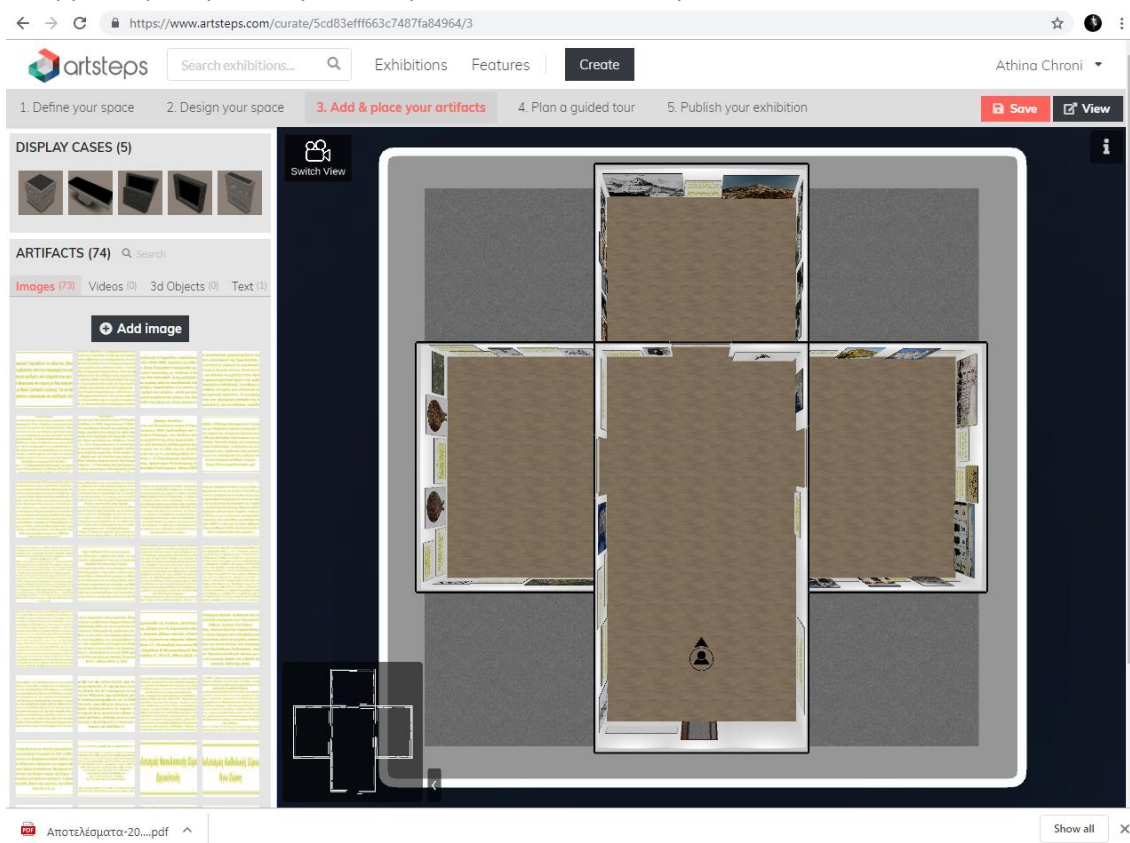
Εσωτερικά, ο εκθεσιακός χώρος έχει λάβει *σταυροειδή* κάτοψη: πρόκειται και πάλι για λιτό χώρο, προκειμένου να μη διασπάται η προσοχή του ψηφιακού επισκέπτη, αλλά να υποβοηθάται η συγκέντρωση της προσοχής του στα εικονικά εκθέματα. Η σταυροειδής κάτοψη επελέγη προκειμένου ο χώρος να είναι «ισοβαρής», δηλαδή οι τρεις επιμέρους χώροι, αντίστοιχα για τον κάθε επιμέρους Πολιτισμό της Σύρου, να εμφανίζονται ως ισότιμοι, όπως ακριβώς είναι εξάλλου, στοιχείο το οποίο έχει συμβάλει στη διαμόρφωση του ισορροπημένου χαρακτήρα του τελικού πολιτισμικού χαρακτήρα της Σύρου, τον οποίο εμείς σήμερα προσλαμβάνουμε και απολαμβάνουμε, είτε ως κάτοικοι του νησιού είτε ως επισκέπτες. Η λιτότητα και αφαιρετικότητα του χώρου και εσωτερικά, συμβάλλει επιπροσθέτως στην ενίσχυση της αίσθησης του ψηφιακού επισκέπτη ως ευρισκόμενου εντός μιας νησιώτικης οικίας του Αιγαίου, Ανωσυριανής εν προκειμένω. Συνεπακόλουθα, ο χώρος στο σύνολό του έχει ήδη

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

συμβάλει τα μέγιστα στη συναισθηματική και ψυχολογική διέγερση του ψηφιακού επισκέπτη και την εναρμόνισή του με το Αιγαιοπελαγίτικο τοπίο και πολιτισμό.

Εικόνα 17: Εναέρια άποψη του εικονικού χώρου, η οποία καθιστά σαφή τη σταυροειδή κάτοψη, και την οργάνωση των τριών αιθουσών περιμετρικά του κεντρικού χώρου.

Το γεγονός δε, ότι το μουσείο έχει default «τοποθετηθεί» σε κορυφαίο «φυσικό» σημείο, με ελεύθερο και ανοιχτό οριζόντια περιμετρικά του, προκαλεί την επιθυμητή αίσθηση ελευθερίας, την αίσθηση της ελευθερίας επιλογής αποχώρησης από τον εν λόγω χώρο οιαδήποτε στιγμή, έστω και εάν έχουμε ήδη προχωρήσει στο εσωτερικό του. Το στοιχείο αυτό θα συνεισφέρει στην καλύτερη πρόσληψη της συνολικής εμπειρίας. Στην ίδια κατεύθυνση λειτουργεί και η κατ'επιλογήν εμφανιζόμενη, κάτω αριστερά στην εικόνα της εικονικής περιήγησης,, μικρού μεγέθους δισδιάστατη κάτοψη του συνολικού χώρου, επί της οποίας, με χρωματιστό κυκλικό σχηματισμό υποδεικνύεται η θέση του εικονικού επισκέπτη στον τρισδιάστατο χώρο σε πραγματικό χρόνο: δηλαδή το ακριβές σημείο στο οποίο βρίσκεται την εκάστοτε χρονική στιγμή.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 18: Άποψη της εξωτερικής «θέας».

Η ψηφιακή εμπειρία έχει εμπλουτισθεί με ηχητικά αρχεία, προκειμένου να επιτευχθεί πληρότητα ικανοποίησης των αισθήσεων.

Η οργάνωση των τριών επιμέρους χώρων έχει γίνει «περιμετρικά» του κεντρικού χώρου: εισερχόμενοι λοιπόν αμέσως από την κεντρική είσοδο, αντιλαμβανόμαστε την οργάνωση του χώρου και μπορούμε να κινηθούμε κατά βούλησιν. Ωστόσο, από πλευράς σχεδιασμού, οι τρεις χώροι έχουν τοποθετηθεί και με τρόπο ώστε να προκύπτει χρονολογική ροή, καθοδική προς το σήμερα, εάν κινηθούμε δεξιόστροφα, ανοδική προς το χθες, εάν κινηθούμε αριστερόστροφα. Η χρονολογική αυτή ροή καθιστά επιπροσθέτως σαφέστερη και την πολιτισμική εξέλιξη που συντελείται από τη μία εικονική αίθουσα στην επόμενη. Σε καμία περίπτωση δεν γίνεται σχετική υπόδειξη από πλευράς μας προς τον επίδοξο επισκέπτη, δεδομένου ότι θεωρούμε την εμπειρία περισσότερο συναισθηματική-ψυχολογική και λιγότερο διδακτική-μαθησιακή: ο ψηφιακός επισκέπτης έχει την ευκαιρία να περιπλανηθεί στον εικονικό χώρο απολύτως αποδεσμευμένος επιρρών από οποιαδήποτε υπόδειξη, συνεπώς συναισθηματικά και ψυχολογικά περισσότερο δεκτικός σε ερεθίσματα. Εξάλλου, η συγκινησιακή φόρτιση θα προκαλέσει με καταλυτικό τρόπο την επιθυμία διεξοδικότερης διερεύνησης και, τελικά, πρόσληψης της προσφερόμενης γνώσης.

Η μετακίνηση του επισκέπτη στον εικονικό χώρο πραγματοποιείται με εξαιρετικά απλό και φιλικό τρόπο: αναλόγως με το σημείο όπου θα σταματήσει ο *δρομέας (cursor)*, εμφανίζεται ζεύγος πελμάτων. Κλικάροντας εκεί, μετακινούμαστε σε ακριβώς εκείνο το σημείο και αυτομάτως ενημερώνεται η θέση της ευμεγέθους κουκίδας στη μικρού μεγέθους κάτοψη του συνόλου του χώρου, η οποία είναι ορατή στην κάτω αριστερή γωνία της οθόνης, αναλόγως εάν την ενεργοποιήσουμε, κατά τη βούλησή μας, κλικάροντας το σχετικό βελάκι σε εκείνη τη θέση. Από οποιοδήποτε σημείο και εάν έχουμε σταθεί, μπορούμε να κλικάρουμε σε οποιοδήποτε άλλο σημείο του χώρου και, κρατώντας πατημένο το αριστερό πλήκτρο του ποντικιού, να σύρουμε τον εικονικό χώρο και να τον περιστρέψουμε, ώστε να έχουμε την ευκαιρία να τον παρατηρήσουμε στο σύνολό του.

Στη δεξιά κάτω γωνία της οθόνης, βρίσκεται εικονίδιο, και κλικάροντάς το μπορούμε να μπούμε σε διαδικασία *chatting* και *commenting* εάν το επιθυμούμε.

7.2.4 Μεθοδολογία: Σχεδιασμός παρουσίασης των εικονικών εκθεμάτων

Ο σχεδιασμός παρουσίασης των εικονικών εκθεμάτων βασίστηκε στην ίδια λογική η οποία διέπει και τον σχεδιασμό του χώρου του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*: η εμπειρία της επίσκεψης στον εικονικό χώρο να προσομοιάζει το δυνατόν περισσότερο στην εμπειρία της επίσκεψης σε έναν αντίστοιχο μη εικονικό χώρο.

Κατά συνέπεια, προτιμήθηκε η εικονική ανάρτηση των εκθεμάτων σε τοίχο, και μάλιστα σε ύψος τέτοιο ώστε να δημιουργείται η αίσθηση ότι είναι ανάλογο προς το ύψος στο οποίο θα είχαν αναρτηθεί και σε έναν μη εικονικό χώρο, ώστε να είναι ορατά από έναν επισκέπτη μέσου ύψους. Τα εικονικά εκθέματα συνοδεύονται από πινακίδες σχετικών πληροφοριακών κειμένων, ανηρημένων και πάλι με «συμβατική», «αναλογικού τύπου» λογική. Δεν υιοθετήθηκαν *Εικονικό Μουσείο Σύρου*: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

επιπλέον δυνατότητες που προσφέρει η εικονική πραγματικότητα, για παράδειγμα αποκόλληση του εκθέματος και εικονική διαχείριση, ακριβώς για να παραμείνουμε στην οικεία αίσθηση της εμπειρίας που έχουμε ήδη βιώσει σε μη εικονικά μουσεία.

Η ανάρτηση των εικονικών εκθεμάτων σε όλους τους χώρους έγινε με γνώμονα την διατήρηση της θεματικής μεταξύ τους συνάφειας και την επιδίωξη «διαλόγου»: για παράδειγμα, στον χώρο της Άνω Σύρου, ο ένας τοίχος καταλαμβάνεται από τη θρησκευτική διάσταση της καθημερινής ζωής διά της παρουσίασης του θρησκευτικού στοιχείου (Ιερός Καθεδρικός Ναός Αγίου Γεωργίου, ιερείς, λιτανείες) και αναπτύσσει διάλογο με τον ευρισκόμενο απέναντί του τοίχο όπου βρίσκονται ανηρημένες εικόνες από την κοινωνική διάσταση της καθημερινής ζωής (αγορά, μεταφορά νερού, μετακίνηση, κοινωνικές επαφές).

Όλα τα εκθέματα παρουσιάζονται με ομοιόμορφο τρόπο, δεδομένου ότι δεν επιθυμούμε να τονίσουμε κάποιο περισσότερο από τα υπόλοιπα, αλλά στο σύνολό τους τα θεωρούμε ισοβαρώς συμμετέχοντα στην απόδοση της *φυσιογνωμίας* της Σύρου. Όλα τα εκθέματα συνοδεύονται από αντίστοιχα πληροφοριακά κείμενα.

7.2.5 Μεθοδολογία: Σχεδιασμός της διαδραστικότητας του εικονικού χώρου

Σε όλα τις πινακίδες-κείμενα, εάν ο δρομέας (cursor) περάσει από επάνω τους, αποκτούν πιο φωτεινή εικόνα, ένδειξη ότι κλικάροντας θα ενεργοποιηθεί κάποια λειτουργία: πράγματι, εάν κλικάρουμε σε κάποια πινακίδα-κείμενο, θα εμφανιστεί αριστερά η συγκεκριμένη πινακίδα-κείμενο καθώς και η βιβλιογραφική πληροφορία που τη συνοδεύει. Ομοίως, για τις εικόνες, με το πέρασμα του δρομέα επάνω από την επιφάνειά τους γίνονται πιο φωτεινές, και, κλικάροντας, εμφανίζονται αριστερά μαζί με τη λεζάντα-βιβλιογραφική πληροφορία που τις συνοδεύει.

Με τον τρόπο αυτό, ο εικονικός επισκέπτης μπορεί να αφιερώσει το χρόνο που αυτός επιθυμεί σε κάποιο έκθεμα, όπως ακριβώς θα έκανε και σε ένα μη εικονικό μουσείο.

Σε τρεις εικόνες, μία σε κάθε εικονική αίθουσα, συγκεκριμένα στην αεροφωτογραφία που αποδίδει την αρχαία ακρόπολη στο Καστρί (εικονική αίθουσα Πολιτισμού Αρχαίας Σύρου), στη φωτογραφία του Ιερού Καθεδρικού Ναού του Αγίου Γεωργίου (εικονική αίθουσα Πολιτισμού Καθολικής Σύρου) και στη φωτογραφία του Θεάτρου *Απόλλων* (εικονική αίθουσα Πολιτισμού Νεοκλασικής Σύρου), έχουν συνδεθεί ηχητικά αρχεία, προκειμένου να εμπλουτισθεί η εμπειρία του επισκέπτη: εάν ο δρομέας (cursor) περάσει από επάνω τους, αποκτούν πιο φωτεινή εικόνα, ένδειξη ότι κλικάροντας θα ενεργοποιηθεί κάποια λειτουργία. Πράγματι, εάν κλικάρουμε, εμφανίζεται ανεπτυγμένο εικονίδιο με την ένδειξη του «play» και, πατώντας το, ενεργοποιείται το ηχητικό αρχείο. Η περιήγησή μας στον εικονικό χώρο δεν επηρεάζει τη ροή του ήχου: ο ήχος θα σταματήσει όταν ολοκληρωθεί το ηχητικό αρχείο ή εάν κλικάρουμε σε άλλο εικονικό έκθεμα.

Για το σύνολο τόσο των εικονικών εκθεμάτων όσο και των πληροφοριακών κειμένων, εάν πρόκειται για βιβλιογραφική αναφορά, παρέχεται με ακρίβεια το σύνολο των δεδομένων της αντίστοιχης πηγής προέλευσης.

7.2.6 Μεθοδολογία: Δημιουργία προτύπου και αξιολόγηση

Για τη δημιουργία προτύπου προδιαγραφών και απαιτήσεων με στόχο την επιλογή της βέλτιστης λύσης σχεδιασμού και λειτουργίας τόσο του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* όσο και του αντίστοιχου διαδικτυακού ιστοτόπου, ελήφθησαν υπ' όψιν διαφορετικές παράμετροι:

- Παρουσίαση της συνολικής *φυσιογνωμίας του τόπου* της Σύρου.
- Σαφήνεια και λιτότητα στην παρουσίαση των εικονικών εκθεμάτων.
- Λιτότητα στον σχεδιασμό του χώρου.
- Φιλικότητα των εφαρμογών.
- Απήχηση στη νεότερη γενιά.
- Δυνατότητα πρόσβασης στις εφαρμογές και από συσκευές κινητών τηλεφώνων.

Για την επίτευξη των ανωτέρω, κρίθηκε σκόπιμη:

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

- η γνωριμία με εικονικούς χώρους και διαδικτυακούς ιστοτόπους συναφούς θεματικής του ευρύτερου χώρου του πολιτισμού, προκειμένου να αξιοποιηθούν πρακτικές και λύσεις που θεωρήθηκαν ότι λειτουργούν προς αυτή την κατεύθυνση,
- η διερεύνηση των υφιστάμενων επιλογών πλατφορμών χωρίς οικονομική επιβάρυνση για την ανάπτυξη των εν λόγω εφαρμογών.

Με γνώμονα λοιπόν τα προαναφερθέντα, αναπτύχθηκε ο σχεδιασμός των δύο ψηφιακών προϊόντων και ολοκληρώθηκε η υλοποίησή τους.

Αναλυτικά η ανάπτυξη του διαδικτυακού ιστοτόπου παρατίθεται στην Παράγραφο 8 του παρόντος.

7.2.7 Μεθοδολογία: Εφαρμογή και ανάπτυξη του εικονικού χώρου και των εδώ ευρισκόμενων εικονικών εκθεμάτων

Η συγκεκριμένη θεματική παρατίθεται αναλυτικά στην Παράγραφο 7.4. του παρόντος.

7.2.8 Μεθοδολογία: Αποτίμηση – συμπεράσματα

Η συγκεκριμένη θεματική συγκροτείται από τις Παραγράφους 13 και 15, καθώς και το Παράρτημα II του παρόντος.

7.3 Δεύτερη παράμετρος επιλογής των έργων του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*

Η Σύρος, όπως έχει ήδη προαναφερθεί, αποδεδειγμένα κατοικείται ήδη από την αρχαιότητα έως σήμερα αδιαλλείπτως, δίνοντας γέννηση σε τρεις πολιτισμούς, που αντιστοιχούν σε αντίστοιχες περιόδους, εκτεινόμενες ήδη από την Προϊστορία, η ηχώ των οποίων ακούγεται με διακριτική σαφήνεια στο σύνολο του τόπου, όχι μόνο της Σύρου, αλλά και ολόκληρου του Ελλαδικού χώρου.

Με αυτό λοιπόν το δεδομένο, η **δεύτερη**¹⁵¹ **παράμετρος** για την επιλογή των έργων του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* ήταν ο βαθμός αντιπροσωπευτικότητας του κάθε έργου αντιστοιχώντας σε καθεμία από τις τρεις προαναφερθείσες πολιτιστικές εκφάνσεις, σε διαχρονικό επίπεδο, προκειμένου ο ψηφιακός επισκέπτης να αποκτήσει την ευκαιρία σαφούς αντίληψης της *φυσιογνωμίας* της Σύρου στο σύνολό της.

Πιο συγκεκριμένα:

- Σχετικά με τον *Πολιτισμό της Αρχαίας Σύρου*: τα *τηγανόσχημα* σκεύη αποτελούν τα πιο χαρακτηριστικά ευρήματα του νεκροταφείου της Χαλανδριανής, ενώ ταυτόχρονα λειτουργούν και ως σύμβολα της ναυτιλίας, τόσο ανεπτυγμένης ήδη από την Πρωτοκυκλαδική περίοδο από την οποία προέρχονται, του εμπορίου και της επικοινωνίας των ανθρώπων εκείνης της περιόδου, στοιχείων που συνεπάγονται εξελιγμένες γνώσεις ναυπηγικής, ναυσιπλοΐας και αστρονομίας. Το τελευταίο επιστημονικό πεδίο αποτελεί και τη νοητή, αλλά και επί του πρακτέου, γέφυρα με το *Φρέαρ Ελληνικόν*, πιθανότατα όργανο αστρονομικών παρατηρήσεων, πνευματικό πόνημα του περίφημου *Φερεκύδη*.
- Σχετικά με τον *Πολιτισμό της Καθολικής Σύρου*: οι δύο αποδόσεις της Άνω Σύρου, κατά το έτος 1700 και κατά τη σύγχρονη προς εμάς εποχή, αποδίδει τη διαχρονικότητα του περιγράμματός της, ενώ η εικόνα του Ιερού Καθεδρικού Ναού του Αγίου Γεωργίου περιστοιχιζόμενη από στιγμιότυπα θρησκευτικών εορτασμών και λιτανειών, καθώς και οι εικόνες καθημερινής ζωής αλλά και της πηγής νερού για την Άνω Σύρο, πηγής της ζωής, που περιγράφεται, συνοψίζουν και εκφράζουν τη έντονη θρησκευτικότητα που διαπερνά και καθορίζει την κοινωνία της Άνω Σύρου, αλλά και την έντονη κοινωνικότητα και διαρκή καθημερινή επαφή που διατρέχει τις σχέσεις των ανθρώπων εδώ.

¹⁵¹ Πρώτη παράμετρο αποτελεί η εναρμόνιση με το ισχύον νομικό πλαίσιο. (Βλ. Παρ. 4.2.4. του παρόντος) *Εικονικό Μουσείο Σύρου*: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

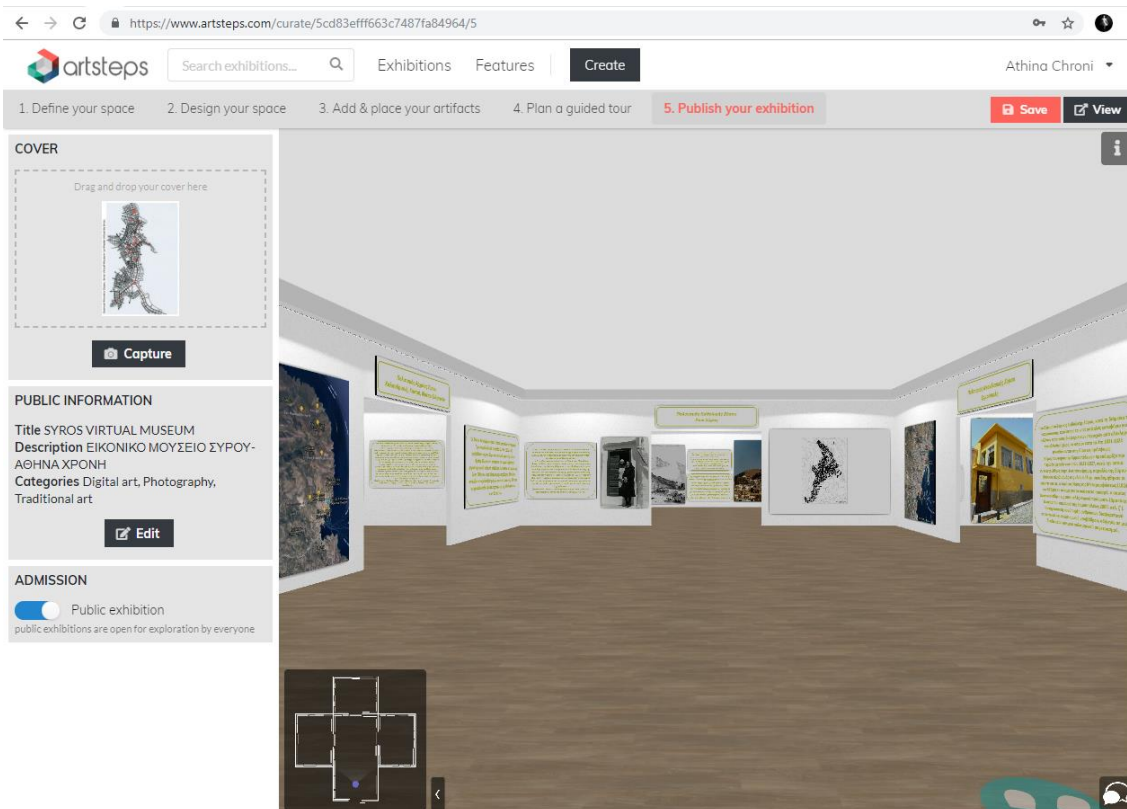
Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

- Σχετικά με τον *Πολιτισμό της Νεοκλασικής Σύρου*: επελέγησαν οικίες προερχόμενες από τις διαφορετικές οικιστικές περιόδους/ρυθμούς που εμφανίστηκαν και εξελίχθηκαν εδώ, απόρροια και έκφραση συγκεκριμένων κοινωνικών συνιστωσών, ενώ οι εικόνες του Δημαρχείου και του Θεάτρου *Αππόλων*, μαζί με το πρόγραμμα της παράστασης *Ριγολέττος* και τη διαφήμιση της Γαλλικής Ταχυδρομικής Εταιρείας *Φρανς Λάιν*, τονίζουν τον έντονο αστικό χαρακτήρα και κοσμοπολιτισμό της Ερμούπολης, όπως αυτός προέκυψε από την ανάπτυξη του εμπορίου και της ναυτιλίας, τις συνεπαγόμενες επαφές με τη δυτική Ευρώπη, κυρίως, και την υιοθέτηση των δυτικών προτύπων ζωής.

7.4 Ανάπτυξη και υλοποίηση του εικονικού χώρου και των εδώ ευρισκόμενων εικονικών εκθεμάτων

Η διαδικασία υλοποίησης του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* που ακολουθεί, περιγράφεται αναλυτικά για κάθε χώρο του μουσείου ξεχωριστά.

Εικόνα 19: *Εικονικό Μουσείο Σύρου*, κεντρικός χώρος.

Όπως έχει ήδη προαναφερθεί, για την απόδοση των πινακίδων και των πληροφοριακών κειμένων επελέγη η ελληνική γλώσσα, δεδομένου ότι η προβολή και προώθηση της ελληνικής πολιτισμικής κληρονομιάς και ελληνικής γλώσσας, αποτελούν βασική προτεραιότητα του συνολικού εγχειρήματος.

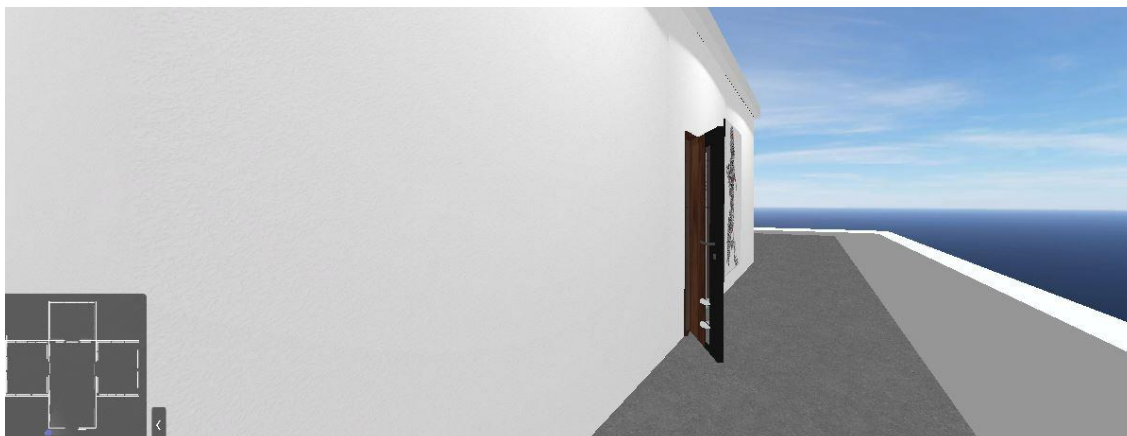
Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

7.4.1 Εξωτερικός χώρος

Εικόνα 20: Ο εξωτερικός χώρος του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*.

Στο εικονίδιο αριστερά κάτω, αποδίδεται η συνολική κάτοψη του χώρου εντός της οποίας σημειώνεται με κουκίδα μπλε χρώματος η θέση του εικονικού επισκέπτη.

Εικόνα 21: Ο εξωτερικός χώρος του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* και τμηματική άποψη του εσωτερικού χώρου.

Ο επισκέπτης, έχοντας πλέον πλησιάσει, διακρίνει περιορισμένο τμήμα του εσωτερικού χώρου, καθώς και το λογότυπο-αφίσα του μουσείου. Στο εικονίδιο αριστερά κάτω, αποδίδεται η συνολική κάτοψη του χώρου εντός της οποίας σημειώνεται με κουκίδα μπλε χρώματος η θέση του εικονικού επισκέπτη.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 22: Ο εξωτερικός χώρος του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*.

Στο εικονίδιο αριστερά κάτω, αποδίδεται η συνολική κάτοψη του χώρου εντός της οποίας σημειώνεται με κουκίδα μπλε χρώματος η θέση του εικονικού επισκέπτη. Ο επισκέπτης, έχει πλέον πλησιάσει ακόμη περισσότερο την είσοδο του μουσείου.

Ο εξωτερικός χώρος έχει παραμείνει απολύτως λιτός, ελεύθερος εκθεμάτων. Φθάνοντας ο επισκέπτης, βρίσκει τη θύρα εισόδου ανοικτή, εν είδει καλωσορίσματος. Η μόνη «πληροφορία» που θα λάβει είναι το λογότυπο του εικονικού μουσείου, σε ευμεγέθη μορφή, προκειμένου να δημιουργηθεί η αίσθηση της επιβλητικότητας και της σημαίνουσας εμπειρίας της οποίας θα τύχει ο ψηφιακός επισκέπτης.

Για την υλοποίηση του λογότυπου αξιοποιήθηκε το πρώτο ρυμοτομικό σχέδιο της Ερμούπολης, μετά την επεξεργασία του από το Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνθεσης του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου:

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

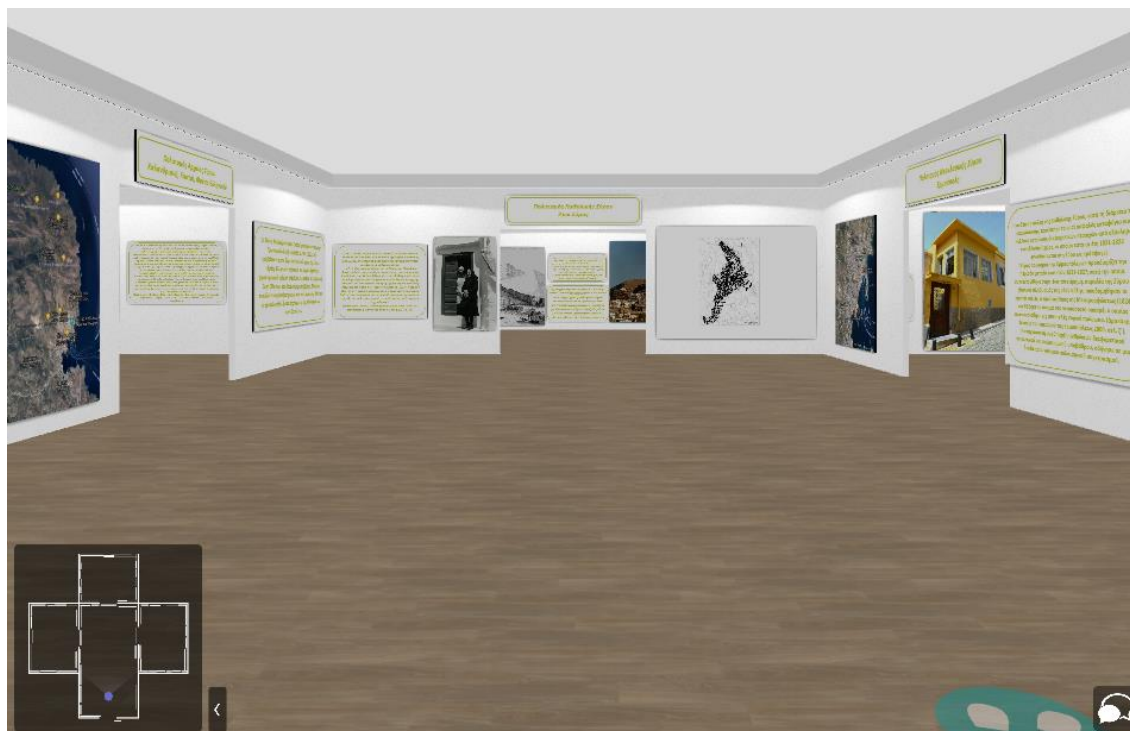
Εικόνα 23: Το πρώτο Πολεοδομικό Σχέδιο της Ερμούπολης (V. Weiler, 1837). Η προσαρμογή του σχεδίου στις δυναμικές γραμμές του ανάγλυφου. Διακρίνεται το δίκτυο των 11 πλατειών του. Πηγή: Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 84.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

7.4.2 Κεντρικός χώρος – χώρος υποδοχής

Εικόνα 24: Ο κεντρικός χώρος του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*, αμέσως μόλις εισέλθουμε από την κεντρική είσοδο.

Αριστερά διακρίνεται η είσοδος προς την αίθουσα του «Πολιτισμού Αρχαίας Σύρου», ευθεία μπροστά η είσοδος προς την αίθουσα του «Πολιτισμού Καθολικής Σύρου» και δεξιά η είσοδος προς την αίθουσα του «Πολιτισμού Νεοκλασικής Σύρου».

Εισερχόμενοι από την κεντρική είσοδο, από τον εξωτερικό στον εσωτερικό χώρο, βρισκόμαστε σε έναν ευρύχωρο χώρο υποδοχής, φωτεινό και λιτό, ο οποίος μας επιτρέπει να κατανοήσουμε την ευρύτερη χωροταξική οργάνωση του συνόλου του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*. Ακριβώς αριστερά της θύρας εισόδου θα βρούμε ανηρτημένη πινακίδα που μας πληροφορεί σχετικά με το πολιτικώς ορθό πλαίσιο διαχείρισης των εντός του μουσείου ευρισκόμενων εικονικών εκθεμάτων:

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ-ΚΕΙΜΕΝΟ:

Το *Εικονικό Μουσείο Σύρου* και το *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων* υλοποιήθηκαν από την Αθηνά Χρόνη ως θέμα Μεταπτυχιακής Διατριβής στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς *Προηγμένα Συστήματα Πληροφορικής/Κατεύθυνση Ψηφιακός Πολιτισμός*. Ως εκ τούτου δεν επιτρέπεται η αναπαραγωγή μέρους ή του συνόλου των προαναφερθέντων, τα οποία έχουν υλοποιηθεί αποκλειστικά για εκπαιδευτικούς σκοπούς.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 25: Ο κεντρικός χώρος του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*, αφού έχουμε εισέλθει, κοιτώντας την κεντρική είσοδο από την εσωτερική της πλευρά.

Εικόνα 26: Κοντινότερο στιγμιότυπο του χώρου της αμέσως προηγούμενης εικόνας.

Λίγο πιο πέρα αντικρύζουμε, ευμεγέθες, το λογότυπο του μουσείου:

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 27: Το λογότυπο του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*.

Ακόμη πιο πέρα, βρίσκουμε πινακίδα με μια σύντομη ιστορική αναδρομή για το νησί της Σύρου:

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ-ΚΕΙΜΕΝΟ:

ΣΥΡΟΣ. ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ

Η Σύρος, με πρώτες ενδείξεις ανθρώπινης παρουσίας ήδη από την Πρωτοκυκλαδική περίοδο (2.700 π.Χ.), στις θέσεις Χαλανδριανή και Καστρί, κατοικείται αδιαλείπτως καθ' όλες τις ακόλουθες περιόδους, από κατοίκους διαφορετικών φύλων και γνωρίζει διαφορετικούς κατακτητές. Το 1207 κυριεύεται από τον Βενετό Μάρκο Σανούδο, στο όνομα του Δόγη της Βενετίας και υπάγεται στο Δουκάτο της Νάξου: τότε οικίζεται η Άνω Σύρος, η οποία αποκτά φρουριακό χαρακτήρα, και γίνεται αποδεκτό το Καθολικό Χριστιανικό Δόγμα. Ωστόσο, διατηρείται η ελληνική γλώσσα και μία μικρή ενορία ορθοδόξων, εκείνη του Αγίου Νικολάου του Φτωχού. Το 1537, η Σύρος καταλαμβάνεται από τον επικεφαλής του Οθωμανικού στόλου Χαϊρεντίν Μπαρμπαρόσα και καθιερώνεται η Οθωμανική επικυριαρχία. Η τελική κατάλυση του Δουκάτου πραγματοποιείται το 1579 συνοδευόμενη από ορισμένα εξαιρετικά σημαντικά προνόμια. Το 1635 εγκαθίστανται στη Σύρο μοναχοί Καπουτσίνοι και το 1744 Ιησουίτες. Το 1728, αρχίζει μία περίοδος οικονομικής ανάκαμψης, η οποία κορυφώνεται κατά τη μετάβαση από τον 18ο στον 19ο αιώνα και οδηγεί σε διπλασιασμό του πληθυσμού από 2000 σε 4000 κατοίκους. Με το ξέσπασμα της Ελληνικής Επανάστασης του 1821, η Σύρος διατηρεί ουδέτερη στάση.

Ο Καθηγητής Ε.Μ.Π. κ. Ι. Στεφάνου (*Ο πολεοδομικός σχεδιασμός της Ερμούπολης*, 2003, σελ. 113) αναφέρει: «Οι Συριοί παραμένουν φόρου υποτελείς στους Τούρκους έως το 1823,

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

ενώ πληρώνουν παράλληλα φόρους και στην Ελληνική διοίκηση, μένοντας έτσι ανενόχλητοι και από τους δύο εμπόλεμους, ενώ αρέσκονταν να υποστηρίζουν ότι το νησί είναι υπό γαλλική προστασία και δεν μπορεί να γίνεται τίποτε χωρίς την έγκριση των κηδεμόνων αυτών». Η ουδέτερη στάση της καθολικής Σύρου, κατά τη διάρκεια της Επανάστασης, κατέστησε το νησί ασφαλές καταφύγιο για πολλούς κατοίκους διαφορετικών περιοχών από ολόκληρο τον ελλαδικό χώρο, οι οποίοι κατά τα έτη 1821-1824 εγκαθίστανται στη Σύρο ως πρόσφυγες. Έως την έλευση των πρώτων προσφύγων, στο λιμάνι της Σύρου υφίστανται ελάχιστα κτίρια που λειτουργούσαν κυρίως ως καταστήματα, αποθήκες, γραφεία και ξενοδοχεία (Στεφάνου, 2003). Οι πρώτες οικίες κτίζονται κατά τα έτη 1821-1822 από εύπορους Συριανούς. Οι πρόσφυγες, θεωρώντας την παραμονή τους προσωρινή, εγκαθίστανται αρχικά σε σκηνές και ξύλινα παραπήγματα, ενώ σταδιακά ανεγείρονται τα πρώτα λιθόκτιστα σπίτια (BorydeSaint-Vincent στο Τραυλός, Κόκκου, Ερμούπολη: η δημιουργία μιας νέας πόλης στη Σύρο στις αρχές του 19ου αιώνα, 1980). Διαμορφώνονται έτσι γειτονιές συντοπιτών, οι οποίες λαμβάνουν την ονομασία τους από τις περιοχές προέλευσης των κατοίκων.

Σήμερα, η Σύρος, αποτελεί δημοφιλή τουριστικό προορισμό, διατηρώντας ταυτόχρονα αναλλοίωτο τον ιδιαίτερο αριστοκρατικό χαρακτήρα της.

Το σχετικό πληροφοριακό κείμενο, έχει επιμερισθεί σε μικρότερες πινακίδες, για λόγους καλύτερης αισθητικής.

Εικόνα 28: Κεντρικός χώρος του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*: πινακίδα με το κείμενο της «Χάρτας των δικαιωμάτων των τόπων», του Ομότιμου Καθηγητού του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου, κ. Ιωσήφ Στεφάνου.

Στον ακριβώς απέναντι τοίχο, αντιδιαμετρικά της προαναφερθείσης πινακίδας, βρίσκεται το κείμενο της «Χάρτας των δικαιωμάτων των τόπων», του Ομότιμου Καθηγητού του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου, κ. Ιωσήφ Στεφάνου:

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ-ΚΕΙΜΕΝΟ:**«ΠΕΡΙ ΤΟΠΟΥ ΚΑΙ ΤΟΠΙΟΥ. Η ΧΑΡΤΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΤΟΠΩΝ.»**

«Κάθε τόπος, είναι μια ξεχωριστή αυτόνομη οντότητα, ως μοναδική ιδέα η οποία διαθέτει πνευματική ισχύ και συναισθηματικό περιεχόμενο, που εκφράζονται μέσα από τη συλλογική, συνολική και διαχρονική συνείδηση των ανθρώπων του και διατυπώνονται η μεν πνευματική του ισχύς από τον λόγο του, το δε συναισθηματικό του περιεχόμενο από τον μύθο του. Κάθε τόπος λοιπόν δικαιούται, όπως κάθε οντότης, την εξασφάλιση της φυσικής του επιβίωσης, της ψυχογονικής του ανάπτυξης και της συνειδησιακής του ανέλιξης. Όλοι οι τόποι έχουν ίσα δικαιώματα.»

(Στεφάνου Ιωσήφ, Ομότιμος Καθηγητής Ε.Μ.Π., Περί τόπου και τοπίου, Περιοδικό ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ, Τόμος 49, Ιαν.-Φεβρ. 2005)

Λίγο πιο πέρα από την εικονική πινακίδα-κείμενο της σύντομης ιστορικής αναδρομής για το νησί της Σύρου, βρίσκεται η πύλη εισόδου στο χώρο του *Πολιτισμού της Αρχαίας Σύρου*, πύλη η οποία πλαισιώνεται από πινακίδα με πολύ σύντομο σχετικό πληροφοριακό κείμενο και χάρτη ο οποίος φέρει τις ενδείξεις των θέσεων ενδιαφέροντος του συνόλου του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*:

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ-ΚΕΙΜΕΝΟ:

Οι θέσεις *Χαλανδριανή* και *Καστρί* χρονολογούνται στην Πρωτοκυκλαδική ΙΙ περίοδο (2.700-2.200 π.Χ.) και βρίσκονται στο βορειοανατολικό τμήμα της Σύρου.

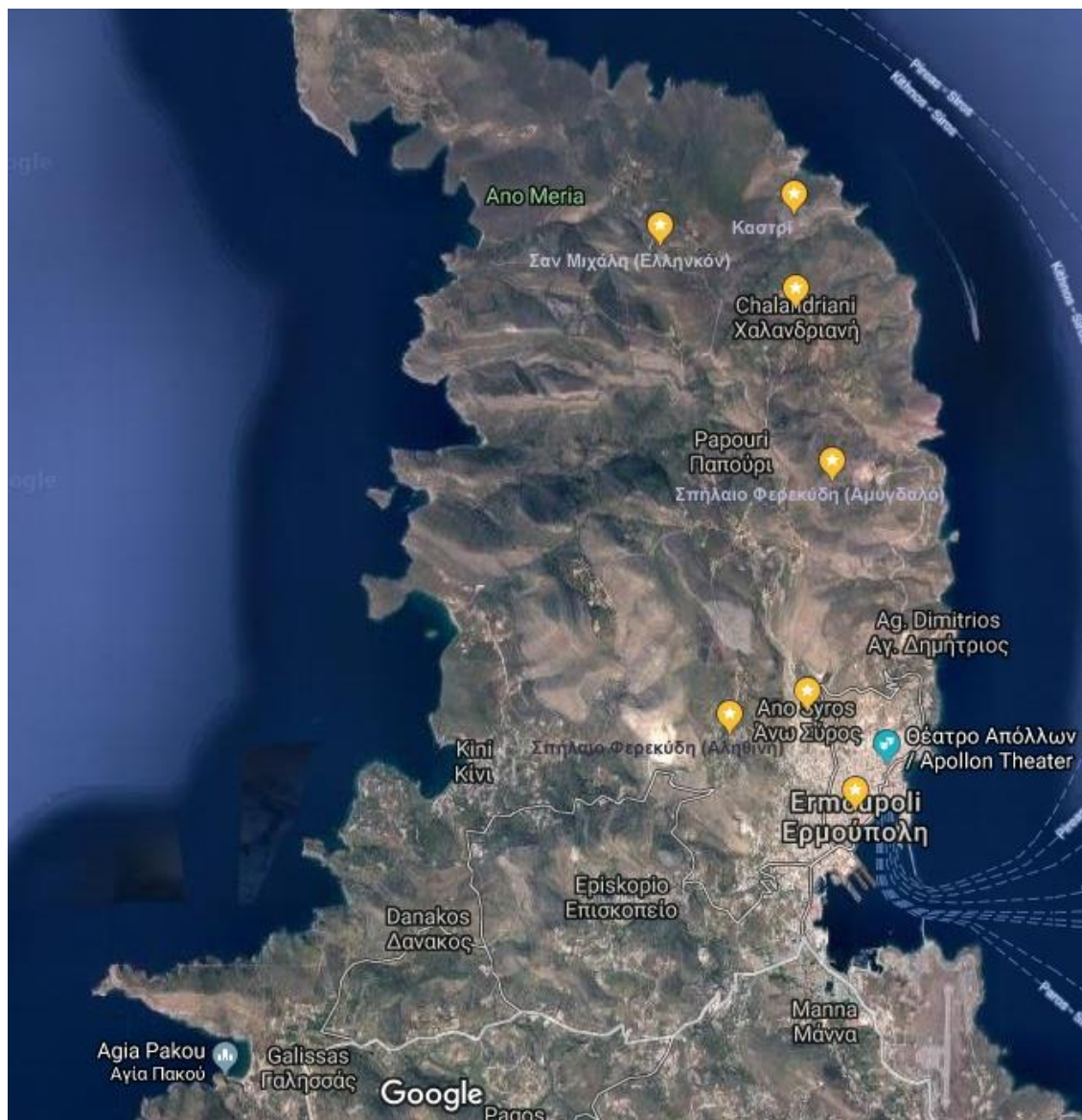
Φρέαρ Ελληνικό: πρόκειται για αρχαίο φρέαρ με χαρακτηριστική λαξευτή επένδυση. Βρίσκεται στη σημερινή θέση Ελληνικό, στο βόρειο τμήμα της Σύρου. Ελλείπει επιπλέον στοιχεία (οστράκων αγγείων), το φρέαρ δύναται να χρονολογηθεί, βάσει της τεχνικής της λιθοδομής του, στον 5ο π.Χ. αι.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 29: Δορυφορική εικόνα Google Maps, με ενδείξεις για το σύνολο των θέσεων ενδιαφέροντος της Σύρου στην παρούσα μελέτη.

Ακριβώς απέναντι από την κεντρική είσοδο βρίσκεται η πύλη εισόδου στο χώρο του Πολιτισμού της Καθολικής Σύρου, αριστερά της οποίας έχει αναρτηθεί πινακίδα με πολύ σύντομο σχετικό πληροφοριακό κείμενο:

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ-ΚΕΙΜΕΝΟ:

Όταν το 1207 η Σύρος κυριεύεται από τον Βενετό Μάρκο Σανούδο και υπάγεται στο Δουκάτο της Νάξου, οικίζεται η Άνω Σύρος, αποκτώντας φρουριακό χαρακτήρα και γίνεται αποδεκτό το καθολικό δόγμα.

«Τα πολιτιστικά αποθέματα της Σύρου του Μεσαίωνα, υλικά και άυλα συμπυκνώνονται στον σημερινό οικισμό της Άνω Σύρου, της Απάνω Χώρας και στον ιδιαίτερο πολιτισμό που δημιούργησαν οι Φραγκοσυριανοί κάτοικοι αυτής της Κιβωτού επί του Αραράτ, όπως την χαρακτήρισε ο πρώτος ιστορικός του νησιού, ο Τιμολέων Αμπελάς (1874). Κατά τον ίδιο, αυτή η χώρα σκαρφαλωμένη επάνω στον υπερήφανο βράχο της, χρησίμευσε ως το ενωτικό σημείο της

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

αρχαίας και της νέας ιστορίας του νησιού, η οποία χωρίς αυτή, ίσως να είχε σβήσει.»
(Στεφάνου Ι., Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς, Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 46)

Δίπλα από το ανωτέρω πληροφοριακό κείμενο έχει αναρτηθεί η εικόνα δύο ηλικιωμένων κατοίκων της Άνω Σύρου, η μία κυρία ευρισκόμενη εντός της οικίας της η έτερη εκτός αυτής: με αυτό το στιγμιότυπο, με τον τίτλο εικόνας «Πρωινή συνάντηση», τονίζεται η διαρκώς διαδραστική σχέση δημόσιου-ιδιωτικού χώρου, βασική συνιστώσα της κοινωνικής ζωής στην Άνω Σύρο, όπως έχει ήδη αναλυθεί στο παρόν σύγγραμμα, στη σχετική παράγραφο. Πέραν τούτου, η συγκεκριμένη εικόνα λειτουργεί ως «καλωσόρισμα» του ψηφιακού επισκέπτη στη συγκεκριμένη αίθουσα, επιτυγχάνοντας έτσι τη νοητή σύνδεση του **άυλου** με το **υλικό**:

Εικόνα 30: Κεντρικός χώρος του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*: Η είσοδος του «Πολιτισμού Καθολικής Σύρου».

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

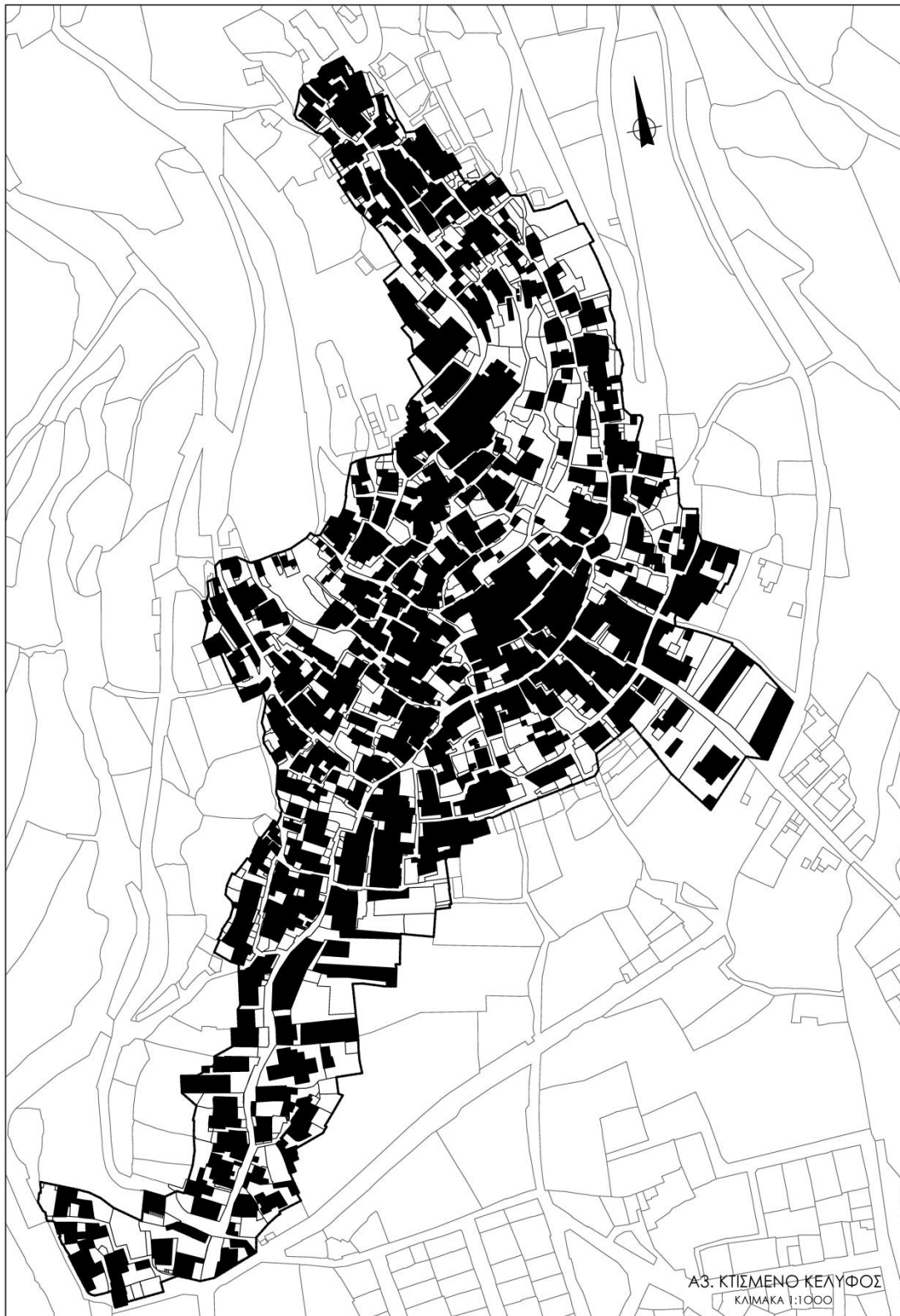
Εικόνα 31: Πρωινή συνάντηση. Η καθημερινή ζωή στην Άνω Σύρο. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 60-63.

Δεξιά της προαναφερθείσης εισόδου παρατίθεται πολεοδομικό σχέδιο της Άνω Σύρου:

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 32: Άνω Σύρος. Κτισμένο κέλυφος. Ινστιτούτο Σύρου.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Επί του δεξιού τοίχου του χώρου υποδοχής, ακριβώς απέναντι από την πύλη εισόδου στο χώρο του *Πολιτισμού της Αρχαίας Σύρου* βρίσκεται η πύλη εισόδου στο χώρο του *Πολιτισμού της Νεοκλασικής Σύρου*. Δεξιά της πύλης έχει αναρτηθεί πινακίδα με πολύ σύντομο σχετικό πληροφοριακό κείμενο:

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ-ΚΕΙΜΕΝΟ:

Η ουδέτερη στάση της Καθολικής Σύρου, κατά τη διάρκεια της Επανάστασης, κατέστησε το νησί ασφαλές καταφύγιο για πολλούς κατοίκους διαφορετικών περιοχών από ολόκληρο τον ελλαδικό χώρο, οι οποίοι κατά τα έτη 1821-1824 εγκαθίστανται στη Σύρο ως πρόσφυγες.

Ο όρος «οικισμός της Ερμούπολεως» προσδιορίζει την περίοδο μεταξύ των ετών 1821-1827, κατά την οποία συγκεντρώθηκε στην, έως τότε έρημη, παραλία της Σύρου ο βασικός πληθυσμός της νέας πόλης, οικοδομήθηκαν οι πρώτες οικίες, ο πρώτος Ναός της Μεταμορφώσεως (1824) και δόθηκε το όνομα στο νεοσύστατο οικισμό, ο οποίος αναγνωρίστηκε ως αυτοτελές νομικό πρόσωπο. (Δρακάκης, Ιστορία του οικισμού της Ερμούπολεως 2000, σελ. ζ'). Η αναγκαστική συνύπαρξη ανθρώπων διαφορετικού κοινωνικού και πολιτισμικού υποβάθρου, οδήγησε σε μια διαδικασία γόνιμου πολιτισμικού συγκερασμού.

Δεξιά της προηγούμενης εικονικής πινακίδας παρατίθεται ρυμοτομικό σχέδιο της Ερμούπολης:

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 33: Ερμούπολη. Ρυμοτομικό σχέδιο. Δήμος Σύρου-Ερμούπολης.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Ανάμεσα από την πύλη εισόδου στο χώρο του Πολιτισμού της Καθολικής Σύρου και από την πύλη εισόδου στο χώρο του Πολιτισμού της Νεοκλασικής Σύρου έχει αναρτηθεί χάρτης ο οποίος υποδεικνύει τα χωρικά σημεία της Άνω Σύρου (Καθολική Σύρος) και της Ερμούπολης (Νεοκλασική Σύρος): με την επιλογή της τοποθέτησης ενός μόνο χάρτη και για τις δύο θέσεις τονίζεται, εμμέσως, και η συνάφεια και διαρκής αλληλεπίδραση ανάμεσα στους δύο πολιτισμούς:

Εικόνα 34: Δορυφορική εικόνα Google Maps, με ενδείξεις για τις θέσεις της Άνω Σύρου και της Ερμούπολης.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

7.4.3 Πολιτισμός Αρχαίας Σύρου: Χαλανδριανή, Καστρί, Ελληνικό

Εικόνα 35: Από τον κεντρικό χώρο του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*, κοιτώντας την είσοδο προς την αίθουσα του «Πολιτισμού Αρχαίας Σύρου».

«Στις Κυκλάδες, με επίκεντρο τη Σύρο, αναπτύσσεται ένας από τους πέντε μεγάλους πολιτισμούς του κόσμου. Ο *Κυκλαδικός Πολιτισμός*, αυτός που πολλοί αρχαιολόγοι από διάφορες χώρες ονόμασαν πολιτισμό Σύρου-Κέρου, αφού στα δύο αυτά νησιά είχαν βρεθεί τα περισσότερα ευρήματα.»¹⁵²

Σύμφωνα με τον Χρήστο Ντούμα: «Το ήπιο κλίμα των Κυκλάδων ευνόησε τους πρώιμους οικισμούς, ενώ η προνομιούχος γεωγραφική και στρατηγική θέση τους στο Αιγαίο υποβοήθησε την ανάπτυξη ενός από τους παλαιότερους πολιτισμούς της Ευρώπης. Κατάσπαρτη η θάλασσα από νησιά, έγινε από πολύ νωρίς γέφυρα για την ιστορική και την πολιτιστική σύνδεση της Ευρώπης με την Ασία. Μικρή η απόσταση από νησί σε νησί. Ένα ιστιοφόρο ξεκινώντας το πρωί από τις ανατολικές ακτές της Ελληνικής χερσονήσου μπορούσε, πλέοντας με ούριο άνεμο, να φθάσει το ίδιο βράδυ στην αντικρυνή μικρασιατική παραλία. Το πέρασος δεν προκαλούσε τρόμο. Ήταν, αντίθετα, κίνητρο για δράση, για μετακίνηση και περιπέτεια. Οι πρώτοι κάτοικοι κατέχονταν από την περιέργεια της γνωριμίας με τα γειτονικά νησιά. Έτσι άρχισαν οι μικρές θαλασσινές περιπλανήσεις και ύστερα τα ριψοκίνδυνα θαλασσινά ταξίδια σε μακρινές στεριές. Στην Εποχή των Μετάλλων ολόκληρο το Αιγαίο αυλακωνόταν από τα κυκλαδικά σκάφη.»¹⁵³

Τα αρχαιολογικά ευρήματα στις θέσεις *Χαλανδριανή*, *Καστρί* και *Ελληνικό* επιβεβαιώνουν τα προαναφερθέντα, γεγονός που αιτιολογεί την ενσωμάτωσή τους στο *Εικονικό Μουσείο Σύρου*.

Πιο συγκεκριμένα, στις αρχαιολογικές θέσεις *Χαλανδριανή* και *Καστρί* βρέθηκε πλήθος *πηγανόσχημων* σκευών (αγγείων): πρόκειται για τα πιο χαρακτηριστικά ευρήματα των Πρωτοκυκλαδικών τάφων, κυρίως της Σύρου. Σε ορισμένα, απεικονίζονται παραστάσεις πλοίων, που είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσες, αποδεικνύοντας τόσο τη μεγάλη ανάπτυξη και σημασία της ναυσιπλοΐας στη συγκεκριμένη περιοχή του Κυκλαδικού Πολιτισμού, όσο και τον τύπο του Πρωτοκυκλαδικού πλοίου με υψηλή πλώρη και μερικές φορές και υψηλή πρύμνη, με

¹⁵² Στεφάνου, 2014, σ. 38

¹⁵³ Ντούμας, 1970, σ. 98

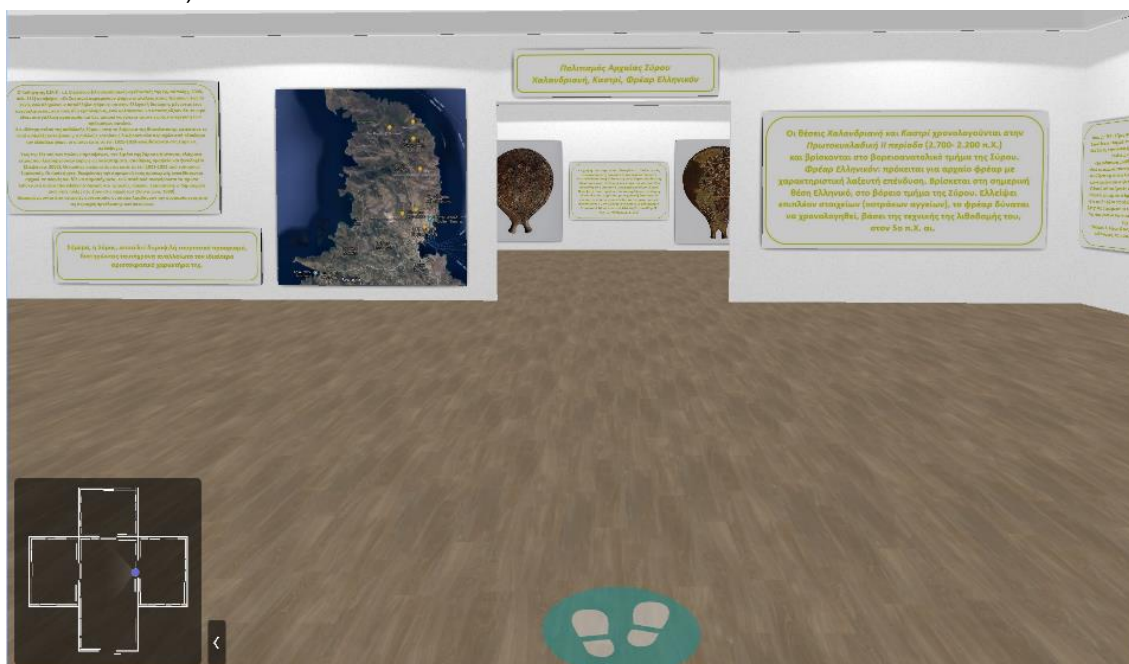
Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

κουπιά, αλλά όχι ιστία. Και οι δύο θέσεις χρονολογούνται στην Πρωτοκυκλαδική ΙΙ περίοδο (2.700- 2.200 π.Χ.).¹⁵⁴

Εικόνα 36: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Αρχαίας Σύρου»: διακρίνονται τα εικονικά εκθέματα από το τη Χαλανδριανή (φωτογραφίες τηγανόσχημων σκευών) στο κέντρο.

¹⁵⁴ Μαρθάρη, <http://www.apanomeria.org/o-archaiologikos-choros-tis-chalandrian/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

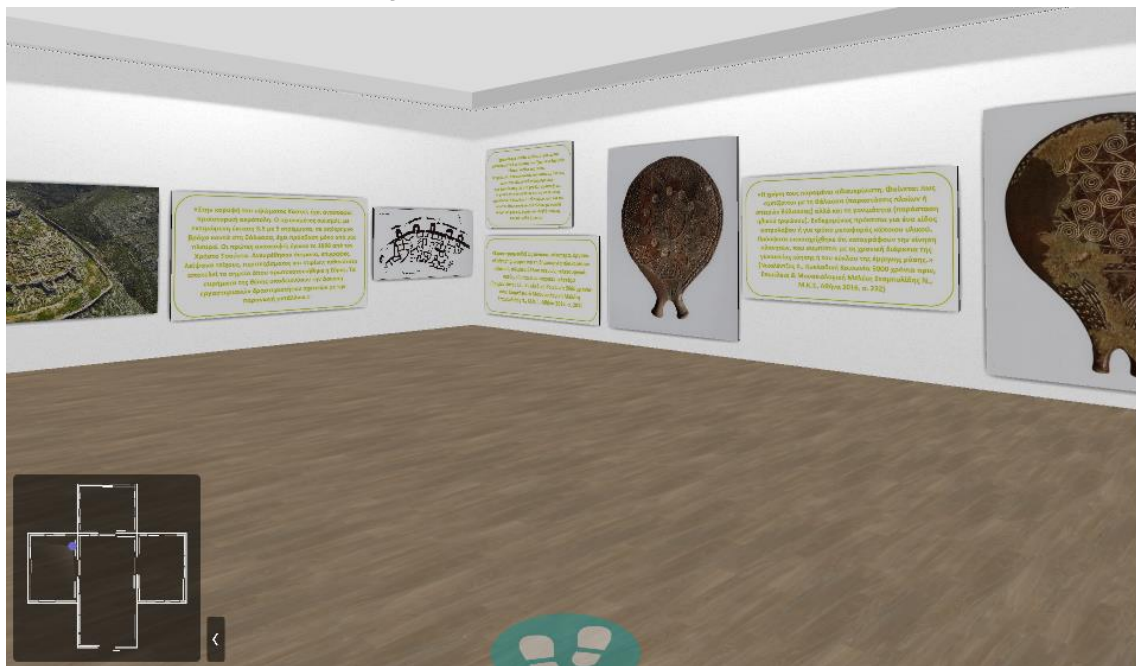
Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 37: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Αρχαίας Σύρου»: διακρίνονται τα εικονικά εκθέματα από το Καστρί (αρχιτεκτονική κάτοψη αρχαίας ακρόπολης-οικισμού) αριστερά και τη Χαλανδριανή (φωτογραφία τηγανόσχημου σκεύους) στο κέντρο.

Εικόνα 38: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Αρχαίας Σύρου»: διακρίνονται πινακίδες κειμένων, καθώς και τα εικονικά εκθέματα από το Καστρί (αεροφωτογραφία αρχαίας ακρόπολης-οικισμού και αντίστοιχη αρχιτεκτονική κάτοψη) αριστερά και τη Χαλανδριανή (φωτογραφίες τηγανόσχημων σκευών) δεξιά.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εισερχόμενοι λοιπόν από την πύλη εισόδου, ακριβώς αριστερά μας, συναντούμε πινακίδα με πληροφοριακό κείμενο σχετικά με τα τηγανόσχημα σκεύη:

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ-ΚΕΙΜΕΝΟ:

«Το νεκροταφείο της Χαλανδριανής, το πιο εκτεταμένο Πρωτοκυκλαδικής II περιόδου, απλώνεται σε ολόκληρο το οροπέδιο των Χαλάνδρων και περιλαμβάνει 600 τάφους, οι περισσότεροι εκ των οποίων της προγενέστερης Πρωτοκυκλαδικής υποπεριόδου και ορισμένοι μόνο σύγχρονοι με τον οικισμό του Καστριού. Στην περιοχή υπάρχει και δεύτερος προϊστορικός οικισμός, ο οικισμός της Χαλανδριανής, που απλώνεται γύρω από το ναΐσκο της Παναγίας της Χαλανδριανής και εντοπίστηκε ήδη από τον προηγούμενο αιώνα αλλά δεν έχει ερευνηθεί συστηματικά. Έχει δε υποτεθεί ότι οι τάφοι της προγενέστερης Πρωτοκυκλαδικής περιόδου ανήκουν στον οικισμό της Χαλανδριανής, ο οποίος θα εκατοικείτο ήδη από την περίοδο αυτή.»

(Μαρθάρη Μαρίζα, Επίτιμη Έφορος Εφορείας Αρχαιοτήτων Κυκλάδων, <http://www.apanomeria.org/o-archaiologikos-choros-tis-chalandrian/>)

Εικόνα 39: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Αρχαίας Σύρου»: διακρίνονται πινακίδες κειμένων, συγκεκριμένα, αμέσως μετά την είσοδο, το προαναφερθέν κείμενο της εικονικής πινακίδας, καθώς και τα εικονικά εκθέματα από το Καστρί (αεροφωτογραφία αρχαίας ακρόπολης-οικισμού και αντίστοιχη αρχιτεκτονική κάτοψη) στο κέντρο και τη Χαλανδριανή (φωτογραφία τηγανόσχημου σκεύους) δεξιά.

Ακολουθεί αεροφωτογραφία της αρχαίας ακρόπολης στη θέση Καστρί και, λίγο πιο πέρα, αρχιτεκτονική κάτοψη του ίδου αρχαιολογικού χώρου:

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

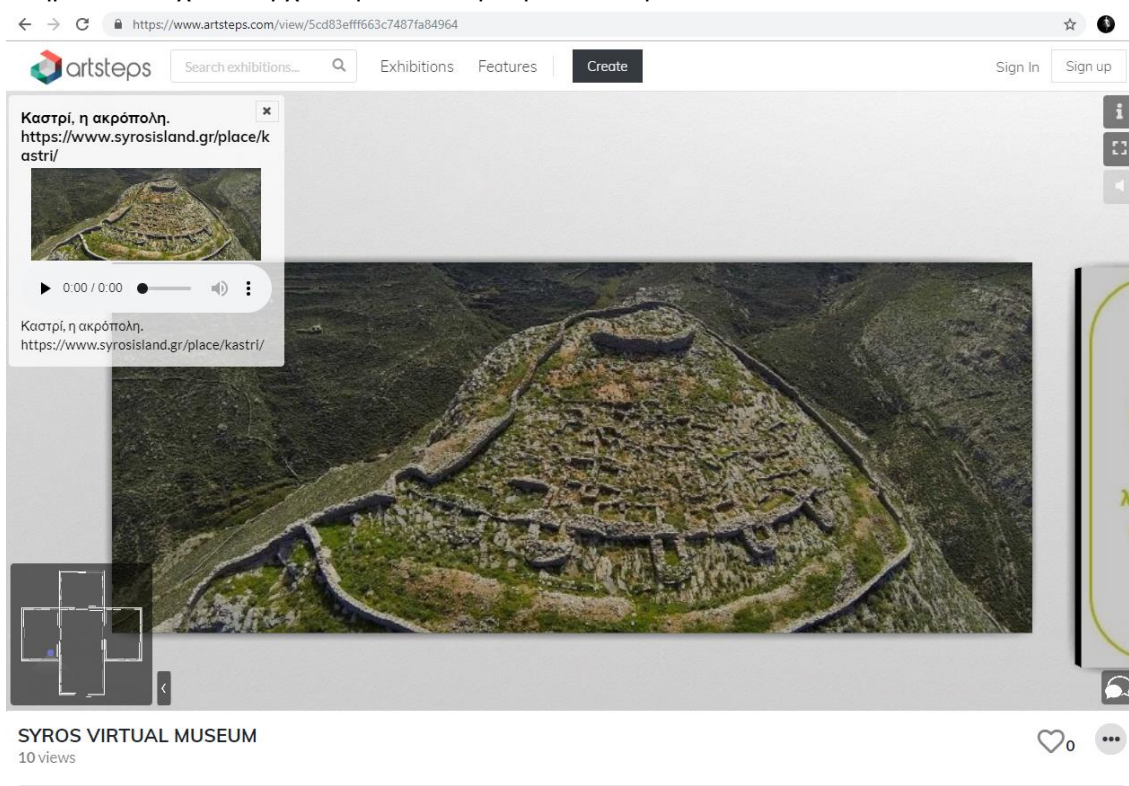
Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 40: Καστρί, η ακρόπολη. <https://www.syrosisland.gr/place/kastr/>

Η ανωτέρω εικόνα έχει συνδεθεί με ηχητικό αρχείο ήχων αέρα και θάλασσας, προκειμένου να εμπλουτισθεί η ψηφιακή εμπειρία με την απόδοση και της βιωματικής διάστασης και να ικανοποιηθεί η αίσθηση της ακοής βελτιώνοντας έτσι την πληρότητα της εικονικής πραγματικότητας. Έχοντας ενεργοποιήσει κανείς το ηχητικό αρχείο, απλώς κλικάροντας στην εικόνα και πατώντας το εικονίδιο του «play», μπορεί να κινηθεί ελεύθερα εντός του εικονικού χώρου, ακούγοντάς το, χωρίς να επηρεαστεί η ροή του ήχου. Ο ήχος θα σταματήσει όταν ολοκληρωθεί το σχετικό αρχείο, ή εάν κλικάρουμε σε άλλη εικόνα.

Εικόνα 41: Αεροφωτογραφία αρχαιολογικού χώρου στο Καστρί: κλικάροντας κανείς στην εικόνα και πατώντας το εικονίδιο του «play», μπορεί να κινηθεί ελεύθερα εντός του εικονικού χώρου, ακούγοντας το εδώ συνδεδεμένο ηχητικό αρχείο, χωρίς να επηρεαστεί η ροή του ήχου. Ο ήχος θα σταματήσει όταν ολοκληρωθεί το σχετικό αρχείο, ή εάν κλικάρουμε σε άλλη εικόνα.

Σχετικό πληροφοριακό κείμενο έχει αναρτηθεί μεταξύ των δύο εικόνων, το εξής:

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

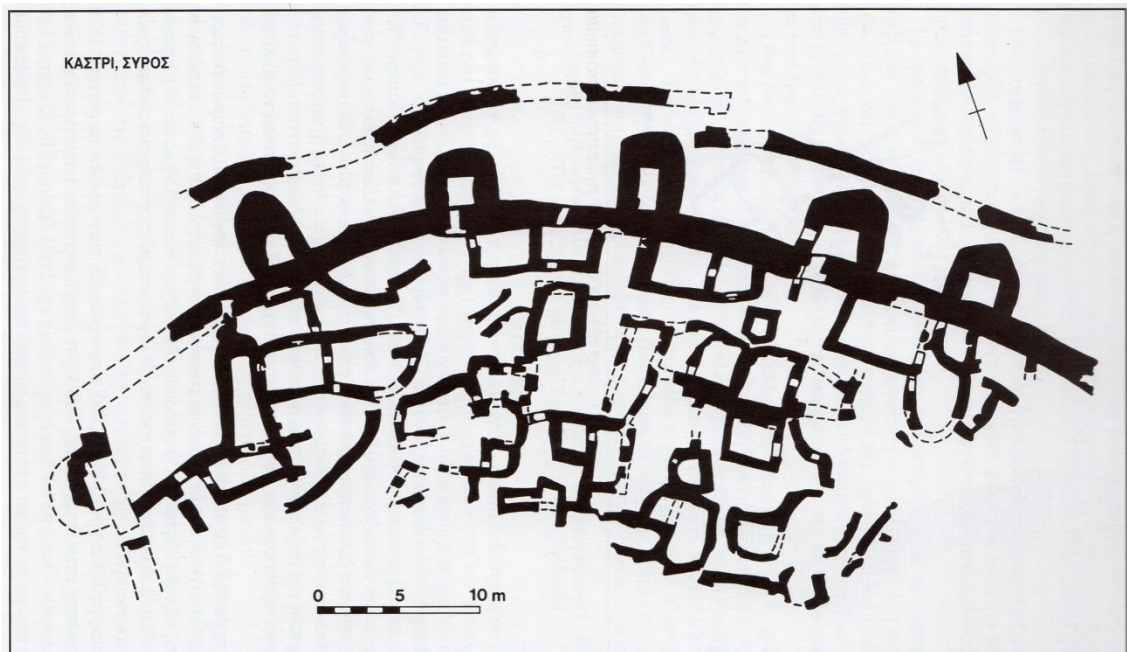
Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ-ΚΕΙΜΕΝΟ:

«Στην κορυφή του υψώματος Καστρί, έχει ανασκαφεί προϊστορική ακρόπολη. Ο οχυρωμένος οικισμός, με εκτιμώμενη έκταση 3,5 με 5 στρέμματα, σε απόκρημνο βράχο κοντά στη θάλασσα, έχει πρόσβαση μόνο από μία πλευρά. Οι πρώτες ανασκαφές έγιναν το 1898 από τον Χρήστο Τσουντα. Ανευρέθησαν όστρακα, επιγραφές, λείψανα τείχους, περιτειχίσματος και κτιρίων: πιθανότατα αποτελεί το σημείο όπου πρωτοκατοικήθηκε η Σύρος. Τα ευρήματα της θέσης υποδεικνύουν την άσκηση εργαστηριακών δραστηριοτήτων σχετικών με την παραγωγή μετάλλων.»

Το ανωτέρω κείμενο προέρχεται από την ίδια βιβλιογραφική πηγή με το αμέσως προηγούμενο (Μαρθάρη Μαρίζα, Επίτιμη Έφορος Εφορείας Αρχαιοτήτων Κυκλάδων, <http://www.apanomeria.org/o-archaiologikos-choros-tis-chalandrian/>), ωστόσο, στην εικονική πινακίδα διατηρήθηκαν μόνο τα εισαγωγικά χωρίς να επαναλαμβάνεται η ίδια πηγή, για λόγους οπτικής λιτότητας.

Ακολουθεί η αρχιτεκτονική κάτοψη του εν λόγω χώρου:

Εικόνα 42: Καστρί, κάτοψη της ακρόπολης. Bossert 1967, σ. 56, στο Barber R.L.N., «Οι Κυκλάδες στην Εποχή του Χαλκού», Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα 1994.

Συνεχίζοντας την περιήγηση, βρίσκουμε τα εικονικά εκθέματα δύο τηγανόσχημων σκευών και το σχετικό πληροφοριακό κείμενο, το οποίο έχει επιμερισθεί σε μικρότερες πινακίδες, για λόγους καλύτερης αισθητικής. Συγκεκριμένα πρόκειται για το εξής πληροφοριακό κείμενο:

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ-ΚΕΙΜΕΝΟ:

Τηγανόσχημα αγγεία: πρόκειται για τα πιο χαρακτηριστικά ευρήματα των Πρωτοκυκλαδικών τάφων, κυρίως της Σύρου. Σε ορισμένα, απεικονίζονται παραστάσεις πλοίων, που είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσες, αποδεικνύοντας τόσο τη μεγάλη ανάπτυξη και σημασία της ναυσιπλοΐας στη συγκεκριμένη περίοδο του Κυκλαδικού Πολιτισμού, όσο και τον τύπο του Πρωτοκυκλαδικού πλοίου με υψηλή πλώρη και μερικές φορές και υψηλή πρύμνη, κουπιά, αλλά όχι ιστία.

«Έχουν ερμηνευθεί ως πινάκια, κάτοπτρα, όργανα πλοήγησης, μήτρες για τη δημιουργία πλακούντων αλατιού, πώματα άλλων σκευών, τελετουργικά σκεύη, τύμπανα σε νεκρικές τελετές.» (Λουρεντζάτου Ι.Γ., Κυκλαδική Κοινωνία 5000 χρόνια πριν, Επιμέλεια & Μουσειολογική Μελέτη Σταμπολίδης Ν., Μ.Κ.Τ., Αθήνα 2016, σ. 201)

«Η χρήση τους παραμένει αδιευκρίνιστη. Φαίνεται πως σχετίζονται με τη θάλασσα

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

(παραστάσεις πλοίων ή σπειρών θάλασσης) αλλά και τη γονιμότητα (πάρσταση ηβικού τριγώνου). Ενδεχομένως πρόκειται για ένα είδος αστρολάβου ή για τρόπο μεταφοράς κάποιου υλικού. Πρόσφατα υποστηρίχθηκε ότι καταγράφουν την κίνηση πλανητών, που συμπίπτει με τη χρονική διάρκεια της γυναικείας κύησης ή του κύκλου της έμμηνης ρύσης.»

(Νικολέντζος Κ., «Κυκλαδική Κοινωνία 5000 χρόνια πριν», Επιμέλεια & Μουσειολογική Μελέτη Σταμπολίδης Ν., Μ.Κ.Τ., Αθήνα 2016, σ. 232)

Εικόνα 43: Πήλινο τηγανόσχημο σκεύος με εγχάρακτη παράσταση πλοίου. Χαλανδριανή Σύρου. Πρωτοκυκλαδική ΙΙ περίοδος (περ. 2700 - 2300π.Χ.). Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αρ. Ευρ. Π5053, Χαλανδριανή Σύρου, Τάφος 289.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Πηλός, Διάμετρος: 18,3 εκ., Μήκος: 26,6 εκ.

Φωτογραφία: «Κυκλαδική Κοινωνία 5000 χρόνια πριν», Επιμέλεια & Μουσειολογική Μελέτη Σταμπολίδης Ν., Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης-ΥΠΠΟΑ., Αθήνα 2016, ISBN 978-618-5060-19-0, σ. 211

«Τηγανόσχημο σκεύος με διχαλωτή λαβή, πάνω από την οποία αποδίδεται εγχάρακτο ηβικό τρίγωνο, γονιμικό σύμβολο που τονίζει τη μαγικοθρησκευτική λειτουργία του σκεύους. Ένα δίκτυο έντυπων ομόκεντρων κύκλων αποδίδει την αφρισμένη θάλασσα, στην οποία πλέει ένα εγχάρακτο κωπήλατο πλοίο με υπερυψωμένη πλώρη, με έμβλημα τη φιγούρα ενός ψαριού και ένα θύσανο. Τα μακρόστενα, κωπήλατα άνευ σκαρμού, πλοία αποτελούν το μοναδικό μέσο ναυσιπλοΐας στο Αιγαίο κατά την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού. Το χαρακτηριστικό έμβλημα του ψαριού βρίσκεται μόνο σε τηγανόσχημα σκεύη από τη Χαλανδριανή, οδηγώντας στην υπόθεση ότι πρόκειται για δηλωτικό του συγκεκριμένου λιμένα. Τα τηγανόσχημα σκεύη ανευρίσκονται σε ταφικό και οικιστικό περιβάλλον στις Κυκλάδες, στην ηπειρωτική Ελλάδα και στην Κρήτη. Κατασκευάζονται από πηλό και, σπανιότερα, λίθο, ενώ δύο χάλκινα παρόμοια σκεύη από το Alaca Hoyuk θεωρείται ότι απηχούν κυκλαδικά πρότυπα. Έχουν ερμηνευθεί ως πιάτα, αστρολάβοι, τυποποιημένο μέτρο εμπορίας αλατιού ή υγροί καθρέπτες.» (Κωνσταντή Κ., «Κυκλαδική Κοινωνία 5000 χρόνια πριν», Επιμέλεια & Μουσειολογική Μελέτη Σταμπολίδης Ν., Μ.Κ.Τ., Αθήνα 2016, σ. 211)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 44: Πήλινο τηγανόσχημο σκεύος με εγχάρκτη διακόσμηση τριγώνων, ομόκεντρων κύκλων και αστέρι. Χαλανδριανή Σύρου. Πρωτοκυκλαδική II περίοδος (περ. 2700-2400/2300π.Χ.). Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αρ. Ευρ. Π4971, Χαλανδριανή Σύρου, Τάφος 172.

Πηλός, Διάμετρος: 20,4 εκ., Μήκος: 26,5 εκ.

Φωτογραφία: «Κυκλαδική Κοινωνία 5000 χρόνια πριν», Επιμέλεια & Μουσειολογική Μελέτη Σταμπολίδης Ν., Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης-ΥΠΠΟΑ., Αθήνα 2016, ISBN 978-618-5060-19-0, σ. 232

«Τηγανόσχημο αγγείο με διχαλωτή λαβή. Διακοσμείται με τρίγωνα πληρούμενα με ακανόνιστες στιγμές, ομόκεντρους κύκλους και στο κέντρο του, εγγεγραμμένο σε κύκλο, αστέρι. Πάνω από τη λαβή αποδίδεται εγχάρκτα το ηβικό τρίγωνο. Στις εγχαράξεις εντοπίζονται ίχνη λευκής βαφής.» (Νικολέντζος Κ., «Κυκλαδική Κοινωνία 5000 χρόνια πριν», Επιμέλεια & Μουσειολογική Μελέτη Σταμπολίδης Ν., Μ.Κ.Τ., Αθήνα 2016, σ. 232)

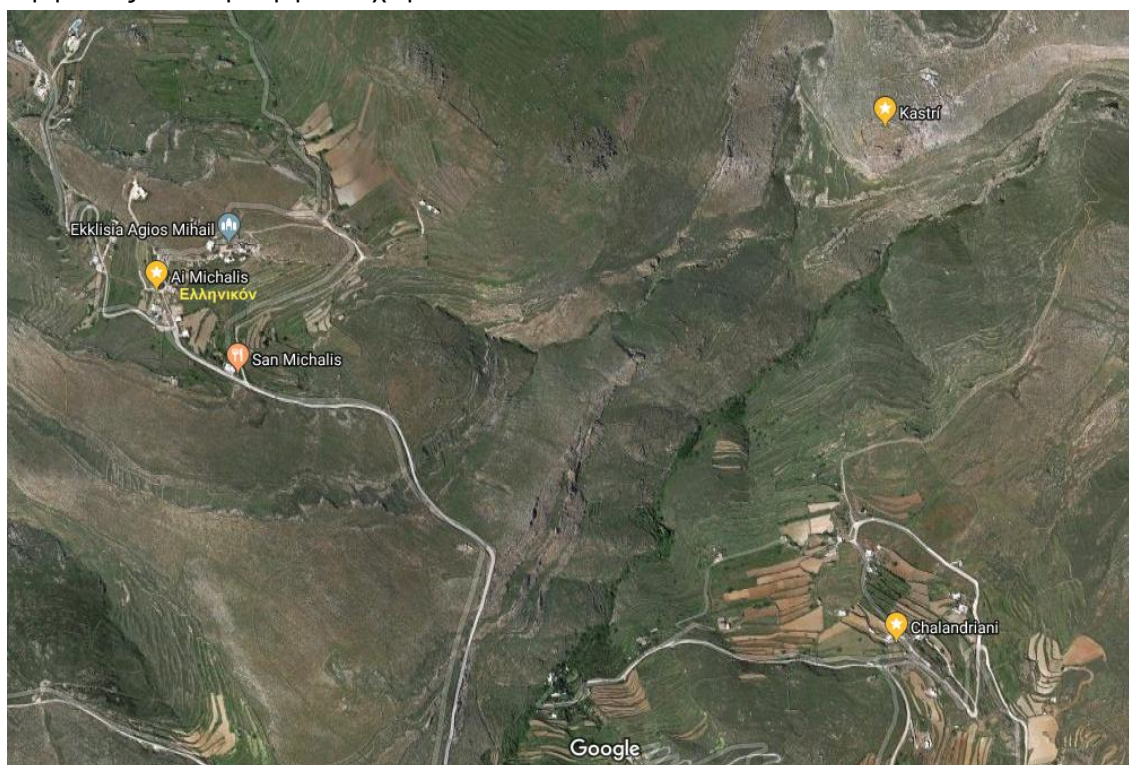
Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Στη συνέχεια, έχει αναρτηθεί εικόνα Google Maps που υποδεικνύει τις τρεις θέσεις ενδιαφέροντος του συγκεκριμένου χώρου:

Εικόνα 45: Δορυφορική εικόνα Google Maps, με ενδείξεις για τις θέσεις ενδιαφέροντος του Πολιτισμού της Αρχαίας Σύρου.

Περαιτέρω, και σχετικά με την ύπαρξη αρχαίου φρέατος στη θέση *Ελληνικό*: σύμφωνα με τον κ. Στεφάνου Ιωσήφ, Ομότιμο Καθηγητή Ε.Μ.Π., «Δίπλα στη Δήλο, δυτικά της, στο κέντρο των Κυκλάδων, η Σύρος που πήρε το όνομά της από τον ημίθεο Σύρο το γιό του ίδιου του Απόλλωνα και της Σινώπης, εγγονό του Δία και του Ασωπού και ανιψιό του Πέλαγου, περιβάλλεται κυκλικά και προστατεύεται γύρω-γύρω από τα άλλα Κυκλαδονήσια. Έτσι, μόνη αυτή, έχει το προνόμιο να μπορεί να βλέπει τον φωτεινό δίσκο του φωτοδότη Απόλλωνα να ανατέλλει από το Ιερό νησί, να γεννιέται, να ξεπροβάλλει και να εμφανίζεται μέσα από τα σπλάχνα της ξαπλωμένης στο νησάκι της Δήλου Λητούς. Αφού λοιπόν ο ήλιος, ο Θεός του φωτός του λόγου και της μουσικής αρμονίας γεννιέται -και αυτό υπήρξε αναμφισβήτητο για όλους - στη Δήλο, είναι φυσικό να χαρίζει την πρώτη ακτίνα του σ' όποιον ανακαλύψει πως ένα τέτοιο προνόμιο, μόνο τούτος ο σεμνός βράχος κατέχει. Και πως από το βράχο της Σύρου δυναμωμένες πλέον, όλες οι ακτίνες σαν μια φλογερή δέσμη, πάνω από το ύψος των βουνών της θα διαχυθούν στον κόσμο. Αυτές οι πρώτες ασχημάτιστες, σχεδόν ακόμα βρεφικές, άπειρες απολλώνιες εκφράσεις, επάνω στο χώρο της Σύρου θα δυναμώσουν, θα ενηλικιωθούν, θα γίνουν έμπειρες, πριν κατακλύσουν τον κόσμο.

Σε ποιον άλλο τόπο εκτός αυτόν που διαφεντεύει ο Σύρος, ο γιός του θα εμπιστευόταν ο Θεός Ήλιος, ένα τέτοιο ρόλο;

Το θέμα της ηλιοφάνειας και της σχέσης της Σύρου με τον Ήλιο, μπορεί να φαντάζει ποιητικό, μυθολογικό, ανήκον στη σφαίρα της αναλογικής σκέψης. Εν τούτοις πρόσφατες έρευνες Αμερικανικού Πανεπιστημίου, απέδειξαν ότι οι ευνοϊκότερες συνθήκες ηλιοφάνειας στον πλανήτη, σε συνδυασμό με την καθαρότητα της ατμόσφαιρας κ.λ.π., εντοπίζονται στην περιοχή Δήλου-Σύρου.»¹⁵⁵

¹⁵⁵ Στεφάνου, 2014, σ. 31-33

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 46: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Αρχαίας Σύρου»: διακρίνονται τα εικονικά εκθέματα από το *Φρέαρ Ελληνικόν* (σηματική απόδοση και τομή) στο κέντρο, πλαισιωνόμενα αριστερά από τα εικονικά εκθέματα της Χαλανδριανής (φωτογραφίες τηγανόσχημων αγγείων) και δεξιά από την πρόσκληση για την έκθεση στο Αρχαιολογικό Μουσείο Σύρου.

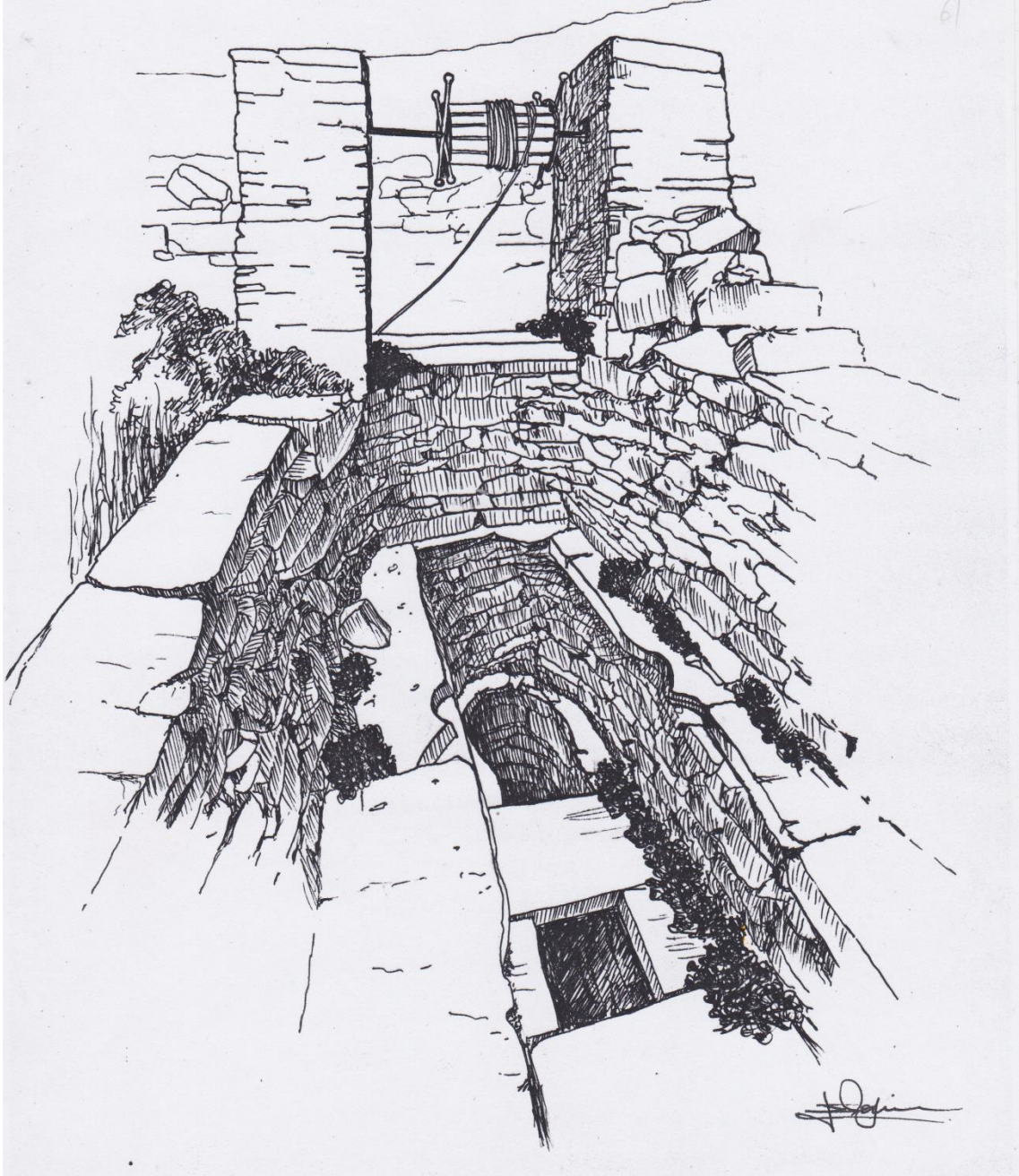
Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα ανωτέρω, γίνεται σαφής και αιτιολογείται η ύπαρξη του εντοπισθέντος αρχαίου φρέατος στη σημερινή θέση *Ελληνικό*, στο βόρειο τμήμα του νησιού. Με αυτό λοιπόν το σκεπτικό, έχουν αναρτηθεί δύο οπτικές αποδόσεις του *Φρέατος του Ελληνικού*, οι εξής:

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

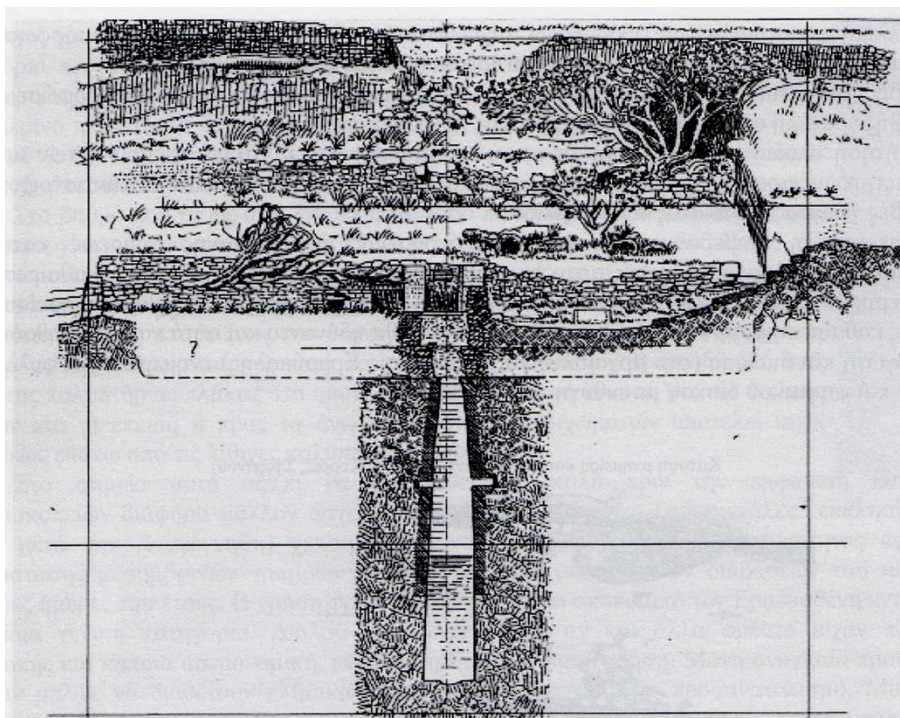

Εικόνα 47: Φρέαρ Ελληνικόν, σχεδιαστική απόδοση της σημερινής κατάστασης. Στεφάνου Ι., «Το Φρέαρ Ελληνικόν», Περιοδικό Βιώσιμη Ανάπτυξη, Πολιτισμός, Παραδόσεις, Τεύχος 1, 2013, ISSN 2241-4002, σ. 136, www.sdct-journal.com.

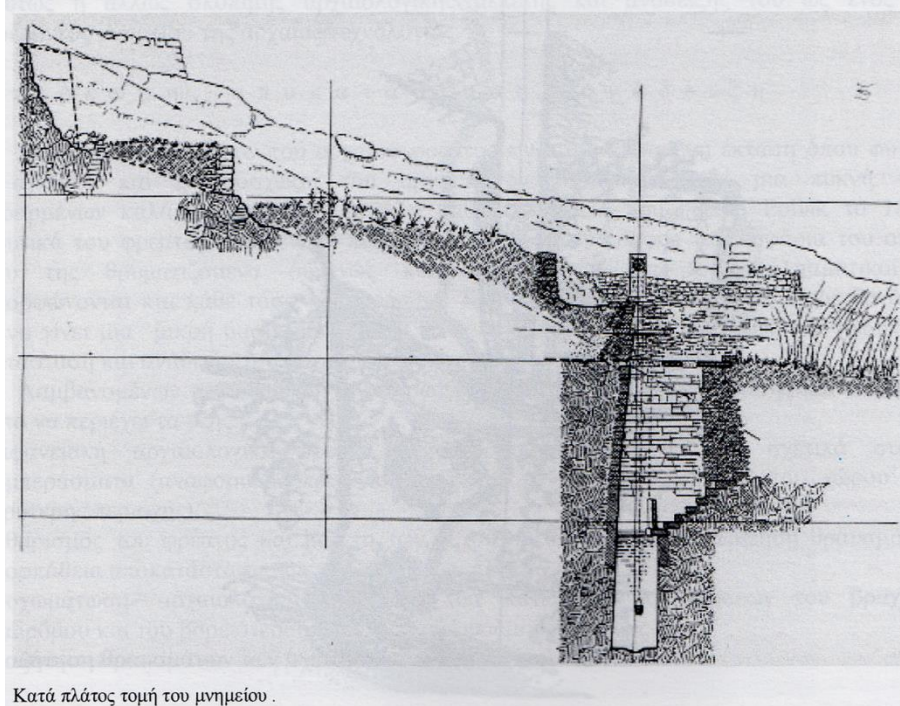
Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Κατά μήκος τομή του μνημείου και του διαδρόμου προσπέλασης.

Κατά πλάτος τομή του μνημείου.

Εικόνα 48: Φρέαρ Ελληνικόν, τομή. Στεφάνου Ι., «Το Φρέαρ Ελληνικόν», Περιοδικό Βιώσιμη Ανάπτυξη, Πολιτισμός, Παραδόσεις, Τεύχος 1, 2013, ISSN 2241-4002, σ. 152, www.sdct-journal.com.

Από την ανηρτημένη πινακίδα, παραπλεύρως, λαμβάνουμε την ακόλουθη πληροφορία¹⁵⁶:

¹⁵⁶ Στεφάνου, 2013, σ. 135-157

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ-ΚΕΙΜΕΝΟ:

«Στο βόρειο τμήμα της Σύρου, στο χωριό Σαν Μιχάλης, βρίσκεται αρχαίο πηγάδι το οποίο φέρει το όνομα Ελληνικό, όπως ακριβώς ονομάζεται η τοποθεσία στην οποία εντοπίστηκε. Ίσως να πρόκειται για το περίφημο Ηλιοτρόπιο του Φερεκύδη, ο οποίος υπήρξε δάσκαλος του Πυθαγόρα, ενώ σε αναφορές αρχαίων συγγραφέων εμφανίζεται ως ένας από τους επτά σοφούς της αρχαιότητας, των οποίων υπήρξε σύγχρονος. Επιπλέον, στην ανατολική πλευρά της Σύρου βρίσκονται δύο σπήλαια τα οποία φέρουν το όνομα του Φερεκύδη και θεωρούνται κατοικίες του, στις θέσεις Αμυδαλό και Αληθινή αντίστοιχα, ενώ προνομιακή είναι η θέση της Σύρου ως προς τη Δήλο, αφού μόνο από εδώ μπορεί κανείς δει τον ήλιο να ανατέλλει από το νησί του Απόλλωνα κατά τις δύο ισημερίες, να παρακολουθήσει δηλαδή τη γέννηση του θεού Ήλιου κατά την πρώτη ημέρα της άνοιξης, όταν αυτός ξεπροβάλλει από τον ιερό βράχο του Κύνθου. Αυτό ακριβώς το γεγονός δικαιολογούσε το ενδιαφέρον των αρχαίων κατοίκων της Σύρου για αστρονομικές παρατηρήσεις, αλλά και το ρόλο του Φερεκύδη, ο οποίος από αυτό το νησί και με το Έργο του Πεντέμυχος οδήγησε στη μετάβαση της ελληνικής σκέψης από την αναλογική στη λογική σκέψη, από τη στηριζόμενη στο μύθο και την αναλογία, στη βασισμένη πλέον στη διά του επιστητού απόδειξη, δηλαδή την επιστημονική σκέψη.

Το Φρέαρ Ελληνικόν είναι ένα αρχαίο φρέαρ με χαρακτηριστική λαξευτή επένδυση. Αποτελείται από από ένα κυκλικό φρέαρ βάθους 9μ. με λίθινη επένδυση και έναν επίσης λιθεπένδυτο, επί το πλείστον, σκεπαστό διάδρομο, με κανονικές λίθινες βαθμίδες κατερχόμενες προς το φρέαρ από τα βόρεια. Τα τοιχώματα φρέατος και διαδρόμου συγκλίνουν προς τα άνω, κατά τον χαρακτηριστικό για υπόγεια έργα τρόπο, ώστε να εξασφαλίζεται μεγαλύτερη αντοχή έναντι υπερκείμενων φορτίων. Το στοιχείο αυτό αποτελεί ισχυρότατη ένδειξη ότι επάνω από τη λίθινη κάλυψη φρέατος και διαδρόμου, υπήρχε επίχωση. Το πλάτος του φρέατος στο μέσον του βάθους του είναι περίπου 1,17μ., στο άνω πέρασ του σχεδόν το μισό, ομοίως ο διάδρομος, με μέγιστο ύψος περίπου 5μ., έχει στο κάτω μέρος πλάτος περίπου 80εκ., στο άνω μέρος πολύ μικρότερο, ελαττωμένο ακόμη περισσότερο λόγω μηχανικών παραμορφώσεων. Βορειότερα και πλησιέστερα προς την επιφάνεια, ο διάδρομος συνεχίζεται ως δρόμος πλάτους 2,30μ., λαξευμένος στο βράχο. Ο δρόμος αυτός, αν και καλύπτεται από παχύτατη πρόσχωση, παρακολουθείται έως αποστάσεως 27 σχεδόν μ. προς βορράν του φρέατος, μετά όμως συγχέεται με το πέριξ διαβρωμένο ή προσχωμένο φυσικό έδαφος.

Ελλείπει επιπλέον στοιχείων (οστράκων αγγείων), το φρέαρ δύναται να χρονολογηθεί, βάσει της τεχνικής της λιθοδομής του, στον 5ο π.Χ. αι.

Βάσει των ορατών τμημάτων του διαδρόμου και του βραχότμητου δρόμου, διαπιστώνεται ότι τα δύο αυτά μείζονα στοιχεία είναι ακριβώς ευθυγραμμισμένα κατά τον αστρονομικό μεσημβρινό του τόπου.

Η κατεύθυνση του διαδρόμου προς βορράν, δικαιολογήσιμη πιθανώς και μόνον από το γεγονός ότι προς τα εκεί κλίνει το έδαφος της περιοχής, είναι κατάλληλη αφ' ενός για τον μέσω του Πολικού αστέρος ορισμό μιας επί των βαθμίδων γραμμής κατά τον μεσημβρινό του τόπου, αφ' ετέρου για τον επ' αυτής ορισμό των τροπών του ηλίου μέσω ακτίνος φωτός χάριν της οποίας θα ήταν αναγκαία μια μικρή εγκοπή στη νότια άκρη της καλύπτουσας το φρέαρ πλάκας.

Τα προαναφερθέντα συγκλίνουν στην υπόθεση ότι πρόκειται ίσως για αστρονομικό όργανο, το οποίο θα χρησίμευε για αστρονομικές παρατηρήσεις και μετρήσεις. Είναι δε πιθανόν, ο ίδιος ο Φερεκύδης να σχεδίασε και να υλοποίησε την κατασκευή του και να το χρησιμοποίησε στη συνέχεια, ή να το υλοποίησε κάποιος μεταγενέστερος μαθητής του ή οπαδός της σχολής του. Η χρήση, επίσης, φρεάτων για παρόμοιο σκοπό από τον Ερατοσθένη εντάσσεται στην ίδια γενική κατηγορία.»

(Στεφάνου Ι., «Το Φρέαρ Ελληνικόν», Περιοδικό Βιώσιμη Ανάπτυξη, Πολιτισμός, Παραδόσεις, Τεύχος 1, 2013, ISSN 2241-4002, σ. 135-157, www.sdct-journal.com.)

Το σχετικό πληροφοριακό κείμενο, έχει επιμερισθεί σε μικρότερες πινακίδες, για λόγους καλύτερης αισθητικής.

Η περιήγηση στη συγκεκριμένη εικονική αίθουσα ολοκληρώνεται με την ανάρτηση πρόσκλησης για συγκεκριμένη εκδήλωση του Αρχαιολογικού Μουσείου Σύρου, την ακόλουθη:

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

Ο Διευθυντής και το προσωπικό της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κυκλάδων σας προσκαλούν

στο Αρχαιολογικό Μουσείο Σύρου, την Τετάρτη 25 Μαΐου 2016, ώρα 13.00, στα εγκαίνια της δράσης «Το Αρχαιολογικό Έκθεμα του Μήνα»

με τίτλο
ΕΝΑΣ ΠΛΟΥΣΙΟΣ ΤΑΦΟΣ ΤΗΣ ΧΑΛΑΝΔΡΙΑΝΗΣ

Το εύρημα θα παρουσιάσει η Επίτιμη Έφορος Αρχαιοτήτων Δρ Μαρίζα Μαρθάρη

* Τηγανόσχημο σκεύος

Εικόνα 49: Πρόσκληση Αρχαιολογικού Μουσείου Σύρου.

Η εδώ ευρισκόμενη εικονική παρουσία της συγκεκριμένης πρόσκλησης, λειτουργεί ως το συνδετικό στοιχείο του **άυλου** (εικονικό μουσείο) με το **υλικό** (μη εικονικό μουσείο), και αποτελεί ερέθισμα προς τον εικονικό επισκέπτη να μεταβεί στο μη εικονικό μουσείο, στη συγκεκριμένη περίπτωση το Αρχαιολογικό Μουσείο Σύρου, ώστε να αποκτήσει και την εμπειρία του φυσικού χώρου, γεγονός το οποίο, δυνάμει, θα αποτελέσει το μοχλό που θα κινητοποιήσει τη διαδικασία προσέγγισης της κοινωνίας προς το πολιτισμικό απόθεμα.

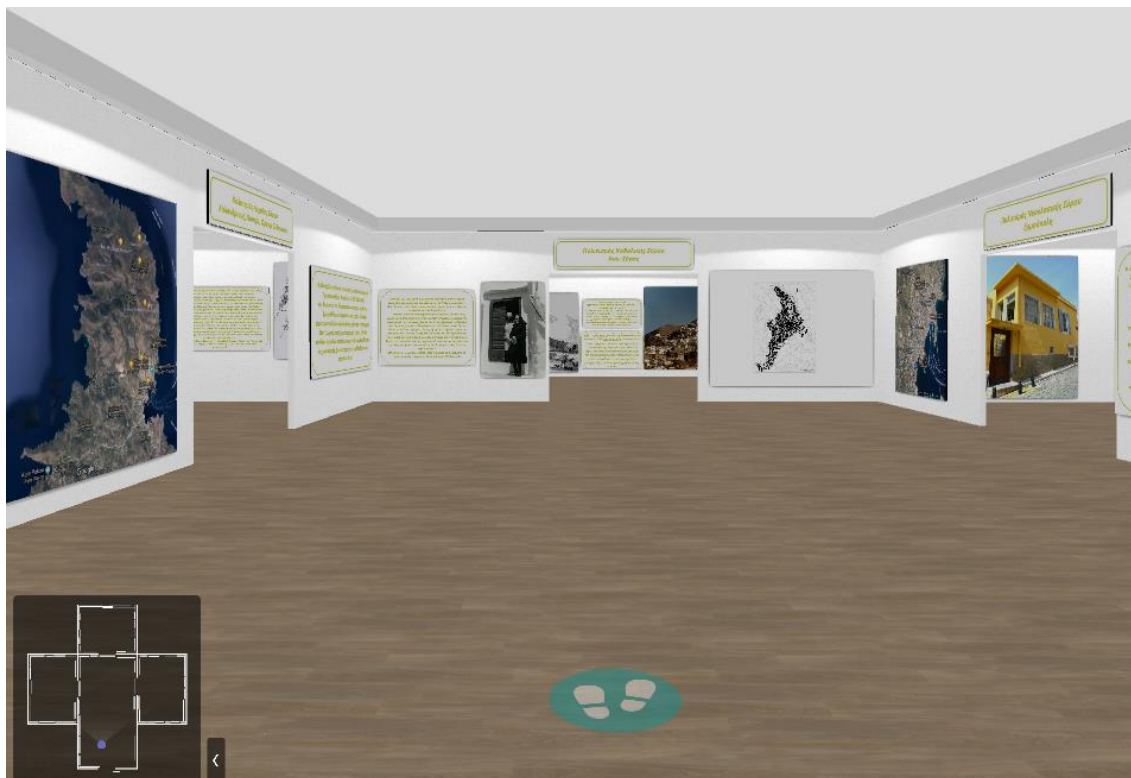
Όπως ήδη προαναφέρθηκε, η εικονική εμπειρία στον συγκεκριμένο χώρο ολοκληρώνεται με ηχητικό αρχείο που αποδίδει ήχο αέρα και θάλασσας, προκειμένου να ενισχυθεί η αίσθηση της εικονικής εύρεσης του επισκέπτη στην ύπαιθρο ενός νησιού.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

7.4.4 Πολιτισμός Καθολικής Σύρου: *Άνω Σύρος*

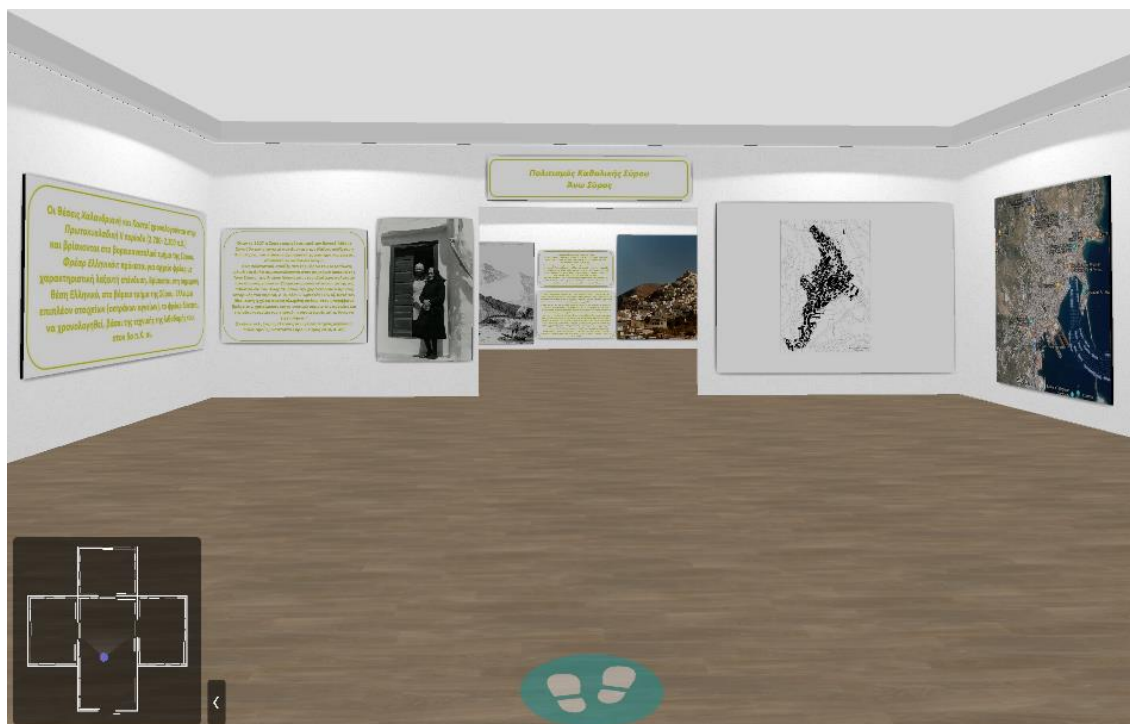

Εικόνα 50: Από τον κεντρικό χώρο του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*, συγκεκριμένα εισερχόμενοι από την κεντρική είσοδο του εικονικού μουσείου, κοιτώντας την είσοδο προς την αίθουσα του «Πολιτισμού Καθολικής Σύρου». Αριστερά διακρίνεται η είσοδος του «Πολιτισμού Αρχαίας Σύρου» και δεξιά η είσοδος του «Πολιτισμού Νεοκλασικής Σύρου».

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 51: Από τον κεντρικό χώρο του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*, κοιτώντας την είσοδο προς την αίθουσα του «Πολιτισμού Καθολικής Σύρου». Κοντινότερο στιγμιότυπο.

«Τα πολιτιστικά αποθέματα της Σύρου του Μεσαίωνα, υλικά και άυλα συμπυκνώνονται στον σημερινό οικισμό της Άνω Σύρου, της Απάνω χώρας και στον ιδιαίτερο πολιτισμό που δημιούργησαν οι Φραγκοσυριανοί κάτοικοι αυτής της *Κιβωτού επί του Αραράτ*, όπως την χαρακτήρισε ο πρώτος ιστορικός του νησιού, ο Τιμολέων Αμπελάς (1874). Κατά τον ίδιο, αυτή η χώρα σκαρφαλωμένη επάνω στον υπερήφανο βράχο της, χρησίμευσε ως το ενωτικό σημείο της αρχαίας και της νέας ιστορίας του νησιού, η οποία χωρίς αυτή, ίσως να είχε σβήσει.

Εκτός από τα *εικαστικά* [αρχιτεκτονικά] στοιχεία, το χαρακτήρα και την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της Χώρας τον διαπλάθουν και οι μυρωδιές, τα αρώματα, οι αφές και οι ματιέρες και ένα σωρό άλλα στοιχεία που αφορούν τις υπόλοιπες, εκτός από αυτές της όρασης, προσφερόμενες εντυπώσεις.»¹⁵⁷

«Η καθολική Εκκλησία προσπαθούσε να διατηρήσει το κύρος της ενισχύοντας τόσο τις υποδομές της όσο και τις δραστηριότητες. Η προαναφερθείσα θρησκευτική δομή δεν είναι καθόλου άμοιρη του ξεχωριστού αρχιτεκτονικού χαρακτήρα αλλά και της γενικότερης φυσιογνωμίας του οικισμού της Άνω Σύρου.»¹⁵⁸

Η ανηρτημένη πινακίδα εντός του συγκεκριμένου χώρου, αμέσως δεξιά της εισόδου στη συγκεκριμένη αίθουσα, με σαφήνεια και εν συντομία περιγράφει τον χαρακτήρα της Άνω Σύρου:

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ-ΚΕΙΜΕΝΟ:

«Η ιδιαίτερη κοινωνικο-θρησκευτική δομή της Άνω Σύρου, την οδήγησε σε μια συσπείρωση *intra-muros*, σε μια όσο το δυνατόν μεγαλύτερη «απόσταση» από τα συμβαίνοντα στο λιμάνι, σε μια όσο το δυνατόν μεγαλύτερη προσπάθεια διατήρησης του κοινωνικο-θρησκευτικού χαρακτήρα και της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας της. Παράλληλα με τη δημιουργία της νεοκλασικής Ερμούπολης κτίζονται ή επεκτείνονται ναοί όπως ο μητροπολιτικός ναός του Αγίου Γεωργίου ο οποίος ξανακτίστηκε μεγαλύτερος (1832) ή ο ναός της Παναγίας της Αγγελοχαιρέτισσης της μονής των Ιησουϊτών, που επεκτάθηκε και απέκτησε την εξαιρετη μαρμάρινη όψη (1829) ή ο νέος ναός του Αγίου Σεβαστιανού (1829). Ταυτόχρονα, δημιουργήθηκαν πολλές νέες

¹⁵⁷ Στεφάνου, 2014, σ. 46, 50-52, 58, 60-62

¹⁵⁸ Στεφάνου, 2016, σ. 10

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

θηρσκευτικές αδελφότητες, ώστε να καλύπτονται όλες οι ηλικίες.

Κύρια στοιχεία του χαρακτήρα της Απάνω Χώρας μπορούν να θεωρηθούν τα στενά δαιδαλώδη σοκάκια με τα αμέτρητα σκαλιά, τα ασπρισμένα με άσπρο, ώχρα ή λουλάκι, σπιτάκια της, οι ιδιόμορφες κομμένες στα δύο πόρτες της, οι μικρές αυλές που ενώνονται με το δρόμο, χωρίς καμία περίφραξη, τα ξύλινα μπαλκονάκια, οι διακοσμητικές φαλτσογωνιές στους τοίχους για το εύκολο πέρασμα των φορτωμένων ζώων, οι λουλακίες φάσες στην επίστεψη για το ομαλότερο πέρασμα του άσπρου στο μπλε του ουρανού, τα πέτρινα γείσα που προστατεύουν τις πόρτες ή τα παράθυρα, οι χειροποίητες καμινάδες, τα σαρδελωτά επιχρίσματα. Εκτός απ' αυτά τα «εικαστικά» στοιχεία, το χαρακτήρα και την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της Χώρας τον διαπλάθουν και οι μυρωδιές, τα αρώματα, οι αφές και οι ματιέρες και ένα σωρό άλλα στοιχεία που αφορούν τις υπόλοιπες, εκτός από αυτές της όρασης, προσφερόμενες εντυπώσεις.

Ο βαρύς υπερμεγέθης όγκος των μοναστηριακών και εκκλησιαστικών χώρων μιλάει εύγλωττα για το θεοκρατικό σύστημα που επικρατεί στη μικρή αυτή κοινωνία, ενώ ο πολεοδομικός και αρχιτεκτονικός χώρος εδώ εμφανίζει υποδειγματικά τις ιδιομορφίες και τις αρετές της μικρής κοινωνίας που τον δημιούργησε. Ο οικισμός, από τα καλύτερα δείγματα μεσαιωνικών πόλεων, που τα ίδια τα σπίτια δημιουργούσαν τα τείχη του, σώζεται αρκετά καλά μέχρι σήμερα.

Το έμπυχο υλικό με τις δικές του χαρακτηριστικές συνήθειες, ήθη, έθιμα, δοξασίες, με την δική του ζωή και δράση, με την δική του ιστορική συνέχεια, είναι αυτό που εξασφαλίζει την ζωή και την αλήθεια των κελυφών των κτιρίων της Άνω Σύρου. Χωρίς αυτή την ζωή και την αλήθεια, όσο όμορφα και συντηρημένα και αν εμφανίζονται τα σπίτια, δεν θα αποτελούν παρά απλή σκηνογραφία για μια πράξη της οποίας το περιεχόμενο είναι υπό αμφισβήτηση.»

(Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 46, 50-52, 58, 60-62)

Το σχετικό πληροφοριακό κείμενο, έχει επιμερισθεί σε μικρότερες πινακίδες, για λόγους καλύτερης αισθητικής.

Εικόνα 52: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Καθολικής Σύρου»: διακρίνεται η ανάρτηση του προαναφερθέντος πληροφοριακού κειμένου.

Με βάση τα προαναφερθέντα, επελέγησαν προς παρουσίαση στην εικονική αίθουσα της *Καθολικής Σύρου* ο Ιερός Καθεδρικός Ναός του Αγίου Γεωργίου, ο πέμπτος κατά σειρά που έχει κτιστεί στη θέση αυτή και είναι αφιερωμένος, όπως και οι προηγούμενοι, στον προστάτη

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

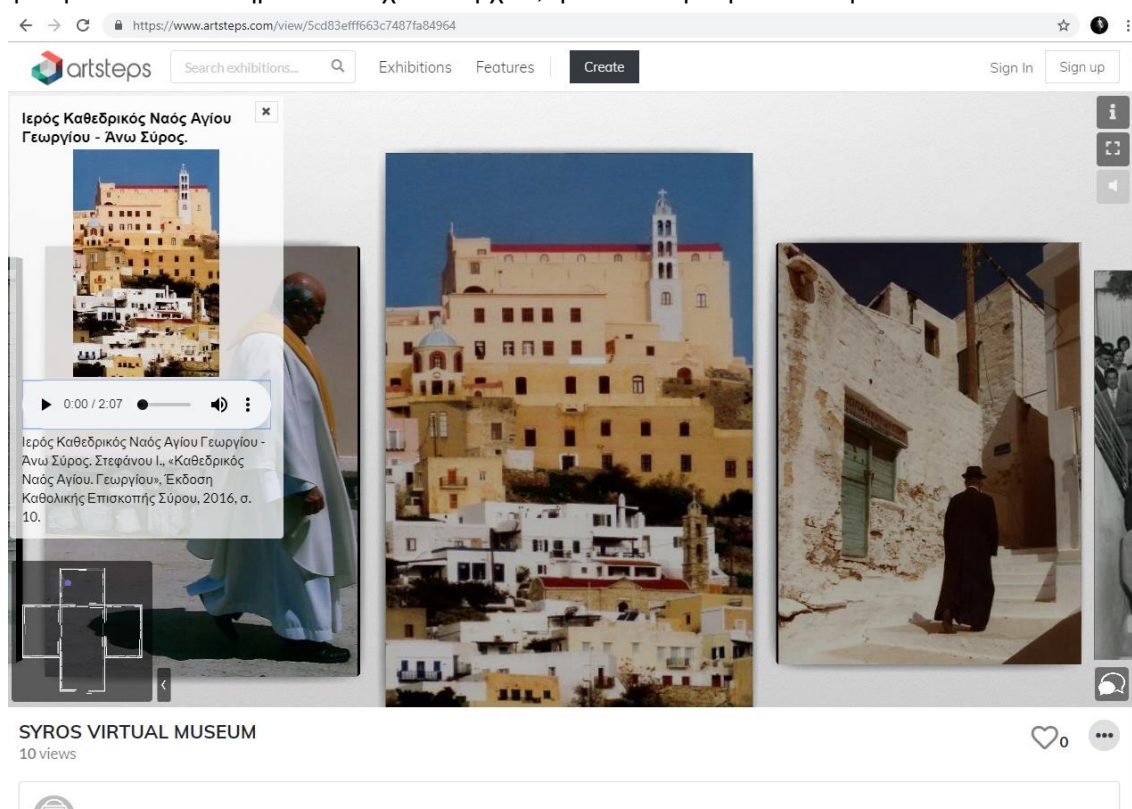
Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

του τόπου Άγιο Γεώργιο¹⁵⁹, ζωγραφική απόδοση της μεγάλης κρήνης στην Άνω Σύρο, από τον E. Ray κατά το έτος 1843¹⁶⁰ και φωτογραφίες από την καθημερινή ζωή στην Άνω Σύρο, κοσμική και θρησκευτική.¹⁶¹ Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η φωτογραφία που αποδίδει τα «ακουμπιστράκια», τα βαθουλώματα που δημιουργήθηκαν στα σημεία όπου, επί αιώνες, ακουμπούσαν τις βαριές στάμνες, επιστρέφοντας οι γυναίκες από την πηγή της χώρας, όπου είχαν πάει για να τις γεμίσουν με νερό.¹⁶²

Η εικόνα του Ιερού Καθεδρικού Ναού του Αγίου Γεωργίου επελέγη να συνδυαστεί με ηχητικό αρχείο ήχων καμπάνας, δεδομένου ότι ο συγκεκριμένος Ναός δεσπόζει στην Άνω Σύρο, ευρισκόμενος στην κορυφή του λόφου του οικισμού, αποκτώντας έτσι τη συμβολική διάσταση της δεσπόζουσας θέσης του θρησκευτικού στοιχείου στη ζωή των Ανωσυριανών.

Με αυτόν τον τρόπο, εμπλουτίζεται η ψηφιακή εμπειρία, μέσω της απόδοσης και της βιωματικής διάστασης και ικανοποιείται η αίσθηση της ακοής βελτιώνοντας έτσι την πληρότητα της εικονικής πραγματικότητας. Έχοντας ενεργοποιήσει κανείς το ηχητικό αρχείο, απλώς κλικάροντας στην εικόνα και πατώντας το εικονίδιο του «play», μπορεί να κινηθεί ελεύθερα εντός του εικονικού χώρου, ακούγοντάς το, χωρίς να επηρεαστεί η ροή του ήχου. Ο ήχος θα σταματήσει όταν ολοκληρωθεί το σχετικό αρχείο, ή εάν κλικάρουμε σε άλλη εικόνα.

Εικόνα 53: Εικόνα Ιερού Καθεδρικού Ναού Αγίου Γεωργίου: κλικάροντας κανείς στην εικόνα και πατώντας το εικονίδιο του «play», μπορεί να κινηθεί ελεύθερα εντός του εικονικού χώρου, ακούγοντας το εδώ συνδεδεμένο ηχητικό αρχείο, χωρίς να επηρεαστεί η ροή του ήχου. Ο ήχος θα σταματήσει όταν ολοκληρωθεί το σχετικό αρχείο, ή εάν κλικάρουμε σε άλλη εικόνα.

¹⁵⁹ Στεφάνου, 2016, σ. 11

¹⁶⁰ Στεφάνου, 2014, σ. 90

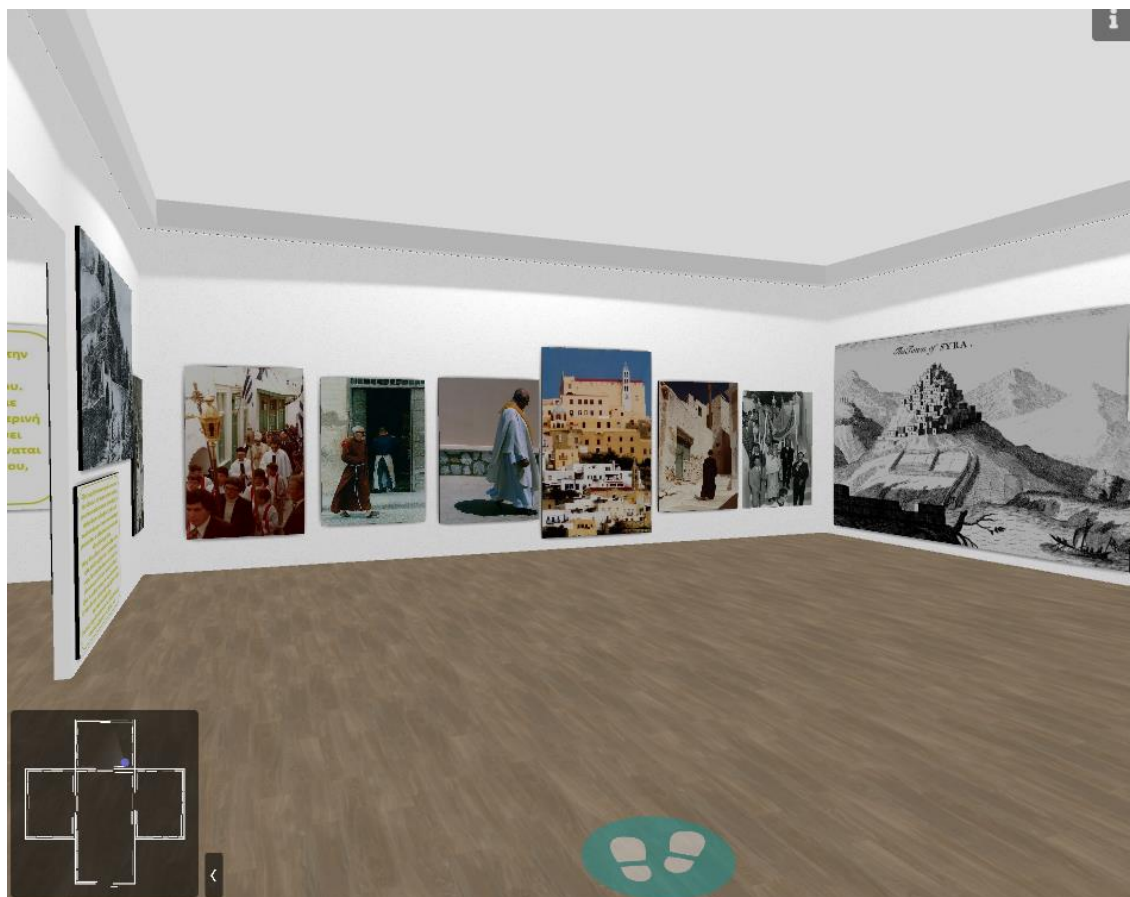
¹⁶¹ Στεφάνου, 2014, σ. 56, 59, 60, 62-64, 76, 90

¹⁶² Στεφάνου, 2014, σ. 90

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 54: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Καθολικής Σύρου»: διακρίνονται τα εικονικά εκθέματα της Μεγάλης Κρήνης αριστερά, τα *ακουμπιστράκια*, τρεις εικόνες Ιερέων του Καθολικού Χριστιανικού Δόγματος, ο Ιερός Καθεδρικός Ναός του Αγίου Γεωργίου και εικόνες από θησκευτικές λιτανείες στο κέντρο. Δεξιά, πινακίδα κειμένου και η απόδοση της Σύρου κατά το έτος 1700 από τον Tournefort.

Επιπροσθέτως, ενδιαφέρουσα θεωρήθηκε η παράθεση δύο διαφορετικών οπτικών αποδόσεων του οικισμού της Άνω Σύρου: κατά το έτος 1700 από τον Tournefort¹⁶³ και κατά τη σύγχρονη προς εμάς εποχή.¹⁶⁴

¹⁶³ Στεφάνου, 2003, σ. 111

¹⁶⁴ Στεφάνου, 2014, σ. 51

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

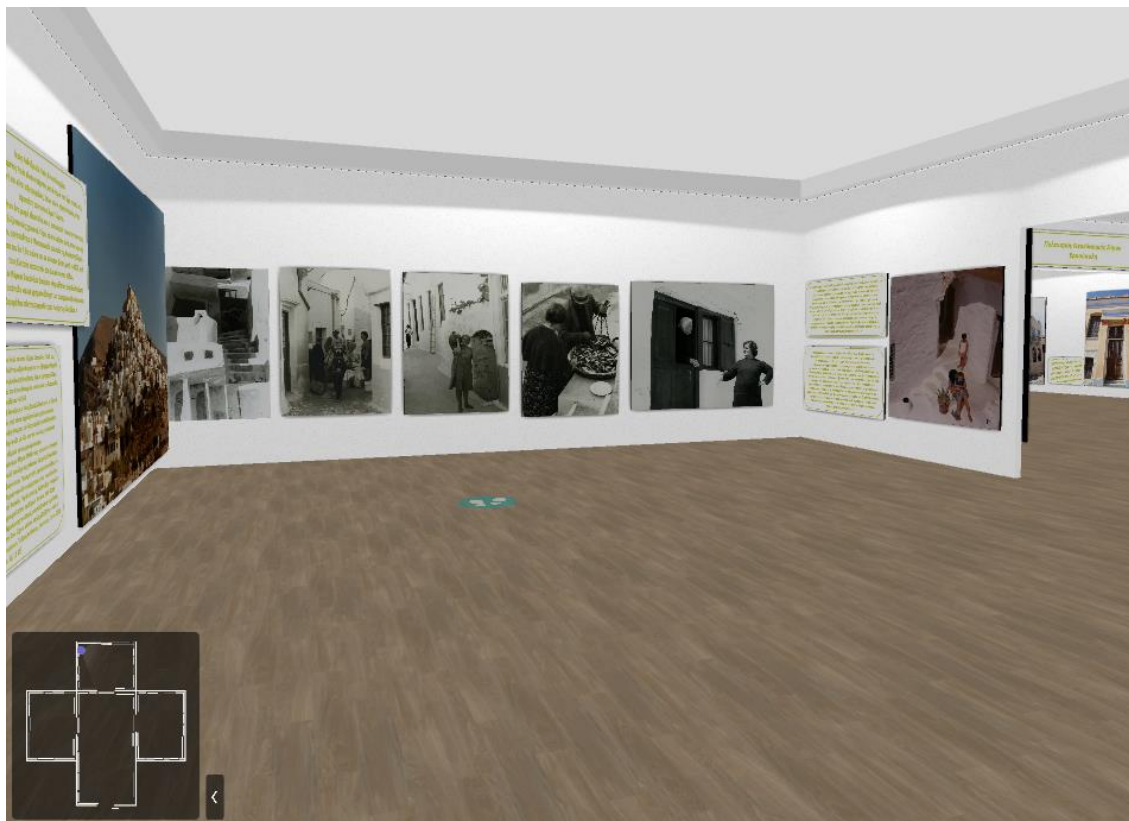
Εικόνα 55: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Καθολικής Σύρου»: διακρίνονται τα εικονικά εκθέματα της Σύρου κατά το έτος 1700 και κατά τη σημερινή εποχή αριστερά και δεξιά εικόνες από την καθημερινή ζωή της Άνω Σύρου.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 56: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Καθολικής Σύρου»: διακρίνονται στο κέντρο εικόνες από την καθημερινή ζωή της Άνω Σύρου, πινακίδα κειμένου και μερική άποψη του κεντρικού χώρου δεξιά.

Δεύτερη πινακίδα στον ίδιο χώρο παρέχει σύντομη πληροφορία για τον Ιερό Καθεδρικό Ναό του Αγίου Γεωργίου:

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ-ΚΕΙΜΕΝΟ:

Ιερός Καθεδρικός Ναός Αγίου Γεωργίου

«Ο υφιστάμενος Ναός είναι ο πέμπτος κατά σειρά που έχει κτιστεί στη θέση αυτή και είναι αφιερωμένος, όπως και οι προηγούμενοι, στον προστάτη του τόπου Άγιο Γεώργιο.

Ο πρώτος ήταν ένα μικρό εξωκκλήσι και η κατασκευή του ανάγεται στους πρώιμους Βυζαντινούς χρόνους. Γύρω από το ναΐσκο αυτό, στην κορυφή του λόφου, οργανώθηκε ο Μεσαιωνικός οικισμός της Χώρας της Σύρας, μάλλον από τον 8ο ή 9ο αιώνα και σε επόμενη φάση, μετά το 1207, από τους Ενετούς κατακτητές του Δουκάτου της Νάξου.

Το 1958, ο Μάρκος Βακόνδιος Βασάλος κληροδότησε στην Εκκλησία το διπλανό οικόπεδο και με χρηματοδότηση των οικογενειών Βασάλου και Δαμιράλια κτίστηκε μεγαλύτερος Ναός στην ίδια θέση.

Μετά την πυρπόληση του οικισμού και του Ναού από τον Τούρκο Καπουδάν Πασά Αλή Τσελεπή, ο οποίος απαγχόνισε τον Επίσκοπο Ιωάννη Ανδρέα Κάργα και τον Εφημέριο Μιχαήλ Γουτζίνο στις 17 Οκτωβρίου 1617, ο Επίσκοπος Δομίνικος Μαρέγκος, άρχισε την προσπάθεια ανακατασκευής και επέκτασης του Ιερού Ναού του Αγίου Γεωργίου, του οποίου τα θυρανοίξια πραγματοποιήθηκαν το 1652.

Μεταξύ 1655 και 1661, επί Επισκόπου Ιωσήφ Γκουάρκη, ο Ναός διευρύνθηκε προς τα δυτικά, υψώθηκε το μεσαίο κλίτος σε δύο σειρές από πέντε αρχαίες κολώνες με μαρμάρια κιονόκρανα και καλύφθηκε με θολωτή οροφή όπως και τα δύο χαμηλότερα πλαϊνά κλίτη. Επίσης, τότε ο ναός απέκτησε μνημειώδη είσοδο με δύο κτιστές κολώνες, μαρμάρινο υπέρθυρο και μία μικρή κλίμακα από αρχαία μάρμαρα.

Το διάστημα 1832-1834, επί Επισκόπου Αλούσιου-Μαρία Μπλάντσης, κατασκευάστηκε εκ

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

θεμελίων ο σημερινός ναός, από τον Τηνιακό ναοδόμο-αρχιτέκτονα Χατζησίμο Νικολάου.

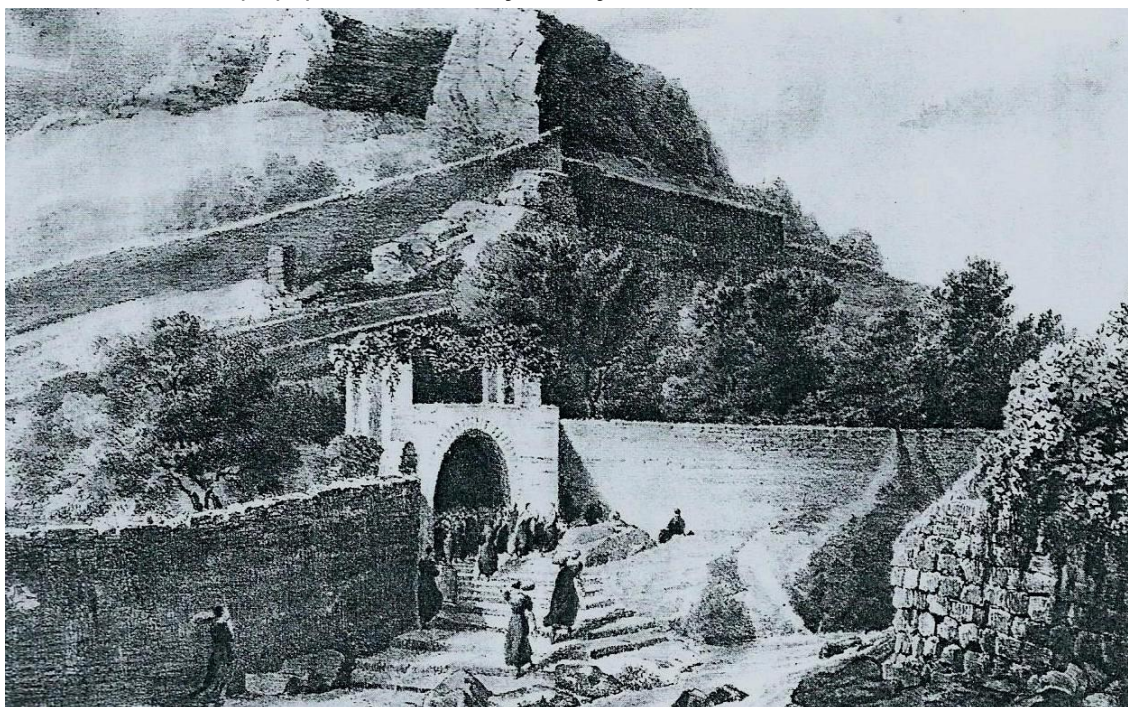
Το διάστημα 2012-2015, επί Επισκόπου Φραγκίσκου Παπαμανώλη, πραγματοποιήθηκε το έργο Συντήρηση και Αποκατάσταση Εκκλησιαστικού Συγκροτήματος Αγίου Γεωργίου Άνω Σύρου, με χρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, ενταγμένο στο ΕΣΠΑ και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007-2013.

Με την ευκαιρία της διερεύνησης της θεμελίωσης του Ναού, εντοπίστηκε το σημείο της πυραμιδοειδούς κορυφής του λόφου της Άνω Σύρου, επί της οποίας εδράζεται ο ναός.»

(Στεφάνου Ι., «Καθεδρικός Ναός Αγίου Γεωργίου», Έκδοση Καθολικής Επισκοπής Σύρου, 2016, σ. 11, 12, 15)

Το σχετικό πληροφοριακό κείμενο, έχει επιμερισθεί σε μικρότερες πινακίδες, για λόγους καλύτερης αισθητικής.

Στο ίδιο πλαίσιο αναρτήθηκαν οι ακόλουθες εικόνες:¹⁶⁵

Εικόνα 57: Άνω Σύρος, Μεγάλη Κρήνη. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 90.

¹⁶⁵ Η παράθεση των εικόνων στο παρόν διατηρεί την παράθεση των εικόνων αυτών εντός της συγκεκριμένης αίθουσας του εικονικού μουσείου, εάν κινηθούμε εκεί δεξιόστροφα.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 58: Ακουμπιστράκια - Άνω Σύρος. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 90.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 59: Ιερέας του Καθολικού Χριστιανικού Δόγματος - Άνω Σύρος: συνύπαρξη διαφορετικών δογμάτων της χριστιανικής θρησκείας. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 56.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

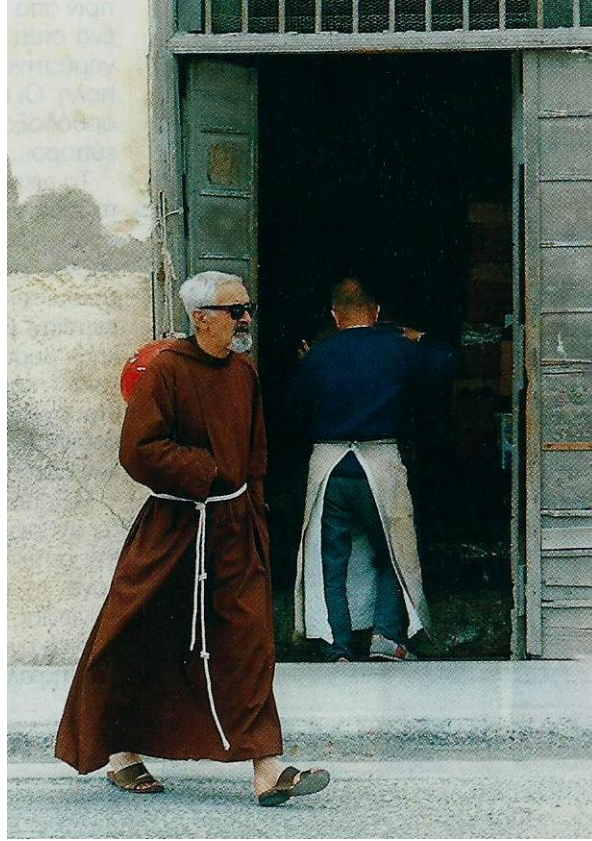

Εικόνα 60: Ιερέας του Καθολικού Χριστιανικού Δόγματος - Άνω Σύρος: συνύπαρξη διαφορετικών δογμάτων της χριστιανικής θρησκείας. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 56.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 61: Μοναχός του Καθολικού Χριστιανικού Δόγματος - Άνω Σύρος: συνύπαρξη διαφορετικών δογμάτων της χριστιανικής θρησκείας. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 56.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 62: Ιερός Καθεδρικός Ναός Αγίου Γεωργίου - Άνω Σύρος. Στεφάνου Ι., «Καθεδρικός Ναός Αγίου. Γεωργίου», Έκδοση Καθολικής Επισκοπής Σύρου, 2016, σ. 10.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 63: Λιτανείες - Άνω Σύρος. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 59.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

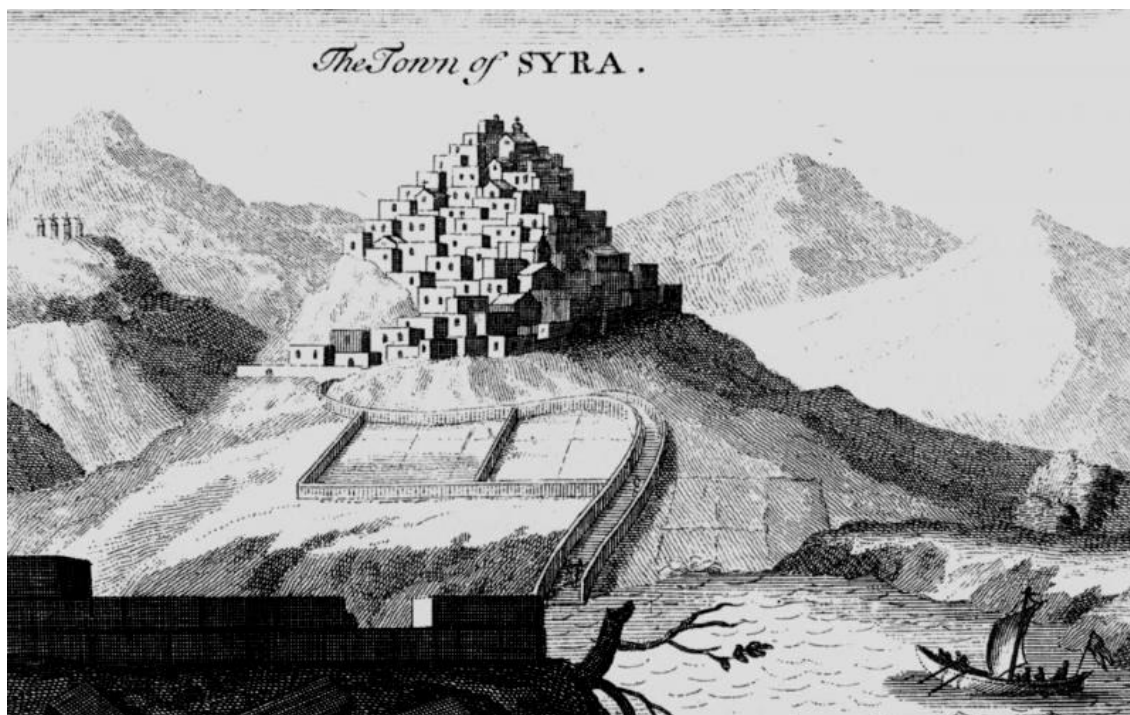

Εικόνα 64: Λιτανείες - Άνω Σύρος. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 59.

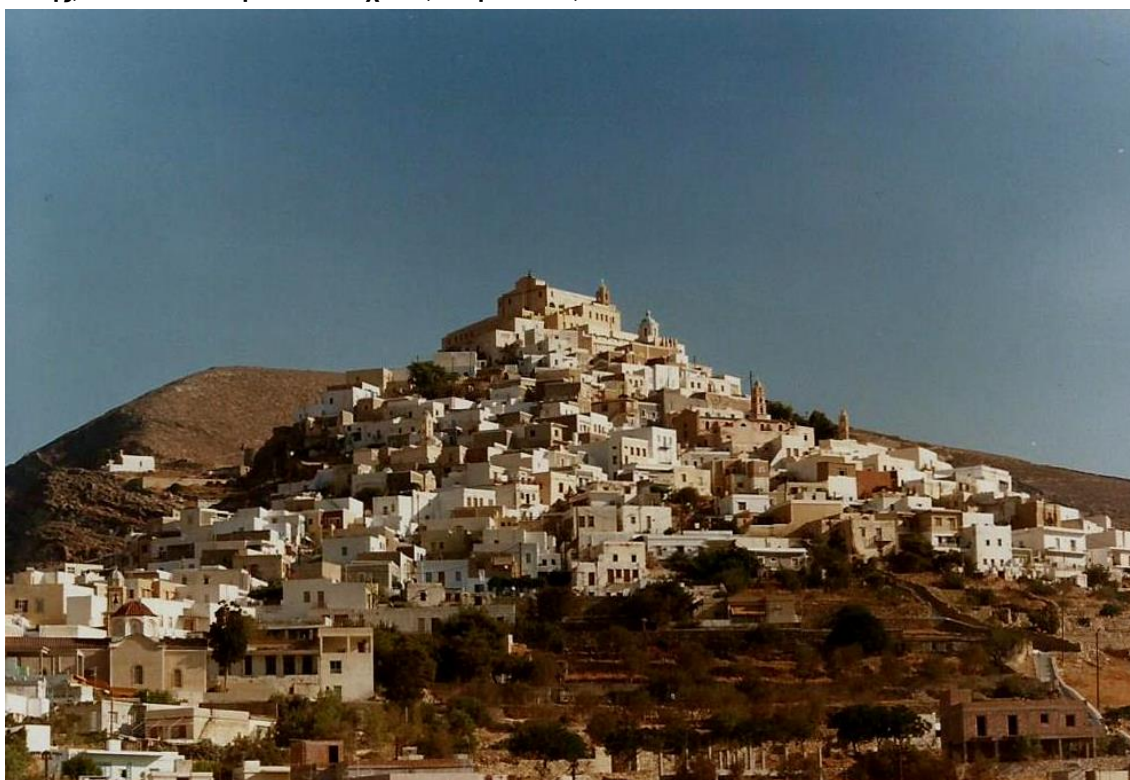
Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 65: Η Άνω Σύρος το 1700 κατά τον Tournefort. Joseph Pitton De Tournefort, «Relation d'un Voyage du Levant, fait par ordre du Roy. Contenant l'histoire ancienne & moderne de plusieurs Isles de l'Archipel, de Constantinople, des côtes de la Mer Noire, de l'Armenie, de la Georgie, des frontières de Perse & de l'Asie Mineure», Vol. I, Paris, Imprimerie Royale, M.DCCXVII [=1717], σ. 123 στο Στεφάνου Ι., «Ο Πολεοδομικός Σχεδιασμός της Ερμούπολης», Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνθεσης, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα 2003, σ. 111.

Εικόνα 66: Η Άνω Σύρος σήμερα. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 51.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 67: Σοκάκι με σκαλάκια - Άνω Σύρος. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 76.

Εικόνα 68: Κουβαλώντας νερό. Η καθημερινή ζωή στην Άνω Σύρο. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 60-63.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 69: Γαΐδουράκι. Η καθημερινή ζωή στην Άνω Σύρο. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 60-63.

Εικόνα 70: Αγοράζοντας ψάρια. Η καθημερινή ζωή στην Άνω Σύρο. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 60-63.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 71: Παραδοσιακή πόρτα. Η καθημερινή ζωή στην Άνω Σύρο. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 60-63.

Εικόνα 72: Αυλή σπιτιού. Η καθημερινή ζωή στην Άνω Σύρο. Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 64.

Η εικονική εμπειρία στον συγκεκριμένο χώρο ολοκληρώνεται με ηχητικό αρχείο που αποδίδει ήχο από καμπάνες και κόσμο, προκειμένου να τονισθεί η έντονη παρουσία του θρησκευτικού στοιχείου στην καθημερινή ζωή της Άνω Σύρου.

Ολόκληρος ο οικισμός της Άνω Σύρου έχει χαρακτηριστεί *παραδοσιακός και προστατευταίος*.¹⁶⁶

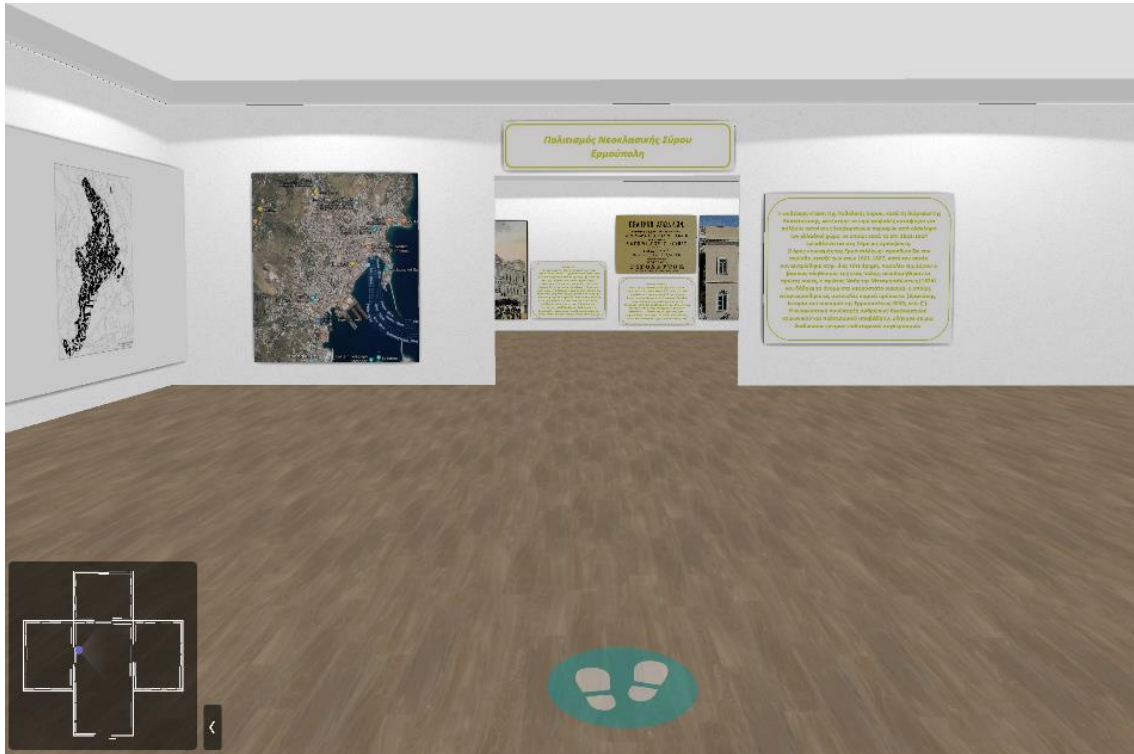
¹⁶⁶ Στεφάνου, 2014, σ. 96

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

7.4.5 Πολιτισμός Νεοκλασικής Σύρου: Ερμούπολη

Εικόνα 73: Από τον κεντρικό χώρο του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*, κοιτώντας την είσοδο προς την αίθουσα του «Πολιτισμού Νεοκλασικής Σύρου».

Εικόνα 74: Από τον κεντρικό χώρο του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*, κοιτώντας την είσοδο προς την αίθουσα του «Πολιτισμού Νεοκλασικής Σύρου» (πιο κοντινό στιγμιότυπο).

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

«Η Ερμούπολη, το πρώτο Εμπορικό, Ναυτιλιακό, Βιομηχανικό κέντρο της νεώτερης Ελλάδας, έχει όλα τα χαρακτηριστικά και τις ποιότητες ενός άστεως. Είναι το πρώτο αστικό κέντρο στη νέα ιστορία της χώρας και ως τέτοιο δημιούργησε πρότυπο της νέας αστικής έκφρασης.»¹⁶⁷

«Εκτός των λαμπρών μεγαλοαστικών πλούσιων κατοικιών, τα αρχιτεκτονήματα που χαρακτηρίζουν την πόλη, προσδίδοντάς της ευρωπαϊκό χαρακτήρα, είναι τα δημόσια κτίρια, έργα διάσημων Ελλήνων και ξένων αρχιτεκτόνων του νεοκλασικισμού, όπως το Δημαρχείο, το θέατρο, η λέσχη *Ελλάς* (σήμερα Πνευματικό Κέντρο του Δήμου), το Τελωνείο (το πρώτο δημόσιο κτίριο της ελεύθερης Ελλάδας), το Γηροκομείο, το Ορφανοτροφείο, το Λοιμοκαθατήριο, έργα των Τσίλερ, Σαμπό, Ερλάχερ, Μεταξά, Γεωργαντά, Βλυσίδα και άλλων αρχιτεκτόνων. Εξαιρετικό αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον παρουσιάζει όμως και το βιομηχανικό κτιριακό απόθεμα, καθώς και οι αντίστοιχες κατασκευές εμπορικών χρήσεων: το ιστορικό παντοπωλείο–η Αγορά, οι αποθήκες του Τελωνείου, οι αποθήκες του Δήμου, ενώ δεν θα πρέπει να παραλείψουμε τη θαυμάσια Ιερή αρχιτεκτονική της πόλης, όπως και το εξαιρετο νεκροταφείο της, πραγματική γλυπτοθήκη του 19ου αιώνα. Τέλος, άξια αναφοράς είναι η *πολεοδομική επίπτωση*, όπως η μαρμάρινη εξέδρα μουσικής στην πλατεία του Δημαρχείου, τα περίπτερα, τα μαρμάρινα πηγάδια στους δρόμους, οι χαρακτηριστικές ποικίλες επιστρώσεις των οδών (μάρμαρα, γρανιτόλιθοι, καλντερίμια, κεραμίδια, κ.α.), οι οποίες εντυπωσίασαν τόσο ξένο περιηγητή, ώστε να τα συγκρίνει με αυτά της Φλωρεντίας, της Βιέννης και των Παρισίων.»¹⁶⁸

Η αναπτυξιακή έκρηξη της Ερμούπολης σε όλα τα επίπεδα όπως επιγραμματικά αποδόθηκε ανωτέρω, οφείλεται στην αρχική, τολμηρή και ταυτόχρονα ευφυή, απόφαση των 4.000 κατοίκων της Σύρου, οι οποίοι έως τότε κατοικούσαν εντός του οικισμού της Άνω Σύρου, να τηρήσουν ουδέτερη στάση κατά τη στιγμή του ξεσπάσματος της Ελληνικής Επανάστασης του 1821: στηριζόμενοι λοιπόν στη Γαλλική προστασία της οποίας ήδη έχαιραν, πέτυχαν την επιθυμητή ουδετερότητα με την έναρξη πληρωμής και ενός φόρου προς τη νεοσύστατη Ελληνική Κυβέρνηση, πέραν του φόρου προς την Υψηλή Πύλη. Αυτή ακριβώς η ουδετερότητα απετέλεσε και τη βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη του πρώτου *αστικού κέντρου* στον Ελλαδικό χώρο και εν συνεχεία οικονομικού τροφοδότη του Αγώνα αλλά και του νεοσύστατου Ελληνικού Κράτους αργότερα. **Πρόκειται για την πρώτη εστία ευρωπαϊκού τρόπου ζωής στην οθωμανική ανατολική Μεσόγειο.**¹⁶⁹

Η ονομασία «Ερμούπολη», που αποκρυσταλλώνει τη φυσιογνωμία της νέας πόλης, αποφασίστηκε στις 24/06/1826 στη Γενική Συνέλευση των κατοίκων της νέας πόλης, κατόπιν προτάσεως του Χίου Προκρίτου Λουκά Ράλλη: η *πόλη του Ερμού*, πόλη προς τιμήν του κερδού αλλά και λόγιου θεού.¹⁷⁰

Ο παλαιότερος ιστορικός της Σύρου αναφέρει σχετικά με την Ερμούπολη: «Μετά του γεγονότος του 1821 συνδέεται αναποσπαστως η ιστορία της νέας πόλεως, ήτις επί της γυμνής παραλίας της Σύρου ενωρθώθη, ως φοίνιξ εν μέσω των φλογών του καταπληκτικού εκείνου αγώνος.

Εκεί ένθα προ του 1821 βρουσκεπής, έρημος παραλία έβλεπε σπανίως αλιείς τινας, ένθ' από των βρύων ανεπήδουν άφοβοι και ανύπιοτοι βάτραχοι, ανεπήδησε πόλις μεγάλη, πολυάνθρωπος, πολυθόρυβος, πλουσία και μέλλουσα να καταστήσει την Ελλάδα εμπορικής και εθνολογικώς γνωστήν και εις τα απώτατα της εμπορευομένης υψηλίου μέρη. Σπουδαιότατον ομολογουμένως γεγονός εν τη ιστορία της Ελλάδος, εν τη ιστορία πασών των αποικιών. Ουδέποτε συνοικίσθη πόλις εν τοσούτω βραχεί διαστήματι και εν τοσαύτη ζωή, εν τοσούτω πλούτω και πληθυσμώ.»¹⁷¹

¹⁶⁷ Στεφάνου, 2003, σ. 86

¹⁶⁸ Στεφάνου, 2014, σ. 99

¹⁶⁹ Στεφάνου, 2014, σ. 66-67

¹⁷⁰ Στεφάνου, 2014, σ. 67

¹⁷¹ Αμπελάς, 1874, σελ. 482 στο Στεφάνου, 2014, σ. 71

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εισερχόμενοι εντός της συγκεκριμένης εικονικής αίθουσας, ανητημένη αμέσως μόλις εισέλθουμε, επί του τοίχου αριστερά μας, βλέπουμε τη διαφημιστική αφίσα της Γαλλικής Ταχυδρομικής Εταιρείας *Φρανς Λάιν*.

Ακολουθεί πληροφοριακό κείμενο σχετικά με την οικιστική ανάπτυξη της Ερμούπολης, το οποίο με σαφήνεια και εν συντομία περιγράφει τον χαρακτήρα του νεοσύστατου οικισμού:

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ-ΚΕΙΜΕΝΟ:

«Δημόσια κτίρια, σχολεία, ορφανοτροφεία, γηροκομεία, νοσοκομεία, λέσχες. Θέατρο—όπερα, τελωνείο, δημοτικές αγορές, αποθήκες, ναοί και πλήθος αρχιτεκτονικών έργων, των σπουδαιότερων εκπροσώπων της νεοκλασικής αρχιτεκτονικής, Ελλήνων και Ευρωπαίων, Βαυαρών, Γερμανών, Ιταλών, Γάλλων, κάνουν την Ερμούπολη τόσο εντυπωσιακή, που φημισμένοι επισκέπτες της, όπως ο Theophile Gautier, ο Coupit Fesquiet, ο Verner Hervet, ο Christian Johan Andersen, ο Christian Luth, ο Paul Endel, ο Gustave de Shamps, ο Scott o' Connor, ο Alexandre Dumas υιός, έγραψαν, ενθουσιασμένοι, ιδιαίτερα επαινετικά σχόλια γι' αυτή την πόλη... Παράλληλα με την οικονομική άνθιση αναπτύσσεται ένας ευρωπαϊκός τύπος τρόπου ζωής στην νέα πόλη. Η Σύρος, ομφαλός της Ελλάδος, όπως την χαρακτήρισε ο μεγάλος Γάλλος συγγραφέας, Θεόφιλος Γκωτιέ ή η Ερμούπολη, το Λίβερπουλ της Ελλάδας, όπως την αποκάλεσε με θαυμασμό για την ισχυρή βιομηχανία της ο βασιλιάς Γεώργιος ο Α΄ όταν την επισκέφθηκε το 1864, όχι μόνο αναδείχθηκε σε πρώτη πόλη της χώρας, αλλά ανέθρεψε και ανέδειξε πολλές προσωπικότητες σε όλους τους τομείς.»

(Στεφάνου Ι., Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς, Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 68, 69)

Στον ίδιο εικονικό τοίχο έχουν αναρτηθεί φωτογραφίες ενός *Λαϊκού* και ενός *Πρώιμου Νεοκλασικού* κτιρίου, συνοδευόμενες από τις αντίστοιχες εικονικές πινακίδες πληροφοριακού κειμένου:

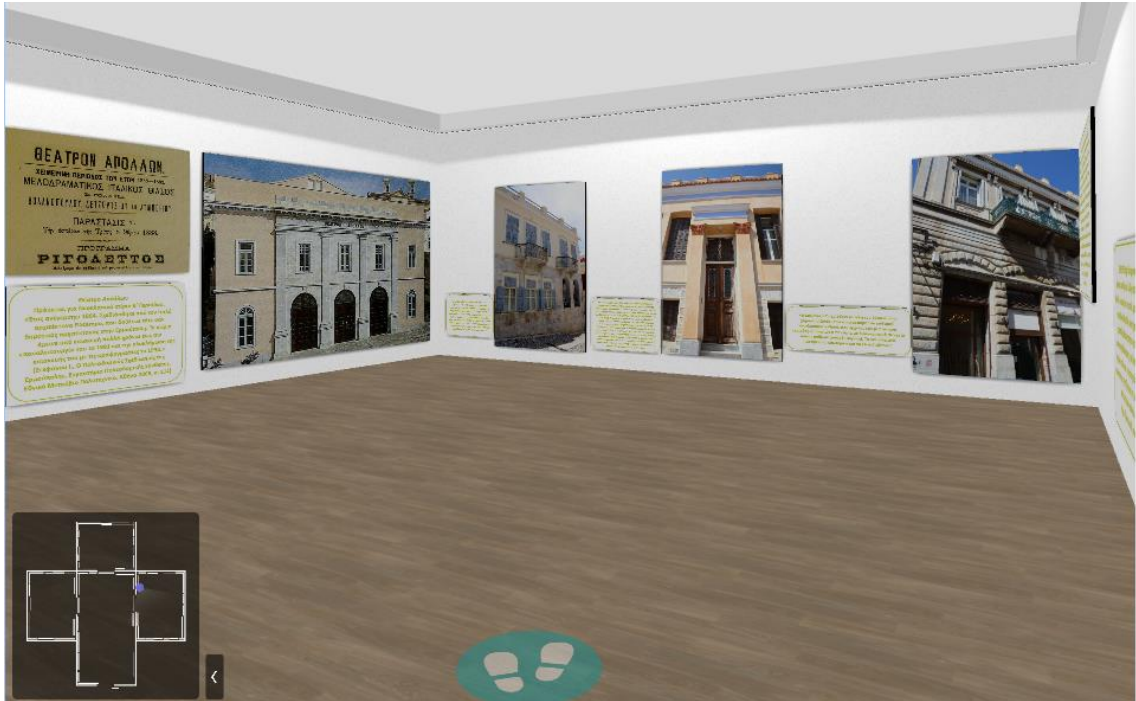

Εικόνα 75: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Νεοκλασικής Σύρου»: διακρίνονται τα εικονικά εκθέματα της διαφημιστικής αφίσας της Γαλλικής Ταχυδρομικής Εταιρείας «Φρανς Λάιν» αριστερά, στον επόμενο τοίχο το πληροφοριακό κείμενο σχετικά με την οικιστική ανάπτυξη της Ερμούπολης, φωτογραφίες *Λαϊκού* και *Πρώιμου Νεοκλασικού* κτιρίου με τις αντίστοιχες πινακίδες κειμένου και, τέλος, δεξιά εικόνα του Δημαρχείου με την αντίστοιχη πινακίδα κειμένου.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 76: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Νεοκλασικής Σύρου»: διακρίνονται αριστερά, εικόνα του Θεάτρου Απόλλων με την αντίστοιχη πινακίδα κειμένου, στο κέντρο εικόνες Νεοκλασικών κτιρίων Α΄, Β΄ και Γ΄ περιόδου και δεξιά πινακίδα κειμένου.

Εικόνα 77: Εξερχόμενοι της αίθουσας του «Πολιτισμού Νεοκλασικής Σύρου», κοιτώντας προς τον κεντρικό χώρο.

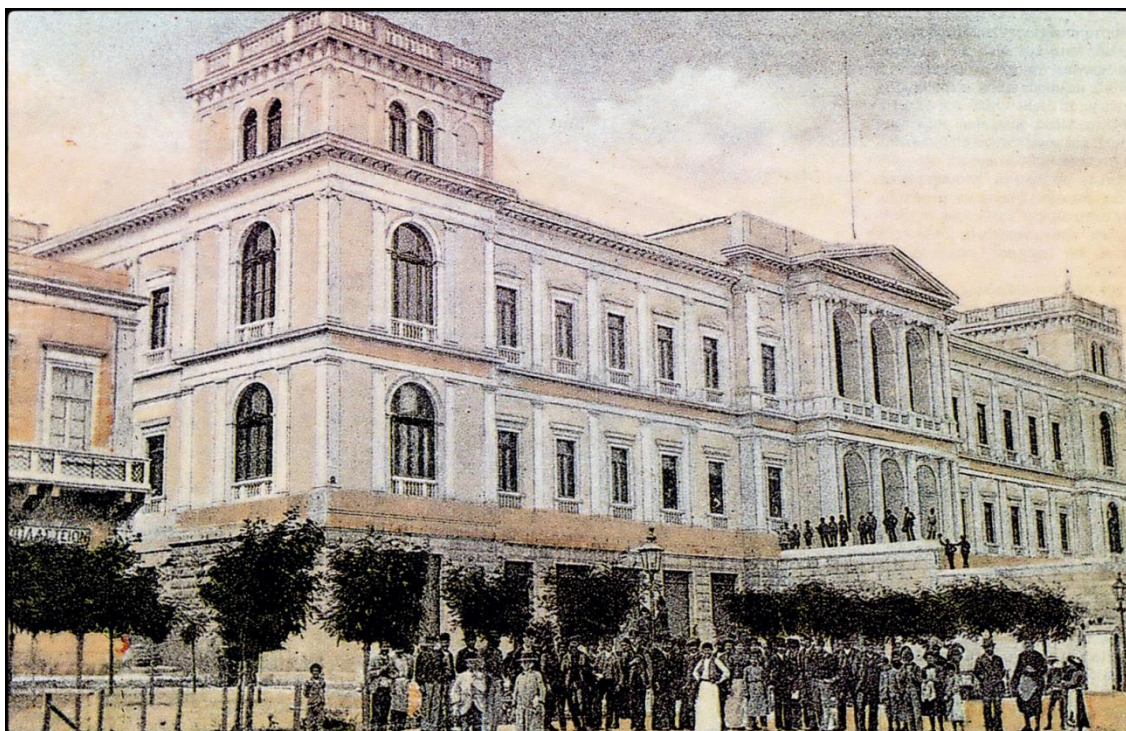
Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Έχοντας λοιπόν ως άξονα τα ανωτέρω, για τον εικονικό χώρο της *Νεοκλασικής Σύρου* επελέγησαν κατ' αρχήν δύο εμβληματικά κτίρια της *Νεοκλασικής Σύρου*: το *Δημαρχείο* και το *Θέατρο Απόλλων*. Πρόκειται για κτίρια με διπλό ρόλο: και τα δύο αποτελούν τοπότητα της πόλης και ταυτόχρονα το καθένα από αυτά αντικατοπτρίζει την πολιτική και καλλιτεχνική ζωή του τόπου αντίστοιχα, στοιχείων που συγκροτούν την επιτομή του *άστεως*.

Εικόνα 78: Ερμούπολη, *Δημαρχείο*. Επιστολικό Δελτάριο των αρχών του 20ου αιώνα.

Εικόνα 79: Ερμούπολη, *Θέατρο Απόλλων*. Στεφάνου Ι., Σύρος, «Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 82.

Οι εικόνες των κτιρίων, επιπροσθέτως της λεζάντας που εμφανίζεται εάν κλικάρουμε επάνω στην εικόνα, συνοδεύονται από πινακίδες, από τα ακόλουθα κείμενα:

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ-ΚΕΙΜΕΝΟ:**Δημαρχείο**

Πρόκειται για Νεοκλασικό κτίριο Β΄Περίοδου.

«Θεμελιώθηκε το 1876. Αρχιτέκτονας: E.Ziller. Είναι κτισμένο στη βόρεια πλευρά της μεγάλης κεντρικής πλατείας, ακριβώς στον άξονα της οδού Ερμού. Τριώροφο στην πρόσοψη και διώροφο στην πίσω πλευρά, λόγω της κλίσης του εδάφους. Το ισόγειο, ύψους 7μ., είναι διαμορφωμένο σε καταστήματα και είναι το πιο μνημειακό τμήμα, χτισμένο ολόκληρο με μαρμάρινη λαξευτή τοιχοποιία. Ψηλή σκάλα, πλάτους 15,5μ., οδηγεί από την πλατεία στον πρώτο όροφο. Διαθέτει πλούσια αρχιτεκτονική διακόσμηση.»

(Στεφάνου Ι., Ο Πολεοδομικός Σχεδιασμός της Ερμούπολης, Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνθεσης, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα 2003, σ. 215)

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ-ΚΕΙΜΕΝΟ:**Θέατρο Απόλλων**

Πρόκειται για Νεοκλασικό κτίριο Β΄Περίοδου.

«Έτος ανέγερσης: 1864. Σχεδιάστηκε από τον Ιταλό αρχιτέκτονα P.Sampio, που δούλεε τότε σαν δημοτικός αρχιτέκτονας στην Ερμούπολη. Το κτίριο έμεινε υπό επισκευή πολλά χρόνια έως την επαναλειτουργία του το 1991 και την ολοκλήρωση της επισκευής του με τις οροφωγραφίες το 1998.»

(Στεφάνου Ι., Ο Πολεοδομικός Σχεδιασμός της Ερμούπολης, Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνθεσης, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα 2003, σ. 214)

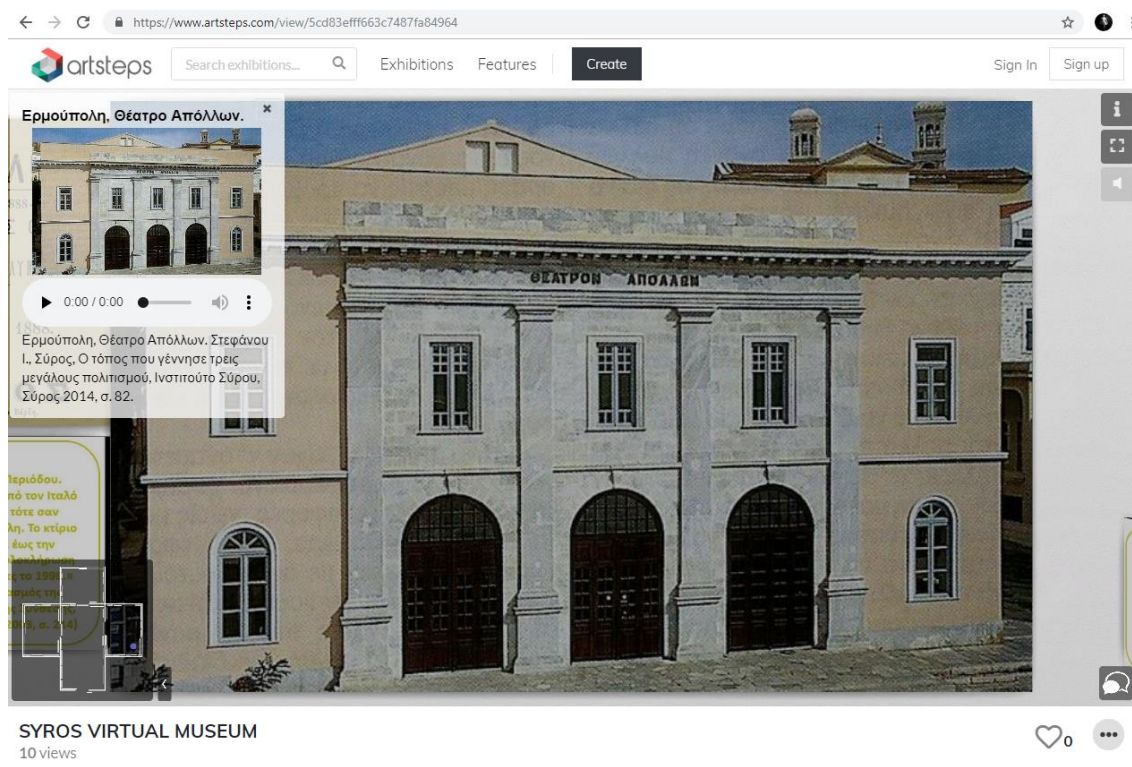
Ειδικότερα, η εικόνα του Θεάτρου *Απόλλων* έχει συνδυαστεί με ηχητικό αρχείο ήχων χειροκροτημάτων, προκειμένου να εμπλουτισθεί η ψηφιακή εμπειρία με την απόδοση και της βιωματικής διάστασης και να ικανοποιηθεί η αίσθηση της ακοής βελτιώνοντας έτσι την πληρότητα της εικονικής πραγματικότητας. Έχοντας ενεργοποιήσει κανείς το ηχητικό αρχείο, απλώς κλικάροντας στην εικόνα και πατώντας το εικονίδιο του «play», μπορεί να κινηθεί ελεύθερα εντός του εικονικού χώρου, ακούγοντάς το, χωρίς να επηρεαστεί η ροή του ήχου. Ο ήχος θα σταματήσει όταν ολοκληρωθεί το σχετικό αρχείο, ή εάν κλικάρουμε σε άλλη εικόνα:

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 80: Εικόνα Θεάτρου Απόλλων: Κλικάροντας κανείς στην εικόνα και πατώντας το εικονίδιο του «play», μπορεί να κινηθεί ελεύθερα εντός του εικονικού χώρου, ακούγοντας το εδώ συνδεδεμένο ηχητικό αρχείο, χωρίς να επηρεαστεί η ροή του ήχου. Ο ήχος θα σταματήσει όταν ολοκληρωθεί το σχετικό αρχείο, ή εάν κλικάρουμε σε άλλη εικόνα.

Στο ίδιο πλαίσιο, η απόδοση της *φυσιογνωμίας* της Ερμούπολης ενισχύεται ακόμη περισσότερο με την παράθεση εντός του χώρου, δύο διαφημίσεων προερχόμενων από εκείνη την εποχή: πρόκειται για τη διαφημιστική αφίσα της Γαλλικής Ταχυδρομικής Εταιρείας «Φρανς Λάιν» (αμέσως μόλις εισέλθουμε στην εικονική αίθουσα αριστερά μας), και τη διαφημιστική αφίσα από την παράσταση του Θεάτρου Απόλλων «Ριγολέττος» (ανηρτημένη δίπλα από τη φωτογραφία του Θεάτρου Απόλλων): οι δύο αυτές εικονικές διαφημίσεις συμβάλλουν στη συναισθηματική και ψυχολογική διέγερση του ψηφιακού επισκέπτη, ζωντανεύοντας το κοσμοπολίτικο περιβάλλον της Ερμούπολης.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

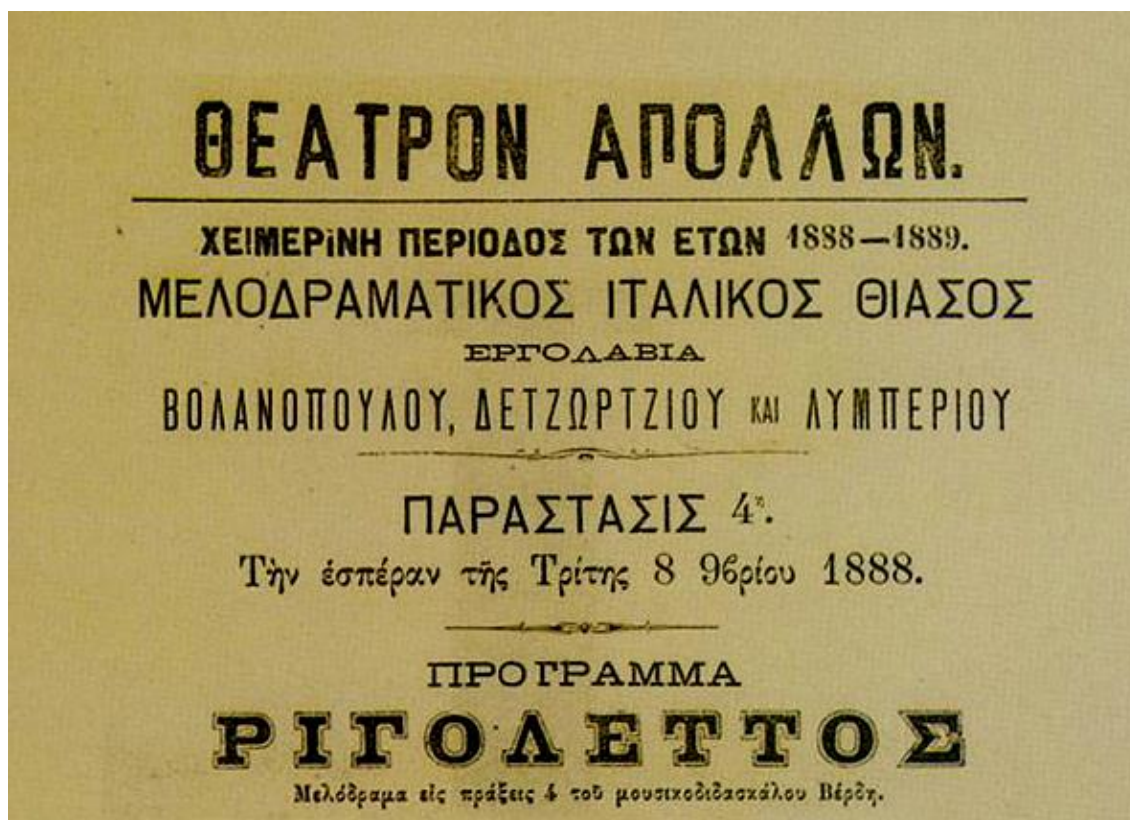

Εικόνα 81: Διαφημιστική αφίσα της Γαλλικής Ταχυδρομικής Εταιρείας «Φρανς Λάιν». Στεφάνου Ι., «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος 2014, σ. 94.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 82: Διαφημιστική αφίσα της παράστασης «Ριγολέττος» του Θεάτρου Απόλλων.

Σε αυτή την κατεύθυνση λειτουργεί και η ενσωμάτωση σε αυτόν τον χώρο ηχητικού αρχείου με ήχους ομιλιών κόσμου.

Δεδομένου ότι το πολιτισμικό περιβάλλον ολοκληρώνεται και από τη συνιστώσα της αρχιτεκτονικής, έχουν αναρτηθεί εικόνες κτιρίων που λειτουργούν αντιπροσωπευτικά για κάθε μία από τις κατηγορίες οικοδομημάτων που συναντώνται στην Ερμούπολη: *Λαϊκά, Πρώιμα Νεοκλασικά, Νεοκλασικά Α΄ Περιόδου, Νεοκλασικά Β΄ Περιόδου και Νεοκλασικά Γ΄ Περιόδου*, αρχιτεκτονικές περίοδοι οι οποίες έχουν ήδη αναλυτικά περιγραφεί στην Παρ. 6.4.2. του παρόντος. Πρόκειται για τις εξής εικόνες:

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 83: Ερμούπολη, Λαϊκή οικία. HERMeS, Code Nr 797001.
<https://hermoupolis.omeka.net/items/show/3253>

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 84: Ερμούπολη, Πρώμη Νεοκλασική οικία. HERMeS, Code Nr 923005.
<https://hermoupolis.omeka.net/items/show/3239>

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 85: Ερμούπολη, Νεοκλασική οικία Α΄ περιόδου. HERMeS, Code Nr 1062010.
<https://hermoupolis.omeka.net/items/show/3505>

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 86: Ερμούπολη, Νεοκλασική οικία Β' περιόδου. HERMeS, Code Nr 1119001.
<https://hermoupolis.omeka.net/items/show/3495>

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 87: Ερμούπολη, Νεοκλασική οικία Γ' περιόδου. *HERMeS*, Code Nr 532005.
<https://hermoupolis.omeka.net/items/show/3948>

Κλικάροντας κανείς επάνω σε κάθε μία εκ των ανωτέρω εικόνων, εμφανίζεται λεζάντα με:

- την αρχιτεκτονική κατηγορία στην οποία ανήκει το εκάστοτε απεικονιζόμενο κτίριο καθώς και
- το αντίστοιχο URL της πλατφόρμας *HERMES*, που απετέλεσε και τη σχετική πηγή.

Για τη σχετική, εν συντομία, συμπληρωματική πληροφόρηση του εικονικού επισκέπτη αναρτήθηκαν με δύο διαφορετικές πινακίδες, τα ακόλουθα κείμενα:

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ-ΚΕΙΜΕΝΟ:

Λαϊκές οικίες

«*Λαϊκά*: όχι από πλευράς κοινωνικής κατάταξης αλλά στυλ και τρόπου κατασκευής. Είναι ο λαϊκός ή νησιώτικος τύπος, όπως είναι γνωστός από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Εξακολουθούν όμως να κτίζονται και σε επόμενες χρονικές περιόδους, παράλληλα με τα νεοκλασικά, και δεν μπορούν να τοποθετηθούν αυστηρά χρονολογικά. Τα περισσότερα είναι κεραμοσκεπή και συνήθως διαθέτουν αυλή. Οι εξώστες τους είναι πολλές φορές σκεπασμένοι, τα δε κουφώματά τους ταμπλαδωτά ή Γερμανικά. Στα λαϊκά θα μπορούσαμε να κατατάξουμε τα νησιώτικου στυλ κτίσματα: άσπρα, ασβεστωμένα, με στέγη και στρογγυλεμένες ακμές ή απολήξεις κατά τη Συριανή αγροτική αρχιτεκτονική που καταλήγει σε χρωματιστό ζωνάρι.»

(Στεφάνου Ι., Ο Πολεοδομικός Σχεδιασμός της Ερμούπολης, Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνθεσης, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα 2003, σ. 321-322)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ-ΚΕΙΜΕΝΟ:**Νεοκλασικά κτίρια**

«*Πρώιμα νεοκλασικά*: χαρακτηρίζουν την πρώτη περίοδο του εποικισμού της Ερμούπολης, μέχρι το 1840. Συναντώνται κυρίως σε μεγαλοαστικά και αρχοντικά ή αστικά σπίτια. Είναι συνήθως διώροφα, με κάποια συμμετρία στην όψη και σαν κύριο χαρακτηριστικό έχουν την εμφανή αρμολογημένη λιθοδομή. Ο ρυθμός αυτός διαθέτει στοιχεία από ελληνικά και αναγεννησιακά πρότυπα. Τα κουφώματα ευρίσκονται στο εξωτερικό επίπεδο της όψης και είναι γερμανικά ή, για τα ισόγεια, ταμπλαδωτά.

Νεοκλασικά Α' περιόδου: καλύπτουν την περίοδο 1830-1860, δηλαδή την Οθωνική περίοδο. Είναι διώροφα ή τριώροφα με έντονα συμμετρική πρόσοψη, με ισόδομη ή λαξευτή τοιχοποιία στα πολυτελή. Διαχωρίζονται από τα πρώιμα κυρίως από τα νεοκλασικά στοιχεία, όπως κορνίζες, παραστάδες στις γωνίες ή και στο κεντρικό τμήμα του κτιρίου, γείσα με κυμάτια. Τα κουφώματα ευρίσκονται ακόμη στο εξωτερικό επίπεδο της όψης και είναι γερμανικά.

Νεοκλασικά Β' περιόδου: η διαφοροποίηση μεταξύ των Νεοκλασικών της περιόδου αυτής και της προηγούμενης βρίσκεται στην εμφάνιση των κουφωμάτων, τα οποία πια δεν είναι στην εξωτερική αλλά στην εσωτερική περασιά του τοίχου της όψης, είναι μεγάλα και γαλλικού τύπου. Η περίοδος αυτή, 1870-1900, Γεωργιανή ή Τρικούπική, όπως αναφέρεται, χαρακτηρίζεται από την επίδραση της αρχιτεκτονικής του E.Ziller, ο οποίος ήρθε στην Ερμούπολη για να χτίσει το Δημαρχείο. Κύρια χαρακτηριστικά της τεχνοτροπίας είναι η μίμηση της λαξευτής τοιχοποιίας από αμμοκονία, τα πήλινα διακοσμητικά στοιχεία (ακροκέραμα, κολονάκια, κιονόκρανα) τα οποία βιομηχανοποιούνται. Στο γείσο εμφανίζονται οι σταγόνες, οι παραστάδες έχουν συχνά κιονόκρανα ιωνικά ή κορινθιακά, τα φουρούσια είναι μαρμάρινα σκαλιστά και οι σιδεριές των μπαλκονιών συχνά χυτές.

Νεοκλασικά Γ' περιόδου: τα τέλη του 19ου αιώνα χαρακτηρίζονται από την παρακμή του καθαρού νεοκλασικού ρυθμού, που έρχεται σαν μια ύστερη περίοδος να φορτώσει τα κτίρια με διακοσμητικά στοιχεία άλλων ρυθμών (μπαρόκ κυρίως). Τα κουφώματα παραμένουν εσωτερικά και γαλλικού τύπου.»

(Στεφάνου Ι., Ο Πολεοδομικός Σχεδιασμός της Ερμούπολης, Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνθεσης, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα 2003, σ. 322-324)

Για την επιλογή των κτιρίων, των εικόνων τους και επιγραμμάτικης σχετικής πληροφορίας, αξιοποιήθηκε η διαδίκτυακή πλατφόρμα **HERMES (HERitage Management E System)**:

HERMOUPOLIS
DIGITAL HERITAGE
MANAGEMENT
(HERMES)

Εικόνα 88: HERMES. <https://hermoupolis.omeka.net/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Πρόκειται για Ψηφιακή Συλλογή Ιστορικών Κτιρίων. Αποτελεί τον καρπό της οκταετούς έρευνας που διεξήχθη από το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και το Δήμο Ερμούπολης. Βασικός στόχος της συγκεκριμένης ερευνητικής διαδικασίας: η εκτίμηση της ευπάθειας ιστορικών κτιρίων και η πρόταση ενός μοντέλου λήψης αποφάσεων για την ταξινόμηση της ανάγκης παρέμβασης σε ένα ιστορικό απόθεμα κτιρίων.¹⁷² Σύμφωνα με το συγκεκριμένο σύστημα περισσότερο από 1000 κτίρια της Ερμούπολης παρακολουθούνται ψηφιακά και ελέγχονται διαρκώς, ενώ έχουν ενσωματωθεί και σε σύστημα G.I.S. προκειμένου να διευκολύνεται η αναζήτησή τους ως προς διάφορα δεδομένα πολιτιστικού, τουριστικού ή ακόμα τεχνικού, κοινωνικού, οικονομικού, αισθητικού ή άλλου ενδιαφέροντος. Το σύστημα αυτό αποτελεί τον καρπό εκπόνησης

¹⁷²HERMES. <https://hermoupolis.omeka.net/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Διδακτορικής Διατριβής στο Ε.Μ.Π.¹⁷³ και απέσπασε το 1ο Βραβείο καλύτερης επιστημονικής εργασίας στο Συνέδριο της Μασσαλίας, τον Οκτώβριο του 2013.¹⁷⁴

Για τη σχετική, εν συντομία, πληροφόρηση του εικονικού επισκέπτη αναρτήθηκε με πινακίδα το ακόλουθο κείμενο:

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ-ΚΕΙΜΕΝΟ:

HERMES: HERitage Management E System

Πρόκειται για Ψηφιακή Συλλογή Ιστορικών Κτιρίων. Αποτελεί τον καρπό της οκταετούς έρευνας που διεξήχθη από το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και το Δήμο Ερμούπολης. Βασικός στόχος της συγκεκριμένης ερευνητικής διαδικασίας: η εκτίμηση της ευπάθειας ιστορικών κτιρίων και η πρόταση ενός μοντέλου λήψης αποφάσεων για την ταξινόμηση της ανάγκης παρέμβασης σε ένα ιστορικό απόθεμα κτιρίων.

(<https://hermoupolis.omeka.net/>)

Συνοδοιπόρος του **HERMES** στην άοκνη προσπάθεια διαφύλαξης, διαχείρισης και ανάδειξης του πολιτισμικού αποθέματος, το **Ινστιτούτο Ιστορικής και Πολιτισμικής Έρευνας Σύρου**. Ο σκοπός του Ινστιτούτου είναι η προστασία, ανάδειξη και βιώσιμη αξιοποίηση της συνολικής πολιτισμικής κληρονομιάς του τόπου, είτε με την κεντρικά συγκροτημένη ιστορική εκδοχή της, είτε με την υποστήριξη της ζωντανής εξελισσόμενης παράδοσης. Εδρεύει στη Μονή Ιησουϊτών, στην Άνω Σύρο, της οποίας τους χώρους αξιοποιεί μέσω πολλαπλών δραστηριοτήτων για την επίτευξη των στόχων του. Οι στόχοι του Ινστιτούτου, οι οποίοι εξυπηρετούνται και από τις ανάλογες προγραμματιζόμενες δράσεις συνοψίζονται όπως παρακάτω: επιστημονική έρευνα, εκπαίδευση-επιμόρφωση, επαγγελματική κατάρτιση, καινοτόμες προσεγγίσεις των διαφόρων μορφών της παράδοσης, ενημέρωση-πληροφόρηση, διαλέξεις και εκδηλώσεις, συνέδρια, εκδοτική δραστηριότητα, συμμετοχικές πρωτοβουλίες, **η ένταξη της Σύρου στα Μνημεία Παγκόσμιας Πολιτισμικής Κληρονομιάς της UNESCO**.¹⁷⁵

Εικόνα 89: Ινστιτούτο Σύρου. <http://syrosinstitute.eu/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Για τη σχετική, εν συντομία, πληροφόρηση του εικονικού επισκέπτη αναρτήθηκε με πινακίδα το ακόλουθο κείμενο:

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ-ΚΕΙΜΕΝΟ:

Ινστιτούτο Ιστορικής και Πολιτισμικής Έρευνας Σύρου

Ο σκοπός του Ινστιτούτου είναι η προστασία, ανάδειξη και βιώσιμη αξιοποίηση της συνολικής πολιτισμικής κληρονομιάς του τόπου, είτε με την κεντρικά συγκροτημένη ιστορική εκδοχή της, είτε με την υποστήριξη της ζωντανής εξελισσόμενης παράδοσης. Εδρεύει στη Μονή Ιησουϊτών, στην Άνω Σύρο, της οποίας τους χώρους αξιοποιεί μέσω πολλαπλών δραστηριοτήτων για την επίτευξη των στόχων του. Οι στόχοι του Ινστιτούτου, οι οποίοι εξυπηρετούνται και από τις ανάλογες προγραμματιζόμενες δράσεις συνοψίζονται όπως παρακάτω: επιστημονική έρευνα, εκπαίδευση-επιμόρφωση, επαγγελματική κατάρτιση, καινοτόμες προσεγγίσεις των διαφόρων μορφών της παράδοσης, ενημέρωση-πληροφόρηση, διαλέξεις και εκδηλώσεις, συνέδρια, εκδοτική δραστηριότητα, συμμετοχικές πρωτοβουλίες, η ένταξη της Σύρου στα Μνημεία Παγκόσμιας Πολιτισμικής Κληρονομιάς της UNESCO.

(<http://syrosinstitute.eu/>)

¹⁷³ Χατζηγηρηγορίου, 2012

¹⁷⁴ Στεφάνου, 2014, σ. 97

¹⁷⁵ Ινστιτούτο Σύρου. <http://syrosinstitute.eu/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτισμικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 90: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Νεοκλασικής Σύρου»: διακρίνονται, αριστερά, οι εικονικές πινακίδες με τα πληροφοριακά κείμενα σχετικά με το *Ινστιτούτο Σύρου* και τη διαδικτυακή πλατφόρμα *HERMES* και, δεξιά, η διαφημιστική αφίσα της Γαλλικής Ταχυδρομικής Εταιρείας «Φρανς Λάιν».

Εικόνα 91: Η αίθουσα του «Πολιτισμού Νεοκλασικής Σύρου»: κοντινότερο στιγμιότυπο της προηγούμενης εικόνας.

Ολόκληρος ο οικισμός της Ερμούπολης έχει χαρακτηριστεί *παραδοσιακός και προστατευταίος*. Ειδικότερα, το ιστορικό κέντρο της, μαζί με τις περιοχές ιστορικής κατοικίας και ιστορικής βιομηχανίας, έχουν κηρυχθεί από το Υπουργείο Πολιτισμού, *ιστορικός τόπος* και χαίρουν αυστηρότερης προστασίας.¹⁷⁶

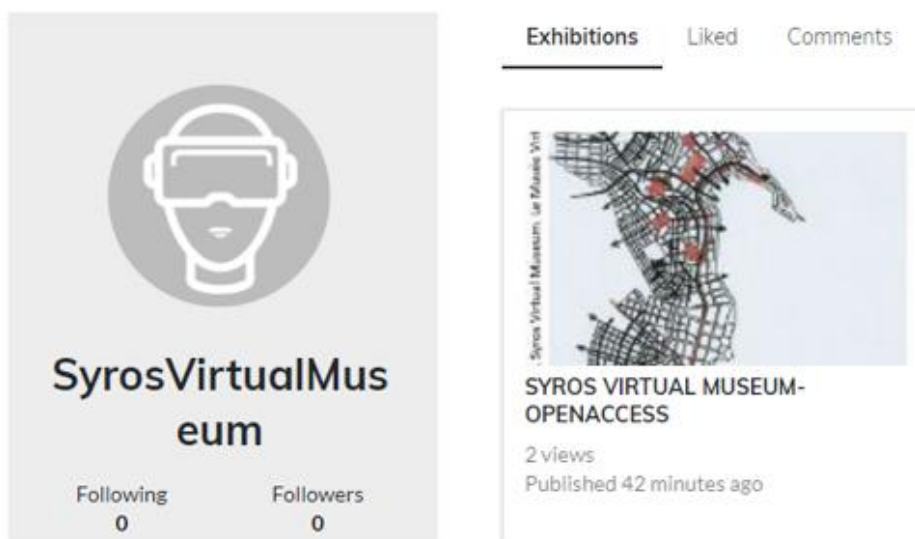
¹⁷⁶ Στεφάνου, 2014, σ. 97

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

<https://www.artsteps.com/view/5cd7e7211b265b483b38de8c>

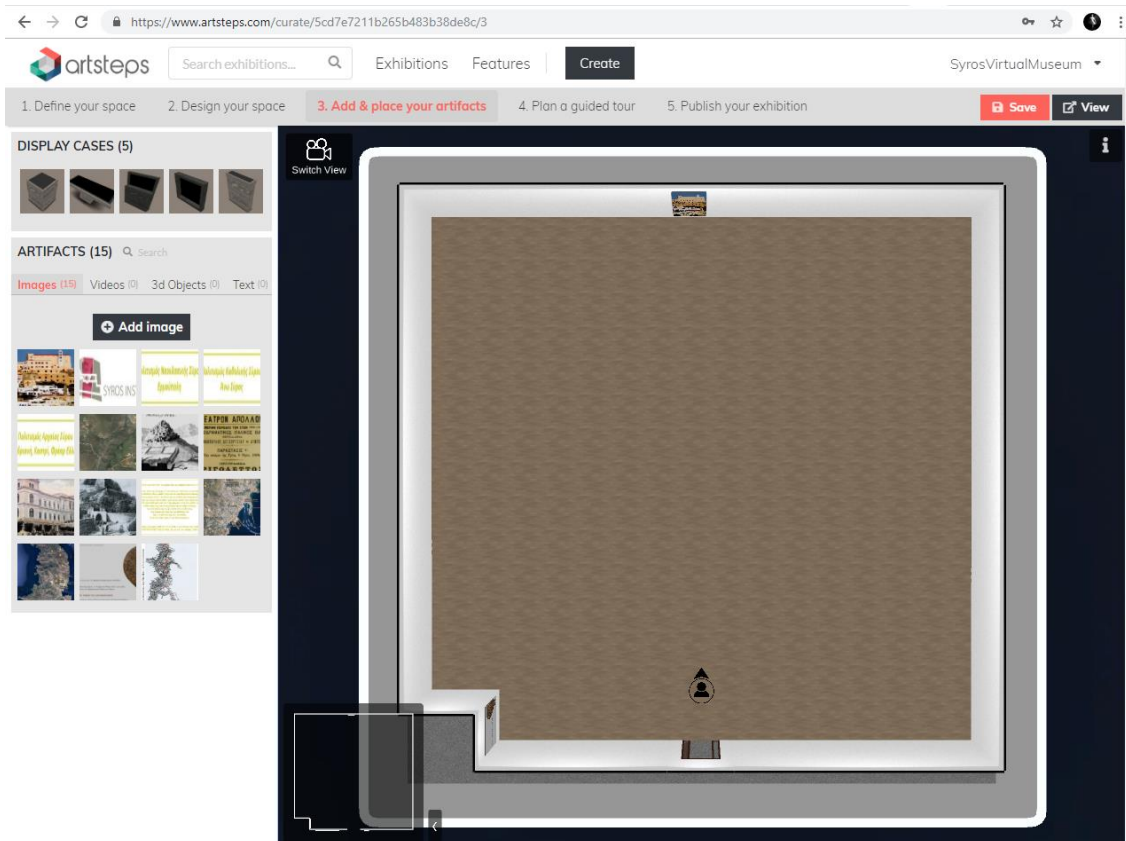
Εικόνα 92: Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων, <https://www.artsteps.com/view/5cd7e7211b265b483b38de8c> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Προκειμένου να λάβει υπόσταση και η διαδικασία του **πληθοπορισμού**, σχεδιάστηκε, αναπτύχθηκε και υλοποιήθηκε επιπροσθέτως και το *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*: πρόκειται για εικονικό χώρο, διαφορετικής διαρρύθμισης, εντός του οποίου έχουν αναρτηθεί, ενδεικτικά, τέσσερα μόνο εικονικά εκθέματα, δύο στον εξωτερικό χώρο και άλλα δύο στον εσωτερικό χώρο. Ωστόσο, επιπλέον αρχεία εικόνων έχουν ανέβει στον αποθηκευτικό χώρο του project, και είναι διαθέσιμα για το project, ώστε όποιος θελήσει να ασχοληθεί με τη διαμόρφωση και εμπλουτισμό του εν λόγω χώρου, να μπορεί να τα χρησιμοποιήσει. Είναι επίσης εφικτό να «ανέβουν» και άλλα αρχεία στον ίδιο αποθηκευτικό χώρο.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

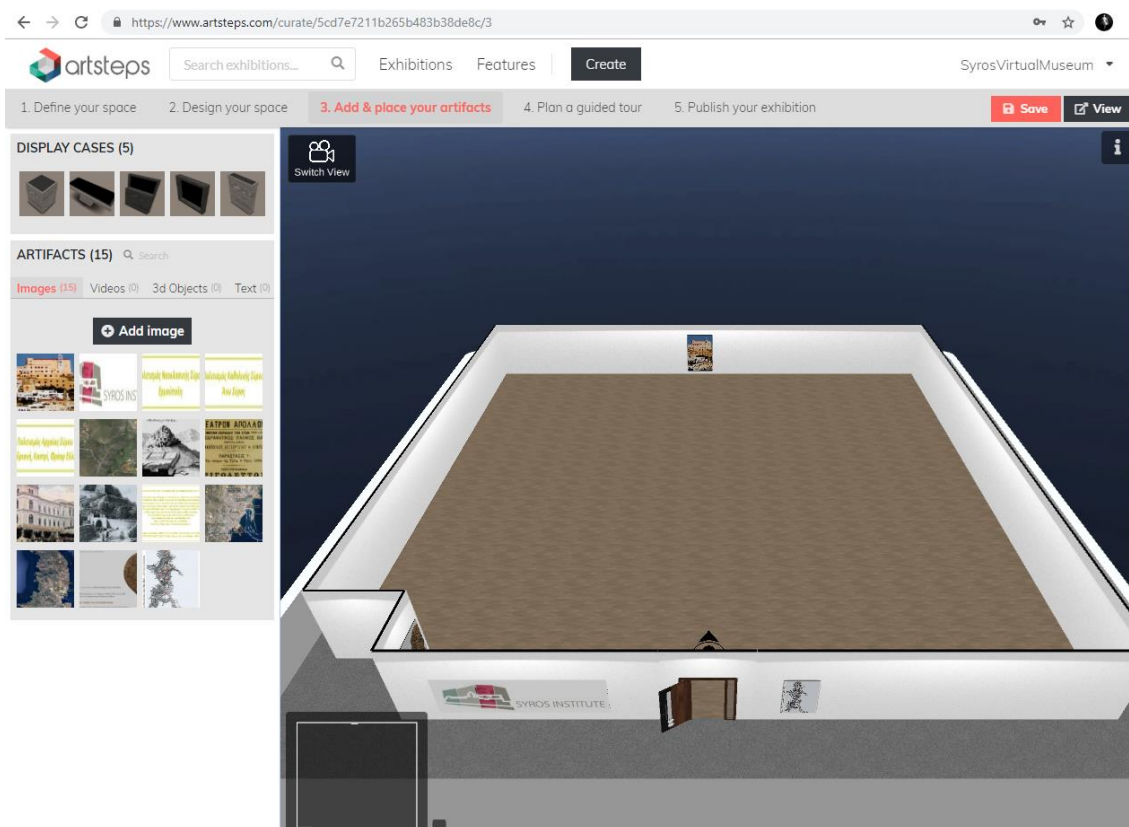

Εικόνα 93: Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων: εναέρια άποψη του χώρου. Στην αριστερή στήλη εμφανίζονται τα αρχεία που έχουν ανέβει στον αποθηκευτικό χώρο του project και τα οποία είναι διαθέσιμα προς διαχείριση στο πλαίσιο του συγκεκριμένου project. Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία επεξεργασίας του project.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

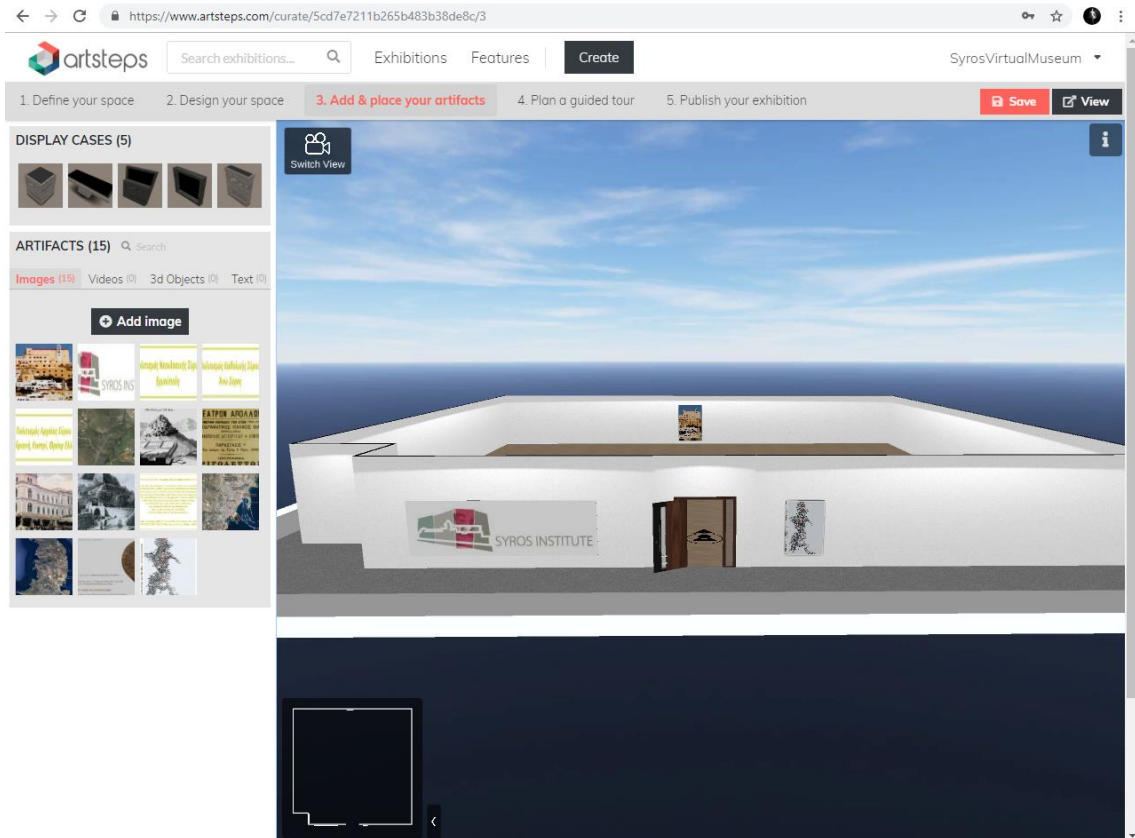

Εικόνα 94: Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων: ημι-επίγεια άποψη του χώρου. Στην αριστερή στήλη εμφανίζονται τα αρχεία που έχουν ανέβει στον αποθηκευτικό χώρο του project και τα οποία είναι διαθέσιμα προς διαχείριση στο πλαίσιο του συγκεκριμένου project. Διακρίνονται στην εξωτερική επιφάνεια του περιμετρικού τοίχου, το λογότυπο του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* και το λογότυπο του *Ινστιτούτου Σύρου*. Στον εσωτερικό χώρο διακρίνονται αριστερά η Πρόσκληση του Αρχαιολογικού Μουσείου Σύρου και στο βάθος η φωτογραφία του Ιερού Καθεδρικού Ναού του Αγίου Γεωργίου. Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία επεξεργασίας του project.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

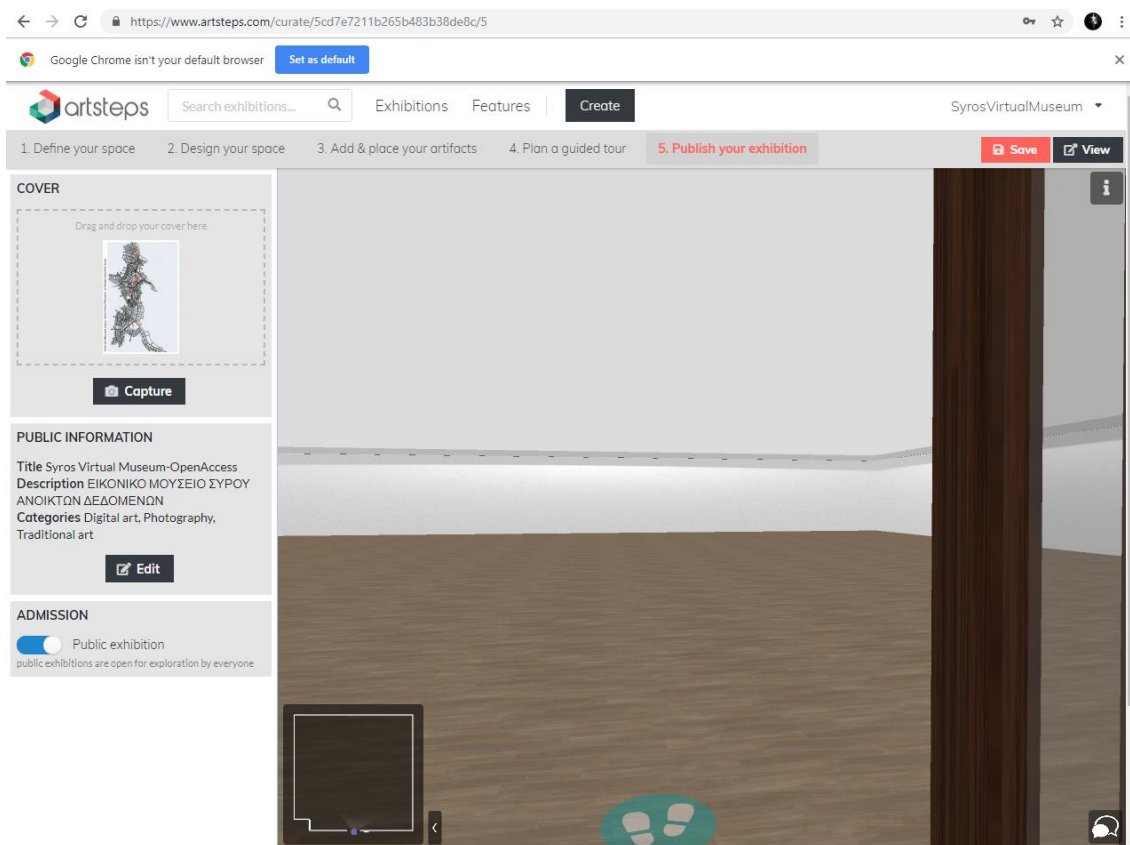

Εικόνα 95: Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων: κοντινότερο στιγμιότυπο της προηγούμενης εικόνας. Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία επεξεργασίας του project.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

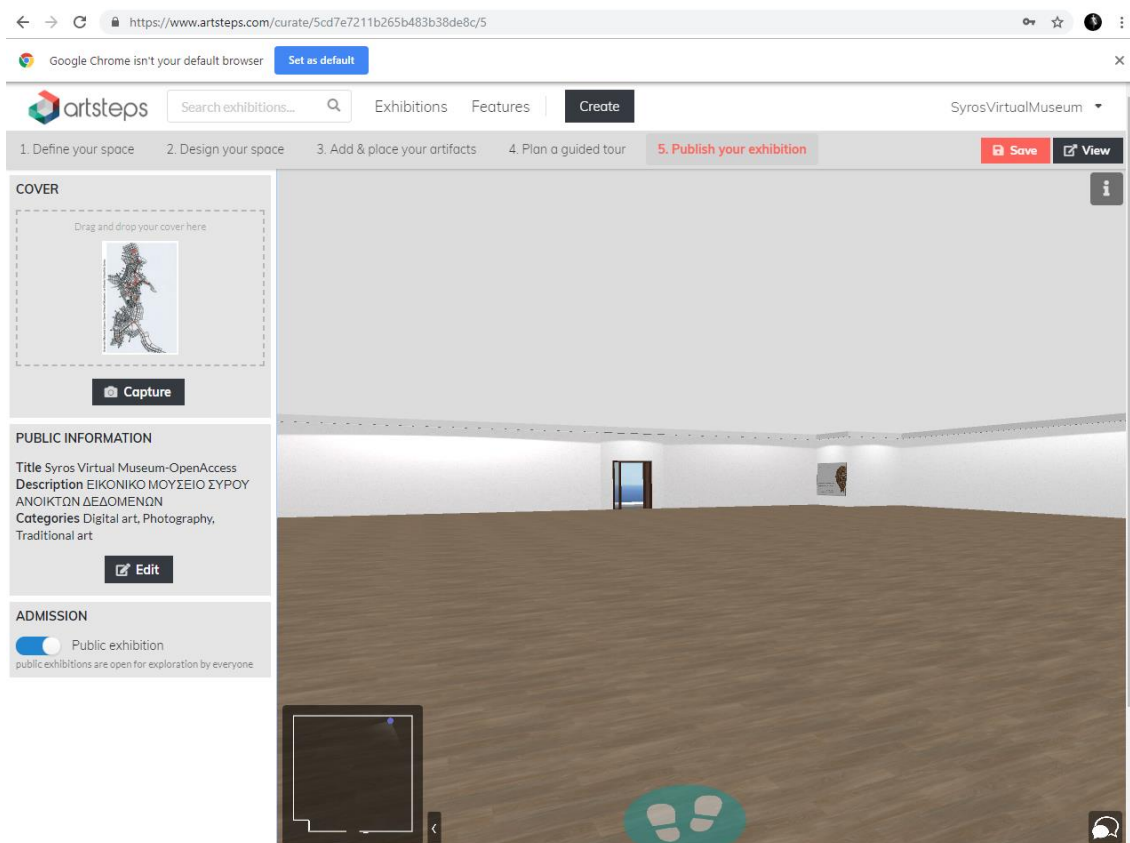
Εικόνα 96: *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*: άποψη του εσωτερικού χώρου καθώς εισερχόμαστε από την είσοδο, πριν την τοποθέτηση οποιoδήποτε εικονικού εκθέματος. Εδώ έχουμε πατήσει το κουμπί «Switch view» και έχουμε τοποθετηθεί εντός του εικονικού χώρου. Στην αριστερή στήλη φαίνεται ότι έχει ενεργοποιηθεί η επιλογή «Public». Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία επεξεργασίας του project.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

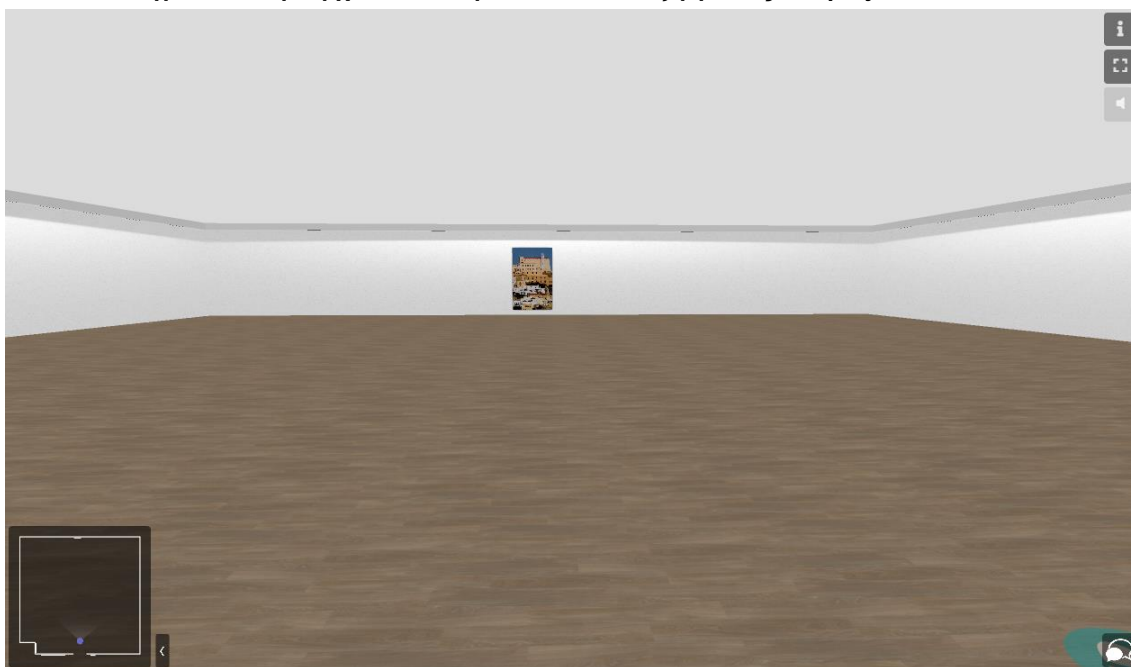
Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 97: *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*: άποψη του εσωτερικού χώρου από το εσωτερικό προς την είσοδο. Εδώ έχουμε πατήσει το κουμπί «Switch view» και έχουμε τοποθετηθεί εντός του εικονικού χώρου. Στην αριστερή στήλη φαίνεται ότι έχει ενεργοποιηθεί η επιλογή «Public». Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία επεξεργασίας του project.

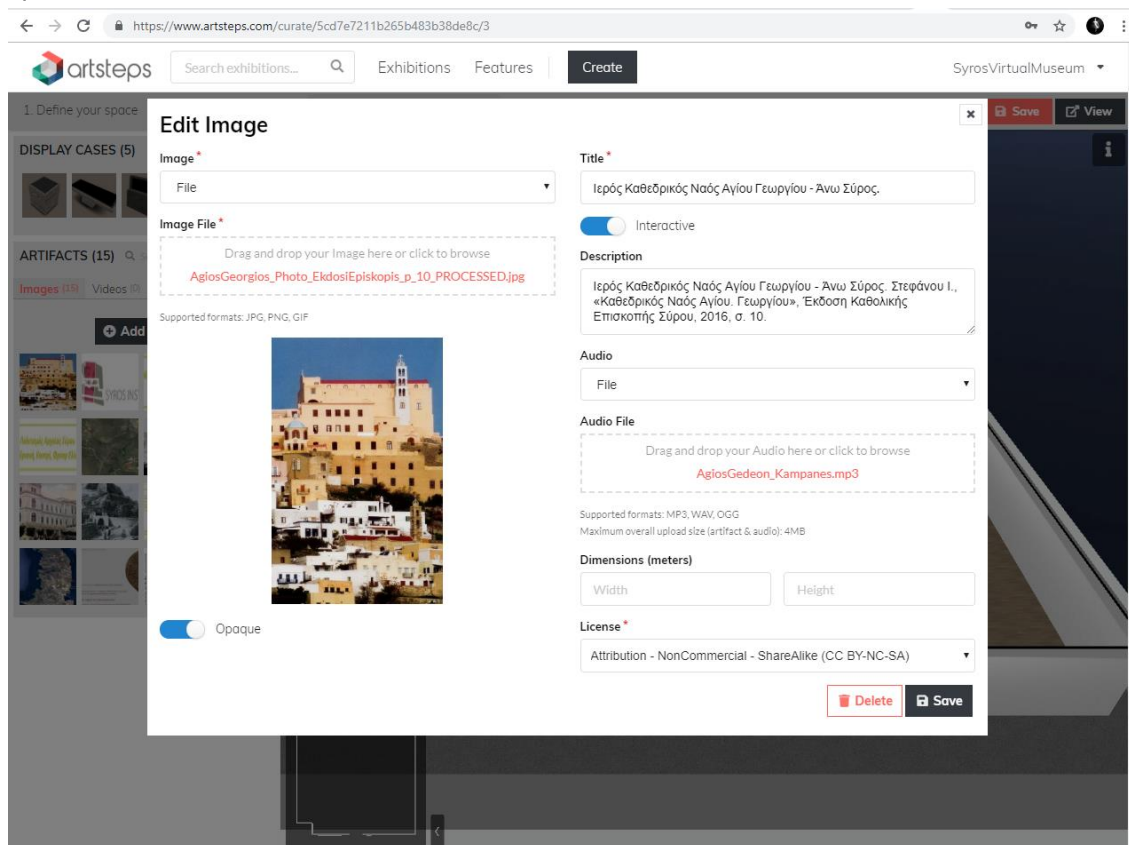
Εικόνα 98: *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*: άποψη του εσωτερικού χώρου από το εσωτερικό προς την είσοδο. Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία εικονικής επίσκεψης του ψηφιακού επισκέπτη.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Στον εσωτερικό χώρο τοποθετήθηκαν η Πρόσκληση του Αρχαιολογικού Μουσείου Σύρου και η φωτογραφία του Ιερού Καθεδρικού Ναού του Αγίου Γεωργίου, το αρχείο της οποίας συνδυάστηκε με ηχητικό αρχείο ήχων καμπάνας προκειμένου να εμπλουτισθεί η ψηφιακή εμπειρία με την απόδοση και της βιωματικής διάστασης και να ικανοποιηθεί η αίσθηση της ακοής βελτιώνοντας έτσι την πληρότητα της εικονικής πραγματικότητας. Έχοντας ενεργοποιήσει κανείς το ηχητικό αρχείο, απλώς κλικάροντας στην εικόνα και πατώντας το εικονίδιο του «play», μπορεί να κινηθεί ελεύθερα εντός του εικονικού χώρου, ακούγοντάς το, χωρίς να επηρεαστεί η ροή του ήχου. Ο ήχος θα σταματήσει όταν ολοκληρωθεί το σχετικό αρχείο, ή εάν κλικάρουμε σε άλλη εικόνα.

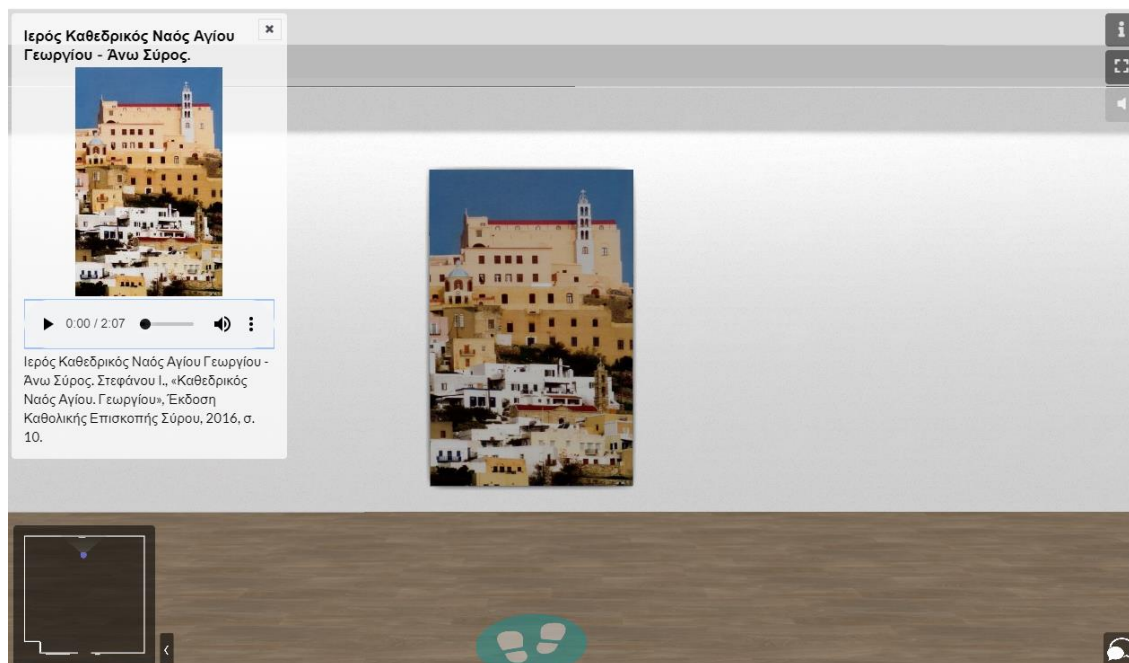

Εικόνα 99: Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων: συνδυασμός της φωτογραφίας του Ιερού Ναού του Αγίου Γεωργίου με ηχητικό αρχείο. Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία επεξεργασίας του project.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 100: Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων: συνδυασμός της φωτογραφίας του Ιερού Ναού του Αγίου Γεωργίου με ηχητικό αρχείο. Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία εικονικής επίσκεψης του ψηφιακού επισκέπτη.

Για τη διαχείριση του *Εικονικού Μουσείου Σύρου Ανοικτών Δεδομένων* δημιουργήθηκε νέος λογαριασμός στο *Arsteps*, ώστε να μην επηρεαστεί η μορφή του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*, δεδομένου ότι αυτό έχει λάβει οριστική μορφή η οποία τεκμηριώνεται με το παρόν σύγγραμμα.

Το *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων* αποτελεί ιδανική εφαρμογή για:

- Την εκπαίδευση σε εφαρμογές εικονικής πραγματικότητας και την εξοικείωση με συναφείς έννοιες και διαδικασίες.
- Την παρακίνηση των πολιτών σε συμμετοχικές διαδικασίες σε θέματα πολιτισμικής διαχείρισης.
- Την ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

8 Επιλογή λογότυπου για το *Εικονικό Μουσείο Σύρου*

Η δημιουργία λογότυπου για το *Εικονικό Μουσείο Σύρου* κρίθηκε δόκιμη στην κατεύθυνση καλύτερης επικοινωνίας του συγκεκριμένου ψηφιακού προϊόντος με το δυνάμει κοινό του.

Σε αυτό το πλαίσιο επελέγη το πρώτο Πολεοδομικό Σχέδιο της Ερμούπολης, που εκπονήθηκε από τον V. Weiller το 1837 και εξακολουθεί να εκφράζει τη σημερινή κατάσταση πραγμάτων στην Ερμούπολη, σε εκδοχή του που αποδίδει την προσαρμογή του στις δυναμικές γραμμές του ανάγλυφου. Στη συγκεκριμένη εκδοχή επιπλέον διακρίνεται το δίκτυο των 11 πλατειών του. Η συγκεκριμένη εκδοχή-επεξεργασία του πολεοδομικού σχεδίου του Weiller έγινε από το Ινστιτούτο Σύρου.¹⁷⁷

Οι λόγοι που οδήγησαν στη συγκεκριμένη επιλογή συνοψίζονται ως εξής:

- Πρόκειται για ένα πολεοδομικό σχέδιο το οποίο σχεδιάστηκε σε μια χρονική στιγμή καθοριστική στην πορεία ανάπτυξης της πόλης της Ερμούπολης: λίγα μόλις χρόνια μετά τη συγκρότησή της, εν μέσω ανθηρότητας πολυδιάστατης ανάπτυξης, η πόλη εξορθολογικεύεται μέσα από μία απόφαση συστηματοποίησης και οργάνωσης της πολεοδομικής της ανάπτυξης. Η τήρηση, μάλιστα, του εν λόγω σχεδίου έως τη σημερινή εποχή, μετά την αλώβητη διέλευση από τις συμπληγάδες εποχών φρενήρους αυθαίρετης δόμησης, αποκτά συμβολική διάσταση, στο επίπεδο της διατήρησης και διαφύλαξης της πολιτιστικής κληρονομιάς διά μέσου ενός συστηματοποιημένου και οργανωμένου πολιτισμικού στρατηγικού σχεδίου.
- Πρόκειται για σχέδιο με καθαρές και λιτές «γραμμές», στοιχεία που συντελούν στην εύκολη και γρήγορη οπτική αποτύπωσή του στην ανθρώπινη μνήμη, γεγονός το οποίο συμβάλλει στη συνειρμική διασύνδεση της συγκεκριμένης εικόνας με το αντίστοιχο εικονικό μουσείο και, επακολούθως, με την πόλη που η αρχική αφετηρία του συνειρμού αποδίδει..
- Τα αμέσως ανωτέρω προαναφερθέντα χαρακτηριστικά του είναι ακριβώς εκείνα χάρη στα οποία έχει τις δυνατότητες να λάβει τη διάσταση της έννοιας του «icon».
- Επιπλέον, η δομή και μορφή του, προσιδιάζουν σε εικόνα ζώντος οργανισμού, έτοιμου να αρχίσει να κινείται: αυτό ακριβώς το στοιχείο λειτουργεί συμβολικά και με ιδιαίτερως διαυγή τρόπο αποδίδει και τονίζει το δυναμικό χαρακτήρα της Ερμούπολης, ενός οργανισμού ζωντανού, κινούμενου, μεταλασσόμενου, αναπτυσσόμενου, έτοιμου να προχωρήσει και να χαράξει τη νέα πορεία του.
- Η άμεση και ανεμπόδιστη πρόσληψή του από ευρύτατο φάσμα κοινού, ηλικιακά, μορφωτικά, κοινωνικά δύναται να συμβάλει στην γρήγορη διάδοσή του.

Η συγκεκριμένη εικόνα-σχέδιο δεν επιβαρύνεται με περιττά επιπλέον στοιχεία, παρά μόνον με τον προσδιορισμό του συνδεδεμένου με αυτό στοιχείου, αποδιδόμενου στις τρεις ευρύτερα διαδεδομένες γλώσσες, προκειμένου να δοθεί ευρύτητα στις δυνατότητες πρόσληψης της εδώ ευρισκόμενης πληροφορίας: *Εικονικό Μουσείο Σύρου/Syros Virtual Museum/ Musée Virtuel de Syros*.

¹⁷⁷ Στεφάνου, 2014, σ. 84

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

9 Υλοποίηση *Εικονικού Μουσείου Σύρου*: εφαρμογή καλών πρακτικών

Σχετικά με το θέμα της υλοποίησης του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* και του αντίστοιχου διαδικτυακού ιστοτόπου: για το σχεδιασμό τους δόκιμη κρίθηκε η δημιουργική αξιοποίηση μορφών και τρόπων πλοήγησης επιτυχημένων αλλά ταυτόχρονα αξιόπιστων δημοφιλών ιστοτόπων, όπως η *Europeana*¹⁷⁸ και το *Google Arts & Culture*,¹⁷⁹ καθώς επίσης και οι διαδικτυακοί ιστοτόποι διακεκριμένων Μουσείων όπως το *Μουσείο Ακροπόλεως*,¹⁸⁰ *Metropolitan Museum of Art*,¹⁸¹ *MoMA*,¹⁸² *British Museum*,¹⁸³ *Louvre*¹⁸⁴.

Σε αυτή την κατεύθυνση πραγματοποιήθηκε λεπτομερής διερεύνηση-παρατήρηση δημοφιλών και έγκυρων διαδικτυακών ιστοτόπων, όπως η *Europeana*, προκειμένου να διαπιστωθούν και να εντοπισθούν καλές πρακτικές οι οποίες στη συνέχεια κρίθηκαν δόκιμο να υιοθετηθούν για την ανάπτυξη των εδώ περιγραφόμενων ψηφιακών προϊόντων.

Επιπροσθέτως, «είναι επιτακτική ανάγκη να κατανοήσουμε ότι η τεχνολογία, αν και αναμφισβήτητα μια από τις απαραίτητες προϋποθέσεις για τον ψηφιακό πολιτισμό, δεν αρκεί - τουλάχιστον από μόνη της. Η απλή παρουσία της τεχνολογίας δεν μπορεί να εγγυηθεί την επίτευξη του ψηφιακού πολιτισμού. Η συνολική εμπειρία που αποκτήθηκε από τους χρήστες της τεχνολογίας, δηλαδή η αποκαλούμενη *εμπειρία χρήστη (User Experience-UX)*, είναι ένας από τους απαραίτητους παράγοντες που επιτρέπουν σε ένα χρήστη να αξιολογήσει εάν μια δεδομένη κατάσταση θεωρείται ως *ψηφιακός πολιτισμός*».¹⁸⁵

Συνεπακόλουθα, κατά τη διαδικασία της ανάπτυξης του σχεδιασμού του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* και του διαδικτυακού ιστοτόπου του αντιστοιχούντος σε αυτό, κρίθηκε σκόπιμο να αξιοποιηθεί η μεθοδολογία αξιολόγησης της ευχρηστίας *Jakob Nielsen's Heuristics Usability Evaluation* η οποία είναι μία από τις πιο δημοφιλείς μεθόδους αξιολόγησης *διεπαφής χρήστη (User Interface-UI)* και *εμπειρίας χρήστη (User Experience-UX)*. Απαρτίζεται από τους **10 Κανόνες Ευχρηστίας του Nielsen (10 Usability Heuristics)**.¹⁸⁶ Πρόκειται για τους ακόλουθους:^{187 188}

1. Ορατότητα της κατάστασης του συστήματος (*Visibility of system status*)

Το σύστημα πρέπει να κρατά συνεχώς τους χρήστες ενήμερους σχετικά με την κατάσταση του, μέσω κατάλληλης *ανατροφοδότησης (feedback)* σε λογικό χρονικό πλαίσιο. Οι χρήστες ενημερώνονται από το σύστημα για το τι συμβαίνει και η ανάδραση του συστήματος παρέχεται στο χρήστη σε εύλογο χρόνο.

¹⁷⁸ Europeana. <https://www.europeana.eu/portal/en> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

¹⁷⁹ Google Arts & Culture. <https://artsandculture.google.com/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

¹⁸⁰ Μουσείο Ακροπόλεως. <https://www.theacropolismuseum.gr/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

¹⁸¹ Metropolitan Museum of Art. <https://www.metmuseum.org/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

¹⁸² MoMA (The Museum of Modern Art). <https://www.moma.org/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

¹⁸³ The British Museum. <https://www.britishmuseum.org/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

¹⁸⁴ Louvre. <https://www.louvre.fr/en> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

¹⁸⁵ Στεφάνου Β., 2018, σ. 33 (μετάφραση από το πρωτότυπο: Αθηνά Χρόνη)

¹⁸⁶ Nielsen J., 10 Usability Heuristics for User Interface Design, <https://www.nngroup.com/articles/ten-usability-heuristics/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Nielsen j., How to Conduct a Heuristic Evaluation, <https://www.nngroup.com/articles/how-to-conduct-a-heuristic-evaluation/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

¹⁸⁷ Στεφάνου Β., 2018, σ. 36-37

¹⁸⁸ Ηλιόπουλος- Μπαϊρακτάρης, 2017, σ. 28-30

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Στο *Εικονικό Μουσείο Σύρου* και τον αντίστοιχο ιστότοπο δεν υπάρχουν περίπλοκες ή χρονοβόρες ενέργειες για τις οποίες ο ψηφιακός επισκέπτης/χρήστης¹⁸⁹ να χρειάζεται πληροφόρηση σχετικά με την εξέλιξή τους. Τόσο η διαδικασία της κίνησης στο χώρο του μουσείου όσο και τα «κουμπιά» επιλογών στον ιστότοπο είναι σαφή και ευδιάκριτα. Ειδικότερα, στο μουσείο, ένδειξη εικονικών πελμάτων ανθρώπου υποδεικνύει τη θέση στην οποία θα μεταβούμε εντός του εικονικού χώρου, εάν κλικάρουμε επάνω στην προαναφερθείσα ένδειξη, ενώ κάτωψη του χώρου η οποία παραμένει κάτω αριστερά καθ' όλη τη διάρκεια της εικονικής μας περιήγησης υποδεικνύει με κυκλικό χρωματισμό το ακριβές σημείο στο οποίο βρισκόμαστε.

Και για τα δύο, σύροντας τον δείκτη (cursor) επάνω από τις προσφερόμενες επιλογές, ενεργοποιείται κάθε φορά η επιλογή επί της οποίας βρίσκεται ο δείκτης, είτε πρόκειται για κείμενο είτε για εικόνα.

2. Αντιστοιχία/Συσχέτιση μεταξύ του συστήματος και του πραγματικού κόσμου (Match between system and the real world)

Το σύστημα πρέπει να μιλά την γλώσσα του χρήστη, με λέξεις, φράσεις και σενάρια οικεία στον χρήστη και έλλειψη ειδικών ορολογιών. Πρέπει να ακολουθεί συμβάσεις του πραγματικού κόσμου, κάνοντας τις πληροφορίες να εμφανίζονται σε μια φυσική και λογική σειρά. Η γλώσσα η οποία χρησιμοποιείται στη διεπιφάνεια πρέπει να είναι απλή.

Η γλώσσα που χρησιμοποιείται καθώς και οι έννοιες και οι όροι, έγινε προσπάθεια να συμβαδίζουν με τη γλώσσα του χρήστη, ώστε να είναι κατανοητά από αυτόν. Η ιστοσελίδα απευθύνεται σε ευρύ κοινό, επομένως δεν θα έπρεπε να ενσωματωθεί εξειδικευμένη ορολογία. Κατά συνέπεια, η γλώσσα είναι οικεία και φιλική προς το χρήστη και οι εικονικές αναπαραστάσεις κατανοητές.

3. Έλεγχος του συστήματος από το χρήστη και ελευθερία χρήστη (User control and freedom)

Οι χρήστες συχνά επιλέγουν, κατά λάθος, λειτουργίες του συστήματος και υπάρχει η ανάγκη μιας ευδιάκριτης «εξόδου κινδύνου» για έξοδο από μη επιθυμητές καταστάσεις χωρίς την μετάβαση από εκτεταμένα παράθυρα διαλόγου. Υποστήριξη αναίρεσης και επανάληψης. Πρέπει να παρέχονται σαφείς και εύκολες εξοδοί διαφυγής από σημεία στα οποία οι χρήστες βρέθηκαν χωρίς να το περιμένουν.

Τόσο ένας εικονικός χώρος όσο και ένας ιστοχώρος για να είναι φιλικός προς το χρήστη θα πρέπει να διαθέτει σαφείς και εύκολες διεξόδους (= «κουμπιά») για την περίπτωση που ο χρήστης προβεί σε ανεπιθύμητες ενέργειες, καθώς είναι πολύ συχνό φαινόμενο ο χρήστης να βρεθεί σε κάποιο σημείο χωρίς να το περιμένει και επομένως να ζητά την εύκολη έξοδο διαφυγής από εκεί. Για το λόγο αυτό στο εικονικό μουσείο εμφανίζεται διαρκώς η αντίστοιχη κάτωψη με την ένδειξη της θέσης του ψηφιακού επισκέπτη, ενώ σε όλες τις σελίδες του ιστότοπου υπάρχει επάνω αριστερά «κουμπί-βέλος» για «Επιστροφή» το οποίο μας κατευθύνει στην προηγούμενη σελίδα που είχαμε επισκεφθεί: συνεπώς, σε περίπτωση κάποιου τέτοιου λάθους μπορούμε εύκολα να ανακάμψουμε.

4. Συνοχή/Συνέπεια και συμμόρφωση έναντι προτύπων (Consistency and standards)

Οι χρήστες δεν πρέπει να αναρωτιούνται αν το νόημα διαφορετικών λέξεων, καταστάσεων ή ενεργειών σημαίνουν το ίδιο. Πρέπει να ακολουθούνται κάποιες συμβάσεις. Η συνέπεια στην οργάνωση του εικονικού μουσείου και του ιστοχώρου κάνει το περιβάλλον πιο οικείο στο χρήστη και σαφώς πιο εύκολη και απλή την περιήγησή του σε αυτόν. *Συνέπεια* σημαίνει ότι οι όροι και οι ενέργειες θα πρέπει να έχουν το ίδιο νόημα σε όλη τη διεπιφάνεια, καθώς και ότι πρέπει να υπάρχει ίδια οπτική εμφάνιση σε όλο το σύστημα και ίδιες πληροφορίες/χειριστήρια σε ίδια θέση σε όλα τα παράθυρα. Επίσης θα πρέπει να επικρατεί το ίδιο σχεδιαστικό μοτίβο σε όλη τη διεπαφή όπως χρώματα, γραμματοσειρά κτλ. Παρόμοιες ή ίδιες δράσεις να εκτελούνται με τον ίδιο τρόπο σε κάθε μέρος του συστήματος.

Όλοι οι χώροι του εικονικού μουσείου και οι ιστοσελίδες του ιστοχώρου είναι στημένες με την ίδια λογική τόσο σε επίπεδο οργάνωσης της πληροφορίας όσο και σε επίπεδο αισθητικής

¹⁸⁹ Ο όρος «ψηφιακός επισκέπτης» αναφορικά με το Εικονικό Μουσείο Σύρου. Ο όρος «χρήστης» αναφορικά με τον διαδικτυακό ιστότοπο.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

γραμμής: να τονισθεί εδώ ότι η ενότητα/σταθερότητα αισθητικής υπογραμμίζει και την ενότητα/σταθερότητα της οργάνωσης/λογικής. Έτσι λοιπόν, ο σχεδιασμός είναι ενιαίος, τα χρώματα και οι γραμματοσειρές σταθερές, τα κουμπιά ανταποκρίνονται στις ίδιες ενέργειες.

5. Πρόληψη σφαλμάτων (Error prevention)

Ακόμα καλύτερα από τα μηνύματα λάθους είναι ένας προσεκτικός σχεδιασμός που προλαβαίνει το πρόβλημα πριν αυτό προκύψει. Πρέπει είτε να αποφεύγονται καταστάσεις που οδηγούν σε λάθη ή να υπάρχει έλεγχος και να παρουσιάζεται στον χρήστη ένα μήνυμα επιβεβαίωσης πριν προχωρήσει σε μια τέτοια ενέργεια.

Ένας τρόπος για να αποτρέψουμε τον χρήστη να κάνει σφάλματα, είναι ο έλεγχος εγκυρότητας και η αποφυγή συνδέσμων που δεν οδηγούν σε κανένα αποτέλεσμα, αρχή η οποία έχει εφαρμοστεί, δεδομένου ότι προτείνεται η αλληλουχία μόνο των απαραίτητων ιστοσελίδων.

6. Αναγνώριση και όχι ανάκληση (Recognition rather than recall)

Οι επιταχυντές –που δεν γίνονται αντιληπτοί από τον αρχάριο χρήστη– μπορεί συχνά να επιταχύνουν ταχύτερη επικοινωνία για έναν προχωρημένο χρήστη κι έτσι το σύστημα να φροντίζει για κάλυψη αναγκών κάθε επιπέδου εμπειρίας χρήστη. Οι χρήστες πρέπει να έχουν την επιλογή εξατομίκευσης συχνών ενεργειών. Τεχνικές συντόμευσης –οι οποίες δεν είναι εμφανείς για τον αρχάριο χρήστη– συχνά μπορούν να επιταχύνουν τη διάδραση μεταξύ του έμπειρου χρήστη και του συστήματος σε βαθμό που το σύστημα να ικανοποιεί τόσο τους αρχάριους, όσο και τους έμπειρους χρήστες. Τα αντικείμενα, οι δυνατές δράσεις και οι διάφορες επιλογές πρέπει να είναι διαρκώς ορατές στο χρήστη.

Προκειμένου να επιτευχθεί η ευελιξία και αποτελεσματικότητα του εικονικού μουσείου και του ιστότοπου, δημιουργήθηκαν ορισμένες συντομεύσεις: σχετικά με το εικονικό μουσείο ενδεικτικά αναφέρουμε τη «μετατροπή» κάθε εικόνας ή κειμένου σε «κουμπί» προκειμένου να εμφανιστεί η βιβλιογραφική αναφορά του εκθέματος. Σχετικά με τον ιστοχώρο ενδεικτικά αναφέρουμε την ιστοσελίδα των ψηφιακών συλλογών, όπου κάθε εικονίδιο ταυτίζεται με το λογότυπο του κάθε φορέα ή οργανισμού ή διαδικτυακής πλατφόρμας, και, λειτουργεί ως «κουμπί»-υπερσύνδεσμος: πατώντας το, ο χρήστης αυτομάτως μεταβαίνει στον αντίστοιχο διαδικτυακό ιστότοπο. Πρόκειται για λειτουργία απλή, εφαρμόσιμη από ευρύ κοινό χρηστών.

7. Προσαρμοστικότητα/Ευελιξία και αποδοτικότητα χρήσης (Flexibility and efficiency of use)

Οι διάλογοι δεν πρέπει να περιέχουν πληροφορίες που είναι άχρηστες ή χρησιμοποιούνται σπάνια. Κάθε επιπλέον τμήμα πληροφοριών σε έναν διάλογο ανταγωνίζεται χρήσιμα τμήματα πληροφοριών και ελαττώνει τη σχετική τους ορατότητα.

8. Αποφυγή περιττών στοιχείων (Aesthetic and minimalist design)

Ο Nielsen στον όγδοο κανόνα ευρετικής αξιολόγησης αναφέρεται στην αισθητική και μινιμαλιστική σχεδίαση. Σύμφωνα με τον Nielsen, ένας ιστοχώρος πρέπει να είναι απλός και ελεύθερος από άσχετες πληροφορίες έτσι ώστε να είναι ξεκάθαρες οι διάφορες λειτουργίες που παρέχει προς το χρήστη. Ο διάλογος του χρήστη με τη διεπαφή δεν πρέπει να περιλαμβάνει πληροφορίες οι οποίες είναι «εκτός θέματος» ή σπανίως χρησιμοποιούμενες. Κάθε επιπλέον μονάδα πληροφορίας που παρεισφρέει σ' έναν διάλογο ανταγωνίζεται τις «εντός θέματος» πληροφορίες και μειώνει τη σχετική τους ορατότητα.

Με αυτό το σκεπτικό αποδόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στην αποφυγή διαλόγων με περιττή πληροφορία ή πληροφορία που χρησιμοποιείται σπάνια. Με το ίδιο σκεπτικό έγινε προσπάθεια ώστε ο σχεδιασμός να παραμείνει μινιμαλιστικός.

Δεδομένου ότι ο σχεδιασμός των δύο ψηφιακών προϊόντων έγινε με προδιαγραφές τέτοιες ώστε να είναι εύκολα διαχειρίσιμα από ένα ευρύτατο κοινό χρηστών ποικίλου ηλικιακού, μορφωτικού και κοινωνικού επιπέδου, δεν επιτρέπει επί της ουσίας σφάλματα. Για την περίπτωση σφάλματος συστήματος, όπως να απουσιάζει κάποια σελίδα ή να έχει μην είναι σε λειτουργία ο διακομιστής, εμφανίζεται αντίστοιχο μήνυμα «The page cannot be found».

9. Διευκόλυνση χρηστών ως προς τον εντοπισμό, τη διάγνωση και τη διόρθωση σφαλμάτων/Παροχή σαφών μηνυμάτων λάθους (Help users recognize, diagnose, and recover from errors)

Ελαχιστοποίηση του μνημονικού φόρτου του χρήστη με δημιουργία ορατών αντικειμένων, ενεργειών και επιλογών. Δεν θα πρέπει ο χρήστης να χρειάζεται να θυμάται πληροφορίες από κανένα κομμάτι του διαλόγου. Οι οδηγίες για χρήση του συστήματος πρέπει να είναι ορατές ή εύκολα ανακτήσιμες στα κατάλληλα σημεία. Είναι τα μηνύματα λάθους υποβοηθητικά; Χρησιμοποιείται απλή γλώσσα για την περιγραφή των σφαλμάτων και δίνονται τρόποι επίλυσης τους; Τα μηνύματα λάθους πρέπει να εκφράζονται σε απλή γλώσσα (όχι κώδικες), να εντοπίζουν το πρόβλημα με ακρίβεια και να προτείνουν μία λύση.

Όλες οι επιλογές και οι ενεργές ετικέτες έχουν σχεδιασθεί ώστε να είναι ευδιάκριτες και έντονα γραμμένες οδηγώντας τον χρήστη σε αυτές. Ως αποτέλεσμα, ο χρήστης δεν είναι υποχρεωμένος να θυμάται πληροφορίες από το ένα τμήμα του διαλόγου στο άλλο.

10. Βοήθεια και τεκμηρίωση/Επαρκής υποστήριξη-Βοήθεια και Εγχειρίδια (Help and documentation)

Αν και είναι καλύτερο το σύστημα να μπορεί να χρησιμοποιείται χωρίς τεκμηρίωση, ίσως να είναι αναγκαία η παροχή βοήθειας και εγχειριδίων. Κάθε τέτοια πληροφορία πρέπει να βρίσκεται εύκολα, να εστιάζει στο στόχο του χρήστη, να προτείνει συγκεκριμένα βήματα εξόδου και να μην έχει μεγάλο μέγεθος. Τόσο η βοήθεια, όσο και το υλικό τεκμηρίωσης, θα πρέπει να επιτρέπουν την εύκολη αναζήτηση πληροφοριών, να επικεντρώνεται στην εργασία του χρήστη, να παρουσιάζουν σαφή βήματα για την εκτέλεση των εργασιών και να μην έχουν υπερβολικό μέγεθος. Η βοήθεια που παρέχεται μπορεί να ακολουθηθεί ή αναζητηθεί εύκολα;

Δεδομένου ότι τόσο το εικονικό μουσείο όσο και ο ιστοτόπος διαθέτουν σχεδιασμό απλό που προστατεύει από τη διάπραξη σφαλμάτων, δεν περιλαμβάνεται κάποιο εγχειρίδιο βοήθειας προς το χρήστη: κάτι τέτοιο δεν κρίθηκε αναγκαίο. Η κάλυψη στιγμιαίων αναγκών ή, πιθανόν, προβλημάτων χρήσης καλύπτεται από τα σχετικά πεδία της παρούσας μελέτης.

Σχετικά με την ανάπτυξη του διαδικτυακού ιστοτόπου, επελέγη κατ' αρχήν ο τύπος των *δυναμικών ιστοσελίδων (dynamic webpage)*: δεδομένου ότι «μια δυναμική ιστοσελίδα μπορεί να δείχνει διαφορετικά αποτελέσματα ανάλογα με το πρόγραμμα που χρησιμοποιεί ο χρήστης, το είδος της συσκευής που χρησιμοποιεί (ηλεκτρονικός υπολογιστής, κινητό τηλέφωνο κλπ.) και επίσης την κατηγορία χρήστη που την προβάλλει. Όλοι αυτοί οι παράγοντες δημιουργούν ένα σενάριο εντολών που εκτελείται όταν το ζητήσει ο χρήστης. Οι ανάγκες που καλύπτουν οι δυναμικές ιστοσελίδες είναι διαφορετικές από αυτές που καλύπτουν οι στατικές, αλλά οι πρώτες υπερτερούν λόγω των δυνατοτήτων που δίνουν»¹⁹⁰ θεωρήθηκε ότι με αυτόν τρόπο θα διασφαλισθεί, και κατά τη λειτουργία του διαδικτυακού ιστοτόπου, η διατήρηση των *10 Κανόνων Ευχρηστίας του Nielsen*, όπως αυτοί εφαρμόστηκαν κατά τον σχεδιασμό του εν λόγω ιστοτόπου.

Αναλυτικά οι λεπτομέρειες σχεδιασμού-ανάπτυξης-υλοποίησης του εικονικού μουσείου καθώς και του αντίστοιχου διαδικτυακού ιστοτόπου περιγράφονται στο αντίστοιχο πεδίο της παρούσας μελέτης, συγκεκριμένα στις Παραγράφους 9. και 10. του παρόντος και τις εμπεριεχόμενες σε αυτές υπο-παραγράφους.

Λόγω του μεγάλου τελικού όγκου της παρούσας μελέτης, τόσο η αναλυτική παρουσίαση του τρόπου υλοποίησης των δύο ψηφιακών προϊόντων όσο και η τεκμηρίωση των εικονικά εκτιθέμενων έργων, παρατίθενται αντίστοιχα στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II & ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III.

¹⁹⁰ Ηλιόπουλος & Μπαϊρακτάρης, 2017, σ. 14

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

10 Αξιοποίηση του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*-Υπάρχον πλαίσιο¹⁹¹

Η ανάπτυξη και ολοκλήρωση του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* και του αντίστοιχου διαδικυακού ιστοτόπου, εν είδει ψηφιακής πύλης προς το εν λόγω μουσείο, όπως και η ανάπτυξη και ολοκλήρωση του *Εικονικού Μουσείου Σύρου Ανοικτών Δεδομένων* αποτέλεσε φιλόδοξη προσπάθεια στο πλαίσιο υλοποίησης Μεταπτυχιακής Διατριβής.

Λαμβάνοντας, ωστόσο, υπ' όψιν, το γεγονός ότι η ανώτατη βαθμίδα του εκπαιδευτικού συστήματος πέρα από την επίτευξη επιστημονικής κατάρτισης και εξειδίκευσης σε νέους τομείς των επιστημών και την προαγωγή της έρευνας, επιτελεί και έναν ακόμη σκοπό: την παραγωγή προϊόντων επιστημονικού έργου, υπό τον έλεγχο και τη σύμφωνη γνώμη, ευνόητον είναι, της επιστημονικής κοινότητας, προς τελικό όφελος της κοινωνίας, τοπικής και παγκόσμιας.

Η υλοποίηση του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* είχε ως βασικούς στόχους

- ✓ τη διασαφήνιση της φυσιογνωμίας της Σύρου,
- ✓ τη γνωριμία του ευρύτερου κοινού με αυτή και
- ✓ τη διαφύλαξη της διά μέσου της ανάδειξής της.

Στις ανωτέρω κατευθύνσεις, είναι δόκιμο να ληφθούν υπ' όψιν οι παράμετροι

1. της έννοιας του τοπίου και της βαρύτητας του ρόλου του στο χώρο του πολιτισμού, γεγονός το οποίο αναγνωρίζεται πλέον και από τη νομοθεσία,
2. του υπάρχοντος νομικού και κοινωνικού πλαισίου για τη διαχείριση και ανάδειξη του πολιτισμικού πλούτου,
3. της βαρύνουσας σημασίας των μνημείων και των πολιτιστικών αγαθών κάθε τύπου για την οικονομική του ανάπτυξη.

10.1 Τοπίο-Νόμος 3827/2010 (ΦΕΚ Α' 30/25.2.2010)

Σε συνέχεια του θέματος του *τοπίου*, όπως παρετέθη στην Παρ. 5.3. του παρόντος, θα πρέπει στο σημείο αυτό να αναφερθεί το γεγονός ότι πλέον, με το Νόμο 3827/2010 (ΦΕΚ Α' 30/25.2.2010), αναγνωρίζεται και επιβεβαιώνεται ο σημαίνων ρόλος του στη διαμόρφωση της πολιτισμικής πραγματικότητας της αντίστοιχης περιοχής.

Συμπληρωματικά των ανωτέρω, θα πρέπει εδώ να αναφερθούν τα μέτρα που προτείνονται στο Άρθρο 6 του Νόμου 3827/2010 (ΦΕΚ Α' 30/25.2.2010) για το **τοπίο**:

«Α. Αύξηση ευαισθητοποίησης

Κάθε Μέρος αναλαμβάνει να αυξήσει την ευαισθητοποίηση μεταξύ της κοινωνίας των πολιτών, των ιδιωτικών οργανισμών και των δημοσίων αρχών σχετικά με την αξία των τοπίων, το ρόλο τους και τις μεταβολές σε αυτά.

Β. Κατάρτιση και Εκπαίδευση.

Κάθε μέρος αναλαμβάνει να προάγει:

- α. την εκπαίδευση ειδικών στην εκτίμηση και στις λειτουργίες των τοπίων,
- β. τα πολυτομεακά εκπαιδευτικά προγράμματα στην πολιτική των τοπίων, στην προστασία, στη διαχείριση και στο σχεδιασμό, για επαγγελματίες στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα και για ενδιαφερόμενους οργανισμούς,
- γ. τους σχολικούς και πανεπιστημιακούς κύκλους μαθημάτων, οι οποίοι, στις σχετικές θεματικές ενότητες, ασχολούνται με τις αξίες που προσδίδονται στα τοπία και στα θέματα, τα οποία εγείρονται από την προστασία τους, τη διαχείριση και τον σχεδιασμό τους.

¹⁹¹ Στην παρούσα Παράγραφο εξετάζονται οι **δυνατότητες** αξιοποίησης του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*, όπως αυτές οριοθετούνται και προσδιορίζονται από το υπάρχον πλαίσιο. Στην Παράγραφο 16 του συγγράμματος εξετάζονται οι **προοπτικές** αξιοποίησης του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Γ. Αναγνώριση και εκτίμηση

1. Με την ενεργό συμμετοχή των ενδιαφερόμενων Μερών, όπως συμφωνείται ρητά στο άρθρο 5 σημ. γ' και με την προοπτική να βελτιωθεί η γνώση των τοπίων του, κάθε Μέρος αναλαμβάνει:

- α i. Να αναγνωρίζει τα δικά του τοπία σε ολόκληρη την επικράτειά του.
- ii. Να αναλύει τα χαρακτηριστικά τους και τις δυνάμεις και τις πιέσεις που τα μετασχηματίζουν.
- iii. Να σημειώνει τις μεταβολές.
- β. Να εκτιμά τα τοπία που έχουν αναγνωριστεί κατ' αυτόν τον τρόπο, λαμβάνοντας υπ' όψη τις συγκεκριμένες αξίες που τους έχουν αποδοθεί από τις ενδιαφερόμενες πλευρές και τον πληθυσμό που αφορούν.

2. Αυτές οι διαδικασίες αναγνώρισης και εκτίμησης καθοδηγούνται από ανταλλαγές εμπειριών και μεθοδολογίας, που οργανώνονται μεταξύ των Μερών σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, σύμφωνα με το άρθρο 8.

Δ. Στόχοι ποιότητας τοπίων

Κάθε Μέρος αναλαμβάνει να ορίσει τους στόχους ποιότητας τοπίων για τα τοπία που έχουν αναγνωριστεί και εκτιμηθεί, έπειτα από δημόσια διαβούλευση σύμφωνα με το άρθρο 5 σημ. γ'.

Ε. Εφαρμογή

Για να τεθούν σε εφαρμογή οι πολιτικές τοπίων, κάθε Μέρος αναλαμβάνει να εισαγάγει τα μέσα που αποσκοπούν στην προστασία, στη διαχείριση και /ή στον σχεδιασμό του τοπίου.»

Στο πλαίσιο του ίδιου Νόμου, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι αναγνωρίζεται η διακρατική συνεργασία ως καθοριστικής σημασίας για την εφαρμογή των διατάξεων και, συνεπακόλουθα, την επίτευξη των επιθυμητών στόχων. Έτσι, το Κεφάλαιο 3 αναφέρεται στην «Ευρωπαϊκή συνεργασία», καθορίζοντας το σχετικό πλαίσιο με τα ακόλουθα Άρθρα:

➤ «Άρθρο 7: Διεθνείς πολιτικές και προγράμματα.

Τα μέρη αναλαμβάνουν να συνεργάζονται στην εξέταση της διάστασης των τοπίων στις διεθνείς πολιτικές και προγράμματα και να υποδεικνύουν, όπου είναι σχετικό, την προσθήκη σε αυτά της εξέτασης των τοπίων.

➤ Άρθρο 8: Αμοιβαία βοήθεια και ανταλλαγή πληροφοριών.

Τα Μέρη αναλαμβάνουν να συνεργάζονται προκειμένου να βελτιώνουν την αποτελεσματικότητα των μέτρων που λαμβάνονται σύμφωνα με άλλα άρθρα αυτής της Σύμβασης και συγκεκριμένα:

- α. Να παρέχουν το ένα στο άλλο τεχνική και επιστημονική βοήθεια σε ζητήματα τοπίων μέσω της συγκέντρωσης και της ανταλλαγής εμπειρίας και των αποτελεσμάτων των ερευνητικών έργων.
- β. Να προωθούν την ανταλλαγή ειδικών στα τοπία κυρίως για εκπαιδευτικούς και ενημερωτικούς σκοπούς.
- γ. Να ανταλλάσσουν πληροφορίες σε όλα τα ζητήματα που καλύπτονται από τις διατάξεις της Σύμβασης.

➤ Άρθρο 9: Διασυνοριακά τοπία.

Τα Μέρη ενθαρρύνουν τη διασυνοριακή συνεργασία σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο και, όπου είναι απαραίτητο, προετοιμάζουν και εφαρμόζουν κοινά προγράμματα για τα τοπία.

➤ Άρθρο 10: Παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύμβασης.

➤ Άρθρο 11: Βραβείο Τοπίου του Συμβουλίου της Ευρώπης.»

Σε αυτή λοιπόν την κατεύθυνση, προτείνεται η περαιτέρω αξιοποίηση των παραχθέντων ψηφιακών προϊόντων της παρούσης Διατριβής: ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα πολιτιστικής κληρονομιάς και διαφύλαξης του τοπίου μέσα από την ενεργό συμμετοχή στις πολιτισμικές διεργασίες.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Σχετικά με τις δυνατότητες και τις προοπτικές αξιοποίησης του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* θα πρέπει, κατ' αρχήν, να εξεταστούν και να ληφθούν υπ' όψιν ορισμένες παράμετροι, οι οποίες παρατίθενται συνοπτικά στη συνέχεια.

10.2 Δυνατότητες και περιορισμοί δημιουργίας-διαχείρισης-διάθεσης προϊόντων ψηφιοποίησης πολιτιστικής κληρονομιάς

10.2.1 Πνευματική ιδιοκτησία & νέοι τύποι αδειών

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα δεδομένα περί πνευματικής ιδιοκτησίας όπως και τις διαφορετικές νομικές διατάξεις, όπως αυτές έχουν αναφερθεί ανωτέρω, την πολιτιστική κληρονομιά της ελληνικής επικράτειας διαχειρίζεται το ελληνικό κράτος στην αποκλειστική κυριότητα του οποίου ανήκει. Τα προϊόντα της ψηφιοποίησης αυτής, διέπονται από την ισχύουσα ελληνική νομοθεσία περί δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, όπως αυτή έχει συνοπτικά παρατεθεί στην Παράγραφο 4 και τις αντίστοιχες υπο-παραγράφους του παρόντος.

Εικόνα 101: Εξέλιξη των τηλεπικοινωνιών, νέες ψηφιακές τεχνολογίες, κοινωνικά δίκτυα, νέοι τύποι αδειών και νέες πρακτικές φορέων.

Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, η θεαματική εξέλιξη των τηλεπικοινωνιών σε συνδυασμό με τη ραγδαία εξέλιξη της ψηφιακής τεχνολογίας, η οποία κατέστη προσιτή σε ευρύτατο κοινό, είχαν ως αποτέλεσμα την τεράστια ώθηση και ενίσχυση του ρόλου των κοινωνικών δικτύων, οδηγώντας παράλληλα και στη διαμόρφωση νέων τύπων αδειών:

1. Οι ανοιχτές άδειες *GNU GPL*¹⁹² (άδειες δημόσιας χρήσης/*open source licences*): πρόκειται για μια σειρά από άδειες που ξεπήδησαν από τον κόσμο του ελεύθερου λογισμικού και επιτρέπουν τη διανομή, χρήση και τροποποίηση τους σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο αριθμό ατόμων ώστε να μπορεί ο καθένας να προσαρμόσει το λογισμικό στις συγκεκριμένες ανάγκες του και να προβεί και ο ίδιος σε διορθώσεις. Οι άδειες ανοιχτού λογισμικού έχουν ως κοινό σημείο την επιβολή μιας υποχρέωσης διανομής του πηγαίου κώδικα με κάθε διανομή του λογισμικού. Το Δικαστήριο του Μονάχου, σε απόφασή του το 2004 δέχθηκε ότι η διανομή λογισμικού κατά παράβαση των όρων της Γενικής Δημόσιας Άδειας συνιστά προσβολή του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας. Στην ίδια κατεύθυνση κινήθηκε και η από 06 Σεπτεμβρίου 2006 απόφαση του Δικαστηρίου της Φρανκφούρτης.¹⁹³

2. Οι άδειες *Creative Commons*¹⁹⁴: πρόκειται για συμβάσεις πλαίσιο που διατίθενται δωρεάν και αφορούν τη διάθεση στο διαδίκτυο προστατευόμενων έργων. Η εγκυρότητα των αδειών αυτών έχει επιβεβαιωθεί από δικαστήρια της Ισπανίας και της Ολλανδίας.

Πιο συγκεκριμένα, η *Creative Commons (CC)* είναι μη κερδοσκοπική οργάνωση αφιερωμένη στην επέκταση του εύρους των πνευματικών έργων που είναι διαθέσιμα προκειμένου να βασιστούν σε αυτά και άλλα έργα και να μοιραστούν νόμιμα. Η οργάνωση έχει εκδώσει διαφορετικές άδειες πνευματικών δικαιωμάτων γνωστές ως *άδειες Creative Commons*, οι

¹⁹² <https://www.gnu.org/licenses/gpl-3.0.en.html>;
https://en.wikipedia.org/wiki/GNU_General_Public_License (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

¹⁹³ Βαγενά, 2014, σ. 42 / <http://www.ellak.gr/>;, http://www.jbb.de/judgment_dc_munich_gpl.pdf;
http://www.gpl-violations.org/news/20060922-dlink-judgement_frankfurt.html (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

¹⁹⁴ <https://creativecommons.org/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

οποίες επιτρέπουν στους δημιουργούς να δηλώσουν ποια δικαιώματα διατηρούν και ποια παραμερίζουν προς όφελος άλλων δημιουργών.

Η χρήση των αδειών CC δημιουργεί ένα σαφές νομικό πλαίσιο ως προς τους όρους εκμετάλλευσης του κάθε έργου.

Χαρακτηριστικά των αδειών Creative Commons:

- Προσφέρονται δωρεάν μέσω διαδικτύου.
- Δεν είναι αποκλειστικές.
- Επιτρέπουν την ανταλλαγή έργων μέσω του διαδικτύου.
- Η χρήση τους δεν προϋποθέτει την πλήρη παραίτηση του δικαιούχου από τα δικαιώματα εκμετάλλευσης του έργου του.

Οι εν λόγω άδειες δεν παρέχουν τη δυνατότητα ανάκλησης, δηλαδή ο δημιουργός δε δύναται να ακυρώσει εκ των υστέρων την άδεια CC εφόσον το έργο έχει ήδη κυκλοφορήσει. Κατά συνέπεια, σε περίπτωση που κάποιος έχει αποκτήσει ένα έργο ή ακόμη κάποιο αντίγραφο του που διατίθεται υπό άδεια CC, τότε θα έχει τη δυνατότητα να το χρησιμοποιεί υπό τους όρους της άδειας αυτής, ανεξαρτήτως εάν ο δημιουργός αλλάξει γνώμη ή αποφασίσει να σταματήσει τη διανομή του έργου του. Στην περίπτωση έργων που διατίθενται με διαφορετικές άδειες CC, είναι στην ευχέρεια του χρήστη να επιλέξει μία από αυτές.¹⁹⁵

3. Οι άδειες *Copyleft*: παραχωρούν ελευθερίες στην χρήση, τροποποίηση, και διανομή ενός πνευματικού έργου, με τον περιορισμό ότι κάθε αντίγραφο ή παράγωγο έργο θα διανέμεται με την ίδια άδεια χρήσης παραχωρώντας τις ίδιες ελευθερίες. Ο περιορισμός αυτός δεν έρχεται σε αντίθεση με τις ελευθερίες που παρέχονται και που καθιστούν το έργο ελεύθερο περιεχόμενο. Ως νέα λέξη δημιουργήθηκε αλλάζοντας την αγγλική λέξη copyright για να φανεί ότι έχει αντίθετη έννοια, αν και η λέξη right στο copyright έχει την έννοια "δικαίωμα" και όχι "δεξιά". Δεν έχει κάποια νομική χρήση.¹⁹⁶

Επιπροσθέτως, κατά τη σύγχρονη προς εμάς εποχή, η ραγδαία εξελισσόμενη ψηφιακή τεχνολογία σε συνδυασμό με το σχετικά χαμηλό κόστος αυτής τόσο σε επίπεδο hardware όσο και software, η ανάπτυξη διαδικτυακών πληθοποριστικών πλατφορμών ποικίλου πολιτιστικού περιεχομένου, οι οποίες στηρίζονται στη δημιουργική συμβολή και συνεργασία ατόμων από ολόκληρο τον πλανήτη (*Open Heritage by Google Arts & Culture*,¹⁹⁷ *wikimedia commons*¹⁹⁸ για παράδειγμα), αλλά και η ύπαρξη ψηφιακών πλατφορμών διάθεσης ψηφιοποιημένων πολιτιστικών αγαθών, δωρεάν ή επί αμοιβή (*3dwarehouse*¹⁹⁹ για παράδειγμα), έχει καταστήσει σαφέστατα εφικτή τη δημιουργία και διακίνηση ψηφιακών υποκατάστατων πολιτιστικών αγαθών και από ιδιώτες,

- είτε ερασιτεχνικά και χωρίς αμοιβή, χωρίς κάτι τέτοιο φυσικά να συνεπάγεται υποδεέστερη ποιότητα,
- είτε επαγγελματικά, κατά περιπτώσεις με αμοιβή ή ευελπιστώντας σε αυτή, χωρίς έλεγχο από τις αρμόδιες αρχές.

Πρόκειται για μια δραστηριότητα με υψηλότατο ρυθμό ανάπτυξης, η οποία, σαφές είναι, «παραβιάζει» το νομικώς ορθό κάδρο, χωρίς ωστόσο να επιτρέπει απαραίτητως αρνητική κριτική. Τα δεδομένα λοιπόν αλλάζουν, γεγονός το οποίο επιβάλλει την αναγνώριση και παραδοχή της παρούσας κατάστασης από πλευράς νομοθεσίας, καθώς και τη μεταξύ τους εναρμόνιση. Εξάλλου, χρήσεις προστατευόμενων έργων στο διαδίκτυο ενδέχεται να είναι απολύτως νόμιμες, επειδή, είτε εμπίπτουν στους νόμιμους περιορισμούς του περιουσιακού

¹⁹⁵ https://el.wikipedia.org/wiki/Creative_Commons;

https://el.wikipedia.org/wiki/Creative_Commons_license (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

¹⁹⁶ <https://el.wikipedia.org/wiki/Copyleft> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

¹⁹⁷ Open Heritage-Google Arts & Culture. <https://artsandculture.google.com/project/openheritage> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

¹⁹⁸ <https://commons.wikimedia.org/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

¹⁹⁹ <https://artsandculture.google.com/project/cyark>; <https://3dwarehouse.sketchup.com/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

δικαιώματος, είτε έχουν εκδοθεί με βάση άδειες χρήσης, που επιτρέπουν τέτοιες χρήσεις (π.χ. άδειες *Creative commons* ή *Copyleft*).

10.2.2 Πνευματική ιδιοκτησία & νέες πρακτικές φορέων

Στο προαναφερθέν πλαίσιο, και υπό την πίεση των νέων αδειών που το διαδίκτυο έχει πλέον αναδείξει και ισχυροποιήσει, ιδιωτικοί και κρατικοί φορείς στον δυτικό κόσμο αναθεωρούν πλέον την έως τώρα εφαρμοζόμενη πολιτική τους στο συγκεκριμένο πεδίο. Έτσι, νέες πρακτικές αρχίζουν να εφαρμόζονται. Για παράδειγμα:

Η.Π.Α.²⁰⁰: το 2010 βάσει του *Open Government Plan (O.G.P.)*²⁰¹ ξεκίνησε η απόθεση εθνικών αρχείων από διάφορους κυβερνητικούς φορείς και αρχές μέσω *Wikimedia Commons*²⁰²
²⁰³.

Ο φορέας²⁰⁴ *National Archives and Record Administration* των Η.Π.Α. (*N.A.R.A.*)²⁰⁵ προχώρησε στη διάθεση πολυμεσικού υλικού και στα κοινωνικά μέσα, συγκεκριμένα το *Flickr*²⁰⁶.

Μ. Βρετανία²⁰⁷: *Open Government License (O.G.L.)*²⁰⁸: πρόκειται για άδειες στηριζόμενες στο σύστημα αδειοδότησης *Crown Copyright*²⁰⁹, για έγγραφα και πολυμεσικό υλικό που διατίθεται ανοικτά από το κράτος, πλήρως συμβατή με τις άδειες *Creative Commons Attribution (CC-BY)*. Το αποθετημένο και τεκμηριωμένο υλικό υποστηρίζεται από την κρατική αρχή *The National Archives-T.N.A.*, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Τον Οκτώβριο του έτους 2018 το *Art Institute of Chicago*²¹⁰ κατέστησε εφικτό το downloading περισσότερων από 52.438 εικόνων έργων της συλλογής του, ελεύθερα, χωρίς τους περιορισμούς που θέτει η νομοθεσία περί *copyright*. Οι εικόνες, σε υψηλή ανάλυση, είναι καταχωρημένες ως «no rights reserved» ή με άδεια *Creative Commons Zero (CC0)*, γεγονός το οποίο επιτρέπει στον ενδιαφερόμενο να τις «κατεβάσει» δωρεάν, χωρίς να αποδώσει πνευματικά δικαιώματα.

Η *Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου (Library of Congress)*²¹¹ έχει ειδική σελίδα στον διαδικτυακό της ιστότοπο με υλικό ελεύθερα διαθέσιμο προς downloading.

10.2.3 Πολιτιστική κληρονομιά και Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 27ης/10/2011,²¹² στοχεύοντας στη βελτιστοποίηση του όφελους της ψηφιακής τεχνολογίας για την οικονομική ανάπτυξη, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την ποιότητα ζωής των Ευρωπαίων πολιτών και σχετικά με την «Ψηφιοποίηση και

²⁰⁰ Αναγνωστόπουλος Ι., 2017, σ. 8

²⁰¹ Open Government Plan (OGP). <https://open.usa.gov/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²⁰² Wikimedia Commons. https://commons.wikimedia.org/wiki/Main_Page (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²⁰³ Wikimedia Commons: πρόκειται για διαδικτυακό αποθετήριο πολυμεσικών αρχείων προς ελεύθερη χρήση.

²⁰⁴ Αναγνωστόπουλος Ι., 2017, σ. 11

²⁰⁵ National Archives and Record Administration (NARA). <https://www.archives.gov/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²⁰⁶ Flickr. <https://www.flickr.com/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²⁰⁷ Αναγνωστόπουλος Ι., 2017, σ. 9

²⁰⁸ Open Government License (OGL). <http://www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²⁰⁹ Crown Copyright. <http://www.legislation.gov.uk/licence> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²¹⁰ Art Institute of Chicago. <https://www.artic.edu/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²¹¹ Library of Congress. <https://www.loc.gov/free-to-use/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²¹² https://ec.europa.eu/digital-single-market/sites/digital-agenda/files/en_4.pdf (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

επιγραμματική προσέγγιση του πολιτιστικού υλικού και της ψηφιακής διατήρησης» υποδεικνύει ως αναγκαία και επείγουσα την ψηφιοποίηση και επιγραμματική παρουσίαση της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς στην πλατφόρμα της **Europeana**²¹³: πρόκειται για την ψηφιακή βιβλιοθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία προσφέρει πρόσβαση σε περισσότερα από 19 εκατομμύρια ψηφιοποιημένα αντικείμενα. Ενεργοποιήθηκε στις 20 Νοεμβρίου 2008 (Οδηγία, παρ. 14). Εξ αυτών μόνο το 2% είναι ηχητικό ή οπτικοακουστικό υλικό. Στόχος, η ψηφιοποίηση του συνόλου της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς έως το έτος 2025. (Οδηγία, παρ. 15). Υπό αυτό το σκεπτικό, η περαιτέρω ψηφιοποίηση υλικού προερχόμενου από βιβλιοθήκες, αρχεία και μουσεία θα πρέπει να ενθαρρυνθεί προκειμένου να διασφαλισθεί ο ηγετικός ρόλος της Ευρώπης στον τομέα του πολιτισμού και του δημιουργικού περιεχομένου αλλά και η βέλτιστη αξιοποίηση του πλούτου του πολιτιστικού υλικού. Ενθαρρύνει δε την επανάχρηση του ψηφιοποιημένου υλικού τόσο για εμπορικούς όσο και για μη εμπορικούς σκοπούς, αρκεί να γίνονται σεβαστά τα δικαιώματα τα σχετικά με την πνευματική ιδιοκτησία (Οδηγία, παρ. 7). Επιπλέον, επισημαίνει την ανάγκη συμμετοχής και του ιδιωτικού τομέα για τη διεκπεραίωση και ολοκλήρωση του εν λόγω έργου (Οδηγία, παρ. 9).

Περαιτέρω, η οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 24ης/05/2011 προτείνει λύσεις σχετικά με τα ορφανά έργα (Οδηγία, παρ. 12).

Χαρακτηριστική είναι δε η επισήμανση της ανάγκης ψηφιακής συντήρησης για τη διατήρηση του ψηφιοποιημένου πολιτιστικού υλικού (Οδηγία, παρ. 16).

Περαιτέρω, η Ευρωπαϊκή Ένωση στην επίσημη ιστοσελίδα της σχετικά με την *Ενιαία Ψηφιακή Αγορά (Digital Single Market)*²¹⁴: τονίζει την ιδιαίτερη βαρύτητα και σημασία της ψηφιοποίησης των πολιτιστικών αγαθών, δεδομένου ότι το αποκτούν καινούργια ζωή, «αναπνέουν» ξανά, ενώ παράλληλα προσφέρονται στους πολίτες πολλαπλές ευκαιρίες πρόσβασης στο πολιτιστικό υλικό και αντιστρόφως στους διαφορετικούς φορείς και ιδρύματα πολλαπλοί τρόποι διακίνησης και διάχυσης αυτής της πληροφορίας και ψηφιακών προϊόντων. Τα *Εικονικά Μουσεία (Virtual Museums)* καθιστούν δυνατή την επίσκεψη και σε χώρους απομακρυσμένους από τον εκάστοτε επίδοξο φυσικό επισκέπτη, μέσω της διαδικασίας της εικονικής περιήγησης. Η *Επαυξημένη και Μικτή Πραγματικότητα* βελτιώνουν περαιτέρω την προαναφερθείσα εμπειρία του ψηφιακού επισκέπτη. Για το λόγο αυτό η Γενική Διεύθυνση Επικοινωνιών Δικτύων, Περιεχομένου και Τεχνολογίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει υλοποιήσει ένα σύνολο συντονισμένων ενεργειών καθώς και χρηματοδοτήσεων στην κατεύθυνση αυτή, δηλαδή της ψηφιοποίησης των πολιτιστικών αγαθών και της εν συνεχεία επιγραμματικής προβολής και διάθεσης του ψηφιοποιημένου πολιτιστικού υλικού καθώς και της επιγραμματικής πρόσβασης σε αυτό.

10.2.4 Πολιτιστική κληρονομιά και σύγχρονη παραγωγή

Ο πολιτισμός έχει χαρακτήρα δυναμικό: πρόκειται για μια διαδικασία ζωντανή, μεταβαλλόμενη, με θετικά ή αρνητικά πρόσημα, ρυθμό άλλοτε επιταχυνόμενο και άλλοτε επιβραδυνόμενο. Κατά συνέπεια, η παραγωγή πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί μια διαδικασία αέναη: το παραγόμενο πολιτισμικό προϊόν, ανεξαρτήτως χρονικής στιγμής δημιουργίας του, αλλά αναλόγως της πολιτισμικής του βαρύτητας, θα αποτελέσει ή όχι συνιστώσα της μελλοντικής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Με αυτό λοιπόν το σκεπτικό και σχετικά με την Πύλη του ξενοδοχείου «Αστέρας Βουλιαγμένης»: πρόκειται για έργο των αρχιτεκτόνων Ρένας Σακελλαρίδου και Μόρφως Παπανικολάου, με έτος κατασκευής το 2008. Έχει τιμηθεί με High Commendation στο 1ο World Architecture Festival το 2008 στη Βαρκελώνη, την πρώτη και μόνη ίσως τέτοια διάκριση έργου στην Ελλάδα. Επίσης, έχει τιμηθεί με υποψηφιότητα στο Βραβείο Mies Van der Rohe, το σημαντικότερο ευρωπαϊκό βραβείο αρχιτεκτονικής, το 2009. Το 2010 της απενεμήθη από το Ελληνικό Ινστιτούτο Αρχιτεκτονικής Ειδική Μνεία στο πλαίσιο των βραβείων αρχιτεκτονικής, ως ιδιαίτερα αξιόλογο υλοποιημένο έργο. Καθώς αποτελεί ένα εμβληματικό τοπόσημο της

²¹³ Europeana. <https://www.europeana.eu/portal/en> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²¹⁴ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-cultural-heritage> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

περιοχής, ο δήμαρχος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, Γρηγόρης Κωνσταντέλλος πραγματοποιεί παρέμβαση-αίτημα προς το Κεντρικό Συμβούλιο Αρχιτεκτονικής και πετυχαίνει την εξαίρεση από το πρόγραμμα κατεδάφισης, το εν λόγω έργο, ηλικίας μόλις 10 ετών, χαρακτηρίζεται «Μνημείο Σύγχρονης Πολιτιστικής Κληρονομιάς» στις αρχές του έτους 2018, ενώ θετικά αντιμετωπίζεται και από τη Διοίκηση της επιχείρησης, η οποία δεσμεύεται να διατηρήσει και να αναδείξει την κατασκευή. «Η διατήρηση της κληρονομιάς αυτό το νόημα έχει για μένα και σε αυτή τη βαθύτερη ανάγκη πιστεύω ότι απευθύνεται: στην αξία, δηλαδή, που έχει για το συλλογικό ον η αναγνώριση της κληρονομιάς και των στοιχείων που τη συγκροτούν, στην ανάγκη του να θυμάται τα βήματα τα οποία έκανε στον δρόμο του έως σήμερα. Γιατί το συλλογικό ον, όπως και το άτομο, ζει στο σήμερα. Τροφοδοτείται όμως από τη μνήμη του για να υπάρξει.», δηλώνει σε συνέντευξή της στην εφημερίδα Καθημερινή, τον Φεβρουάριο του 2018, η Ρένα Σακελλαρίδου, μία εκ των δύο αρχιτεκτόνων του εν λόγω έργου.²¹⁵

Λαμβάνοντας ως αφορμή το ανωτέρω παράδειγμα, αξίζει να αναρωτηθούμε και να προβληματισθούμε για το τι μέλλει γενέσθαι σε ό,τι αφορά στη σύγχρονη πολιτιστική κληρονομιά, σε οποιαδήποτε μορφή και έκφασή της, με γνώμονα πάντοτε το καθοριστικό πολιτισμικό αποτύπωμα στο παρόν: δημόσια και ιδιωτικά έργα, graffiti, καλλιτέχνες του δρόμου, τέχνη παραγόμενη με νέες τεχνολογίες, μουσικές κουλτούρες των τελευταίων δεκαετιών, αποτελούν μερικά μόνο παραδείγματα εκφάνσεων της σύγχρονης πολιτιστικής κληρονομιάς. Σε αντίθεση με το παράδειγμα του «Αστέρα Βουλιαγμένης», «πιστοποιηθέντος» ως πολιτιστική κληρονομιά, τι θα ήταν πιθανό να ισχύσει στις υπόλοιπες, ενδεικτικά και μόνο προαναφερθείσες περιπτώσεις; Θα αντιμετωπίζονται ως μεμονωμένα έργα δημιουργών ή συνολικά ως περιεχόμενο πολιτιστικής κληρονομιάς; Θα διέπονται από την ήδη ισχύουσα νομοθεσία; Ένα στοιχείο πολιτισμού ευρισκόμενο σε δυναμική διαδικασία, είναι θεμιτό να αντιμετωπισθεί ως «προστατευόμενο είδος»; Σε μια τέτοια περίπτωση δε θα αλλοιωνόταν η έννοια της αυθεντικότητας, υπό το πρίσμα της μη αυθόρμητης πλέον παραγωγής; Ποιος είναι ο βέλτιστος τρόπος διαχείρισης; Είναι δυνατό να βρεθεί χρυσή τομή;

Όσον αφορά σε μεμονωμένους σύγχρονους έλληνες καλλιτέχνες με σαφές πολιτισμικό αποτύπωμα: Τσόκλης, Κουνέλλης, Λάνθιμος για παράδειγμα. Ποια είναι η διαχωριστική γραμμή που οριοθετεί τις διακριτές (;) περιοχές δημιουργός – πολιτιστική κληρονομιά και τους συνεπαγόμενους διαφοροποιημένους θεμιτούς τρόπους διαχείρισης των σχετικών έργων; Γιατί είναι σήμερα επιβεβλημένη η ανάγκη ύπαρξης νομοθεσίας για τη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς;

Την απάντηση δίνει εν μέρει η Παρ. 11 της Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 27ης/10/2011: «Τμήμα μόνο του πολιτιστικού υλικού²¹⁶ φυλασσόμενο σε βιβλιοθήκες, αρχεία και μουσεία ανήκει στην κατηγορία της δημόσιας χρήσης (*public domain*), υπό την έννοια ότι δεν διέπεται πλέον από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, ενώ το υπόλοιπο (πολιτιστικό υλικό) προστατεύεται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Δεδομένου λοιπόν ότι τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας αποτελούν το κλειδί για την περαιτέρω ενεργοποίηση της δημιουργικότητας, το πολιτιστικό υλικό της Ευρώπης θα πρέπει να ψηφιοποιείται, να καθίσταται προσιτό και να διατηρείται με πλήρη σεβασμό του συνόλου του πλαισίου των πνευματικών δικαιωμάτων.» Αξιοσημείωτη είναι δε η επισήμανση της Παρ. 13 της ίδιας Οδηγίας σχετικά με την προστασία του καθεστώτος *public domain* προκειμένου το εδώ ανήκον πολιτιστικό υλικό να παραμείνει προσβάσιμο για το ευρύ κοινό: έτσι, προτείνεται για το εν λόγω υλικό η αποφυγή χρήσης υδατογραφημάτων ή άλλων μέτρων προστασίας, ως ενδείξεων ιδιοκτησίας ή προέλευσης.

Σχετικά με τα ανωτέρω, χαρακτηριστικό είναι έτερο απόσπασμα της προαναφερθείσας συνέντευξης της αρχιτέκτονος Ρένας Σακελλαρίδου: «Το αρχιτεκτονικό έργο με την υλοποίηση φεύγει, πλέον, από τα χέρια του δημιουργού του. Παραδίδεται στο συλλογικό. Είναι μια

²¹⁵ Σακελλαρίδου Ρ., Εφημερίδα «Καθημερινή», 27/02/2018

²¹⁶ Σύμφωνα με την Παρ. 1 της οδηγίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 27ης/10/2011, ως πολιτιστικό υλικό ορίζονται τα ακόλουθα: έντυπο υλικό (βιβλία, περιοδικά, εφημερίδες), φωτογραφίες, μουσειακά αντικείμενα, αρχειακά αντικείμενα, ηχητικό και οπτικοακουστικό υλικό, μνημεία και αρχαιολογικοί χώροι. *Εικονικό Μουσείο Σύρου*: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

οδυνηρή, όπως όλες, πράξη ενηλικίωσης. Το έργο ανήκει, πλέον, σε κάτι ευρύτερο και σημαντικότερο από τον δημιουργό του.»²¹⁷

10.2.5 Πολιτιστική κληρονομιά και μοντέλα διαχείρισης

Συμπληρωματικά, στο πλαίσιο των συνισταμένων που ασκούν πιέσεις και δύνανται να συμβάλουν, εμμέσως, στη διαμόρφωση νέων πολιτικών και τροποποιήσεων της υφιστάμενης νομοθεσίας σε ό,τι αφορά στη διαχείριση τόσο του πρωτότυπου πολιτιστικού υλικού όσο και των προϊόντων της ψηφιοποίησής του, επιβεβλημένη στο σημείο αυτό είναι η αναφορά των τριών διαφορετικών μοντέλων διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς²¹⁸:

- το **υλικοκεντρικό μοντέλο (material-based approach)**: εμφανίστηκε στο δυτικό κόσμο με τη γένεση της αρχαιολογίας ως επιστημονικού κλάδου κατά τον 19ο αιώνα. Το συγκεκριμένο μοντέλο εκφράζεται πληρέστερα στη **Χάρτα της Βενετίας** (Icomos, 1964), η οποία θεωρείται το σημαντικότερο κείμενο διεθνώς για τη συντήρηση/αναστήλωση (του υλικού) των μνημείων. Υπήρξε το κυρίαρχο μοντέλο μέχρι και πριν από τις τελευταίες δεκαετίες. Δίνει έμφαση στο υλικό (*material/fabric*), το οποίο θεωρείται σημαντικό κυρίως από ιστορικής, αρχαιολογικής, επιστημονικής και αισθητικής πλευράς. Η διαχείριση βασίζεται στο *επιχειρησιακό σχέδιο (master plan)*, το οποίο αποτελεί, στην ουσία, μια τεχνική μελέτη αποκατάστασης ενός μνημείου. Η αποκλειστική ευθύνη –και εξουσία– για τη διαχείριση ανήκει στους **ειδικούς (experts/professionals/authorities)**, χωρίς να υπάρχει συμμετοχή της κοινωνίας. Το υλικοκεντρικό μοντέλο θεωρείται σήμερα παρωχημένο. Για τον λόγο αυτό, συχνά αποκαλείται και *συμβατικό μοντέλο (conventional approach)* και το έχουν αποκαλέσει και *authoritative heritage discourse*,²¹⁹ ενώ οι ειδικοί διαχείρισης (με αυτόνομη ειδίκευση στον κλάδο, όπως περιγράφηκαν στην προηγούμενη ενότητα), ουσιαστικά, αποφεύγουν να το χρησιμοποιούν. Παραμένει, όμως, και σήμερα κυρίαρχο σε πολλές περιοχές του κόσμου, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας.

²¹⁷ Σακελλαρίδου Ρ., Εφημερίδα Καθημερινή, 27/02/2018

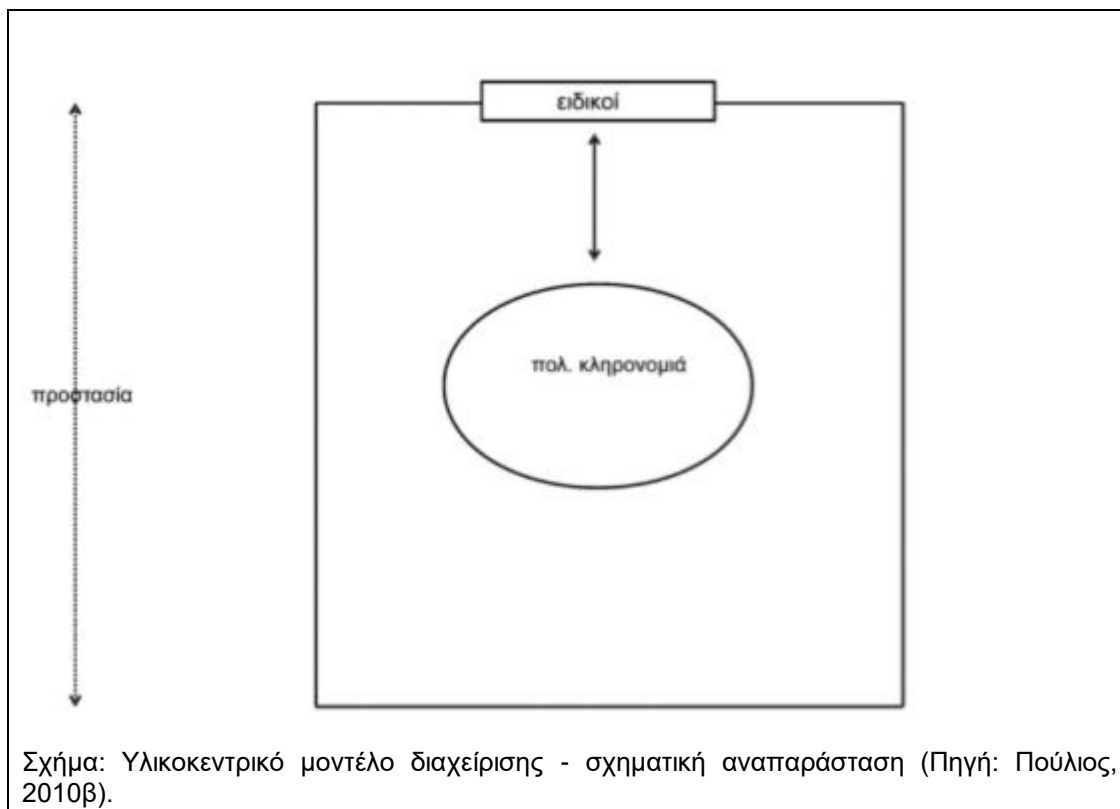
²¹⁸ Πούλιος, Αλιβιζάτου, Αραμπατζής, Γιαννακίδης, Καραχάλης, Μάσχα, Μούλιου, Παπαδάκη, Προσύλης. & Τουλούππα, σ. 38-48

²¹⁹ Smith, 2006

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

- το **αξιοκεντρικό μοντέλο (values-based approach)**: αποτελεί αποτέλεσμα της κριτικής στο υλικοκεντρικό μοντέλο και θεωρείται σήμερα το πιο διαδεδομένο μοντέλο. Το αξιοκεντρικό μοντέλο αναπτύχθηκε στο δυτικό κόσμο τις τελευταίες δεκαετίες, κυρίως από τη δεκαετία του '80 και εξής. Την περίοδο αυτή διάφορες ομάδες ανθρώπων (εκτός των αρχαιολόγων) άρχισαν να εγείρουν διεκδικήσεις και να αποκτούν ρόλο στη λειτουργία, τη διαχείριση και την ιδιοκτησία της πολιτισμικής κληρονομιάς. Το φαινόμενο αυτό συνοδεύτηκε σε θεωρητικό επίπεδο από την ανάπτυξη της θεωρίας της *postprocessual archaeology*, η οποία ώθησε τους αρχαιολόγους να ξεφύγουν από το στενό ακαδημαϊκό και επιστημονικό τους πλαίσιο και να στραφούν προς διαφορετικές ομάδες ανθρώπων, αναγνωρίζοντας και λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές προσεγγίσεις ερμηνείας και πρακτικής της διαχείρισης.²²⁰ Σήμερα το αξιοκεντρικό μοντέλο έχει υιοθετηθεί και προωθείται από σημαίνοντες φορείς προστασίας και διαχείρισης της πολιτισμικής κληρονομιάς σε κρατικό επίπεδο (π.χ. ΗΠΑ, Καναδά, Αυστραλία και Βρετανία) αλλά και σε διεθνές επίπεδο (π.χ. από το κέντρο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της Unesco), καθώς και από σημαντικά εκπαιδευτικά και ερευνητικά κέντρα (π.χ. το Getty Conservation Institute στο Λος Άντζελες). Το συγκεκριμένο μοντέλο έχει αρχίσει να εφαρμόζεται και σε χώρες του μη δυτικού κόσμου (π.χ. στην Κίνα). Το αξιοκεντρικό μοντέλο βασίζεται στη **Χάρτα της Μπούρα (Burra Charter)** (Icomos Australia, 1999), η οποία θεωρείται ίσως το σημαντικότερο κείμενο διεθνώς για τη διαχείριση (των αξιών) των χώρων, ενώ αναπτύχθηκε περαιτέρω και καθιερώθηκε σε διεθνές επίπεδο, κυρίως χάρη στις πρωτοβουλίες του **Getty Conservation Institute** στο Λος Άντζελες. Το εν λόγω μοντέλο δίνει έμφαση στις αξίες (values) τις οποίες προσδίδουν στην πολιτισμική κληρονομιά διαφορετικές ομάδες ανθρώπων/ομάδες ενδιαφέροντος (*stakeholder groups* ή *interest groups*). Αξία θεωρείται το έννομο ενδιαφέρον κάποιας ομάδας ενδιαφέροντος για την πολιτισμική κληρονομιά. Στο πλαίσιο του αξιοκεντρικού μοντέλου, στις ομάδες ενδιαφέροντος δεν περιλαμβάνονται μόνο αυτές που σχετίζονται με την προστασία του υλικού (οι ειδικοί), αλλά και αυτές που

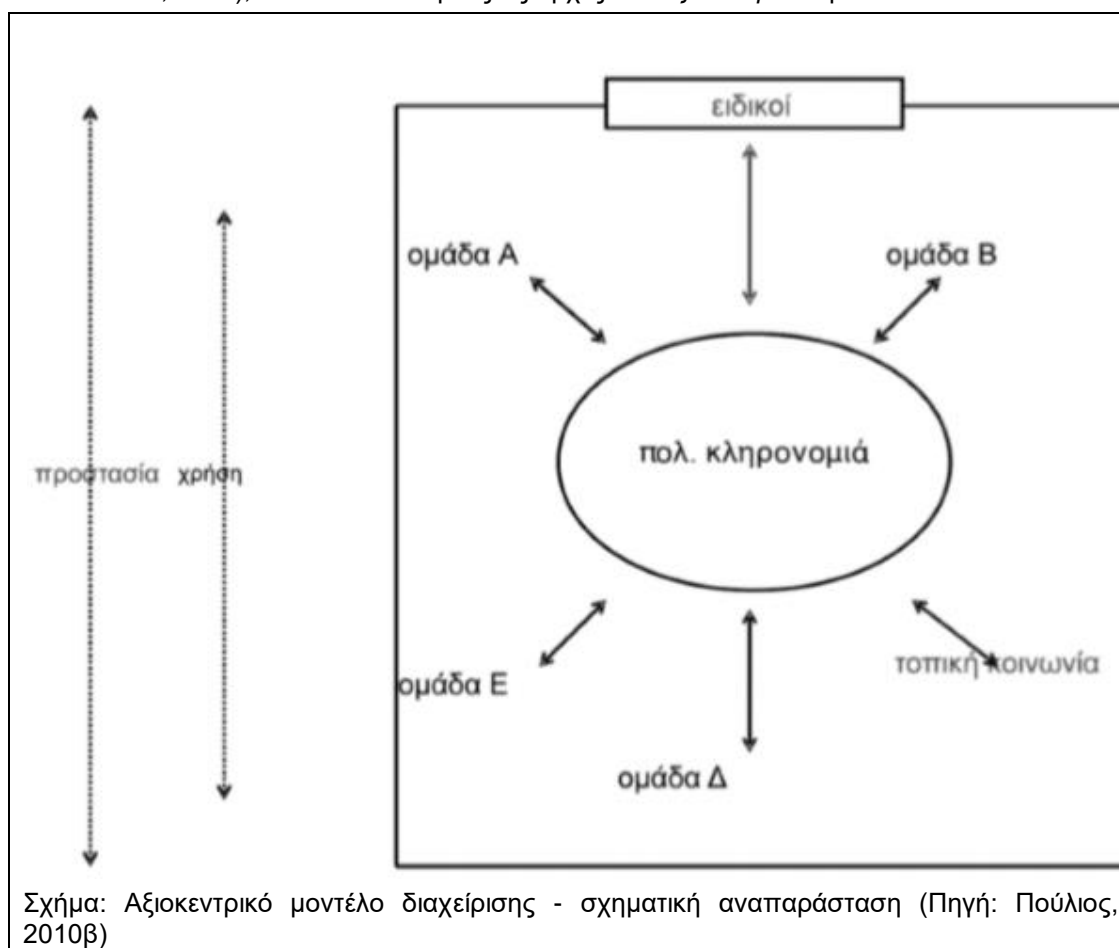
²²⁰ Demas, 2002, σ. 34-35, 50

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτισμικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

σχετίζονται με τη διαφύλαξη των άυλων/μη υλικών στοιχείων της πολιτισμικής κληρονομιάς (για παράδειγμα μοναχοί, ιθαγενείς, τοπική κοινωνία) –ουσιαστικά, **ολόκληρο το κοινωνικό σύνολο**. Η *αυθεντικότητα* της πολιτισμικής κληρονομιάς συνδέεται με τις αξίες. Στόχος της διαχείρισης, σύμφωνα με το αξιοκεντρικό μοντέλο, είναι η διαφύλαξη των αξιών του παρελθόντος και του παρόντος για χάρη των *μελλοντικών γενεών* (*future generations*). Η διαχείριση νοείται ως μια κοινωνική και πολιτική διαδικασία και είναι συνεχής. Η διαχείριση λαμβάνει υπόψη της όλες τις αξίες και όλες τις ομάδες ενδιαφέροντος με τρόπο ισότιμο και, επομένως, θεωρείται μια δημοκρατική διαδικασία. Η διαχείριση βασίζεται στο *σχέδιο διαχείρισης* (*management plan*), το οποίο καταγράφει το σύνολο των αξιών της πολιτισμικής κληρονομιάς και περιγράφει αναλυτικά τον τρόπο με τον οποίο οι αξίες αυτές λαμβάνονται υπόψη και διαφυλάσσονται μέσα από τη διαδικασία της διαχείρισης. Στην Ελλάδα το αξιοκεντρικό μοντέλο τείνει να υιοθετηθεί, σε πρακτικό επίπεδο, από το Μη Κυβερνητικό, Μη Κερδοσκοπικό Οργανισμό «Διάζωμα: Κίνημα Πολιτών για την Προστασία των Αρχαίων Θεάτρων».²²¹ Αξιοσημείωτο το γεγονός ότι το Κέντρο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της Unesco αρχικά ακολούθησε το υλικοκεντρικό μοντέλο, στη συνέχεια όμως υιοθέτησε το αξιοκεντρικό. Πιο συγκεκριμένα, η σύμβαση για την Παγκόσμια Κληρονομιά της Unesco υπογράφηκε το 1972 (Unesco, 1972) στο πνεύμα του υλικοκεντρικού μοντέλου. Οι Επιχειρησιακές Οδηγίες για την εφαρμογή της Σύμβασης (Operational Guidelines), οι οποίες αναθεωρούνται ανά τακτά χρονικά διαστήματα ανάλογα με τις ευρύτερες εξελίξεις και ανάγκες στον κλάδο της διαχείρισης (με πιο πρόσφατη αναθεώρηση αυτή του 2015: Unesco, 2015), ακολουθούν κυρίως τις αρχές του *αξιοκεντρικού* μοντέλου.

²²¹ Μπένος, 2015

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

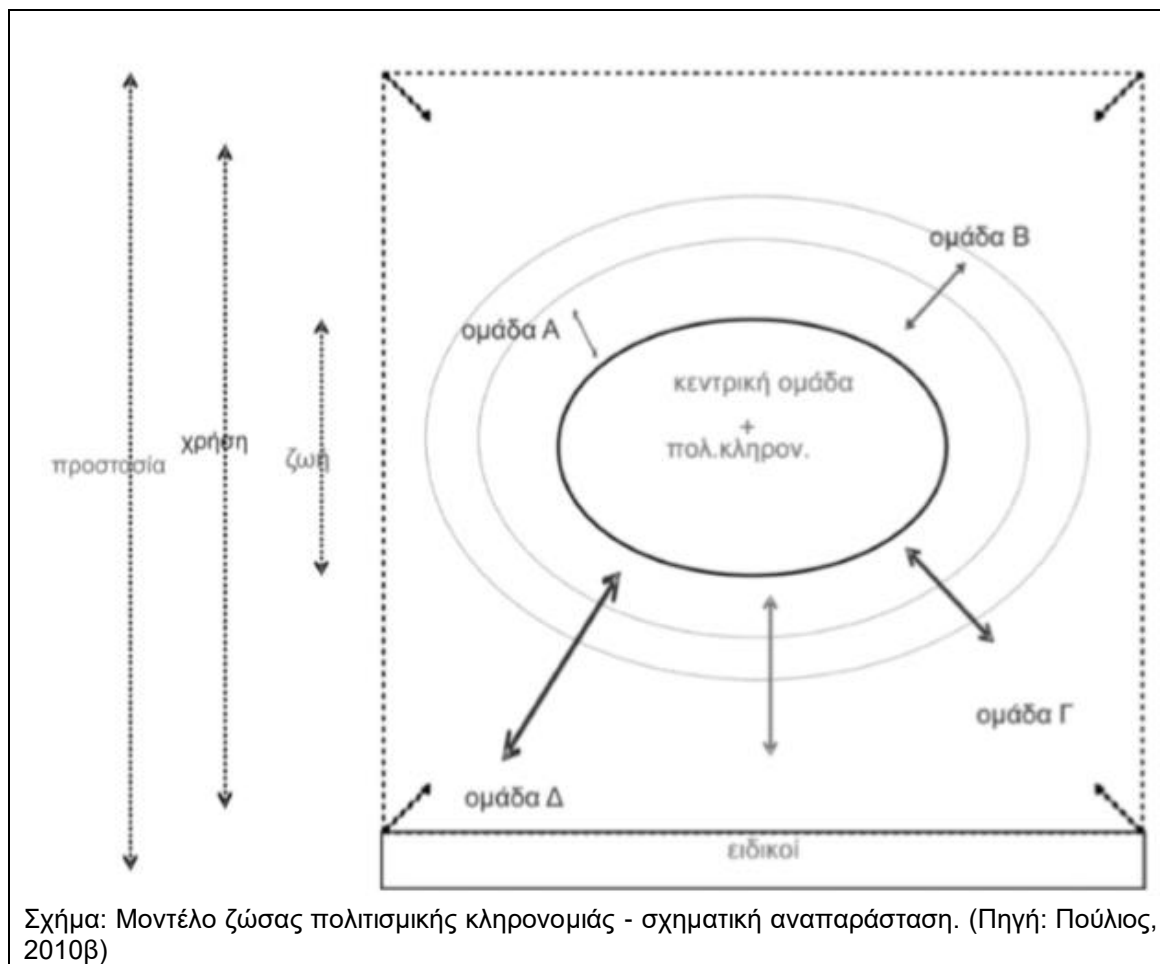
- το μοντέλο **ζώσας πολιτισμικής κληρονομιάς (*living heritage approach*)**: αποτελεί απόρροια της κριτικής στο αξιοκεντρικό μοντέλο, εμφανίστηκε στα τέλη της δεκαετίας του '90 και κυρίως τη δεκαετία του 2000. Αναπτύχθηκε κυρίως στον μη δυτικό κόσμο. Σε διεθνές επίπεδο καθιερώθηκε τη δεκαετία 1990-2000, κυρίως χάρη στις πρωτοβουλίες του πολιτιστικού οργανισμού *International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (ICCRPM)*. Σε αντιδιαστολή με τα δύο προηγούμενα μοντέλα, το μοντέλο αυτό δεν έχει καθολική εφαρμογή, αλλά απευθύνεται κυρίως στις περιπτώσεις ζώσας πολιτισμικής κληρονομιάς.²²² Ζώσα πολιτισμική κληρονομιά θεωρείται η πολιτισμική κληρονομιά που εξακολουθεί ακόμα και σήμερα να δημιουργείται και να εξελίσσεται περαιτέρω στη βάση της συνέχειας της αρχικής σύνδεσης της κοινωνίας με την κληρονομιά (*continuity*). Η συνέχεια της αρχικής σύνδεσης της κοινωνίας με την πολιτισμική κληρονομιά (*continuity*) εκφράζεται μέσα από υλικά και άυλα/μη υλικά στοιχεία, τα οποία νοούνται και προσεγγίζονται ως ενιαίο σύνολο. Η συνέχεια της αρχικής αυτής σύνδεσης της κοινωνίας με την κληρονομιά μπορεί να προσδιοριστεί με βάση τα εξής κριτήρια: α) συνέχεια της αρχικής λειτουργίας της κληρονομιάς, β) συνέχεια της διαμόρφωσης των υλικών και άυλων στοιχείων της κληρονομιάς, σύμφωνα πάντοτε με την αρχική λειτουργία της κληρονομιάς, γ) συνέχεια των (παραδοσιακών) αρχών και πρακτικών διαχείρισης/φροντίδας της κληρονομιάς από την κοινωνία και δ) συνέχεια της φυσικής παρουσίας της κοινωνίας εντός ή εγγύς της κληρονομιάς. Το συγκεκριμένο μοντέλο αγκαλιάζει και την αλλαγή/εξέλιξη της κληρονομιάς στο πέρασμα του χρόνου στο πλαίσιο της αρχικής σύνδεσης της κοινωνίας με την κληρονομιά. Παραδείγματα ζώσας πολιτισμικής κληρονομιάς προέρχονται κυρίως από τις ιστορικές πόλεις, τους παραδοσιακούς οικισμούς, τους θρησκευτικούς χώρους και τα πολιτιστικά τοπία. Η αυθεντικότητα συνδέεται με τη συνέχεια της αρχικής σύνδεσης της κοινωνίας με την κληρονομιά στο πέρασμα του χρόνου. Η κοινότητα που διατηρεί την αρχική της σύνδεση με την πολιτισμική κληρονομιά και εξακολουθεί να δημιουργεί και να εξελίσσει την κληρονομιά στη βάση της αρχικής αυτής σύνδεσης νοείται και αντιμετωπίζεται ως αναπόσπαστο μέρος της κληρονομιάς. Η κοινότητα αυτή αποτελεί την κεντρική κοινότητα της κληρονομιάς (*core community*) και διαφοροποιείται σαφώς από τις υπόλοιπες κοινότητες και τους ειδικούς διαχειρίσις που αποτελούν την ευρύτερη κοινωνία (*broader community*). Με τον τρόπο αυτό, το μοντέλο ζώσας πολιτισμικής κληρονομιάς είναι ένα ιεραρχικό (και όχι δημοκρατικό) μοντέλο: ιεραρχεί διαφορετικά τις ομάδες που συμμετέχουν στη λειτουργία της πολιτισμικής κληρονομιάς στη βάση της διαφορετικής σύνδεσής τους με την κληρονομιά. Στόχος της διαχείρισης, σύμφωνα με το συγκεκριμένο μοντέλο, είναι η διαφύλαξη της συνέχειας της αρχικής σύνδεσης της κοινωνίας με την πολιτισμική κληρονομιά (*continuity*). Η διατήρηση του υλικού της κληρονομιάς επιτυγχάνεται μακροπρόθεσμα μέσω της διαφύλαξης της σύνδεσης της κοινωνίας με την κληρονομιά.

²²² Poullos, 2010, 2011, 2014α, 2014β; Wijesuriya, 2005

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

10.3 Πολιτισμός και εκπαίδευση, πολιτισμός και οικονομική ανάπτυξη

Είναι γεγονός ότι οι έννοιες πολιτισμική κληρονομιά-πολιτισμική διαχείριση-ανάδειξη πολιτισμικού αποθέματος-πολιτισμική παραγωγή-εκπαίδευση-οικονομική ανάπτυξη, τις περισσότερες φορές δεν είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους. Αντιθέτως, είναι, συχνότατα, στενά συνδεδεμένες, αλληλεπιδρούν και συγκροτούν μία από τις διαστάσεις της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης.

Η ενεργός συμμετοχή στις πολιτισμικές διαδικασίες συνεπάγεται εκπαίδευση και απόκτηση παιδείας, στοιχεία που θα συντελέσουν στην υγιή και αρμονική ανάπτυξη ενός τόπου. Εστιάζοντας κυρίως στις νεαρές ηλικίες, που θα διαχειριστούν την επόμενη μέρα το μέλλον ενός τόπου, είναι γεγονός ότι η ψυχαγωγία αποτελεί την επιτυχέστερη οδό για την απόκτηση της γνώσης. Για το λόγο ακριβώς αυτό, στη σημερινή εποχή αναπτύσσονται πλείστες ψηφιακές εφαρμογές που κινούνται προς το συγκεκριμένο στόχο. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι δύο εκδόσεις του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* τόσο στη «μη ανοικτή/διαμορφωμένη» εκδοχή του όσο και στην «ανοικτή/μη διαμορφωμένη» εκδοχή του, λειτουργούν συμπληρωματικά προς την ίδια κατεύθυνση: επισκεπτόμενος κάποιος τη «μη ανοικτή/διαμορφωμένη» εκδοχή του, γνωρίζει τη φυσιογνωμία του τόπου της Σύρου, εξοικειώνεται με την έννοια του εικονικού μουσείου, διασκεδάζει και, θέλοντας και ο ίδιος να αποκτήσει συμμετοχή στη διαδικασία και να δημιουργήσει κάτι ανάλογο, αξιοποιεί τη διατιθέμενη «ανοικτή/μη διαμορφωμένη» εκδοχή του. Συνεπακόλουθα, εκπαιδεύεται δια της *πρακτικής εφαρμογής και βιωματικής εκπαίδευσης*, ενώ ταυτόχρονα κατανοεί τόσο την έννοια των *νέων τεχνολογιών* όσο και τις έννοιες του *πληθοπορισμού, της συνεργασίας των ανθρώπων* και της *ενεργού συμμετοχής στον πολιτισμό*.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτισμικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 102: Συμβατικοί τρόποι εκπαίδευσης.

Εικόνα 103: Εκπαίδευση και νέες τεχνολογίες: δυναμικός χαρακτήρας.

Επιπλέον, η γνώση και εκπαίδευση σε θέματα πολιτισμού, από τις νεαρές ήδη ηλικίες, είναι υψηλής σημασίας, δεδομένου ότι τα πολιτιστικά αγαθά, διαδραματίζουν πλέον σημαντικό ρόλο τόσο στην οικονομία ενός τόπου όσο και στις ισορροπίες της παγκόσμιας οικονομίας, αποτελώντας μάλιστα αντικείμενο ακόμη και στατιστικών μελετών από μεγάλους διεθνείς οργανισμούς όπως η U.N.E.S.C.O.,²²³ σύμφωνα με την οποία τα πολιτιστικά αγαθά κατηγοριοποιούνται ως εξής:

---

²²³ U.N.E.S.C.O., 2005, σ. 15

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Box 1. Goods and services covered in the report ¹	
<p>This list presents goods and services as defined according to the product-based classification: “Harmonised System” for goods and the BPM5 or EBOPS for services.</p> <p>Core cultural goods</p> <ul style="list-style-type: none"> • Heritage goods <ul style="list-style-type: none"> - Collections and collectors’ pieces - Antiques of an age exceeding 100 years • Books <ul style="list-style-type: none"> - Printed books, brochures, leaflets, etc. - Children’s pictures, drawing or colouring books • Newspapers and periodicals • Other printed matter <ul style="list-style-type: none"> - Printed music - Maps - Postcards - Pictures, designs • Recorded media <ul style="list-style-type: none"> - Gramophone records - Discs for laser-reading systems for reproducing sound only - Magnetic tape (recorded) - Other recorded media for sound 	<ul style="list-style-type: none"> • Visual arts <ul style="list-style-type: none"> - Paintings - Other visual arts (statuettes, sculptures, lithographs, etc.) • Audiovisual media <ul style="list-style-type: none"> - Video games used with a television receiver - Photographic and cinematographic film, exposed and developed² <p>Core cultural services</p> <ul style="list-style-type: none"> • Audiovisual and related services • Copyright royalties and license fees <p>Related cultural goods</p> <ul style="list-style-type: none"> • Equipment/support material <ul style="list-style-type: none"> - Musical instruments - Sound player recorder and recorded sound media - Cinematographic and photographic supplies - Television and radio receivers • Architecture plans and drawing trade and trade advertisement material <p>Related cultural services</p> <ul style="list-style-type: none"> • Information services, news agency services • Advertising and architecture services • Other personal, cultural and recreational services

Εικόνα 104: Κατηγοριοποίηση πολιτιστικών αγαθών σύμφωνα με την U.N.E.S.C.O. U.N.E.S.C.O. (2005). International flows of selected cultural goods and services, 1994–2003. Montreal: U.N.E.S.C.O. Institute for Statistics, σ. 15.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει μάλιστα το γεγονός ότι στον επίσημο διαδικτυακό ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης,²²⁴ στην ιστοσελίδα σχετικά με την *Ενιαία Ψηφιακή Αγορά*, ενθαρρύνεται η ψηφιοποίηση των πολιτισμικών αγαθών υπό το σκεπτικό ότι: «Η πολιτιστική κληρονομιά αποκτά μια νέα ζωή με τις ψηφιακές τεχνολογίες και το διαδίκτυο. Οι πολίτες έχουν τώρα πρωτοφανείς ευκαιρίες πρόσβασης στο πολιτιστικό υλικό, ενώ τα Ιδρύματα μπορούν να προσεγγίσουν ένα ευρύτερο κοινό, να αποκτήσουν νέους χρήστες και να αναπτύξουν δημιουργικό και προσβάσιμο περιεχόμενο για ψυχαγωγία και εκπαίδευση.

Οι νέες τεχνολογίες ξαναδίνουν ζωή στην πολιτιστική κληρονομιά. Τα Εικονικά Μουσεία προσφέρουν στους επισκέπτες τη δυνατότητα να δουν έργα τέχνης, που βρίσκονται σε διαφορετικά μέρη της γης, εντός του πλαισίου τους και να αποκτήσουν την εμπειρία αντικειμένων ή τοποθεσιών απρόσιτων για το κοινό.

Η *Γενική Διεύθυνση Επικοινωνιών, Δικτύων, Περιεχομένου και Τεχνολογίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής* εφήρμοσε εντατικές πολιτικές, για το συντονισμό και χρηματοδότηση ενεργειών που θα λειτουργήσουν συμπληρωματικά στην πολιτιστική πολιτική των Κρατών Μελών στους τομείς της ψηφιοποίησης και της διαδικτυακής πρόσβασης στο πολιτιστικό υλικό και την ψηφιακή διαφύλαξη.»

²²⁴ Digital Single Market. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-cultural-heritage> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 105: Ευρωπαϊκή Ένωση, Ενιαία Ψηφιακή αγορά: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-cultural-heritage> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τον επίσημο διαδικτυακό ιστότοπο του *Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης*:²²⁵ όπως έχει ήδη αναφερθεί στην Παράγραφο 1.3. του παρόντος, οι νέες τεχνολογίες αποτελούν εργαλείο για την ανάπτυξη, για τη μείωση της παγκόσμιας φτώχειας καθώς και για την εξάλειψη του κοινωνικού, οικονομικού και γεωγραφικού απομονωτισμού.

Συνεπακόλουθα στις μέρες έχει γίνει σαφής η συμβολή του πολιτισμού στην οικονομική ανάπτυξη ενός τόπου, ενώ «η έμφαση στην τοπική ανάπτυξη έχει αναδείξει την οικονομική αξία των μνημείων και των πολιτιστικών αγαθών που διαθέτει κάθε τόπος».²²⁶

Η έμφαση στην συγκεκριμένη πολιτισμική ταυτότητα ενός τόπου και η ανάδειξη και προβολή της, με γνώμονα πάντα την μη παραποίηση και την αποφυγή της υπερβολής, δύναται να συμβάλει εποικοδομητικά στη βιώσιμη ανάπτυξη του τόπου αυτού και την απόδοση συγκεκριμένης χωρικής ταυτότητας σε αυτόν.

Το *Εικονικό Μουσείο Σύρου*, διά μέσου της συμβολής του στη διασαφήνιση της φυσιογνωμίας του τόπου και του τοπίου της Σύρου, κινείται και σε αυτή την κατεύθυνση, διαθέτοντας τη δυναμική για τη βιώσιμη ανάπτυξη του νησιού μέσα από την ενεργό συμμετοχή τόσο της τοπικής κοινότητας στις πολιτισμικές διεργασίες του τόπου τους όσο και των επισκεπτών. Στην κατεύθυνση αυτή, σχεδιάστηκε, αναπτύχθηκε και υλοποιήθηκε το *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*: αποτελεί έμμεση πρόσκληση για ανοιχτή, δωρεάν συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων.

Σε αυτή την κατεύθυνση κινείται η νέα διαδικτυακή πανευρωπαϊκή πλατφόρμα Κοινωνικής Δικτύωσης *PLUGGY (Pluggable Social Platform for Heritage Awareness and Participation)*²²⁷ για την προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ευρώπη, στο πλαίσιο ενός νέου ευρωπαϊκού έργου στο οποίο συμμετέχουν από ελληνικής πλευράς το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Συστημάτων Επικοινωνιών και Υπολογιστών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (ΕΠΙΣΕΥ), το Πολιτιστικό Ίδρυμα του Ομίλου Πειραιώς (ΠΙΟΠ) και η Εταιρεία Ανάπτυξης Εφαρμογών Πολιτισμού CLIO MUSE.

Σκοπός του *PLUGGY* είναι η προώθηση της τοπικής και εθνικής πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και η διασύνδεσή τους, προσφέροντας στους χρήστες υπηρεσίες επικοινωνίας και

²²⁵ Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης. <http://www.ekt.gr/el/news/9516> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²²⁶ Μητούλα & Καλδής, 2018, σ. 15

²²⁷ PLUGGY. <https://beta.pluggy.eu/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

αλληλεπίδρασης σε θέματα πολιτισμού. Οι χρήστες θα μπορούν να μοιράζονται τις πολιτιστικές εμπειρίες τους και τη γνώση τους για τον πολιτισμό του τόπου τους, συνεισφέροντας ουσιαστικά στην ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης.

Εικόνα 106: Pluggable Social Platform for Heritage Awareness and Participation.
<https://beta.pluggable.eu/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Στην ίδια κατεύθυνση, της ανάδειξης της *φυσιογνωμίας* του τόπου, κρίνεται εξαιρετικά αποτελεσματική η πρόταση και οργάνωση *πολιτιστικών διαδρομών* σχετικών με το περιεχόμενο του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*: συνδέοντας έτσι το *άυλο* (εικονικό) με το *υλικό* (φυσικός χώρος), ο *ψηφιακός* επισκέπτης καλείται και παρακινείται να γίνει και φυσικός επισκέπτης, να βρεθεί στους φυσικούς χώρους, τους οποίους έχει ήδη γνωρίσει εικονικά και να αποκτήσει τη συνολική εμπειρία του τόπου της Σύρου, όπως συγκροτείται και από τις συνιστώσες του ηχοτοπίου, του ακουστικού, του απτικού, του οσμητικού, του γευστικού τοπίου καθώς και της κίνησης. Κάτι τέτοιο θα είχε επιπροσθέτως αποτελεσματική συμβολή στην ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στο νησί της Σύρου, ενδυναμώνοντας έτσι και την τοπική οικονομία ενώ ταυτόχρονα θα ενίσχυε την ιδιαίτερη χωρική ταυτότητα του νησιού (*city branding*).

Εικόνα 107: Διαδικτυακή πλατφόρμα izi.travel για τη δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών:
<https://izi.travel/en> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Προτεινόμενη διαδικτυακή πλατφόρμα για το σχεδιασμό, ανάπτυξη και υλοποίηση πολιτιστικών διαδρομών η πλατφόρμα *izi.travel*,²²⁸ η οποία διαθέτει όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που διαθέτει και η διαδικτυακή πλατφόρμα *artsteps* για σχεδιασμό, ανάπτυξη και υλοποίηση εικονικού μουσείου:

- Φιλικότητα της πλατφόρμας ως προς τη χρήση, για ένα ευρύτατο ποικίλλο κοινό (ηλικιακά, μορφωτικά, κοινωνικά, πνευματικά).
- Δωρεάν χρήση.
- Δυνατότητα διάθεσης και περαιτέρω πληθοποριστικής αξιοποίησης της υλοποιηθείσας πολιτιστικής διαδρομής.
- Δυνατότητα πρόσβασης στην εφαρμογή και από συσκευές κινητών τηλεφώνων, και πάλι χωρίς χρέωση.
- Απήχηση, στη νεότερη, ιδιαίτερως, γενιά.

²²⁸ izi.travel. <https://izi.travel/en> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

11 Πληθοπορισμός - Μοντελοποίηση δεδομένων - Ελεγχόμενα λεξιλόγια. Περίπτωση εφαρμογής: *Εικονικό Μουσείο Σύρου*

Με γνώμονα τη μεγιστοποίηση της αξιοπιστίας των στοιχείων των συναποτελούντων το *Εικονικό Μουσείο Σύρου* καθώς και την περαιτέρω διαχείρισή τους, για την έρευνα και επιλογή των προς εικονική έκθεση έργων, αξιοποιήθηκε πληροφοριακό υλικό προερχόμενο από έγκριτη βιβλιογραφία, αναλογική και ψηφιακή (διαδικτυακή), καθώς και από έγκριτες διαδικτυακές πλατφόρμες, όπως παρατίθεται στα αντίστοιχα πεδία του παρόντος.

Είναι γεγονός πλέον στη σημερινή εποχή η καταγιστική αύξηση της διακινούμενης πληροφορίας και η ταχύτητα εξελισσόμενη ποιότητα και ταχύτητα των επικοινωνιών. Σε αυτό το πλαίσιο, νέες πρακτικές τεκμηρίωσης έχουν αναδυθεί στο χώρο του πολιτισμού, προκειμένου να διευκολυνθεί η διασύνδεση των δεδομένων (*linked data*) σε ένα περιβάλλον ολοένα και πιο ανοιχτών δεδομένων (*open data*), όπως έχει παρατεθεί στην Παρ. 10.2.1. του παρόντος. Συνεπακόλουθα, η *μοντελοποίηση των δεδομένων (standard data model)*, η οποία συνεπάγεται *μοντελοποίηση των μεταδεδομένων (standard metadata model)*, και τα *ελεγχόμενα λεξιλόγια (controlled vocabularies)*, αποτελούν επιλογές που υιοθετούνται και εφαρμόζονται από διαρκώς αυξανόμενο πλήθος φορέων, κρατικών και ιδιωτικών, ειδικότερα για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Οι νέες τεχνολογίες διευκολύνουν τη διασύνδεση των δεδομένων και ταυτόχρονα τη διάχυση της πολιτισμικής πληροφορίας: το στοιχείο ακριβώς αυτό φέρνει κοντά τους ανθρώπους, αναδεικνύει το ψηφιδωτό της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς μέσα από την προβολή της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς, και διαμορφώνει ένα καλύτερο μέλλον διευκολύνοντας την πρόσβαση στην πολιτισμική πληροφορία, όπως δηλώνεται με σαφήνεια στον επίσημο διαδικτυακό ιστότοπο της *Europeana*:

OUR MISSION

We transform the world with culture! We want to build on Europe's rich heritage and make it easier for people to use, whether for work, for learning or just for fun.

Εικόνα 108: «Μεταμορφώνουμε τον κόσμο με τον πολιτισμό. Θέλουμε να δομήσουμε στην πλούσια πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης και να διευκολύνουμε τη χρήση της από τους ανθρώπους, με σκοπό είτε την εργασία, είτε τη μάθηση είτε απλώς τη διασκέδαση.» (Μετάφραση από το πρωτότυπο: Αθηνά Χρόνη). *Europeana*. <https://www.europeana.eu/portal/en> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Επιπροσθέτως των ανωτέρω και λαμβάνοντας υπ' όψιν τις πολλαπλές περιπτώσεις πολιτισμικών καταστροφών, οφειλόμενων είτε στην ανθρώπινη παρέμβαση, ακούσια ή εκούσια είτε στη φύση, τα τελευταία, ειδικότερα, χρόνια, καθίσταται σαφής η επιτακτική ανάγκη για τη χάραξη νέων πρακτικών και στρατηγικών στον χώρο του πολιτισμού.

Χαρακτηριστικές περιπτώσεις καταστροφών φυσικών ή λόγω ανθρώπινης δραστηριότητας, που υφίστανται τόσο τα μνημεία και οι αρχαιολογικοί χώροι:

- Εκτεταμένη καταστροφή της Εκκλησίας της Παναγίας των Παρισίων: Γαλλία, Δευτέρα 15 Απριλίου 2019, νωρίς το απόγευμα. Αιτία: εκδήλωση πυρκαγιάς- φυσική καταστροφή.²²⁹

²²⁹ <http://www.kathimerini.gr/1019689/article/epikairothta/kosmos/pagkosmia-8liyh-gia-thn-katastrofh-ths-panagias-twn-parisiwn--ta-mhnymata-hgetwn-live-eikona> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

<https://gr.euronews.com/2019/04/16/panagia-twn-parisiwn-eikones-katastrofhs-apo-to-eswteriko-tou-naou> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

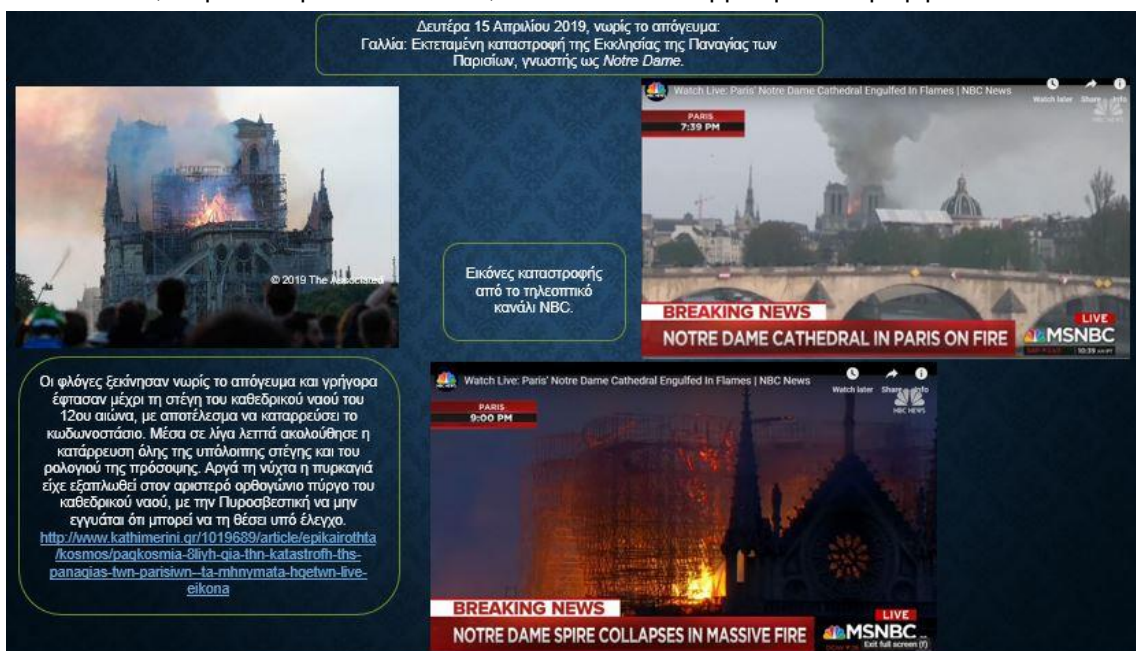
Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

- Ολοσχερής καταστροφή του Εθνικού Μουσείου της Βραζιλίας: Βραζιλία, Κυριακή 2 Σεπτεμβρίου 2018. Αιτία: εκδήλωση πυρκαγιάς- φυσική καταστροφή.²³⁰
- Ολοσχερής καταστροφή Ρωμαϊκού ναού του Βαάλ: Αρχαιολογικός χώρος Παλμύρας, Συρία, 25 Αυγούστου 2015. Αιτία: εσκεμμένη καταστροφή.²³¹
- Ολοσχερής καταστροφή του προσώπου του αγάλματος του Βούδα: κοιλάδα Swat Valley, Πακιστάν, 2007. Αιτία: εσκεμμένη καταστροφή.²³²
- Εκτεταμένη καταστροφή του ιστορικού κέντρου του Κατμαντού, μνημείου παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO: τα κτίρια της Πλατείας Durbar κτίσθηκαν από τους βασιλείς της δυναστείας Μάλα ανάμεσα στον 12ο και τον 18ο αι. και, σύμφωνα με την UNESCO, αποτελούσαν το μοναδικό υπόδειγμα συμβίωσης του Ινδουισμού, του Βουδισμού και του Ταντρισμού: Νεπάλ, σεισμός μεγέθους 7.8 (Μw) που σημειώθηκε στις 11:56 NST (6:11:26 UTC) το Σάββατο 25 Απριλίου 2015 κοντά στο Lamjung του Νεπάλ. Αιτία: σεισμική δραστηριότητα-φυσική καταστροφή.²³³
- Εκτεταμένη καταστροφή φυσικής πολιτιστικής κληρονομιάς Brinham Rocks: Ηνωμένο Βασίλειο, Παρασκευή 1 Ιουνίου 2018, 20:45. Αιτία: εσκεμμένη καταστροφή.²³⁴

Εικόνα 109: Δευτέρα 15 Απριλίου 2019, νωρίς το απόγευμα: Γαλλία: Εκτεταμένη καταστροφή της Εκκλησίας της Παναγίας των Παρισίων, γνωστής ως Notre Dame.

<https://www.cnn.gr/news/kosmos/story/173280/panagia-ton-parision-ta-erotimata-tis-epomenis-meras> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²³⁰ <http://www.kathimerini.gr/982977/gallery/epikairothta/kosmos/8rhnos-orgh-kai-erwthmatika-meta-thn-katastrofh-sto-e8niko-moyseio-toy-rio-nte-tzaneiro> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²³¹ <http://www.kathimerini.gr/828217/article/epikairothta/kosmos/epivevaiw8hke--h-olikh-katastrofh-toy-naoy-ths-palmyras> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

<https://gr.euronews.com/2016/04/02/palmyra-s-past-not-beyond-repair> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²³² <https://www.cnn.gr/focus/story/78191/sos-gia-tin-katastrofi-mnimeion-apo-ton-isis-stelnoyn-diethneis-prosopikotites-meso-toy-cnn-greece> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

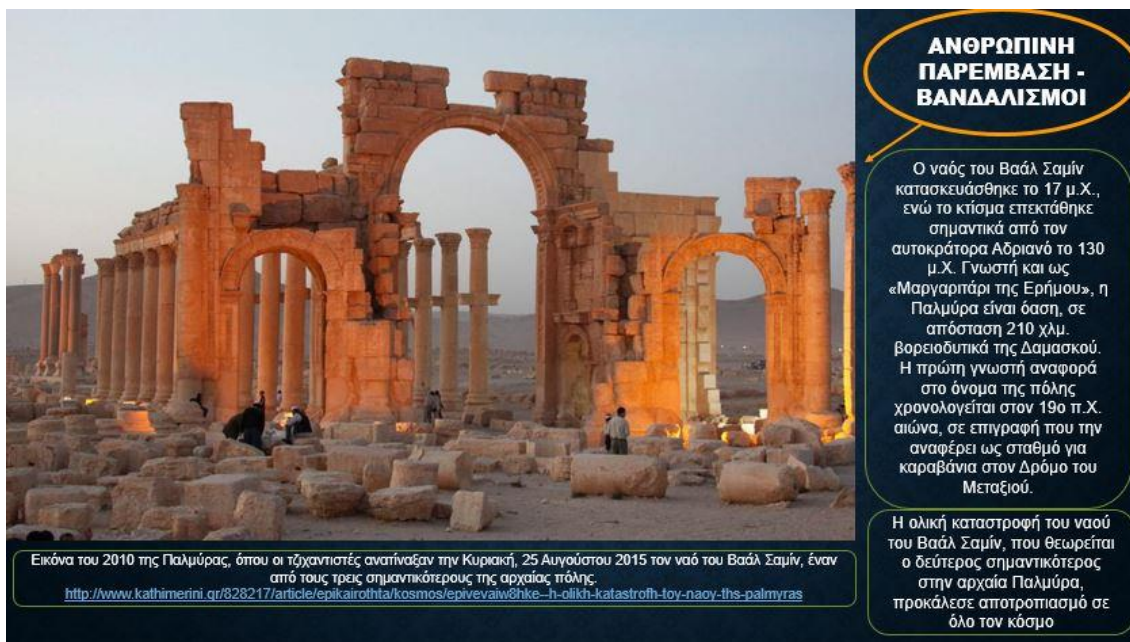
²³³ <https://google.org/crisismap/2015-nepal-earthquake> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²³⁴ <https://www.thetimes.co.uk/article/landmark-from-the-ice-age-at-brimham-rocks-destroyed-in-seconds-by-vandals-57k9jzm7> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 110: Εικόνα του 2010 της Παλμύρας, όπου την Κυριακή, 25 Αυγούστου 2015 ανατινάχτηκε ο ναός του Βαάλ Σαμίν, ένας από τους τρεις σημαντικότερους της αρχαίας πόλης.

Εικόνα 111: Καταστροφή Ρωμαϊκού ναού του Βαάλ, Παλμύρα, Συρία. Κυριακή, 25 Αυγούστου 2015.
<https://gr.euronews.com/2016/04/02/palmyra-s-past-not-beyond-repair>

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 112: 27 Απριλίου 2015: Σεισμός στο Κατμαντού, Νεπάλ.

Εικόνα 113: Αριστερά: Ολοσχερής καταστροφή του προσώπου του αγάλματος του Βούδα: κοιλάδα Swat Valley, Πακιστάν, 2007. Αιτία: εσκεμμένη καταστροφή. Δεξιά: Εκτεταμένη καταστροφή φυσικής πολιτιστικής κληρονομιάς Brimham Rocks: Ηνωμένο Βασίλειο, Παρασκευή 1 Ιουνίου 2018, 20:45. Αιτία: εσκεμμένη καταστροφή.

Τα προαναφερθέντα ενδεικτικά παραδείγματα σοβαρών καταστροφών της πολιτιστικής κληρονομιάς διασαφηνίζουν την πειστική ανάγκη εφαρμογής νέων πρακτικών.

Ο **πληθοπορισμός**, τάση ιδιαιτέρως ανερχόμενη στις μέρες μας έχει αποδειχθεί εξαιρετικά αποτελεσματικός σε περιπτώσεις εκτεταμένων καταστροφών, όπως στην περίπτωση του προσφάτως, ολοσχερώς καταστραφέντος Εθνικού Μουσείου της Βραζιλίας:

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 114: Κυριακή 2 Σεπτεμβρίου 2018: Εθνικό Μουσείο της Βραζιλίας ή Παλάτι του Αγίου Χριστόφορου: πυρκαγιά καταστρέφει ολοσχερώς το περίφημο Museu Nacional, το παλαιότερο επιστημονικό Ίδρυμα της Βραζιλίας και ένα από τα μεγαλύτερα μουσεία της Φυσικής Ιστορίας και της Ανθρωπολογίας στην Αμερική. Εικάζεται πως η φωτιά κατέστρεψε το μεγαλύτερο μέρος της συλλογής του.

Στο πλαίσιο της προσπάθειας συλλογής πληροφοριών για την τεκμηρίωση των καταστραφέντων εκθεμάτων, οι υπεύθυνοι του Μουσείου στρέφονται στον **πληθοπορισμό** και απευθύνουν έκκληση στο ευρύ κοινό για αποστολή φωτογραφιών από τις επισκέψεις τους στο Μουσείο. Είναι, ίσως, η πρώτη φορά που με εξαιρετική σαφήνεια αναδεικνύεται ο σημαίνων και καθοριστικός ρόλος του **πληθοπορισμού** στο χώρο του πολιτισμού και, ειδικότερα, στην τεκμηρίωση.

Η **ενεργός δε συμμετοχή της τοπικής κοινότητας** σε θέματα διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς, αποτελεί μία ακόμη ανοδική τάση της εποχής, η οποία κερδίζει όλο και μεγαλύτερο έδαφος, καθώς αναγνωρίζεται η δημιουργική συμβολή της στη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, η οποία, με τη σειρά της, δύναται να αποτελέσει στοιχείο **αιψόρου βιώσιμης ανάπτυξης** για τον τόπο.

Άξια αναφοράς σε αυτό το σημείο η περίπτωση του *Integrated Heritage Program (I.H.P.)*²³⁵: πρόκειται για μη κερδοσκοπική οργάνωση που ιδρύθηκε το 2015 και είναι αφιερωμένο στην ανάπτυξη της κοινότητας και την προστασία και διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω της εκπαίδευσης. Η *I.H.P.* θα παρέχει στους πληθυσμούς με μη επαρκείς πόρους, εκπαίδευση και πόρους προκειμένου να προστατεύουν, να προωθούν και να επωφελούνται από τη μακροπρόθεσμη διαφύλαξη της πολιτιστικής τους κληρονομιάς. Μέσω του μοναδικού διεθνούς εκπαιδευτικού προγράμματος, *Πρόγραμμα Διαχείρισης Πολιτιστικής Κληρονομιάς Πεδίου (Heritage Management Field Program)*, θα ενδυναμώσει τις κοινότητες ώστε να γίνουν διαχειριστές της δικής τους κληρονομιάς, συμβάλλοντας στην οικονομική ανάπτυξη και ενισχύοντας την τοπική δέσμευση για διαφύλαξη αυτής της κληρονομιάς.

²³⁵ Integrated Heritage Program. <https://www.integratedheritage.org/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

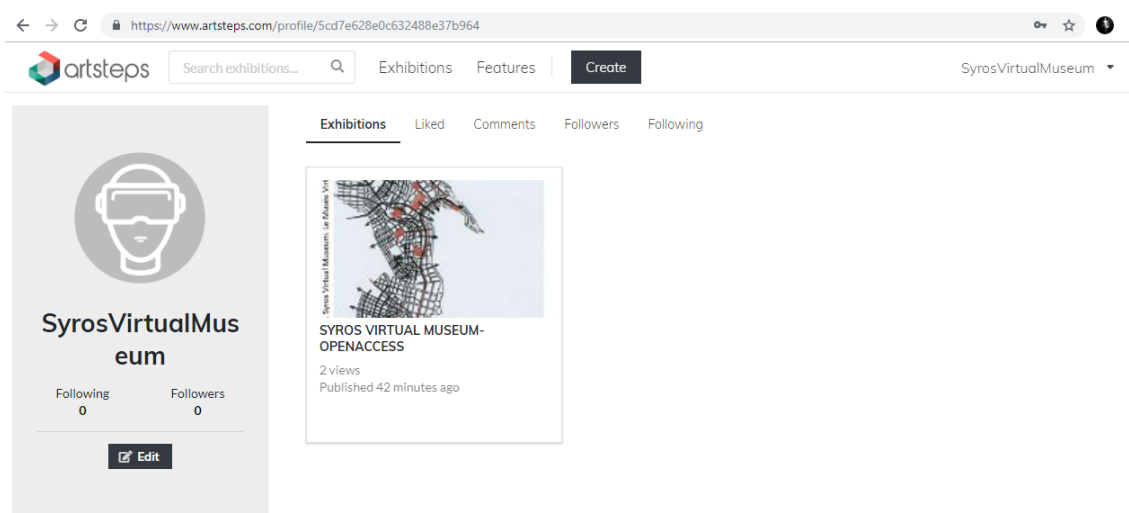
Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 115: Integrated Heritage Program (I.H.P.). <https://www.integratedheritage.org/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εντός του προαναφερθέντος πλαισίου, αναπτύχθηκε, από τη συγγράφουσα επιπλέον ψηφιακό προϊόν: πρόκειται για το **Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων (Syros Virtual Museum-Open Access)**: σχεδιάστηκε, αναπτύχθηκε και υλοποιήθηκε εικονικό μουσείο, στον ίδιο άξονα σκεπτικού με εκείνο του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*, προκειμένου το νέο εικονικό μουσείο **ανοικτών δεδομένων** να διατεθεί ως ελεύθερα προσβάσιμο στο ευρύ κοινό, με στόχο την κινητοποίηση των πολιτών στην ενεργό συμμετοχή σε θεματα πολιτισμού:

Εικόνα 116: Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων (Syros Virtual Museum-Open Access).

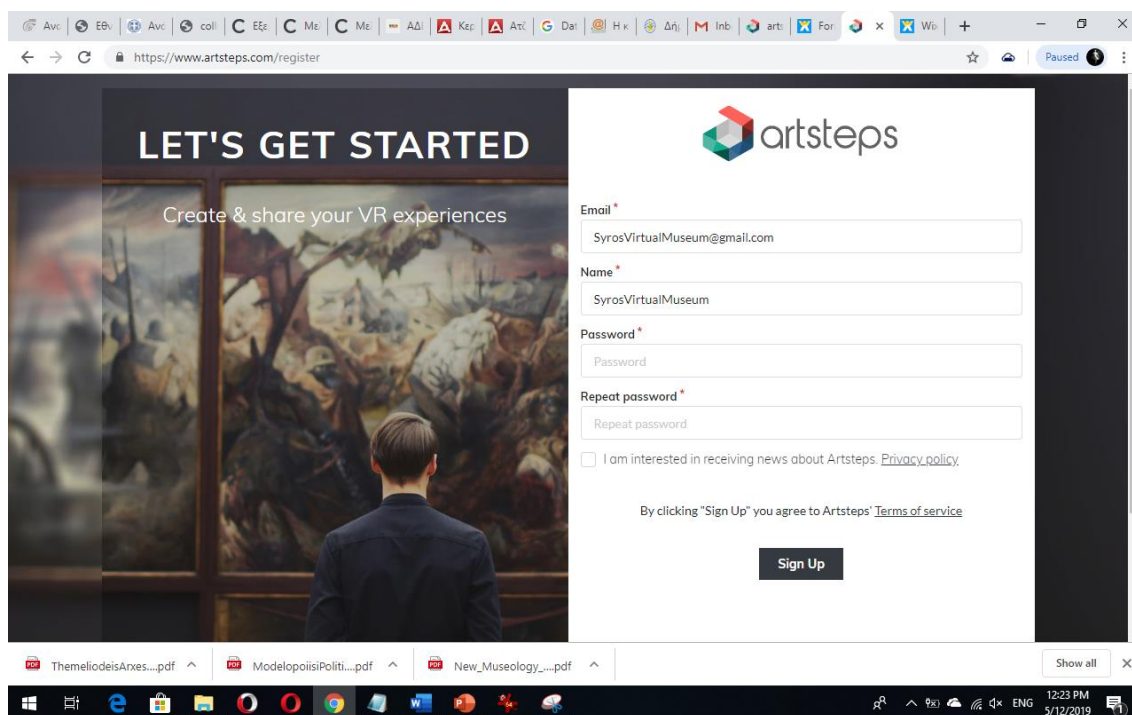
Το **Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων** υλοποιήθηκε σε διαφορετικό λογαριασμό εντός της πλατφόρμας *Artsteps*, ώστε να μην υπάρχει ενδεχόμενο τροποποίησης του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* κατά την πληθοποριστική διαδικασία:

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

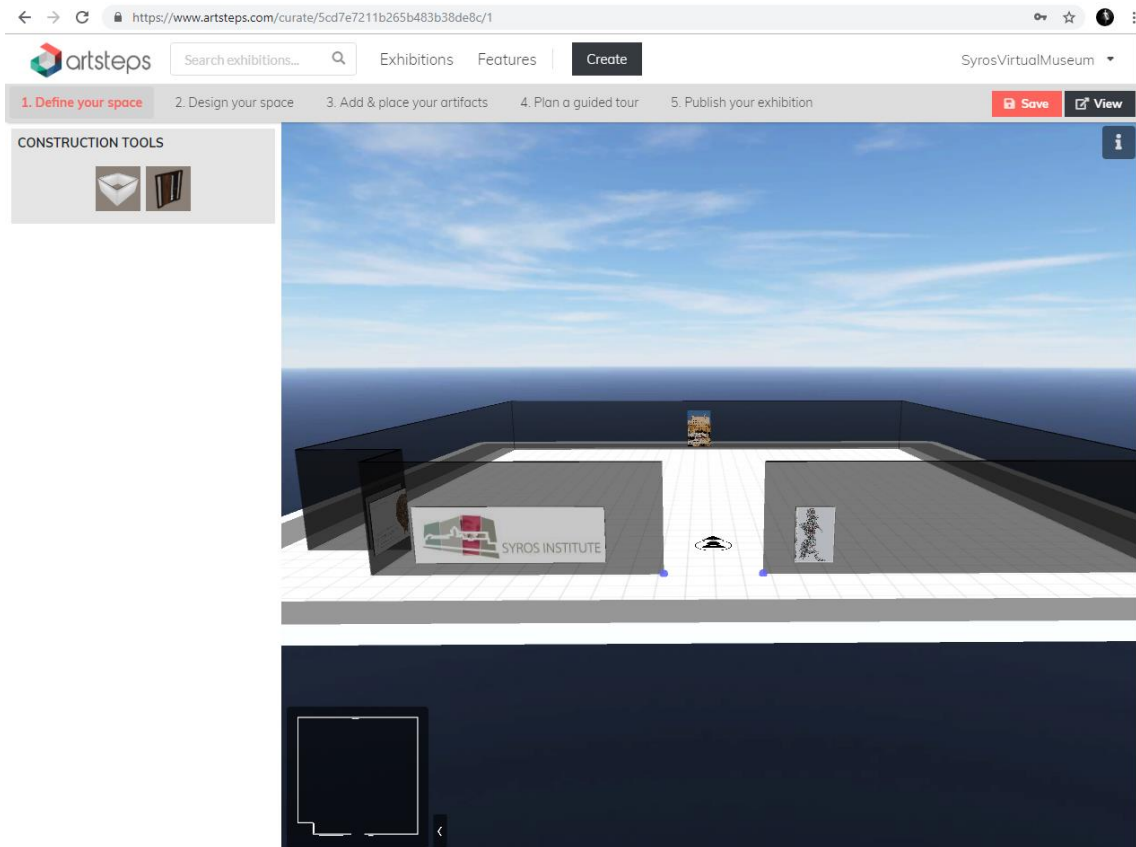
Εικόνα 117: Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων: είσοδος στον αντίστοιχο λογαριασμό της πλατφόρμας Artsteps.

Ο εικονικός χώρος είναι λιτός και πάλι, με λίγα εκθέματα, τα οποία λειτουργούν περισσότερο ενδεικτικά, ώστε οι δυνάμει μελλοντικοί χρήστες να «ανεβάσουν» τα εκθέματα που εκείνοι επιθυμούν και να τα τοποθετήσουν και πάλι με απόλυτη ελευθερία. Ο εικονικός χώρος επίσης είναι δυνατόν να αναδιαμορφωθεί:

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

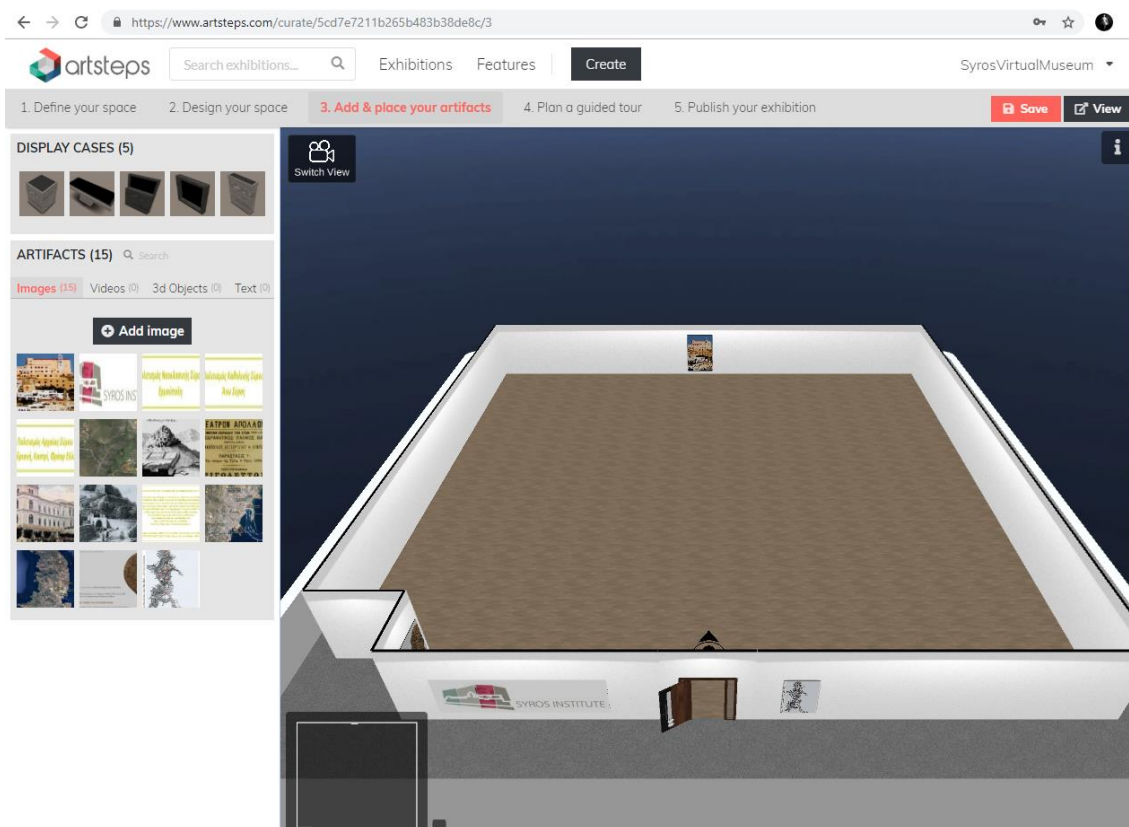

Εικόνα 118: Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων (Syros Virtual Museum-Open Access): ημι-επίγεια άποψη. Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία επεξεργασίας του project.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

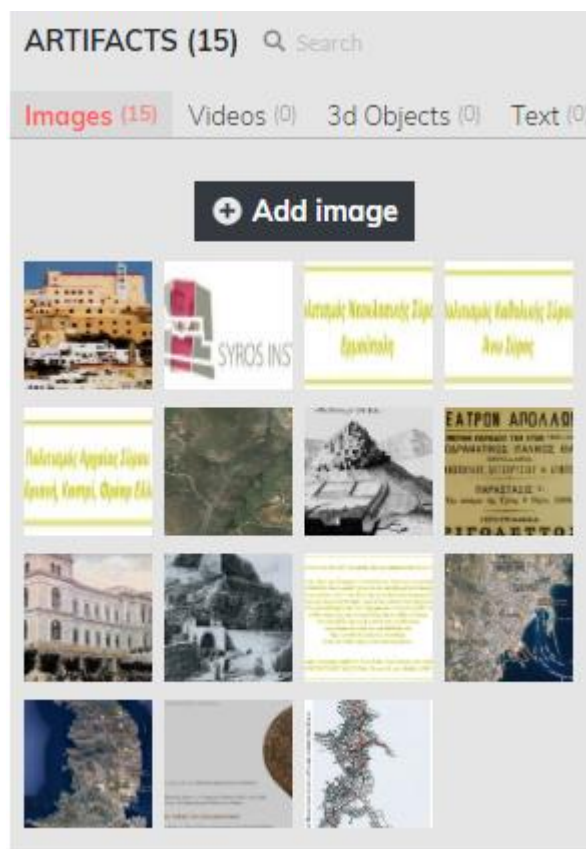

Εικόνα 119: Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων (Syros Virtual Museum-Open Access): ημι-επίγεια άποψη. Στην αριστερή στήλη της οθόνης φαίνονται οι εικόνες που έχουν «ανέβει» και έχουν ήδη τοποθετηθεί στο εικονικό μουσείο. Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία επεξεργασίας του project.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 120: Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων (Syros Virtual Museum-Open Access): λεπτομέρεια της προηγούμενης εικόνας. Εδώ διακρίνονται οι εικόνες που έχουν «ανέβει» και είναι διαθέσιμες προς ενσωμάτωση στο εικονικό μουσείο. Το στιγμιότυπο προέρχεται από τη διαδικασία επεξεργασίας του project.

Με τα ανωτέρω δεδομένα αντιλαμβανόμαστε ότι το νομικό πλαίσιο σχετικά με θέματα διαχείρισης πολιτιστικής κληρονομιάς είναι πλέον απαραίτητο να εναρμονιστεί με τις νέες συνθήκες, σε παγκόσμια κλίμακα. Η ραγδαία εξελισσόμενη τεχνολογία των επικοινωνιών και ψηφιακών μέσων εκμηδενίζει αποστάσεις και σύνορα, επιβάλλοντας νέες πρακτικές και τάσεις.

Τα προαναφερθέντα καταδεικνύουν επιπροσθέτως την επιτακτική ανάγκη **συστηματοποίησης της διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς** στη σημερινή εποχή. Δεδομένου ότι η καταγραφή και τεκμηρίωση της πολιτιστικής κληρονομιάς δύναται να συμβάλει στη μερική ή, ακόμη, και ολική αποκατάσταση πολιτιστικών αγαθών μετά από κλοπή ή καταστροφή τους, αντιλαμβανόμαστε ότι «η δημιουργία ανεξάρτητων ψηφιακών συλλογών πολιτισμικού υλικού και η λειτουργία αντίστοιχων ανεξάρτητων συστημάτων διαχείρισης αυτών προβάλλει ως φυσική προέκταση της ανεξάρτητης υπόστασης των εμπράγματων συλλογών πολιτισμικού υλικού. Καθώς το υλικό ευρίσκεται σε ψηφιακή μορφή υπάρχει η εύλογη απαίτηση να παραμείνει διαθέσιμο και ασφαλές παρά τις μελλοντικές αστοχίες του εξοπλισμού ή τις τεχνολογικές αλλαγές και να είναι κατ' αρχήν δυνατή η ευρεία και συνδυαστική πρόσβαση σε αυτό ανεξαρτήτως πηγής για την αποτελεσματικότερη διεξαγωγή ερευνών, εκπαιδευτικών, εκδοτικών και εκθεσιακών δραστηριοτήτων. Η απαίτηση αυτή μεταφράζεται σε τεχνικό επίπεδο σε απαίτηση για δυνατότητα

- (α) μεταφοράς (migration) σε άλλη πλατφόρμα,
- (β) διασύνδεσης (ή «ολοκλήρωσης» - integration) των δεδομένων διαφόρων συλλογών,
- (γ) διαλειτουργικότητας (interoperability) των συστημάτων που χειρίζονται τις συλλογές και
- (δ) διάθεσης στον Παγκόσμιο Ιστό.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Αναγκαία προϋπόθεση για την ικανοποίηση των απαιτήσεων αυτών είναι η εξασφάλιση συμβατότητας του τρόπου κωδικοποίησης των επί μέρους συλλογών ψηφιακού υλικού με ορισμένα πρότυπα (και, κατ' επέκταση, μεταξύ τους). Η συμβατότητα επιτυγχάνεται σε δύο στάθμες: *συντακτική και σημασιολογική*.²³⁶

Κάνοντας λόγο για *συντακτική* συμβατότητα αναφερόμαστε στη χρήση κοινής γλώσσας για την αναπαράσταση των δεδομένων. Τα διαφόρων ειδών περιγραφικά δεδομένα συνήθως καταχωρούνται υπό μορφή εγγράφων *XML*.²³⁷

Κάνοντας λόγο για *σημασιολογική* συμβατότητα αναφερόμαστε στη χρήση ενός κοινού εννοιολογικού συστήματος (*οντολογίας*) βάσει του οποίου διατυπώνεται το σχήμα δεδομένων κάθε συστήματος.

Με τον όρο *μοντέλο δεδομένων* εννοούμε ένα σύνολο από *έννοιες (δομικά στοιχεία)* που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την περιγραφή της δομής της πληροφορίας.

Ένα *πρότυπο μεταδεδομένων* είναι μια απαίτηση η οποία αποσκοπεί στην καθιέρωση κοινής κατανόησης της σημασίας ή της σημασιολογίας των δεδομένων, προκειμένου να διασφαλιστεί η σωστή χρήση και ερμηνεία των δεδομένων από τους ιδιοκτήτες και τους χρήστες τους. Για να επιτευχθεί αυτή η κοινή αντίληψη, πρέπει να οριστούν ορισμένα χαρακτηριστικά ή χαρακτηριστικά των δεδομένων, γνωστά και ως *μεταδεδομένα*.

Τα *μεταδεδομένα* συχνά ορίζονται ως «δεδομένα σχετικά με τα δεδομένα». Πρόκειται για δομημένες πληροφορίες που περιγράφουν, εξηγούν, εντοπίζουν ή, αλλιώς, καθιστούν ευκολότερη την ανάκτηση, χρήση ή διαχείριση ενός πόρου πληροφοριών, ειδικά σε ένα περιβάλλον κατανεμημένου δικτύου, όπως για παράδειγμα το διαδίκτυο ή οργάνωση. Ένα καλό παράδειγμα μεταδεδομένων είναι το σύστημα καταλογογράφησης που βρίσκεται στις βιβλιοθήκες, το οποίο καταγράφει, για παράδειγμα, τον συγγραφέα, τον τίτλο, το θέμα και τη θέση στο ράφι ενός πόρου.

Τα στοιχεία μεταδεδομένων που ομαδοποιούνται σε σύνολα σχεδιασμένα για συγκεκριμένο σκοπό, π.χ. για ένα συγκεκριμένο τομέα ή έναν συγκεκριμένο τύπο πηγής πληροφοριών, ονομάζονται *σχήματα μεταδεδομένων*. Για κάθε στοιχείο ορίζονται το όνομα και η σημασιολογία (η έννοια του στοιχείου). Πρέπει να οριστούν προαιρετικά κανόνες περιεχομένου (πώς πρέπει να διαμορφωθεί το περιεχόμενο), κανόνες εκπροσώπησης (π.χ. κανόνες κεφαλαίων) και επιπρεπόμενες τιμές στοιχείων (π.χ. από ελεγχόμενο λεξιλόγιο). Ορισμένα σχήματα καθορίζουν επίσης σε ποια σύνταξη πρέπει να κωδικοποιηθούν τα στοιχεία, σε αντίθεση με τα ανεξάρτητα συντακτικά σχήματα. Πολλά τρέχοντα σχήματα χρησιμοποιούν την τυποποιημένη γλώσσα γενικής σήμανσης (*SGML*) ή την *XML* για να καθορίσουν τη σύνταξη τους. Τα συστήματα μεταδεδομένων που αναπτύσσονται και συντηρούνται από τυποποιημένους οργανισμούς (όπως το *ISO*) ή οργανισμούς που έχουν αναλάβει αυτή την ευθύνη (όπως η πρωτοβουλία *Dublin Core Metadata Initiative*) ονομάζονται *πρότυπα μεταδεδομένων*.

Πολλά διαφορετικά συστήματα μεταδεδομένων αναπτύσσονται ως *πρότυπα* μεταξύ διαφορετικών επιστημονικών κλάδων, όπως η επιστήμη της βιβλιοθήκης, η εκπαίδευση, η αρχειοθέτηση, το ηλεκτρονικό εμπόριο και οι τέχνες.

Τα *δομημένα λεξιλόγια* παρέχουν έναν τρόπο οργάνωσης της γνώσης με στόχο την επακόλουθη ανάκτηση. Πρόκειται για μια προσεκτικά επιλεγμένη λίστα λέξεων και φράσεων που χρησιμοποιούνται για την επισήμανση μονάδων πληροφοριών (εγγράφου ή έργου) έτσι ώστε να μπορούν να ανακτηθούν ευκολότερα κατά τη διαδικασία μιας αναζήτησης. Τα

²³⁶ Κωνσταντόπουλος, 2004, σ. 2

²³⁷ «Η XML (eXtensible Markup Language) είναι μία γλώσσα σήμανσης, που περιέχει ένα σύνολο κανόνων για την ηλεκτρονική κωδικοποίηση κειμένων. Ορίζεται, κυρίως, στην προδιαγραφή XML 1.0 (XML 1.0 Specification), που δημιούργησε ο διεθνής οργανισμός προτύπων W3C (World Wide Web Consortium), αλλά και σε διάφορες άλλες σχετικές προδιαγραφές ανοιχτών προτύπων. Η XML σχεδιάστηκε δίνοντας έμφαση στην απλότητα, τη γενικότητα και τη χρησιμότητα στο Διαδίκτυο. Είναι μία μορφοποίηση δεδομένων κειμένου, με ισχυρή υποστήριξη Unicode για όλες τις γλώσσες του κόσμου. Αν και η σχεδίαση της XML εστιάζει στα κείμενα, χρησιμοποιείται ευρέως για την αναπαράσταση αυθαίρετων δομών δεδομένων, που προκύπτουν για παράδειγμα στις υπηρεσίες ιστού.» <https://el.wikipedia.org/wiki/XML> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

δομημένα λεξιλόγια χειρίζονται επίσης το πρόβλημα των ομογραφιών, με απόδοση ποιοτικών χαρακτηρισμών (*qualifiers*).

Σύμφωνα με το Ίδρυμα Getty²³⁸ «Ο σκοπός των δομημένων λεξιλογίων είναι η οργάνωση πληροφοριών και η παροχή ορολογίας για την καταλογογράφηση και την ανάκτηση πληροφοριών. Παράλληλα, καταγράφοντας τον πλούτο των παραλλαγών όρων, τα δομημένα λεξιλόγια προωθούν επίσης τη συνεκτικότητα σε επιλεγμένους όρους και την απόδοση του ίδιου όρου σε παρόμοιο περιεχόμενο»²³⁹.

Για την περιγραφή πολιτιστικών αγαθών υπάρχει πληθώρα επιλογών τόσο σε ό,τι αφορά σχήματα δεδομένων (MARC, Dublin Core, MODS, VRA Core) όσο και σε ό,τι αφορά δομημένα λεξιλόγια

Για την τεκμηρίωση των εικονικά εκτιθέμενων έργων επελέγη το σχήμα δεδομένων VRA CORE 4.0 σε συνδυασμό με τα δομημένα λεξιλόγια Getty Vocabularies, με το σκεπτικό ότι πρόκειται για συστήματα τεκμηρίωσης διεθνώς εφαρμοζόμενα, εναρμονισμένα με διεθνή πρότυπα (*standards*), γεγονός το οποίο καθιστά δυνατή την επανάχρηση της εδώ παρατιθέμενης τεκμηρίωσης στο πλαίσιο *δεδομένων ανοιχτού περιεχομένου (open source data)* αλλά και *διασυνδεδεμένων δεδομένων (linked data)*.

11.1 Σχήμα δεδομένων VRA CORE 4.0

Σχετικά με το σύστημα VRA CORE 4.0: πρόκειται για ένα πρότυπο δεδομένων για την περιγραφή των έργων οπτικού πολιτισμού καθώς και των εικόνων που τα τεκμηριώνουν/αποδίδουν. Τα έργα οπτικού πολιτισμού δύνανται να περιλαμβάνουν πίνακες ζωγραφικής, σχέδια, γλυπτική, αρχιτεκτονική, φωτογραφίες, καθώς και βιβλία, διακοσμητικά στοιχεία και έργα τέχνης.

Το VRA Core αναπτύχθηκε για πρώτη φορά το 1996. Η τρέχουσα έκδοση 4.0, η οποία κυκλοφόρησε το 2007, εκφράζεται ως σχήμα XML για να υποστηρίξει τη διαλειτουργικότητα και την ανταλλαγή αρχείων VRA Core.

Σήμερα, το πρότυπο δεδομένων χρησιμοποιείται ευρέως σε ολόκληρο τον κόσμο από σχολές τέχνης και αρχιτεκτονικής, βιβλιοθήκες, μουσεία, αρχεία και οργανισμούς που πρέπει να διαχειρίζονται πληροφορίες και να παρέχουν πρόσβαση σε έργα πολιτιστικής κληρονομιάς και στις εικόνες τους. Το πρότυπο φιλοξενείται από το *Network Development and MARC Standards Office* της *Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου (The Library of Congress)* σε συνεργασία με την *Visual Resources Association*.²⁴⁰ Τον Φεβρουάριο 2011 δημοσιεύθηκε η επίσημη μετάφρασή του στην Ελληνική γλώσσα.²⁴¹

11.1.1 Σχήμα δεδομένων VRA CORE 4.0 – Βασική δομή

Υπάρχουν 3 κύριες οντότητες στο μοντέλο δεδομένων VRA Core 4.0: *έργο*, *συλλογή* και *εικόνα*. Η κύρια εστίαση της περιγραφής στο VRA Core είναι η εγγραφή *έργο* το οποίο μπορεί στη συνέχεια μπορεί να συνδεθεί με μία ή περισσότερες εικόνες μέσω του στοιχείου *relation*. Με τον ίδιο τρόπο, μια *εικόνα* μπορεί να σχετίζεται με ένα ή περισσότερα *έργα*, όταν για παράδειγμα μια εικόνα τεκμηρίωσης λαμβάνεται από μια έκθεση και η εικόνα αυτή απεικονίζει πολλά έργα. Μια εγγραφή *συλλογής* μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη συγκέντρωση πολλαπλών εγγραφών έργων ή πολλαπλών εγγραφών εικόνων.

²³⁸ The Getty Research Institute. <http://www.getty.edu/research/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²³⁹ What Are Controlled Vocabularies? - The Getty. http://www.getty.edu/research/publications/electronic_publications/intro_controlled_vocab/what.pdf (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²⁴⁰ VRA CORE: <https://www.loc.gov/standards/vracore/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

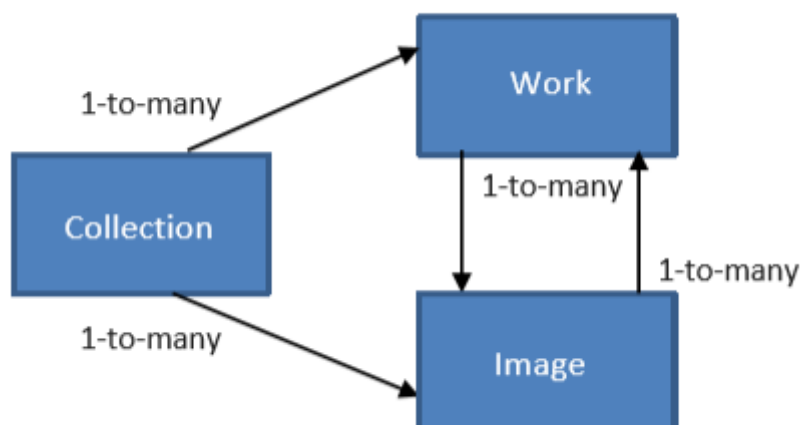
Library of Congress: <http://www.loc.gov/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²⁴¹ https://www.loc.gov/standards/vracore/VRA_Core4_Element_Description_GRE.pdf (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 121: Συσχετισμός έργου-εικόνας-συλλογής στο περιβάλλον VRA CORE 4.0.²⁴²

11.1.2 Στοιχεία, υποστοιχεία και ιδιότητες- VRA CORE 4.0

Ένα στοιχείο στο VRA Core 4.0 είναι μονάδα μεταδεδομένων και είναι το ισοδύναμο ενός πεδίου σε μια βάση δεδομένων (π.χ. agent/δημιουργός). Ορισμένα στοιχεία περιέχουν επιμέρους στοιχεία που είναι συγγενή: ιεραρχικές σχέσεις γονέα-παιδιού (π.χ. agent/δημιουργός: ημερομηνίες). Οι ιδιότητες προσδιορίζουν περαιτέρω τις πληροφορίες στα στοιχεία και τα υποστοιχεία (agent/δημιουργός: ημερομηνίες: τύπος). Το VRA Core 4.0 περιέχει 19 στοιχεία, συγκεκριμένα:²⁴³

1. τύπος εγγραφής (εργο/συλλογή/εικόνα)/record type (work/collection/image)
2. δρων, δημιουργός/agent
3. πολιτισμικό πλαίσιο/cultural Context
4. ημερομηνία/date
5. περιγραφή/description
6. επιγραφή/inscription
7. τοποθεσία/location
8. υλικό/material
9. μετρήσεις/measurements
10. σχέση/relation
11. πνευματικά δικαιώματα/rights
12. πηγή/source
13. κατάσταση, έκδοση/state edition
14. στυλ περιόδου/style period
15. θέμα/subject
16. τεχνική/technique
17. αναφορά σε κείμενο/textref
18. τίτλος/title
19. τύπος έργου/worktype.

²⁴² VRA CORE 4.0. An Introduction to VRA CORE.

https://www.loc.gov/standards/vracore/VRA_Core4_Intro.pdf (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²⁴³ Γεργατσούλης & Γαϊτάνου, 2011

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Επιπλέον, περιλαμβάνονται καθολικά XML γνωρίσματα, τα εξής: dataDate, extent, href, pref, refid, rules, source, vocab, and xml:lang. Τα γνωρίσματα αυτά είναι προαιρετικά και είναι δυνατόν να επισυναφθούν σε κάθε στοιχείο ή υποστοιχείο του προτύπου, όπου κρίνεται απαραίτητο. Ακολουθούν οι ορισμοί τους:²⁴⁴

1. dataDate αναφέρεται στην ημερομηνία και/ή την ώρα εισαγωγής συγκεκριμένου τμήματος δεδομένων.
2. extent αναφέρεται στο τμήμα του έργου, της εικόνας ή της συλλογής που περιγράφεται με το στοιχείο/υποστοιχείο που συνοδεύεται από το γνώρισμα αυτό.
3. href αναφέρεται σε έναν υπερσύνδεσμο προς έναν άλλο ηλεκτρονικό πόρο.
4. pref υποδηλώνει ότι μια συγκεκριμένη τιμή αποτελεί την προτιμώμενη τιμή, όταν υπάρχουν πολλαπλές τιμές δεδομένων για το ίδιο στοιχείο ή υποστοιχείο.
5. refid αναφέρεται στην ταυτότητα ή τους κωδικούς που προέρχονται από τους τοπικούς οργανισμούς ή από τον πόρο που αναφέρεται στο γνώρισμα source.
6. rules αναφέρεται σε κάθε πρότυπο περιγραφής περιεχομένου που χρησιμοποιείται για την απόδοση τιμής στο στοιχείο (π.χ. AACR2, CCO).
7. source αναφέρεται στην τοπική, έντυπη ή ηλεκτρονική πηγή από την οποία προέρχεται η πληροφορία για το συγκεκριμένο στοιχείο (π.χ. Grove Dictionary of Art). Να σημειωθεί ότι: το SOURCE εμφανίζεται επίσης και ως στοιχείο, το οποίο θα πρέπει να χρησιμοποιείται όταν επιθυμούμε να καταγράψουμε ένα μεμονωμένο έντυπο ή μια ηλεκτρονική πηγή για πληροφορία που αφορά ολόκληρη την εγγραφή, παρά για πληροφορία που αφορά μεμονωμένα στοιχεία.
8. vocab αναφέρεται στο ελεγχόμενο λεξιλόγιο από το οποίο προέρχεται η τιμή που έχει καταχωρηθεί (π.χ. AAT, LCSH).
9. xml:lang αναφέρεται στη γλώσσα καταχώρησης των (μετα) δεδομένων στο σύστημα (π.χ. English, French)

Επίσης, περιλαμβάνονται και προαιρετικά υποστοιχεία: ένα υποστοιχείο display και ένα υποστοιχείο notes είναι δυνατόν να περιλαμβάνεται σε κάθε σύνολο στοιχείων, όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο. Επαναλαμβανόμενα στοιχεία, τα οποία επιτρέπουν πολλαπλές τιμές ευρετηρίου, περιλαμβάνονται μαζί με τα υποστοιχεία display και notes, κλεισμένα ανάμεσα σε επικέτες επισήμανσης <elementSet> </elementSet>.²⁴⁵

11.2 Ελεγχόμενα λεξιλόγια *Getty Vocabularies*

Το Πρόγραμμα Λεξιλογίου Getty (*Getty Vocabulary Program*) αποτελεί το προϊόν του αρμόδιου τμήματος του Getty Research Institute²⁴⁶ στο Getty Center, Λος Άντζελες, Καλιφόρνια. Παράγει και διατηρεί τις Βάσεις Δεδομένων ελεγχόμενου λεξιλογίου του Getty (*θησαυροί/thesauri*), συγκεκριμένα: *The Art & Architecture Thesaurus (AAT)*, *The Union List of Artist Names (ULAN)*, *The Getty Thesaurus of Geographic Names (TGN)*, *The Getty Iconography Authority (IA)* και *The Cultural Objects Name Authority (CONA)*, τα οποία ακολουθούν και εφαρμόζουν τα πρότυπα ISO και NISO. Τα λεξιλόγια Getty αποτελούν τις πρωτογενείς αναφορές για την κατηγοριοποίηση έργων τέχνης, αρχιτεκτονικής, υλικού πολιτισμού και ονομάτων καλλιτεχνών, αρχιτεκτόνων και γεωγραφικών ονομάτων. Συνιστούν κρίσιμες συνεισφορές στη διαχείριση και την τεκμηρίωση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Περιέχουν όρους, ονόματα και άλλες πληροφορίες σχετικά με τους ανθρώπους, τους τόπους, τα αντικείμενα και τις έννοιες που σχετίζονται με την τέχνη, την αρχιτεκτονική και τον υλικό πολιτισμό. Είναι δωρεάν προσβάσιμα στο διαδίκτυο στο διαδικτυακό ιστότοπο του *Ιδρύματος Getty*.²⁴⁷

²⁴⁴ Γεργατσούλης & Γαϊτάνου, 2011

²⁴⁵ Γεργατσούλης & Γαϊτάνου, 2011

²⁴⁶ Getty Research Institute. <https://www.getty.edu/research/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²⁴⁷ Getty Vocabularies: <http://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Τα δομημένα λεξιλόγια *Getty* είναι συμβατά με πολλαπλά μοντέλα δεδομένων, όπως:

- CDWA (Categories for the Description of Works of Art)
- CCO (Cataloging Cultural Objects)
- VRA Core (Visual Resources Association core categories)
- LIDO (Lightweight Information Describing Objects)
- CIDOC CRM (CIDOC Conceptual Reference Model) (ISO 21127:2006)

Μεταξύ των χαρακτηριστικών που καθιστούν τα λεξιλόγια *Getty* κατάλληλα προς χρήση για την καταλογογράφηση έργων, την ανάκτηση και τη διασύνδεση δεδομένων είναι τα εξής:

- ✓ Κάθε εγγραφή όρου στο λεξιλόγιο *Getty* προσδιορίζεται με μοναδικό αριθμητικό αναγνωριστικό (numeric ID).
- ✓ Οι θησαυροί *Getty* διασυνδέονται μεταξύ τους.
- ✓ Οι θησαυροί *Getty* μοιράζονται μια βασική δομή δεδομένων.

Τα δεδομένα των λεξιλογίων *Getty* είναι προσβάσιμα, μέσω της ηλεκτρονικής αναζήτησης, με διάφορους τρόπους: σχεσιακούς πίνακες, μορφές XML, υπηρεσίες Web, APIs. Ως *Linked Open Data (LOD)*, είναι δομημένα και δημοσιευμένα ώστε να είναι ανοικτά προσβάσιμα και να διαμοιράζονται στον *Σημασιολογικό Ιστό (Semantic Web)*. Τελούν υπό τον τύπο αδειας *Open Data Commons Attribution License (ODC-By) 1.0* η οποία επιτρέπει διαμοιρασμό, δημιουργία, προσαρμογή των δεδομένων με αναφορά στον αρχικό δημιουργό.²⁴⁸

Αναλυτικότερα για τους θησαυρούς *Getty* ισχύουν, συνοπτικά, τα ακόλουθα:^{249 250}

- *The Art & Architecture Thesaurus (AAT)*
  - Περιλαμβάνει γενικούς όρους, ημερομηνίες, σχέσεις, πηγές, και σημειώσεις για τύπους έργων, υλικά, στυλ, πολιτισμούς, τεχνικές και άλλες έννοιες σχετικές με την τέχνη, την αρχιτεκτονική, την αρχαιολογία, τη συντήρηση ή άλλους τομείς της πολιτιστικής κληρονομιάς.
  - Τρέχοντα σύνολα για το έτος 2014: 36.000 εγγραφές, 245.000 όροι.
- *The Union List of Artist Names (ULAN)*
  - Περιλαμβάνει ονόματα, σχέσεις, σημειώσεις, πηγές και βιογραφικά στοιχεία για τους ανθρώπους (καλλιτέχνες, χορηγούς/κηδεμόνες, αρχιτέκτονες, αναστηλωτές), εταιρικά σώματα (αποθετήρια, εργαστήρια) και άλλους ιδιώτες και νομικά πρόσωπα, επώνυμους και ανώνυμους, που σχετίζονται με το σχεδιασμό, τη δημιουργία, την κηδεμονία, τη συλλογή, τη συντήρηση της τέχνης, της αρχιτεκτονικής και άλλων πολιτιστικών υλικών αγαθών.
  - Τρέχοντα σύνολα για το έτος 2014: 223.000 εγγραφές, 582.000 ονόματα.
- *The Getty Thesaurus of Geographic Names (TGN)*
  - Επικεντρώνεται σε τόπους σχετικών με την τέχνη, την αρχιτεκτονική και συναφών επιστημών, καταγράφοντας ονόματα, σχέσεις, τύπους τόπων, ημερομηνίες, σημειώσεις και συντεταγμένες για σύγχρονες και ιστορικές πόλεις και διοικητικές περιοχές, έθνη, αυτοκρατορίες, αρχαιολογικές θέσεις, χαμένους οικισμούς και φυσικά χαρακτηριστικά.
  - Τρέχοντα σύνολα για το έτος 2014: 1.241.000 εγγραφές, 1.800.000 ονόματα.
- *The Getty Iconography Authority (IA)*
  - Καλύπτει θέματα σχετικά με την τέχνη, την αρχιτεκτονική και συναφείς επιστήμες. Περιλαμβάνει πολύγλωσσα κύρια ονόματα, σχέσεις και ημερομηνίες σχετικά με εικονογραφικές αφηγήσεις, θρησκευτικούς ή φανταστικούς χαρακτήρες, θέματα, ιστορικά γεγονότα και ονόματα λογοτεχνικών έργων και παραστατικών τεχνών.

²⁴⁸ Harpring, 2014. σ. 5, 8, 9

²⁴⁹ Harpring, 2014. σ. 16, 20, 22, 24

²⁵⁰ Harpring, 2019, σ. 53, 56, 62, 64, 66

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

- *The Cultural Objects Name Authority (CONA)*
  - Συγκεντρώνει τίτλους/ονόματα και άλλα μεταδεδομένα για έργα τέχνης, αρχιτεκτονική και άλλα πολιτιστικά έργα, κινητά και ακίνητα, σύγχρονα και ιστορικά, τεκμηριωμένα ως αντικείμενα ή σε ομάδες, ανεξάρτητα από το εάν τα έργα υφίστανται, καταστράφηκαν ή δεν κατασκευάστηκαν ποτέ.
  - Τρέχοντα σύνολα για το έτος 2014: 5.500 εγγραφές, 9.300 τίτλοι.

Εικόνα 122: Εφαρμογή μοντελοποίησης δεδομένων (VRA CORE 4.0) και αξιοποίηση ελεγχόμενων λεξιλογίων (Getty Vocabularies).

11.3 Διασυνδεδεμένα Ανοικτά Δεδομένα (Linked Open Data-LOD)

Για το ερώτημα: «Γιατί διασυνδεδεμένα και ανοικτά δεδομένα;» θα μπορούσαν να δοθούν οι εξής απαντήσεις:²⁵¹

- Όταν τα δεδομένα είναι συνδεδεμένα και ανοικτά, τότε τα δεδομένα αυτά διαρθρώνονται και δημοσιεύονται σύμφωνα με αρχές που επιτρέπουν την διασύνδεσή τους και καθίστανται ανοικτά προσβάσιμα και διαμοιραζόμενα στον Σημασιολογικό Ιστό (Semantic Web)
- Τα διασυνδεδεμένα και ανοικτά δεδομένα στο web έχουν τη δυνατότητα να συνδέουν δεδομένα από διαφορετικούς τομείς (domains) χρησιμοποιώντας το Web για να δημιουργήσουν καθορισμένους «τυποποιημένους» συνδέσμους για ουσιαστική διασύνδεση μεταξύ δεδομένων από διαφορετικές πηγές.
- Τα διασυνδεδεμένα και ανοικτά δεδομένα θα επιτρέψουν σε μια νέα γενιά μηχανών αναζήτησης να ακολουθούν τους συνδέσμους μεταξύ των πηγών δεδομένων, προκειμένου να παράσχουν ολοένα και πιο ολοκληρωμένες απαντήσεις καθώς θα καθίστανται διαθέσιμες διαρκώς νέες πηγές δεδομένων.
- Σε έναν κόσμο διασυνδεδεμένων και ανοικτών δεδομένων, η έρευνα των χρηστών θα λειτουργήσει επάνω από έναν απεριόριστο, παγκόσμιο χώρο δεδομένων.
- Τα διασυνδεδεμένα και ανοικτά δεδομένα θα διευκολύνουν την απόκτηση νέων πληροφοριών από τις πληροφορίες που έχει ήδη ο χρήστης, μέσω συμπερασμάτων, ταξινόμησης και άλλων εφαρμογών λογικής επάνω στα δεδομένα.

²⁵¹ Harpring, 2014, σ. 50, 53

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

- Η δημοσίευση πληροφοριών ως διασυνδεδεμένων και ανοικτών δεδομένων ξεκλειδώνει πλήρως τις δυνατότητες γνώσης που περιλαμβάνουν οι βάσεις δεδομένων, επιτρέποντας στους ερευνητές να έχουν πρόσβαση, να αναζητούν και να ανασυνδυάζουν δεδομένα που δημιουργούνται και αποθηκεύονται από ιδρύματα όλων των ειδών-βιβλιοθήκες, μουσεία, αρχεία, ερευνητικά κέντρα, εργαστήρια, πανεπιστήμια, κυβερνήσεις, εκδότες και άλλους.
- Τα διασυνδεδεμένα και ανοικτά δεδομένα έχουν την τεράστια δυνατότητα να προωθήσουν την ευρυμάθεια στις ανθρωπιστικές επιστήμες και πέραν αυτών.
- Τα διασυνδεδεμένα και ανοικτά δεδομένα διαθέτουν τη δυναμική για την αποτελεσματική προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς χάρη στις αυξημένες δυνατότητες ανάκτησης της πληροφορίας.

Λαμβάνοντας λοιπόν υπ' όψιν τα προαναφερθέντα, υλοποιήθηκε και ολοκληρώθηκε τεκμηρίωση ορισμένων εκ των εκθεμάτων του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*, προκειμένου να καταστεί σαφέστερη η διαδικασία τεκμηρίωσης με την εφαρμογή μοντελοποίησης δεδομένων και ελεγχόμενων λεξιλογίων.

Για την τεκμηρίωση αξιοποιήθηκε η ελληνική μετάφραση του σχήματος VRA Core 4.0 από τους Γεργατσούλη και Γαϊτάνου.²⁵²

Στην τεκμηρίωση ορισμένων εκ των έργων κάποια πεδία είναι κενά τιμών: αυτό οφείλεται σε αντίστοιχη απουσία στοιχείων από τις πρωτογενείς πηγές, όπως αυτές παρατίθενται για κάθε ένα έργο.

Το σύνολο της προαναφερθείσης τεκμηρίωσης παρατίθεται στο αντίστοιχο Παράρτημα III.

---

²⁵² Γεργατσούλης & Γαϊτάνου, 2011

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

12 Ολοκλήρωση διερεύνησης ερευνητικών ζητημάτων

Με την προπεριγραφείσα μελέτη, διερευνήσαμε ορισμένα ερωτήματα, τα οποία ευελπιστούμε ότι απαντήθηκαν. Πρόκειται για τα εξής:

- Ανάδειξη της χρησιμότητας συλλογής και αξιοποίησης γραπτών πληροφοριών και αρχαιολογικών ευρημάτων.
- Προσδιορισμός των καταλληλότερων οπτικών απεικονίσεων για το συγκεκριμένο ερευνητικό έργο.
- Επιλογή του πλέον δόκιμου τρόπου τρισδιάστατης απόδοσης και παρουσίασης του εικονικού χώρου ενός μουσείου.
- Απόπειρα επίλυσης διαφορετικών προβληματικών για τη ρεαλιστική απόδοση των ψηφιακά αναπαριστώμενων επιλεγμένων εκθεμάτων, που αφορούν στο μέγεθος, τη μορφή, την υφή, το χρωματισμό αυτών, το φωτισμό (στατικός ή δυναμικός) και τις σκιάσεις.
- Διερεύνηση των τεχνολογικών δυνατοτήτων και επιλογή των καταλληλότερων για την ψηφιακή απόδοση ενός εικονικού πολιτιστικού χώρου.
- Προβολή καθενός από τα εικονικά εκθέματα κατά τρόπον ώστε οι χρήστες να έχουν τη δυνατότητα να εστιάσουν την προσοχή τους σε ένα συγκεκριμένο αντικείμενο και να παρατηρήσουν την ψηφιακή εικόνα με μεγαλύτερη λεπτομέρεια. Το συγκεκριμένο εργαλείο παρέχει στους χρήστες μια δυναμική εικόνα του εκθέματος, με πληροφορίες επιστημονικού περιεχομένου για την καλύτερη κατανόησή του.
- Ενσωμάτωση ήχου στην εφαρμογή, αποβλέποντας στη βελτίωση της εμπειρίας στον τρισδιάστατο εικονικό χώρο, ως μουσικό φόντο με ήχους συναφείς του εκάστοτε εικονικού χώρου, ως περιφερειακοί ήχοι στο γενικότερο περιβάλλον του εικονικού χώρου.²⁵³ Η εφαρμογή έτσι αποκτά πιο ελκυστικό χαρακτήρα, καθώς ο χρήστης μπορεί να κινηθεί και να περιηγηθεί στο εικονικό περιβάλλον, βιώνοντας την εμπειρία με πιο ρεαλιστικό τρόπο.
- Η εικονική περιήγηση προσφέρει στον χρήστη τον πλήρη έλεγχο της κίνησής του στο χώρο. Μια τέτοιου είδους εφαρμογή περιλαμβάνει μια τρισδιάστατη προβολή του χώρου, αλλά και έναν χάρτη διευκολύνοντας έτσι την κίνηση και τον προσανατολισμό του χρήστη. Ο επισκέπτης έχει την ελευθερία να εξερευνήσει, να κινηθεί αυτόνομα στο χώρο και να δημιουργήσει τη δική του εικονική περιήγηση μέσα από επιλεγμένα μονοπάτια, ανάλογα με τις ανάγκες και τις προτιμήσεις του.²⁵⁴ Σε αυτό το πλαίσιο, εντάχθηκε ένας μικρότερος δισδιάστατος χάρτης, προκειμένου να αποδίδεται ολόκληρος ο ψηφιακός τρισδιάστατος χώρος, σε ορθή προβολή ώστε να διευκολύνεται ο χρήστης στον προσανατολισμό. Επίσης, εντάχθηκε δισδιάστατη χωροθέτηση των παρουσιαζόμενων θέσεων ενδιαφέροντος στον χάρτη της σύγχρονης Σύρου, ώστε ο ψηφιακός επισκέπτης να αντιλαμβάνεται ανά πάσα στιγμή την ακριβή θέση των αναπαριστώμενων μνημείων σε σχέση με τη σύγχρονη πόλη και τις τροποποιήσεις που έχουν συμβεί.²⁵⁵
- Ψηφιακή ενσωμάτωση χαρτογραφικής απόδοσης των θέσεων ενδιαφέροντος, προκειμένου ο ψηφιακός επισκέπτης να κατανοεί κατά τον πληρέστερο δυνατό τρόπο το ακριβές σημείο της εικονικά αναπαριστώμενης πληροφορίας.
- Δεδομένου ότι μια τέτοια εφαρμογή απευθύνεται σε ένα ευρύ και ποικίλο κοινό, διερευνήθηκαν τα διατιθέμενα σήμερα λογισμικά στοχεύοντας στην επιλογή του καταλληλότερου για την ανάπτυξη τρισδιάστατου εικονικού πολιτιστικού χώρου (μουσείου) και αντίστοιχου διαδικτυακού ιστοτόπου, εναρμονιζόμενων με τις ανάγκες και προδιαγραφές της παρούσας Διατριβής. Πιο συγκεκριμένα, σχετικά με την εικονική περιήγηση του ψηφιακού επισκέπτη, επιλογή του φιλικότερου τρόπου περιήγησης, ώστε να καθίσταται

²⁵³ Moldoveanu et al., 2003

²⁵⁴ Griffiths & King, 2007

²⁵⁵ Γεωργόπουλος et al., 2001

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

εύκολα εφικτή από ανθρώπους διαφορετικών κοινωνικών ομάδων και ηλικιών, με διαφορετικό βαθμό εξοικείωσης στη χρήση ψηφιακών μέσων.

- Στην ίδια κατεύθυνση, κρίθηκε απαραίτητη παράμετρος επιλογής ψηφιακού εργαλείου υλοποίησης των δύο προϊόντων και η δυνατότητα πρόσβασης από συσκευές κινητών τηλεφώνων, στοιχείο που προσδίδει πολύ μεγαλύτερη ευελιξία στην επισκεψιμότητα.
- Περαιτέρω, διερευνήθηκαν τα διατιθέμενα, σήμερα, λογισμικά και ψηφιακές εφαρμογές με την προοπτική της επιλογής των καταλληλότερων για την επίτευξη διαδραστικότητας της εφαρμογής με τον ψηφιακό επισκέπτη, προκειμένου να αυξάνεται το ενδιαφέρον και ο αριθμός των επισκεπτών. Φιλόδοξος μελλοντικός στόχος, οι πολιτιστικές πληροφορίες και αναφορές να είναι διαθέσιμες εκτός από την Ελληνική και σε ακόμη μία γλώσσα. Βασική παράμετρος του όλου εγχειρήματος στάθηκε ο βαθμός φιλικότητας τόσο σε θέματα υλοποίησης όσο και χρήσης των δύο εφαρμογών.
- Ενσωμάτωση διαδικτυακών πυλών πολιτιστικού περιεχομένου που επιτρέπει στους χρήστες να αναζητήσουν και να εντοπίσουν παρόμοιες θεματικές.
- Ανάδειξη της τεκμηρίωσης με μεθοδολογία μοντελοποίησης δεδομένων και ελεγχόμενων λεξιλογίων και η συμβολής της στην ανάπτυξη του τομέα των διασυνδεδεμένων ανοικτών δεδομένων, προκειμένου να ευνοείται η συμμετοχική διαδικασία των πολιτών στον πολιτισμό, η διακίνηση της πολιτισμικής πληροφορίας αλλά και η προστασία των πολιτιστικών αγαθών.
- Ανάδειξη της έννοιας του πληθοπορισμού στην προαναφερθείσα κατεύθυνση. Σε αυτό το πλαίσιο αναπτύχθηκε και υλοποιήθηκε το Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων, προκειμένου να καταστεί εφικτή άμεσα η δυνατότητα συμμετοχικής διαδικασίας του κοινού σε θέματα πολιτισμού.
- Απώτερος στόχος, η παραγωγή ενός τέτοιου ψηφιακού προϊόντος να αποτελέσει μία δύναμη μελλοντική ψηφίδα του ψηφιδωτού της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς και των πηγών της, προσβάσιμου από όλους σε κάθε μέρος του πλανήτη.²⁵⁶
- Έτερος στόχος, η αξιοποίηση των ψηφιακών προϊόντων του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* και του *Εικονικού Μουσείου Σύρου Ανοικτών Δεδομένων* σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.
- Η αναγκαιότητα ορθής και βιώσιμης διαχείρισης του ψηφιακού προϊόντος, αποτελεί επιτακτική προτεραιότητα, προκειμένου να συνεχιστεί και να ευδοκιμήσει η σχετική προσπάθεια.
- Ανάδειξη της δυναμικής εξέλιξης των, συνηθισμένων πλέον, τρισδιάστατων προϊόντων στον χώρο του πολιτισμού, της εκπαίδευσης και του τουρισμού με επιλογές όπως αυτές της ενοικίασης συσκευών για την ενεργοποίηση της εφαρμογής ταυτόχρονα με ελεύθερη περιήγηση μέσα στην πραγματική πόλη ή της τρισδιάστατης μικρού μεγέθους εκτύπωσης επιλεγμένων μνημείων εκ των παρουσιαζόμενων, προκειμένου αυτά να διατίθενται στα σχολεία, συμπληρωματικά με την ψηφιακή εφαρμογή, να καλύπτουν ανάγκες ειδικού κοινού, όπως αυτό των ατόμων που στερούνται όρασης ή να πωλούνται ως αναμνηστικά αντικείμενα για τους ψηφιακούς επισκέπτες, μέσα από τη διαμόρφωση των κατάλληλων ιστοσελίδων με τα διαθέσιμα τρισδιάστατα μοντέλα ορισμένων εκθεμάτων από το συγκεκριμένο ψηφιακό προϊόν.²⁵⁷
- Τελικός στόχος, η παρούσα Μεταπτυχιακή Διατριβή να θέσει τα θεμέλια, τη μεθοδολογία και την τεχνική υποστήριξη που απαιτείται για να γίνει πιο εύκολη η εισαγωγή νέων περιπτώσεων και εφαρμογών σε αυτό το πλαίσιο και για άλλες περιοχές της χώρας μας με το ιδιαίτερα πλούσιο πολιτισμικό παρελθόν.

²⁵⁶ Linked Heritage. www.linkedheritage.org (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²⁵⁷ Sketchfab. <https://sketchfab.com> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

13 Αξιοποίηση του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*-Προοπτικές²⁵⁸

Σε συνέχεια των προαναφερθέντων καθίσταται σαφές ότι τα θέματα διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς τόσο στην πρωτογενή της μορφή όσο και των προϊόντων ψηφιοποίησής της δεν έχουν ευκρινή όρια, καθώς αυτά τροποποιούνται ανάλογα με το σημείο θεώρησης (τον τύπο του μοντέλου πολιτισμικής διαχείρισης). Κατά συνέπεια, η ισχύουσα νομοθεσία συχνά αμφισβητείται και, συνειδητά σε πολλές περιπτώσεις, παρακάμπτεται. (Παρ. 4 και 10, και οι αντίστοιχες υπο-παράγραφοι)

Ωστόσο, καταλυτικός παράγοντας για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και συλλογικής μνήμης αλλά και για την ορθή διαχείρισή της είναι η προώθηση της πολιτισμικής ευαισθητοποίησης εντός του πλαισίου της παρεχόμενης σχολικής εκπαίδευσης, μέσω συναφών δραστηριοτήτων και ενημέρωσης, δεδομένου ότι με τον τρόπο αυτό είναι πολύ πιθανότερο οι αυριανοί ενήλικες πολίτες να είναι συνειδητοποιημένοι θεματοφύλακες αυτής.

Επιπροσθέτως, θα πρέπει στο σημείο αυτό να επισημανθεί ότι ένα βασικό κριτήριο επιλογής του *artsteps* ήταν το γεγονός ότι υπάρχει η δυνατότητα ψηφιακής επίσκεψης και μέσω συσκευής κινητού τηλεφώνου, απλώς κλικάροντας στον σχετικό σύνδεσμο.

Με γνώμονα λοιπόν τα προαναφερθέντα, προτείνουμε:

- Το συγκεκριμένο συνδυαστικό ψηφιακό προϊόν, *Εικονικό Μουσείο Σύρου* και *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*, να αποτελέσουν μια πλατφόρμα *διασυνδεδεμένων ανοικτών δεδομένων (linked open data)*, η δε πληθοποριστική διάσταση του *Εικονικού Μουσείου Σύρου Ανοικτών Δεδομένων* θα συμβάλει καταλυτικά στην αενάως εναλασσόμενη και εμπλουτιζόμενη ψηφιακή συλλογή του ανοικτών δεδομένων εικονικού μουσείου, δίνοντας το *βήμα* στην κοινωνία των πολιτών, ενώ ταυτόχρονα θα αποτελέσει τον κινητήριο μοχλό για την ενεργό δημιουργική συμμετοχή της τοπικής, και όχι μόνο, κοινότητας σε θέματα πολιτισμικής διαχείρισης και διαφύλαξης της συλλογικής μνήμης, συμβάλλοντας έτσι στην ανάδειξη και διαφύλαξη της *φυσιογνωμίας του τόπου*.
- Την ψηφιακή διασύνδεση των συγκεκριμένων ψηφιακών προϊόντων με έγκριτες, διαδικτυακές πλατφόρμες πολιτιστικού περιεχομένου, ελληνικές και διεθνείς.
- Την περαιτέρω εξέλιξη του *Εικονικού Μουσείου Σύρου Ανοικτών Δεδομένων* με την ανάπτυξη και υλοποίηση ενός *παιχνιδιού σοβαρού σκοπού*, υπό την προοπτική της διάχυσης της πολιτισμικής πληροφορίας στις νεαρότερες ηλικίες και της ενασχόλησης νεαρών ατόμων με θέματα πολιτισμού.
- Τη συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς φορείς για την αξιοποίηση των εν λόγω ψηφιακών προϊόντων και την ενεργό συμμετοχή των μαθητών στον Πολιτισμό.
- Την ανάπτυξη και δημιουργία *πολιτιστικών διαδρομών* (με προτεινόμενη τη διαδικτυακή πλατφόρμα *izi.travel*²⁵⁹, εξαιρετικά φιλική στη χρήση), από τους αναγνώστες του παρόντος: στη συγκεκριμένη πλατφόρμα υπάρχει η δυνατότητα οργάνωσης ψηφιακής πολιτιστικής διαδρομής από έναν ή πολλούς χρήστες, στοιχείο το οποίο θα μπορούσε να αξιοποιηθεί και από σχολική ομάδα της πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι δημιουργοί της ψηφιακής πολιτιστικής διαδρομής έχουν τη δυνατότητα στη συνέχεια να την αξιοποιήσουν ως οδηγό, προκειμένου να επισκεφθούν τα ενταγμένα στη διαδρομή σημεία ενδιαφέροντος και στον φυσικό χώρο, διαδικασία η οποία συμβάλλει στη βιωματική γνωριμία με την πολιτιστική κληρονομιά ενός τόπου, στη συγκεκριμένη περίπτωση του τόπου της Σύρου. Η δυνατότητα πρόσβασης όλων των

²⁵⁸ Στην παρούσα Παράγραφο εξετάζονται οι **προοπτικές** αξιοποίησης του Εικονικού Μουσείου Σύρου, όπως αυτές οριοθετούνται και προσδιορίζονται από το υπάρχον πλαίσιο, το οποίο έχει ήδη παρατεθεί στην Παράγραφο 13 του συγγράμματος, όπου εξετάστηκαν οι **δυνατότητες** αξιοποίησης του Εικονικού Μουσείου Σύρου.

²⁵⁹ Izi.travel. <https://www.izi.travel> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

προτεινόμενων, με τη συγκεκριμένη Διατριβή, πλατφορμών, και από συσκευές κινητών τηλεφώνων, καθιστά τις προτάσεις μας ρεαλιστικές, φιλικές, ευέλικτες και διασκεδαστικές.

- Τη συνεργασία με τους τοπικούς φορείς για την παρουσίαση και προβολή των εν λόγω ψηφιακών προϊόντων και την ενεργό συμμετοχή της τοπικής κοινότητας.
- Την επικοινωνιακή προβολή του πολιτισμικού αποθέματος της Σύρου, σε κρατικό επίπεδο, με τον σχεδιασμό, διοργάνωση και υλοποίηση *πολιτιστικών διαδρομών*, γεγονός το οποίο θα προσελκύσει νέα μερίδα επισκεπτών στο νησί συμβάλλοντας στην ανάπτυξη του *πολιτιστικού τουρισμού* και τη συνεπαγόμενη ενδυνάμωση της τοπικής οικονομίας, αποτελώντας ταυτόχρονα μοντέλο βιώσιμης ανάπτυξης και για άλλες περιοχές του ελλαδικού χώρου.
- Τη δημιουργία μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης με εικονικά εκθέματα πολιτισμικού ενδιαφέροντος διαφορετικών περιόδων της ζωής της Σύρου, εντάσσοντας έτσι τη συγκεκριμένη ερευνητική πρόταση στο πλαίσιο μιας ευρύτερης παράλληλης προσπάθειας, διάσωσης της πολιτιστικής κληρονομιάς και ευαισθητοποίησης του κοινού, ανάγκης επιτακτικής, ειδικά στη σημερινή εποχή των πολλαπλών περιστατικών εκτεταμένων καταστροφών σε κάθε γωνιά του πλανήτη.
- Την προώθηση της διακρατικής συνεργασίας σε θέματα πολιτισμικής κληρονομιάς.²⁶⁰

Η ανακήρυξη του έτους 2018 σε «Ευρωπαϊκό Έτος Πολιτιστικής Κληρονομιάς», σε συνέχεια απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Απόφαση ΕΕ 2017/864/17-5-2017), αποτέλεσε αφορμή άριστη για πολλαπλούς προβληματισμούς και κινητοποιήσεις επάνω στη συγκεκριμένη προβληματική.

---

²⁶⁰ Network of European Museum Organizations. <https://www.ne-mo.org/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

14 Τελική αποτίμηση και συμπεράσματα

Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διατριβή είχε ως στόχο, όπως ήδη προαναφέρθηκε, να προτείνει καινοτόμες μεθόδους πολιτιστικής διαχείρισης και ανάδειξης του πολιτιστικού αποθέματος, αξιοποιώντας τις νέες τεχνολογίες, ιδιαιτέρως φιλικές προς τη νεότερη κυρίως γενιά. Για τον λόγο αυτόν ακριβώς, οι νέες τεχνολογίες, εκτός των ψηφιακών εργαλείων που παρέχουν για την υλοποίηση ποικίλων ψηφιακών εφαρμογών, έχουν τη δυναμική να αποτελέσουν και το όχημα που θα φέρει κοντά τη νέα, ιδιαιτέρως, γενιά στον πολιτισμό και την πολιτιστική κληρονομιά, λαμβάνοντας το ρόλο του «διαμεσολαβητή»: γνώριμες πρακτικές στη νεολαία, όπως περιήγηση σε εικονικούς χώρους, μπορούν να αξιοποιηθούν σε πιο γόνιμες κατευθύνσεις και να συμβάλουν στην πνευματική καλλιέργεια, διά μέσου της παραγωγής ψηφιακών προϊόντων που θα λειτουργούν και στην κατεύθυνση αυτή. Υπό αυτό το σκεπτικό, προτείνεται στο πλαίσιο περαιτέρω εξέλιξης της παρούσης μελέτης, η ανάπτυξη *παιχνιδιού σοβαρού σκοπού*, με αντικείμενο το περιεχόμενο του εικονικού Μουσείου Σύρου.

Βασικά κριτήρια επιλογής του *artsteps* ήταν:

- Φιλικότητα της πλατφόρμας ως προς τη χρήση, τόσο σχετικά με τον σχεδιασμό, ανάπτυξη και υλοποίηση, όσο και σχετικά με την διαδικασία ψηφιακής επίσκεψης στις πλέον υλοποιηθείσες εφαρμογές, για ένα ευρύτατο ποικίλλο κοινό (ηλικιακά, μορφωτικά, κοινωνικά, πνευματικά).
- Δωρεάν χρήση.
- Δυνατότητα διάθεσης και περαιτέρω πληθοποριστικής αξιοποίησης των ψηφιακών προϊόντων.
- Δυνατότητα ενσωμάτωσης των εφαρμογών σε έναν ευρύτερο χώρο διασυνδεδεμένων ανοικτών δεδομένων.
- Δυνατότητα πρόσβασης στις εφαρμογές και από συσκευές κινητών τηλεφώνων, και πάλι χωρίς χρέωση.
- Απήχηση, στη νεότερη, ιδιαιτέρως, γενιά.

Πράγματι, η συγκεκριμένη επιλογή πληρεί όλα τα ανωτέρω κριτήρια. Συγκεκριμένα:

- ✓ Για τον σχεδιασμό, ανάπτυξη και υλοποίηση ενός project, ο επίδοξος δημιουργός δεν θα συναντήσει δυσκολίες, ούτε απαιτούνται γνώσεις προγραμματισμού ή αρχιτεκτονικού σχεδιασμού. Ακολουθώντας μάλιστα τις οδηγίες που παρέχονται στη συνέχεια, η διαδικασία γίνεται ακόμη πιο εύκολη.
- ✓ Η ψηφιακή επίσκεψη στα υλοποιηθέντα ψηφιακά προϊόντα, είναι μια διαδικασία εξαιρετικά απλή, φιλική, ευχάριστη, διασκεδαστική, ξεκούραστη.
- ✓ Παρέχοντας τα απαραίτητα στοιχεία (κωδικούς χρήση) και τα δύο ψηφιακά προϊόντα της συγκεκριμένης Μεταπτυχιακής Διατριβής μπορούν να λάβουν πληθοποριστική διάσταση και να εμπλουτίζονται διαρκώς.
- ✓ Δεν υπάρχουν οικονομικές χρεώσεις σε κανένα στάδιο της συνολικής διαδικασίας.
- ✓ Είναι εφικτή η πρόσβαση στις εφαρμογές και από συσκευές κινητών τηλεφώνων, γεγονός που τις καθιστά εξαιρετικά ευέλικτες, «διαθέσιμες» οπουδήποτε, οποτεδήποτε και από οποιονδήποτε, απλώς κλικάροντας στον σχετικό σύνδεσμο.

Όλα τα προαναφερθέντα επιβεβαιώνουν την αρχική πρόθεση της παρούσας μελέτης: την ελεύθερη πρόσβαση και ενεργό συμμετοχή των πολιτών στον πολιτισμό.

Η υλοποίηση και η εν συνεχεία διάθεση μιας τέτοιας εφαρμογής τόσο στον εκπαιδευτικό τομέα καθώς και στον τουριστικό, υπό την αιγίδα των τοπικών Αρχών, θα συμβάλει στη γνωριμία και επαφή τόσο των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής με το πολιτισμικό τους παρελθόν όσο και των επισκεπτών της πόλης, ευαισθητοποιώντας παράλληλα μεγαλύτερη μερίδα του κόσμου, και, κυρίως των νεαρότερων ατόμων, σε θέματα σχετικά με τη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και τη βαρύνουσα σημασία της επίδρασής της στην κουλτούρα ενός συνόλου ανθρώπων.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τις δυνατότητες, τους περιορισμούς και τα όρια της τεχνολογίας στον συγκεκριμένο τομέα που διαρκώς τροποποιούνται, καθώς τα πλεονεκτήματα της εικονικής πραγματικότητας και της επικοινωνίας ανθρώπου-υπολογιστή συνεχώς αυξάνονται και, παράλληλα, την εμφάνιση και γρήγορη εξάπλωση του Παγκόσμιου Διαδικτυακού Ιστού που έχει ευνοήσει την υλοποίηση της απόπειρας για τη δημιουργία ενός «Εικονικού Μεγα-Μουσείου» το οποίο να συνδέει και να επιτρέπει την επικοινωνία ανάμεσα σε διαφορετικά και ξεχωριστά εικονικά μουσεία, παρέχοντας έτσι μια οικονομική, πρακτική και ισχυρή πλατφόρμα για τη ραγδαία ανάπτυξη, ενοποίηση και εξυπηρέτηση αντίστοιχων εικονικών χώρων, μπορούμε να κατανοήσουμε τη βαρύτητα της παραγωγής ενός ψηφιακού προϊόντος, όπως αυτό της προτεινόμενης εργασίας, στο πλαίσιο της διαφύλαξης και διάδοσης της πολιτιστικής κληρονομιάς, πέρα και από τα στενά τοπικά όρια. Τέτοιου είδους πλατφόρμες είναι για παράδειγμα η *Europeana* (από πλευράς κρατικών φορέων) και το *Google Art Project* (στον ιδιωτικό τομέα), διαδικτυακοί χώροι εντός των οποίων θα ήταν δυνατή και ευκαία η μελλοντική ενσωμάτωση του προϊόντος της παρούσης έρευνας, γεγονός το οποίο θα επιτρέψει σε διαφορετικούς χρήστες να αναζητήσουν και να εντοπίσουν πληροφορίες, μέσω του διαδικτύου, σχετικές με την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης.²⁶¹

Μια τέτοιου είδους προσέγγιση έχει τη δυνατότητα να ξεπεράσει παραδοσιακά προβλήματα επικοινωνίας και να αλληλεπιδράσει με τους επισκέπτες ανάλογα με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντά τους, καθώς μπορεί οποιοσδήποτε να έχει πρόσβαση σε αυτή. Η εικονική πραγματικότητα δεν έχει πραγματικό, φυσικό χώρο ή τοποθεσία και τα εκθέματα με τις πληροφορίες τους διατίθενται σε όλο τον κόσμο.²⁶²

Με δεδομένο ότι τα μουσεία και οι πολιτιστικοί φορείς δεν πρέπει να θεωρούνται αποκλειστικά και μόνο αποθήκες πολιτισμού και γνώσης, αλλά πρέπει να λειτουργούν ως εκκολαπτήρια ιδεών και ανοιχτές βιβλιοθήκες με ελεύθερη πρόσβαση σε όλους, η προτεινόμενη εργασία στοχεύει στην προώθηση αυτής της ιδέας και τη συμβολή της στη δια βίου μάθηση, στην ευαισθητοποίηση και συνεργασία των αρμόδιων φορέων σε τοπικό, εθνικό αλλά και ευρωπαϊκό επίπεδο, στην περαιτέρω συγκρότηση και νέων ερευνητικών ομάδων σε θέματα σχετικά με την πολιτιστική κληρονομιά, την αξία της χρήσης των νέων τεχνολογιών στον τομέα αυτό, τις εκπαιδευτικές δυνατότητες που προσφέρουν στο κοινό και τελικά στη δημιουργία μιας ανοιχτής, ψηφιακής πλατφόρμας επικοινωνίας, στην οποία να είναι διαθέσιμη όλη η γνώση και οι πληροφορίες σχετικά με το εγχείρημα αυτό.

²⁶¹ Europeana. <https://www.europeana.eu/portal/en/collections/art> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Europeana 2020 Strategic update. <http://strategy2020.europeana.eu/update/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Ψηφιακή Αειφορία. Νέες προοπτικές για μουσεία και πολιτιστικούς οργανισμούς. <http://psvaluetalks.gr/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²⁶² Schweibenz, 2004

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Τελική επιγραμματική σκιαγράφιση - στόχοι

Η παρούσα μελέτη αποτελεί απόπειρα προσδιορισμού και κατανόησης των εννοιών:

- του μουσείου
- της πολιτιστικής κληρονομιάς
- της διαχείρισης του πολιτισμικού αποθέματος λαμβανομένου υπ' όψιν του ισχύοντος νομικού πλαισίου, ελληνικού και ευρωπαϊκού,

καθώς και αξιοποίησης:

- των νέων ψηφιακών τεχνολογιών παρουσιάζοντας τις πτυχές σχεδιασμού, ανάπτυξης και υλοποίησης ενός εικονικού μουσείου πολιτισμικού περιεχομένου,
- της μεθοδολογίας της μοντελοποίησης των δεδομένων τεκμηρίωσης και των ελεγχόμενων λεξιλογίων,

με απώτερο στόχο την ανάδειξη του πολιτισμικού αποθέματος.

Σε αυτή την κατεύθυνση υλοποιήθηκε το *Εικονικό Μουσείο Σύρου* και το *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*. Η σχετική διαδικασία παρατίθεται αναλυτικά, προκειμένου το παρόν να αποτελέσει ευσύνοπτο εγχειρίδιο, κατανοητό και χρήσιμο από ένα ευρύτερο κοινό, στο πλαίσιο της προοπτικής ενός **ανοικτού μοντέλου πολιτισμικής διαχείρισης με πληθοποριστικό χαρακτήρα και ανοικτά δεδομένα**, δυνάμενο να αποτελέσει δημόσιο βήμα πολιτισμικού λόγου και να συμβάλει στην ενεργό και αποτελεσματική διαφύλαξη της πολιτισμικής κληρονομιάς.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι - Ορολογία-Ακρωνύμια

Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (I.C.O.M.-International Council of Museums):

Ιδρύθηκε τον Νοέμβριο του 1946 ως μη κυβερνητικός οργανισμός από λίγους αρχικά επαγγελματίες μουσείων - αρχαιολόγους, ιστορικούς της τέχνης, μουσειολόγους, συντηρητές κ.ά.- που αγωνιούσαν για την τύχη της παγκόσμιας πολιτισμικής κληρονομιάς μετά τις καταστροφές που είχε υποστεί στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η U.N.E.S.C.O.²⁶³ αποφάσισε εξ αρχής να στηρίξει το I.C.O.M. προσφέροντάς του στέγη στο κτήριο της στο Παρίσι. Το 1951 ξεκίνησαν μαζί το πρόγραμμα "Σταυροφορία των Μουσείων", που συνέβαλε ουσιαστικά στην αναγνώριση του εκπαιδευτικού ρόλου των μουσείων. Μέσα από τον ίδιο προβληματισμό, το 1977, καθιερώθηκε η 18η Μαΐου ως Διεθνής Ημέρα Μουσείων.²⁶⁴

Κλασικισμός-Ρομαντισμός:

Ο κλασικισμός με αρχαίες ελληνικές ή ρωμαϊκές επιδράσεις εμφανίζεται παράλληλα με τον ρομαντισμό που χρησιμοποιεί παλαιότερους ρυθμούς ή πρότυπα χωρίς δεσμεύσεις και δημιουργούνται δύο τάσεις: η Αθήνα, κέντρο νεοκλασικής αρχιτεκτονικής και οι άλλες πόλεις, όπως η Πάτρα, ο Πειραιάς, η Χαλκίδα, η Τρίπολη, το Ναύπλιο και η Καλαμάτα που ακολουθούν το παράδειγμά της. Οι ιστορικοί αναφέρουν ότι η Ερμούπολη ξεχωρίζει από τα άλλα επαρχιακά κέντρα, δημιουργώντας ένα ρυθμό σύμφωνο με τις αρχές του *ρομαντικού κλασικισμού*, αλλά επηρεασμένο από τα δυτικά πρότυπα χωρίς να αποκλείει τα νεοκλασικά ρεύματα στις εφαρμογές κάποιων κτισμάτων. Η αρχιτεκτονική της χαρακτηρίζεται από ιστορικούς μελετητές της ως *μνημειακή*, λόγω της ποικιλίας των ιδιωτικών ή δημόσιων κτιρίων.²⁶⁵

Κώδικας Δεοντολογίας του I.C.O.M. για τα Μουσεία:²⁶⁶

1. Τα μουσεία διασώζουν, ερμηνεύουν και προβάλλουν τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά της ανθρωπότητας.
2. Τα Μουσεία διαφυλάσσουν τις συλλογές τους προς όφελος της κοινωνίας και της ανάπτυξής της.
3. Τα μουσεία συγκεντρώνουν πρωτογενή στοιχεία για τη συγκρότηση και τη διεύρυνση των γνώσεων.
4. Τα μουσεία συμβάλλουν στη γνώση, την κατανόηση και τη διαχείριση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.
5. Οι πόροι των μουσείων δίνουν τη δυνατότητα και για άλλες υπηρεσίες και δημόσια οφέλη.
6. Τα μουσεία συνεργάζονται στενά με τις κοινότητες προέλευσης των συλλογών τους, καθώς και με αυτές που εξυπηρετούν.
7. Τα μουσεία λειτουργούν μέσα στο πλαίσιο του νόμου.
8. Τα μουσεία λειτουργούν με επαγγελματικό τρόπο.

Κυκλαδικός Πολιτισμός:

«Την ονομασία *Κυκλάδες* χρησιμοποίησαν οι αρχαίοι Έλληνες συγγραφείς για να χαρακτηρίσουν το πυκνό σύμπλεγμα των μικρών νησιών στο κέντρο του Αιγαίου πελάγους, τα οποία φαίνονται να σχηματίζουν έναν νοητό κύκλο γύρω από το ιερό νησί τους και τόπο λατρείας του Απόλλωνα, τη Δήλο. Τα νησιά αυτά υπήρξαν το λίκνο ενός σημαντικού πολιτισμού, του λεγόμενου *Κυκλαδικού Πολιτισμού*, που άνθησε κατά την 3η χιλιετία π.Χ. Οι *Κυκλάδες* ήταν μια γέφυρα ανάμεσα στην ηπειρωτική Ελλάδα, και κατέπεκτασιν την Ευρώπη, την Κρήτη και την Ασία. Ο όρος *Κυκλαδικός Πολιτισμός*, τον οποίο ο Χρήστος Τσουντας χρησιμοποίησε με γεωγραφική και χρονολογική σημασία, αναπτύχθηκε κατά την Εποχή του Χαλκού. Καλύπτει

²⁶³ U.N.E.S.C.O.-United Nations Educational Scientific and Cultural Organization. <https://en.unesco.org/>

²⁶⁴ Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων-Ελληνικό Τμήμα. <http://network.icom.museum/icom-greece/plirofories/ti-einai-to-icom/>

²⁶⁵ Τραυλός & Κόκκου, 1980 στο Στεφάνου, 2003, σ. 161; Στεφάνου, 2003, σ. 321

²⁶⁶ «Κώδικας Δεοντολογίας του I.C.O.M. για τα Μουσεία», 2009, σ. 14

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

περίπου δύο χιλιετίες, δηλαδή το διάστημα από το 3200 έως το 1100 π.Χ., και διακρίνεται σε Πρωτοκυκλαδική, Μέση και Υστεροκυκλαδική.»²⁶⁷

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ			
ΠΕΡΙΟΔΟΙ	ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ	ΚΥΚΛΑΔΕΣ	ΚΡΗΤΗ
ΥΣΤΕΡΑ ΧΑΛΚΟΚΡΑΤΙΑ 1.600 - 1.100 π.Χ.	ΚΡΗΤΟΜΥΚΗΝΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ		
ΜΕΣΗ ΧΑΛΚΟΚΡΑΤΙΑ 1.900 - 1.600 π.Χ.	ΜΕΣΟΕΛΛΑΔΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	ΜΕΣΟΚΥΚΛΑΔΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	ΝΕΟΑΝΑΚΤΟ- ΡΙΚΗ ΚΡΗΤΗ 1.700 - 1.450 π.Χ. ΠΑΛΑΙΟΑΝΑΚΤΟ- ΡΙΚΗ ΚΡΗΤΗ 1.900 - 1.700 π.Χ.
ΠΡΩΤΗ ΧΑΛΚΟΚΡΑΤΙΑ 2.800 / 2.700 - 1.900 π.Χ.	ΠΡΩΤΟΕΛΛΑΔΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	ΠΡΩΤΟΚΥΚΛΑΔΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	ΠΡΟΑΝΑΚΤΟ- ΡΙΚΗ ΚΡΗΤΗ
			ΜΙΝΩΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Εικόνα 123: Οι πολιτισμοί της Εποχής του Χαλκού στην Ελλάδα. Πηγή: Ιστορία του Ελληνικού Έθνους (1970) Τόμος Α΄, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., Αθήνα, σ. 123

²⁶⁷ Κυκλαδικός πολιτισμός. <https://el.wikipedia.org/wiki/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Ρομαντικός Κλασικισμός:

Με τον συγκεκριμένο όρο εννοείται ο ρομαντισμός στη νεοκλασική αρχιτεκτονική ο οποίος εμφανίστηκε παράλληλα με τις επιρροές της αρχαίας και ρωμαϊκής αρχιτεκτονικής και είναι πιο εκλεκτικός, επιτρέποντας την ελεύθερη έκφραση των δημιουργών, οι οποίοι έτσι χρησιμοποιούν στα αρχιτεκτονήματά τους στοιχεία από παλαιότερους ή αναγεννησιακούς ρυθμούς, χωρίς να δεσμεύονται από αυστηρούς κανόνες.²⁶⁸

U.N.E.S.C.O.:

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: η U.N.E.S.C.O. επιζητεί να προωθήσει την αναγνώριση, προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Τα αρχικά αυτού του Οργανισμού στην αγγλική αποτελούν και την διεθνή ονομασία U.N.E.S.C.O. (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization). Δημιουργήθηκε στις 16 Νοεμβρίου του 1947. Στόχος του Οργανισμού αυτού είναι η παγίωση της παγκόσμιας ειρήνης μέσα από την επικοινωνία των λαών δια της εκπαίδευσης, των φυσικών και κοινωνικών επιστημών και του πολιτισμού. Μέλη της U.N.E.S.C.O. είναι σχεδόν όλα τα κράτη του Ο.Η.Ε. Λειτουργεί ως παγκόσμιο κέντρο ανταλλαγής πληροφοριών και διάδοσης προγραμμάτων με τα οποία και υποστηρίζει τα κράτη μέλη στις δικές τους αναγκαίες θεσμοθετήσεις σε κοινούς τομείς δράσης. Αυτό επιτυγχάνεται με τις Εθνικές Επιτροπές του κάθε κράτους που συνδέονται με τα Κεντρικά Γραφεία (Γραμματεία) στο Παρίσι. Οι Εθνικές Επιτροπές αποτελούν έτσι, ως Περιφερειακά Γραφεία, τους συνδέσμους μεταξύ των Χωρών-Μελών και του Οργανισμού υποβοηθώντας τον εντός διετών προγραμμάτων εργασίας.

---

²⁶⁸ Στεφάνου, 2003, σ. 321

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II - Αναλυτική παρουσίαση της διαδικασίας υλοποίησης των δύο ψηφιακών προϊόντων

Σχετικά με την πρόσβαση από συσκευή κινητού τηλεφώνου:

- ✓ Η ψηφιακή επίσκεψη στο *Εικονικό Μουσείο Σύρου* και το *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων* απαιτεί προηγουμένως την εγκατάσταση της αντίστοιχης εφαρμογής στο κινητό μας τηλέφωνο.

Διαδικασία υλοποίησης *Εικονικού Μουσείου Σύρου*

Για την υλοποίηση του *Εικονικού Μουσείου Σύρου* επελέγη η διαδικτυακή πλατφόρμα *ArtSteps*²⁶⁹: εξαιρετικά φιλική στη χρήση, με απλό *interface*. Διατίθεται δωρεάν, η επεξεργασία των αναπτυσσόμενων projects γίνεται διαδικτυακά και προσφέρει επίσης δωρεάν διαδικτυακό χώρο φιλοξενίας των υλοποιημένων projects.

Αρχικά, πριν την υλοποίηση του εικονικού χώρου του μουσείου, πραγματοποιήθηκε εκτεταμένη αναλυτική μελέτη σχετικά με πιθανές επιλογές κατόψεων του χώρου και διάταξης στο χώρο των διαφορετικών εικονικών εκθεμάτων και πληροφοριακών κειμένων. Αυτό το στάδιο εργασίας, ιδιαίτερης βαρύτητας για την εν συνεχεία υλοποίηση του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*, κρίθηκε σκόπιμο να ενσωματωθεί στην όλη διαδικασία πριν την εργασία εντός του *Artsteps*, προκειμένου η οποιαδήποτε εργασία στο *Artsteps* να αποτελεί απλώς εκτέλεση του αναλυτικού αυτού σχεδίου μελέτης, ώστε η όλη διαδικασία εντός του *Artsteps* να υλοποιηθεί με «μηχανικό» (με την έννοια του «αυτόματου», ως επιτραπεί ο όρος) τρόπο, ώστε να μειωθεί η χρονοτριβή, δεδομένου ότι η εργασία στο *Artsteps* γίνεται, αναγκαστικά, διαδικτυακά, στοιχείο που ορισμένες φορές πιθανόν να προκαλεί καθυστερήσεις, λόγω προβλημάτων συνδεσιμότητας. Πέραν αυτού, οι αλλαγές στο σχέδιο μελέτης και ο έλεγχος και κριτική διαφορετικών εναλλακτικών είναι πολύ πιο ευέλικτος τοπικά στον προσωπικό ηλεκτρονικό υπολογιστή και σε διασδιάστατη εκδοχή, δεδομένου ότι η δισδιάστατη θέαση και μελέτη του χώρου αναγκάζει τον μελετητή να σκεφθεί με πολύ πιο συνεπυγμένο τρόπο, έχοντας συνολική θεώρηση του όλου project, δηλαδή του μελλοντικού τρισδιάστατου χώρου και των ενσωματωμένων σε αυτόν εικονικών εκθεμάτων.

Για τον συγκεκριμένο σχεδιασμό επελέγη το γνωστό σε όλους μας *Microsoft Power Point*²⁷⁰, και προτείνεται εδώ ως εξαιρετικά εργονομικό:

- Έχει πολύ απλές και φιλικές λειτουργίες.
- Δεν απαιτεί εξειδικευμένο και ακριβό σύστημα ηλεκτρονικού υπολογιστή.
- Δεν απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις που άπτονται του επιστημονικού πεδίου των μηχανικών.
- Επιτρέπει ενσωμάτωση στην ίδια διαφάνεια πολλών διαφορετικών, ετερόκλητων, στοιχείων, όπως κείμενα, εικόνες, σχέδια, δυνατότητα προσωπικών «σημειώσεων» σε οποιοδήποτε τύπο ενσωματωμένου στοιχείου.
- Μπορεί ταυτόχρονα να χρησιμεύσει ως δεξαμενή άντλησης των εδώ ενσωματωμένων στοιχείων (κείμενα, εικόνες, σχέδια).
- Είναι γνωστή η χρήση του σε ένα ευρύτατο κοινό!

Συνεπακόλουθα, στο στάδιο της μελέτης για τον σχεδιασμό του εικονικού χώρου, μετά από διαφορετικές εναλλακτικές επιλογές, επικράτησαν οι ακόλουθες:

²⁶⁹ Artsteps. <https://www.artsteps.com/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

²⁷⁰ Microsoft Power Point. <https://www.microsoft.com/> (τελευταία ανάκτηση: 12/05/2019)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

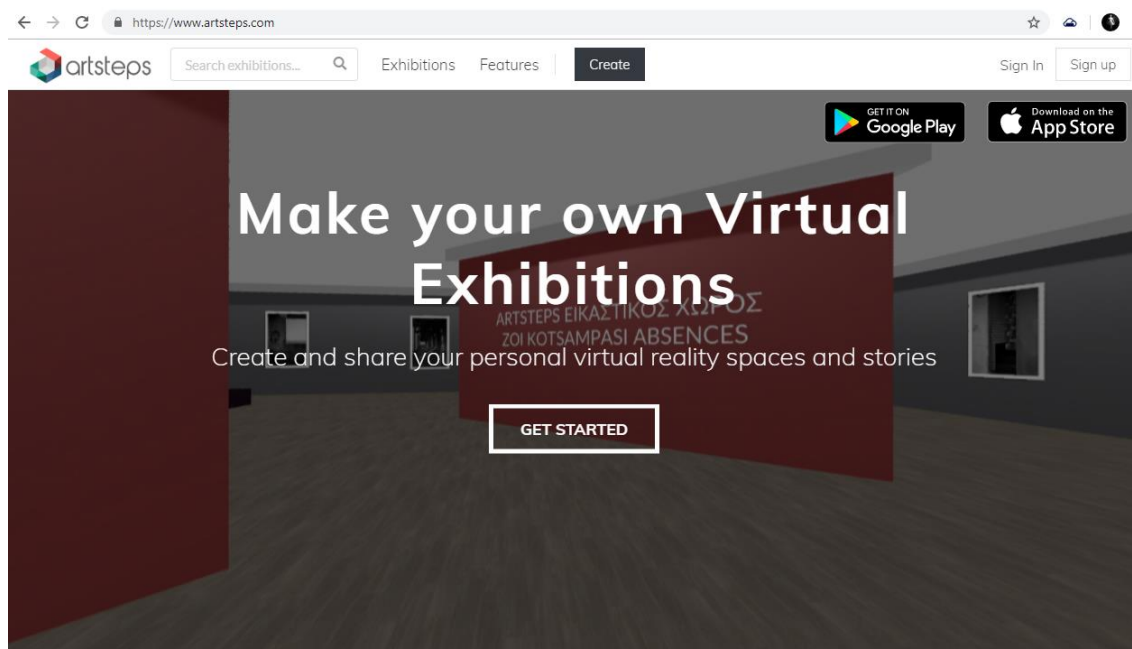
Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

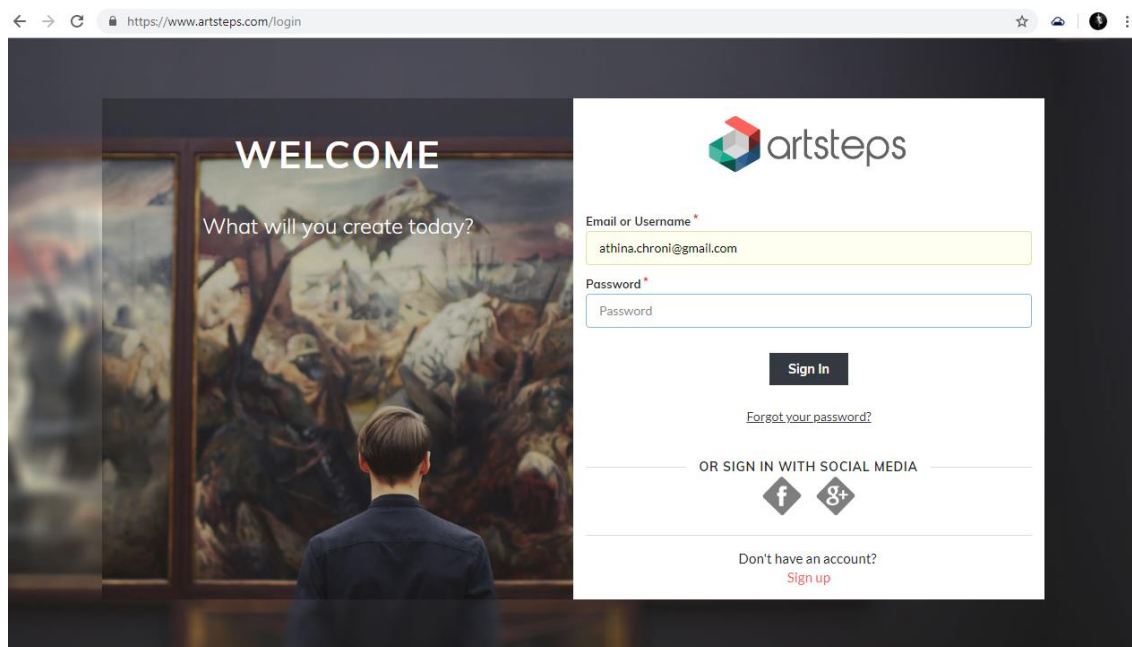

Εικόνα 128: Η αρχική σελίδα Artsteps στην ηλεκτρονική διεύθυνση <https://www.artsteps.com/>

Η πλατφόρμα *Artsteps* προτείνει με πολύ αναλυτικό, φιλικό και απλό τρόπο τα βήματα, πέντε συνολικά, για την υλοποίηση ενός project. Η διαδικασία ξεκινά αρχικά με τη δημιουργία ενός προσωπικού *account* (λογαριασμού):

Εικόνα 129: Είσοδος στον λογαριασμό που έχει ήδη δημιουργηθεί. Απαιτούνται *username* και *password*.

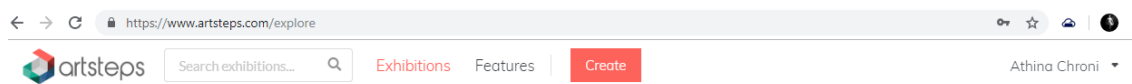
Στη συνέχεια, μέσω της επιλογής «Create» δημιουργεί κανείς το νέο του project:

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

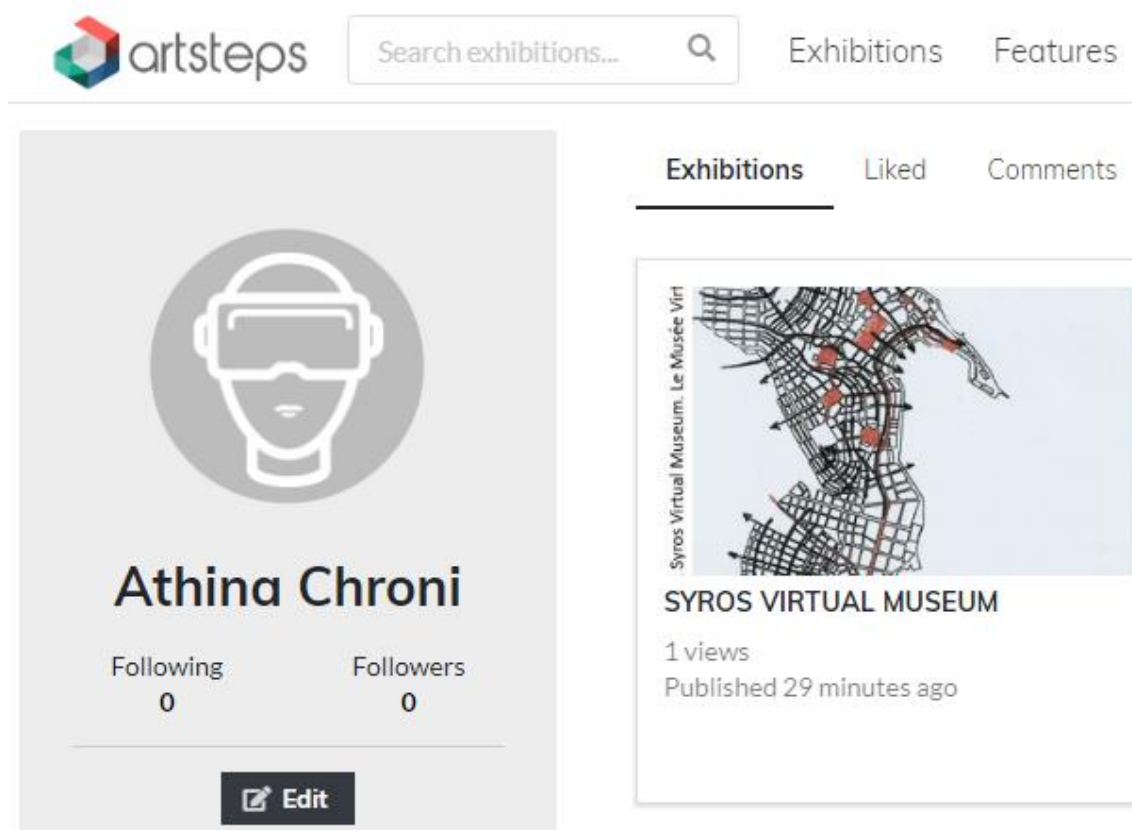

Exhibitions

Εικόνα 130: Αρχικό στάδιο δημιουργίας νέου project.

Αφού δημιουργηθεί λοιπόν το νέο project, προχωρά κανείς στη διαδικασία ανάπτυξης του εν λόγω project, μέσω των πέντε σταδίων εργασίας («βημάτων») που εμφανίζονται στην οθόνη, και απλώς κλικάρουμε στο αντίστοιχο «κουμπί». Έχουμε τη δυνατότητα να κινούμαστε εμπρός-πίσω στα διαφορετικά βήματα, δηλαδή, ακόμα και εάν έχουμε φτάσει στο τρίτο βήμα για παράδειγμα, μπορούμε να επανέλθουμε σε κάποιο από τα δύο προηγούμενα, προκειμένου να πραγματοποιήσουμε τροποποιήσεις. Κατά τον ίδιο τρόπο, ακόμα και εάν έχουμε ήδη κάνει «public» το project μας, μπορούμε, μπαίνοντας στον λογαριασμό μας, και στη συνέχεια στην επιλογή «profile» του λογαριασμού μας, να το επιλέξουμε μέσω της επιλογής «edit» και να το επανεπεξεργαστούμε:

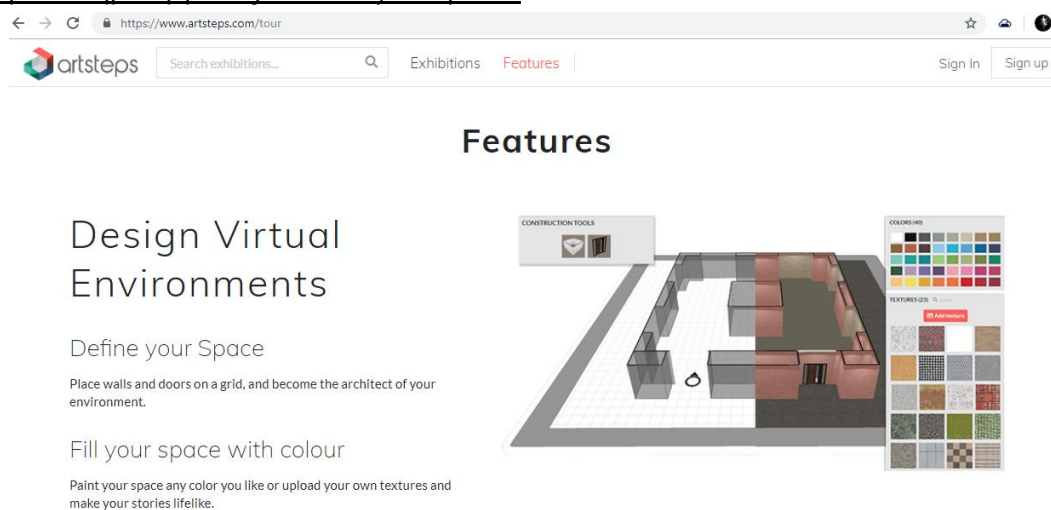
Εικόνα 131: Δυνατότητα επιλογής δημοσιευμένου project (public) προς επανεπεξεργασία.

Καλό είναι σε κάθε στάδιο εργασίας να σώζουμε το project μας, κάνοντας απλώς επιλογή του κουμπιού «save», εξαιρετικά ευδιάκριτου.

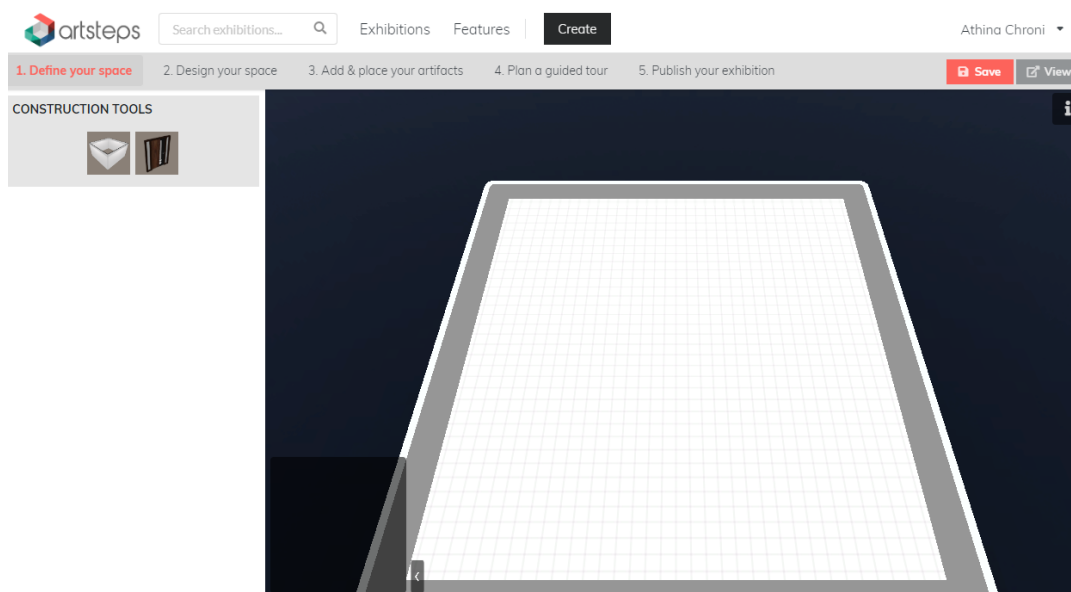
Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Πρώτο Βήμα Εργασίας: «Define your space»**Εικόνα 132: Πρώτο και δεύτερο βήμα εργασίας: Δόμηση και διαμόρφωση του εικονικού χώρου.**

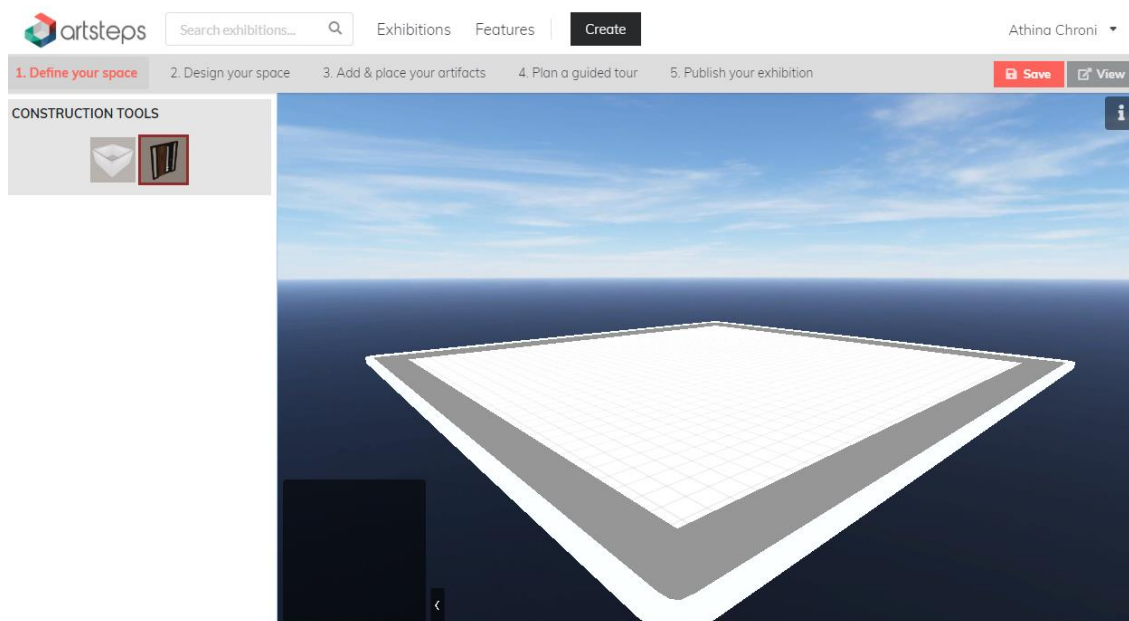
Αφού λοιπόν έχει γίνει η επιλογή «create», αμέσως, ο χρήστης κατευθύνεται στον σχεδιαστικό κάνναβο, όπου, κινούμενος απευθείας σε τρεις διαστάσεις, ξεκινά την κατασκευή του εικονικού χώρου που επιθυμεί, τοποθετώντας τους τοίχους του εικονικού κτιρίου, με όποια διάταξη θέλει. Υπάρχουν απεριόριστες επιλογές. Πρόκειται για μια εξαιρετικά απλή διαδικασία, δεδομένου ότι κινούμαστε ελεύθερα, επάνω στον διαθέσιμο κάνναβο, χωρίς να είμαστε υποχρεωμένοι να τηρήσουμε συγκεκριμένα μεγέθη διαστάσεων: για παράδειγμα μήκος και ύψος τοίχων, μεγέθη θυρών ή άλλα παρεμφερή στοιχεία. Ο χρήστης απλώς «παίρνει» από τα παρεχόμενα δομικά στοιχεία που εμφανίζονται στην αριστερή πλευρά της οθόνης ό,τι επιθυμεί και μετά το τοποθετεί επάνω στον κάνναβο, αναπτύσσοντάς το δημιουργημά του όσο αυτός θέλει, προκειμένου να προκύψει το επιθυμητό μέγεθος. Στη συνέχεια, μπορεί να δημιουργήσει τα ανοίγματα που επιθυμεί στους τοίχους που έχει δημιουργήσει, επιλέγοντας το σχετικό εικονίδιο που του παρέχεται και πάλι από την αριστερή πλευρά της οθόνης,

Εικόνα 133: Πρώτο βήμα εργασίας: ο σχεδιαστικός κάνναβος, πριν την οποιαδήποτε επεξεργασία. Έναэρία άποψη. Στην αριστερή στήλη φαίνονται τα εικονίδια των επιλογών (τοιχοί και ανοίγματα) για το συγκεκριμένο στάδιο εργασίας.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

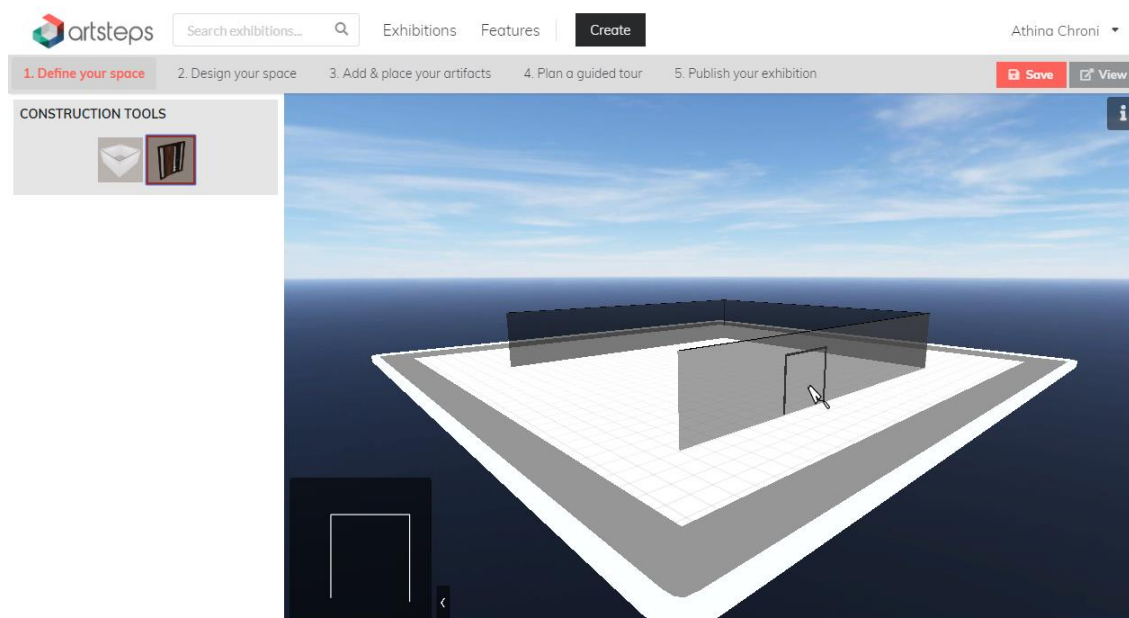
Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 134: Πρώτο βήμα εργασίας: ο σχεδιαστικός κάνναβος, πριν την οποιαδήποτε επεξεργασία. «Επίγεια» άποψη.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι εμφανίζεται ως default επιλογή το εξωτερικό εικονικό περιβάλλον της θάλασσας με τον ανοικτό ορίζοντα.

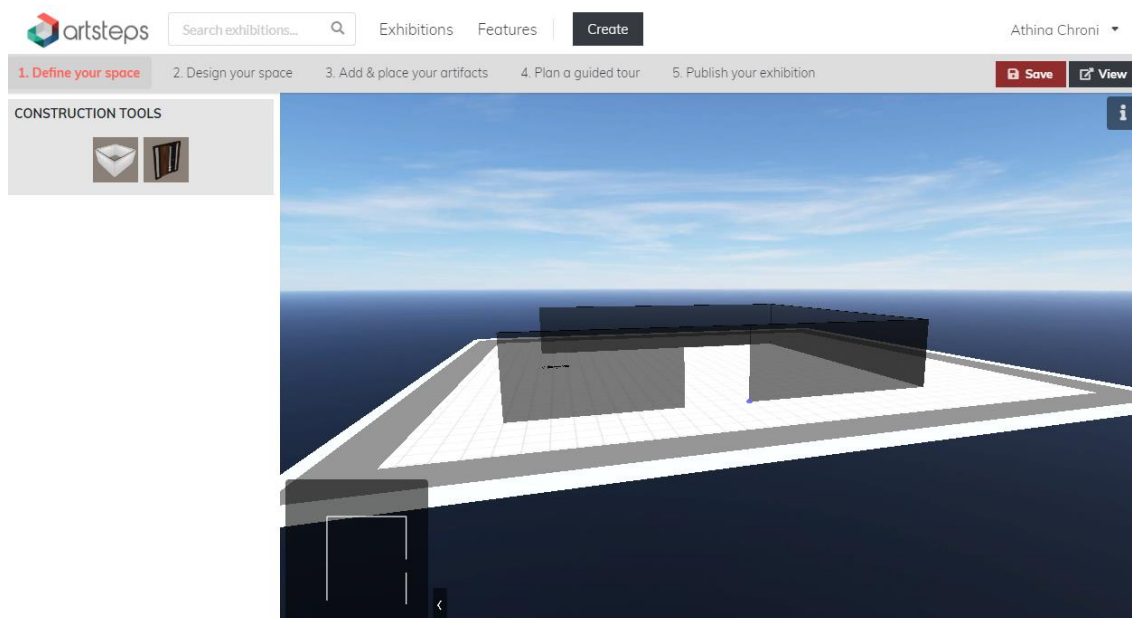

Εικόνα 135: Πρώτο βήμα εργασίας: ο σχεδιαστικός κάνναβος, μετά την έναρξη επεξεργασίας. Έχουν ήδη τοποθετηθεί οι τοίχοι στις τρεις πλευρές του εικονικού κτιρίου, και είναι η στιγμή της δημιουργίας ανοίγματος στον έναν εκ των τοίχων, με το «εργαλείο» το οποίο έχουμε «λάβει» από το αντίστοιχο εικονίδιο στην αριστερή πλευρά της οθόνης. Παρατηρούμε ότι αριστερά κάτω του σχεδιαστικού καννάβου εμφανίζεται η κάτοψη του συνολικού χώρου, με ευμεγέθη κουκίδα που αποδίδει το σημείο όπου βρισκόμαστε.

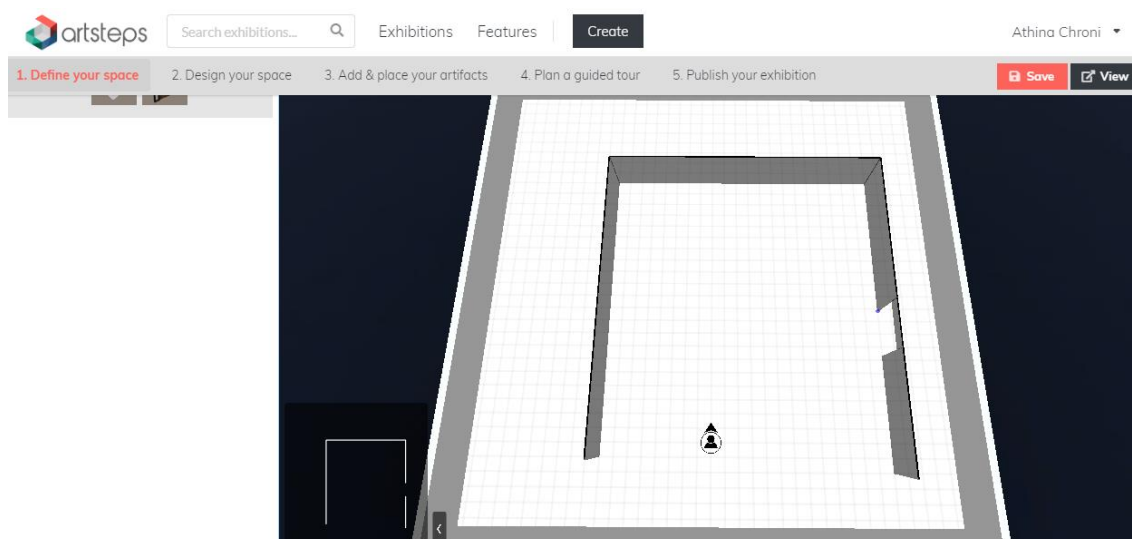
Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 136: Πρώτο βήμα εργασίας: ο σχεδιαστικός κάναβος, μετά την έναρξη επεξεργασίας. Έχουν ήδη τοποθετηθεί οι τοίχοι στις τρεις πλευρές του εικονικού κτιρίου, και έχει δημιουργηθεί άνοιγμα στον έναν εκ των τοίχων, με το «εργαλείο» το οποίο έχουμε «λάβει» από το αντίστοιχο εικονίδιο στην αριστερή πλευρά της οθόνης.

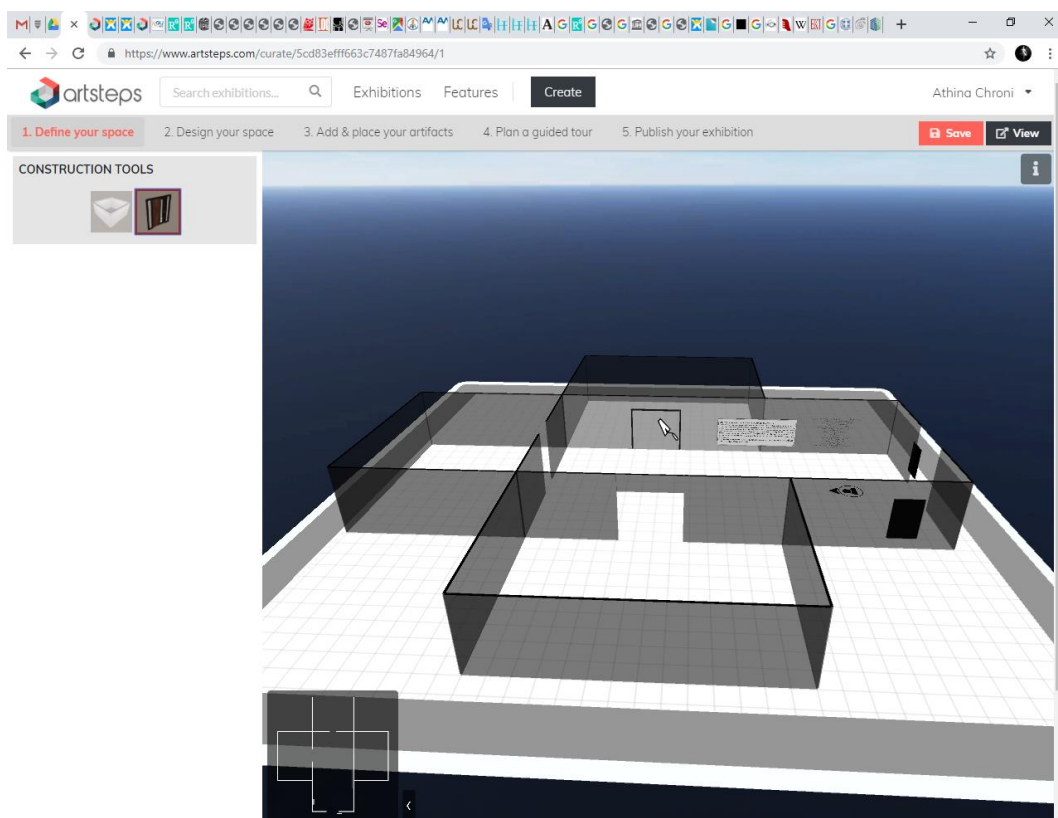

Εικόνα 137: Πρώτο βήμα εργασίας: Εναέρια άποψη του εικονικού χώρου που μόλις δημιουργήσαμε.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 138: Η κατασκευή πλέον του εικονικού χώρου έχει προχωρήσει αρκετά. Με το εργαλείο που έχουμε πάρει από την αριστερή στήλη της οθόνης, είμαστε έτοιμοι να δημιουργήσουμε άνοιγμα στον εικονικό τοίχο.

Για να δημιουργηθεί άνοιγμα σε εσωτερικό τοίχο, επιλέγουμε το εργαλείο της «πόρτας» από την αριστερή στήλη της οθόνης και ενεργούμε σε να θέλαμε να τοποθετήσουμε πόρτα.

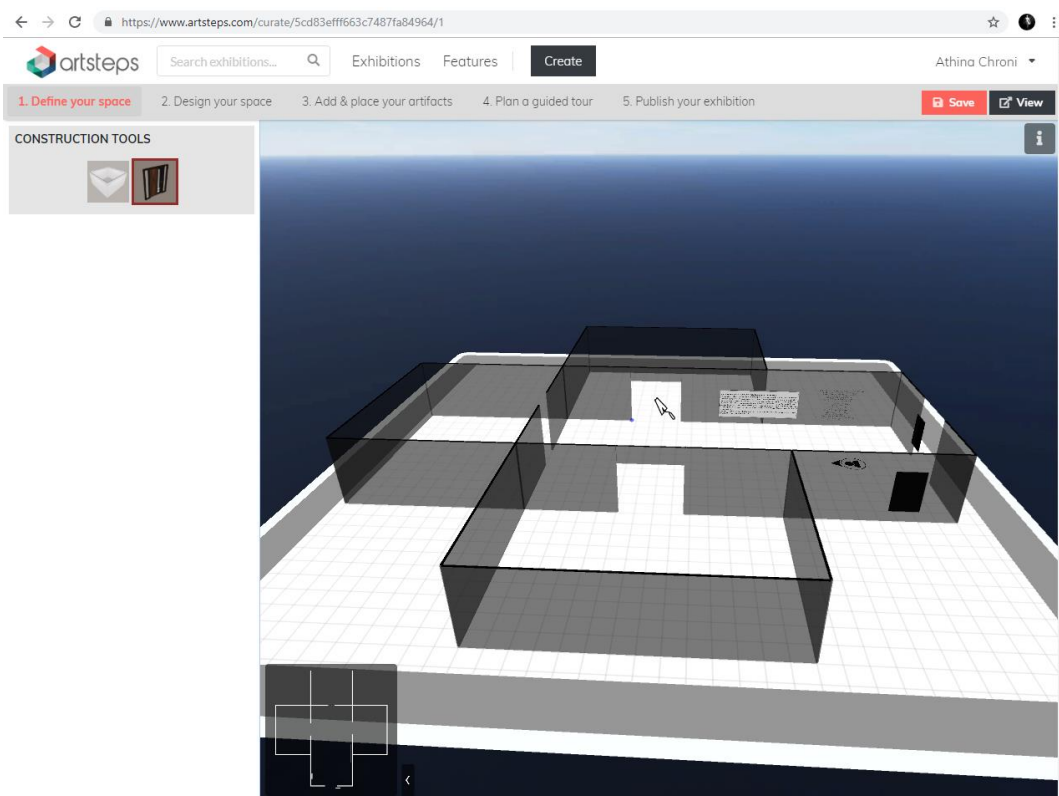
Δυνατότητα τοποθέτησης πόρτας υπάρχει μόνο για τους εξωτερικούς τοίχους του εικονικού κτιρίου.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

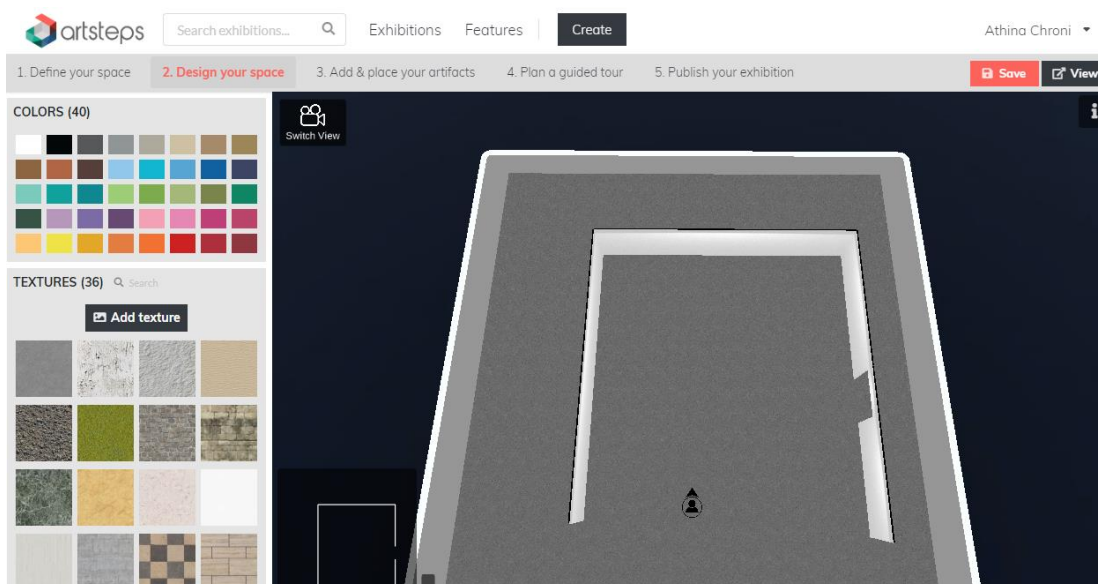

Εικόνα 139: Εδώ έχει μόλις δημιουργηθεί άνοιγμα στον τοίχο, με το «εργαλείο» που εμφανίζεται σε εκείνο το σημείο.

Δεύτερο Βήμα Εργασίας: «Design your space»

Κατά το δεύτερο στάδιο της διαδικασίας, ο χρήστης διαμορφώνει την αισθητική του χώρου, επιλέγοντας τα χρώματα και τις υφές των τοίχων και του δαπέδου, και πάλι από τα «εργαλεία» που του παρέχονται στην αριστερή πλευρά της οθόνης:

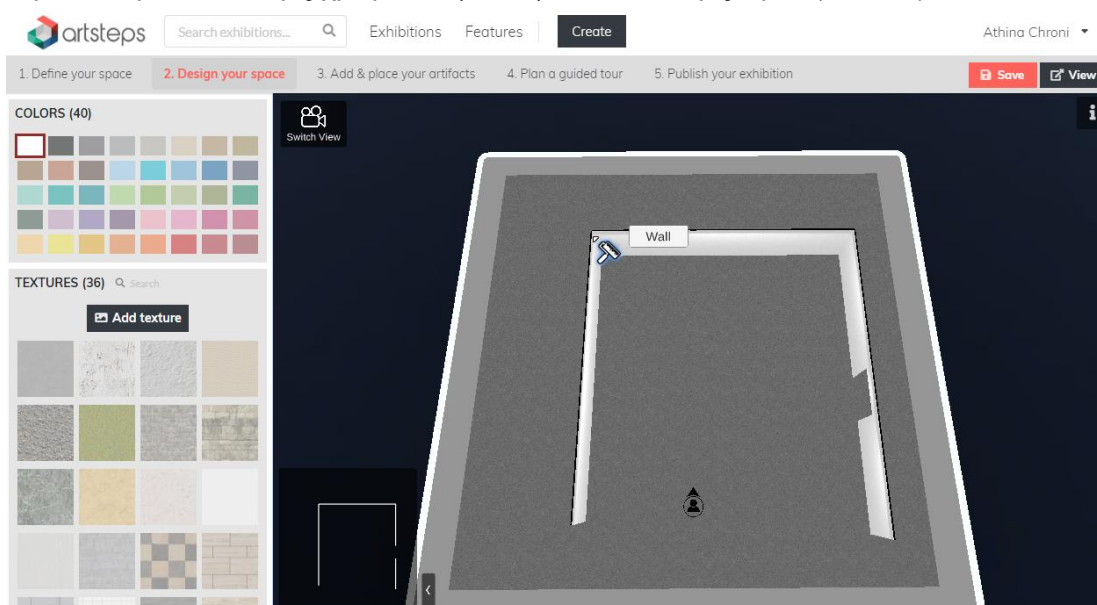
Εικόνα 140: Δεύτερο βήμα εργασίας: Εναέρια άποψη του εικονικού χώρου που έχουμε δημιουργήσει. Στην αριστερή στήλη της οθόνης εμφανίζονται τα «εργαλεία» χρωμάτων («colors»: 40 επιλογές) και υφών («textures»: 36 επιλογές).

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

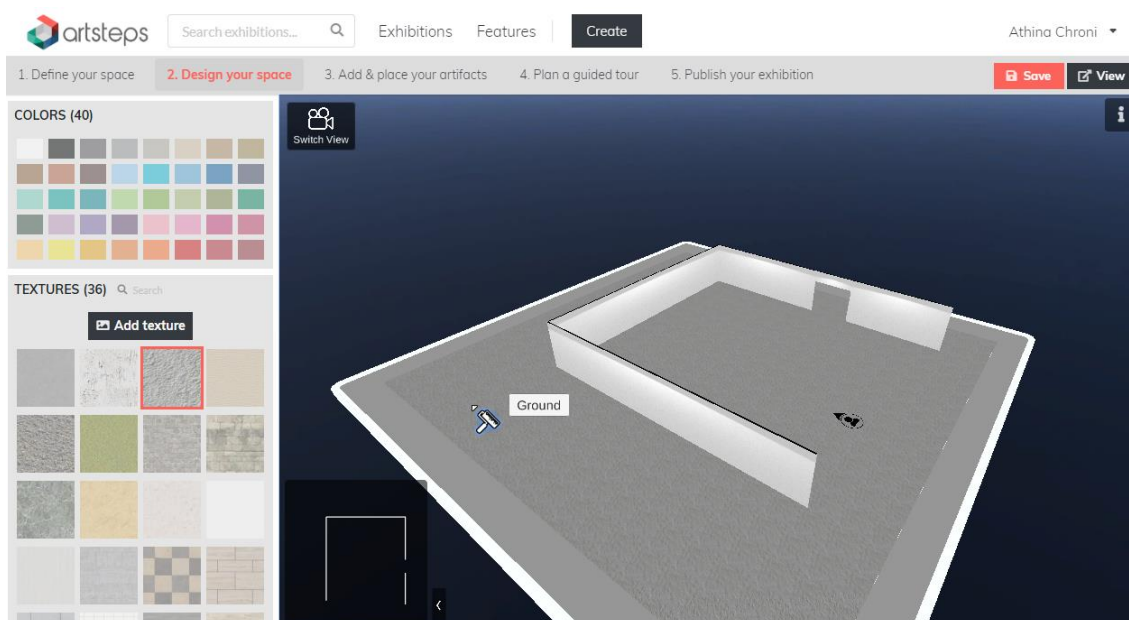
Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Πρόκειται για 40 επιλογές χρωμάτων (*colors*) και 36 επιλογές υφών (*textures*).

Εικόνα 141: Δεύτερο βήμα εργασίας: Εναέρια άποψη του εικονικού χώρου που έχουμε δημιουργήσει. Από την αριστερή στήλη της οθόνης έχουμε επιλέξει το λευκό χρώμα και βρισκόμαστε στη διαδικασία που «δίνουμε» αυτό το χρώμα στους τοίχους του εικονικού κτιρίου μας.

Αριστερά επάνω στον χώρο του σχεδιαστικού καννάβου είναι ευδιάκριτο το εικονίδιο με την ένδειξη «Switch view» που μας επιτρέπει, κλικάροντάς το, να μεταβαίνουμε από την εναέρια στην επίγεια άποψη του σχεδιαστικού καννάβου, και αντιστρόφως.

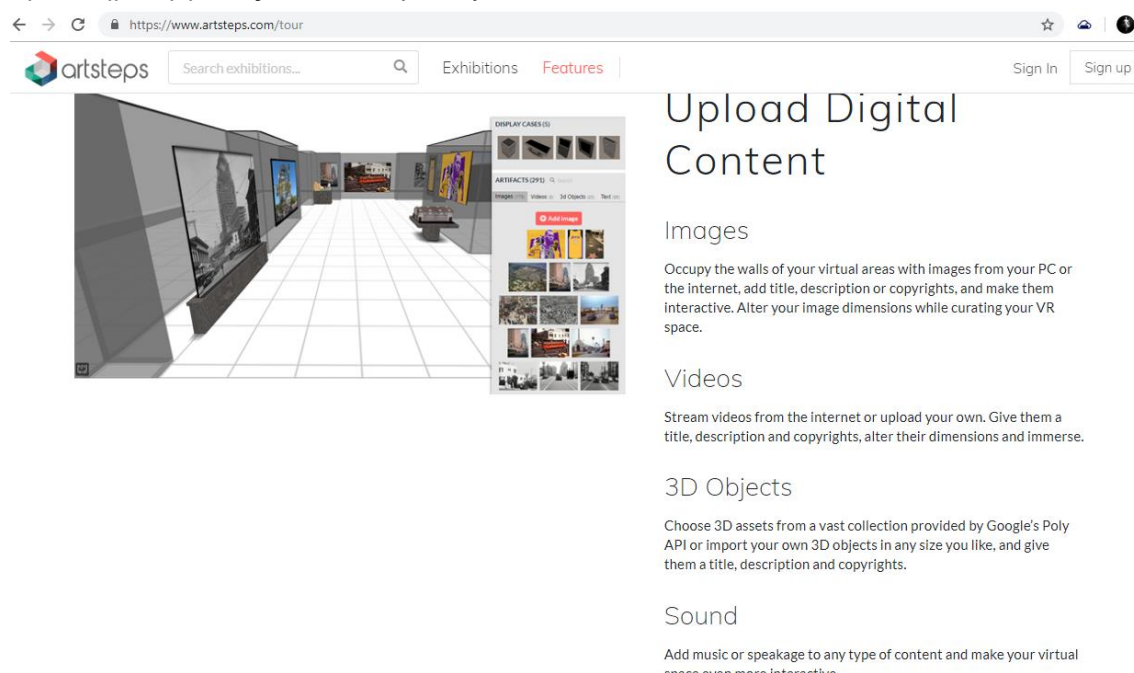

Εικόνα 142: Δεύτερο βήμα εργασίας: Εναέρια άποψη του εικονικού χώρου που έχουμε δημιουργήσει. Από την αριστερή στήλη της οθόνης έχουμε επιλέξει υφή και βρισκόμαστε στη διαδικασία που «δίνουμε» αυτή την υφή στο δάπεδο του εικονικού κτιρίου μας. Αριστερά επάνω στον χώρο του σχεδιαστικού καννάβου είναι ευδιάκριτο το εικονίδιο με την ένδειξη «Switch view» που μας επιτρέπει, κλικάροντάς το, να μεταβαίνουμε από την εναέρια στην επίγεια άποψη του σχεδιαστικού καννάβου, και αντιστρόφως.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Τρίτο Βήμα Εργασίας: «Add and place your artifacts»

The screenshot shows the Artsteps website interface. At the top, there is a navigation bar with the Artsteps logo, a search bar, and links for 'Exhibitions' and 'Features'. On the right, there are 'Sign In' and 'Sign up' buttons. The main content area is divided into two sections. On the left, a 3D virtual gallery space is shown with a white grid floor and grey walls. On the right, a control panel titled 'Upload Digital Content' is visible. This panel has three main sections: 'Images', 'Videos', and '3D Objects'. Each section has a brief description of how to use that type of content. Below these sections, there is a 'Sound' section with a description. The 'Images' section describes occupying walls with images from a PC or the internet, adding titles, descriptions, or copyrights, and making them interactive. The 'Videos' section describes streaming videos from the internet or uploading your own, giving them a title, description, and copyrights, and altering their dimensions and immersion. The '3D Objects' section describes choosing 3D assets from a vast collection provided by Google's Poly API or importing your own 3D objects in any size you like, and giving them a title, description, and copyrights. The 'Sound' section describes adding music or speakage to any type of content and making your virtual space even more interactive.

Εικόνα 143: Τρίτο βήμα εργασίας: Εμπλουτισμός του εικονικού χώρου.

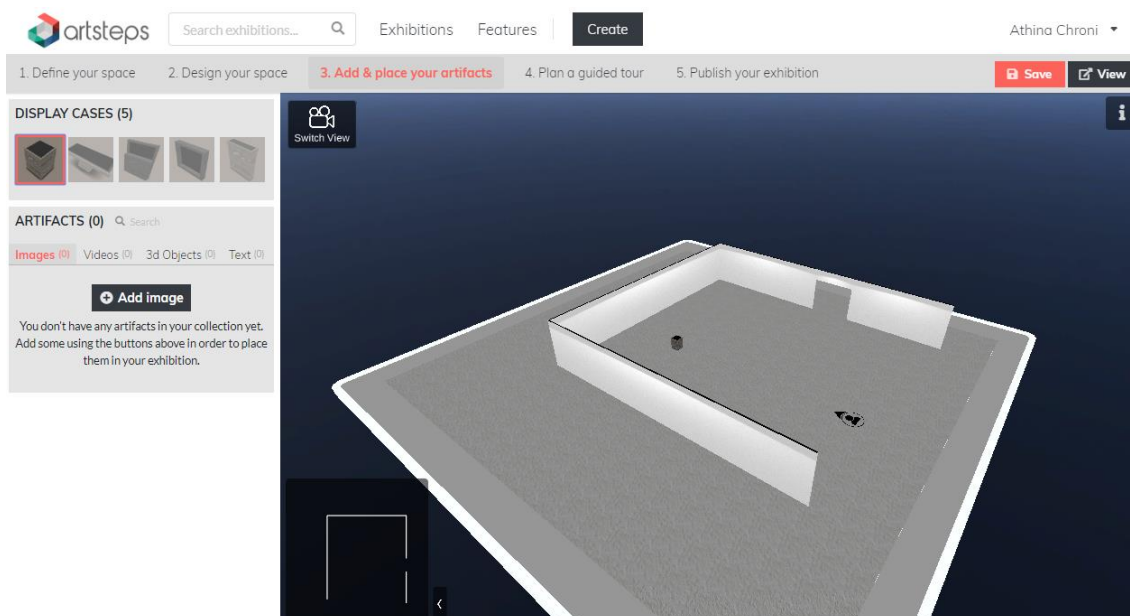
Σε αυτή τη φάση, ο εικονικός χώρος είναι πλέον έτοιμος για να δεχθεί έπιπλα και βάρθρα που παρέχονται στην αριστερή στήλη της οθόνης, καθώς και τα διαφορετικά εικονικά εκθέματα: εικόνες, βίντεο, 3D αντικείμενα ή κείμενα της επιλογής μας, από το προσωπικό μας αρχείο, το Flickr ή από κάποια ηλεκτρονική διεύθυνση του διαδικτύου (URL).

Ο χρήστης «ανεβάζει» την εικόνα, βίντεο, 3D αντικείμενο ή κείμενο που επιθυμεί. Στο πινακίδιο για την επιλογή αρχείου, που αμέσως εμφανίζεται μόλις κάνουμε τη σχετική επιλογή από την αριστερή στήλη, δίνεται επιπλέον και η δυνατότητα επιλογής προσθήκης ήχου, λεζάντας ή τίτλου. Στη συνέχεια, αφού κάνουμε «save» στο πινακίδιο, το αρχείο μας έχει ανέβει στο project και μετά το «σέρνουμε» στον κατασκευασμένο εικονικό χώρο, στη θέση που επιθυμούμε. Οι υποστηριζόμενες μορφές εικόνων που δέχεται η εφαρμογή είναι: JPG, PNG, GIF. Αφού επιλεγεί κάποιο έπιπλο (από τα παρεχόμενα στην αριστερή στήλη) ή «ανέβει» κάποιο έκθεμα (με «ανέβασμα» του αντίστοιχου αρχείου της επιλογής μας, για παράδειγμα) και ενσωματωθεί αυτό στον εικονικό χώρο, εάν το επιλέξουμε στη συνέχεια, εμφανίζονται εργαλεία για την τροποποίηση της θέσης και του μεγέθους του.

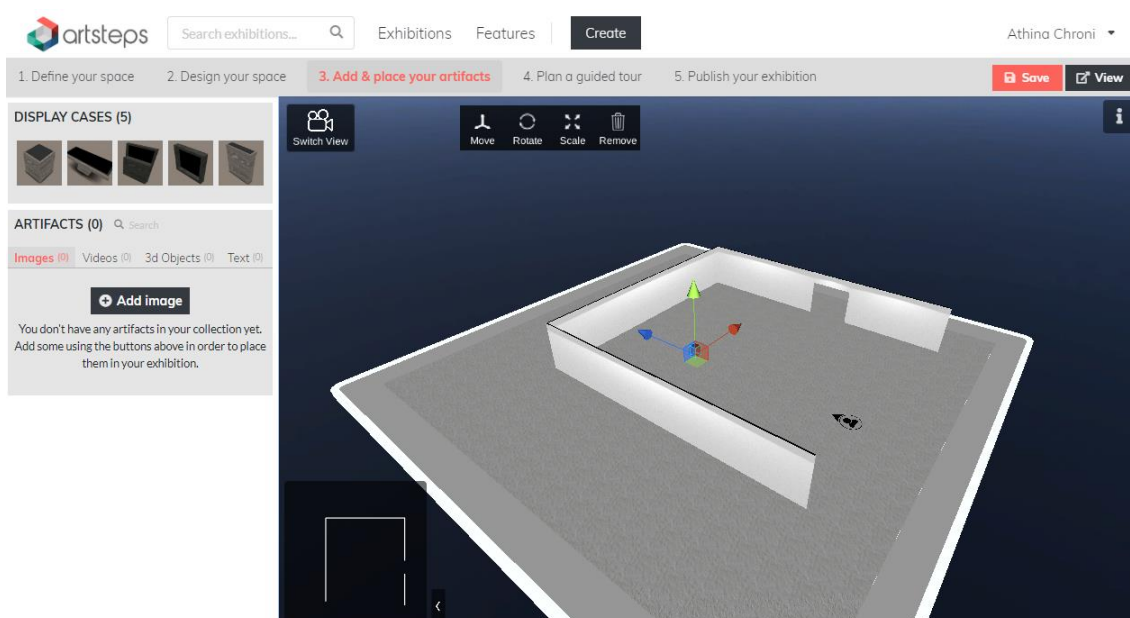
Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 144: Τρίτο βήμα εργασίας: Έχει επιλεγεί «βάθρο» από την αριστερή στήλη της οθόνης, το οποίο έχει τοποθετηθεί στον εικονικό χώρο που έχουμε δημιουργήσει.

Εικόνα 145: Τρίτο βήμα εργασίας: Το ήδη τοποθετημένο, » εντός του εικονικού χώρου που έχουμε δημιουργήσει, «βάθρο» μπορούμε να το επιλέξουμε προκειμένου να τροποποιήσουμε τη θέση και το μέγεθός του ή να το στρέψουμε, αξιοποιώντας τα εργαλεία που εμφανίζονται αυτομάτως μόλις το επιλέξουμε.

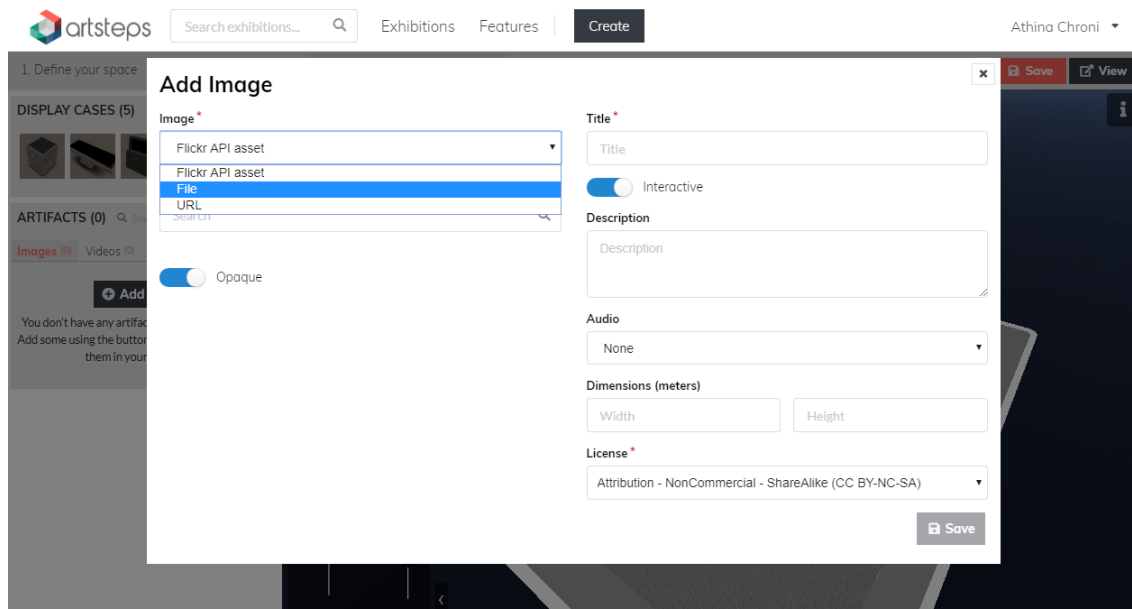
Επίσης μπορούμε πολύ εύκολα να αφαιρέσουμε ένα έκθεμα, επιλέγοντάς το και στη συνέχεια κλικάροντας το εικονίδιο «γερονε» που εμφανίζεται στο σύνολο των ενεργοποιημένων εργαλείων διαχείρισης.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

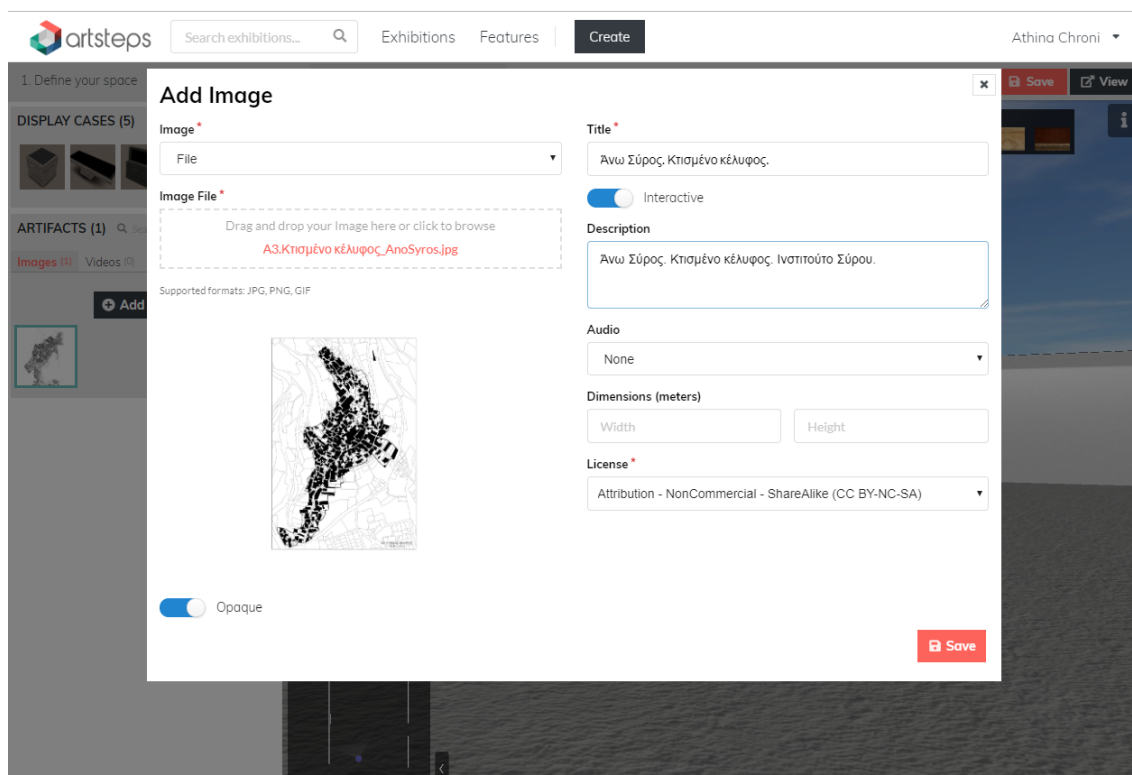
Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 146: Τρίτο βήμα εργασίας: Στο ίδιο στάδιο εργασίας μπορούμε να ενσωματώσουμε διαφορετικών ειδών εικονικά εκθέματα (εικόνες, βίντεο, 3D αντικείμενα ή κείμενο). Συγκεκριμένα εδώ έχουμε επιλέξει να «ανεβάσουμε» αρχείο εικόνας.

Εικόνα 147: Τρίτο βήμα εργασίας: Έχει επιλεγεί αρχείο εικόνας. Επίσης, έχουν προστεθεί τίτλος και λεζάντα στις αντίστοιχες θέσεις του πινακιδίου. Παρατηρούμε ότι υπάρχει επιπλέον δυνατότητα επιλογής ηχητικού αρχείου προς διασύνδεση με το αρχείο της εικόνας (θέση «Audio» του πινακιδίου).

Μόλις κλικάρουμε την επιλογή «Add image» εμφανίζεται το ανωτέρω πινακίδιο που μας δίνει τη δυνατότητα επιλογής αρχείου, και προσθήκης τίτλου και λεζάντας. Κλικάροντας «save»

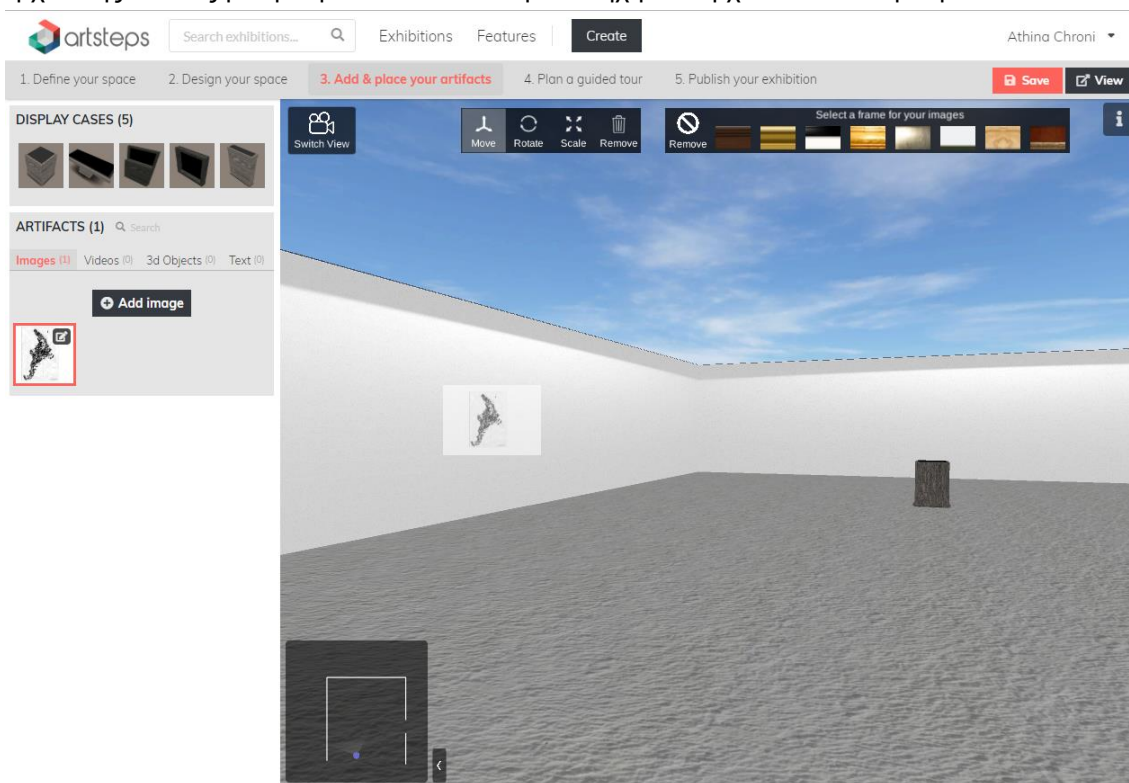
Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

«ανεβαίνει» στα προσφερόμενα αντικείμενα για το project, στην αριστερή στήλη της οθόνης. Με το αρχείο της εικόνας μπορούμε να συνδυάσουμε και ηχητικό αρχείο εάν επιθυμούμε.

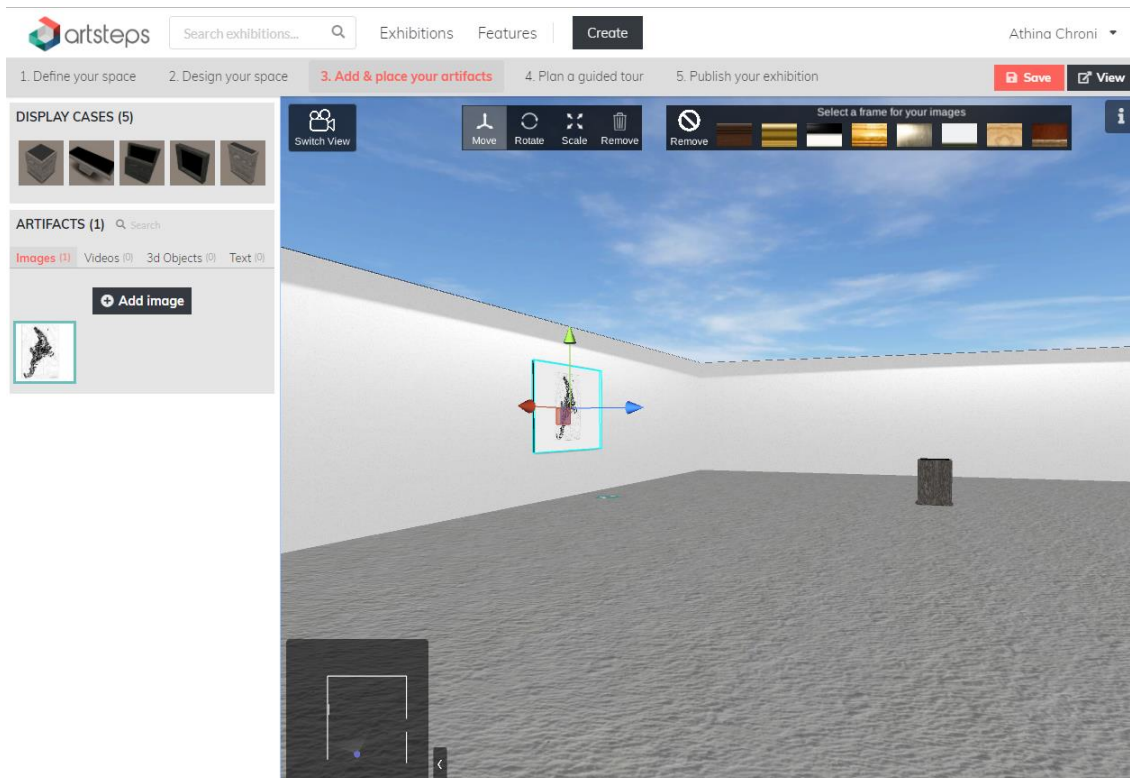
Εικόνα 148: Τρίτο βήμα εργασίας: Το προηγούμενο αρχείο εικόνας που επελέγη έχει πλέον ενσωματωθεί στην αριστερή στήλη της οθόνης, ως διαθέσιμο «αντικείμενο» για το project.

Το ενσωματωμένο πλέον αρχείο, μπορούμε απλώς να το σύρουμε από την αριστερή στήλη δεξιά, μέσα στον εικονικό χώρο που έχουμε δημιουργήσει και να το αφήσουμε στη θέση που επιθυμούμε. Παρατηρούμε ότι στον χώρο σχεδιασμού έχουν αυτομάτως εμφανισθεί εργαλεία για τη διαχείριση του εκθέματος (αυξομείωση μεγέθους, περιστροφή, προσθήκη πλαισίου και αρκετές ακόμη επιλογές).

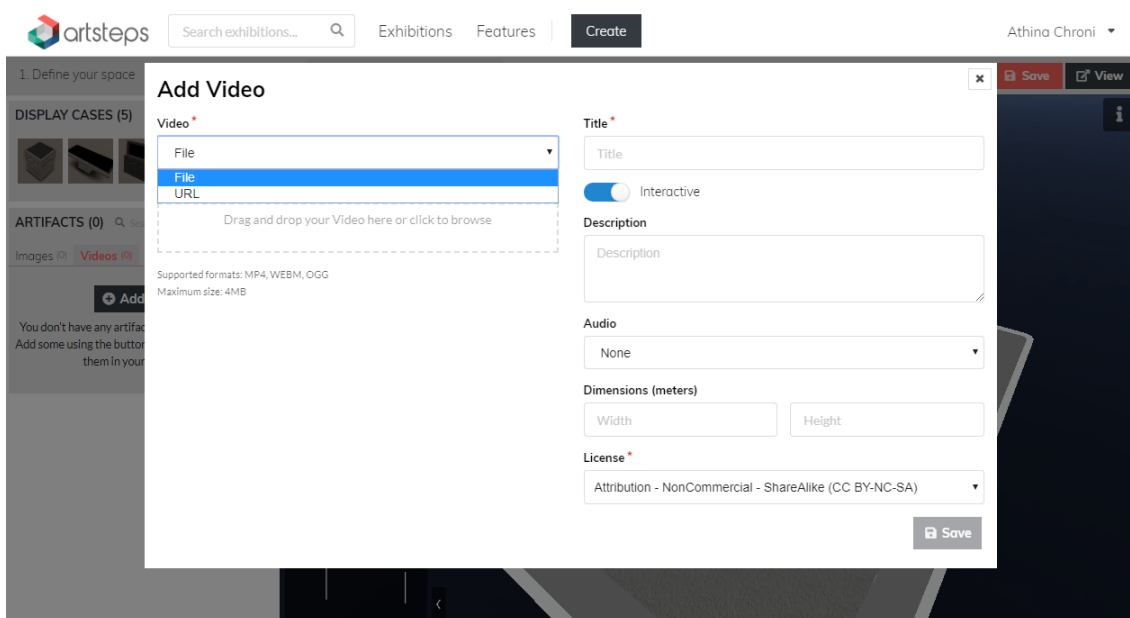
Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 149: Τρίτο βήμα εργασίας: Το εικονικό μας έκθεμα βρίσκεται τοποθετημένο στη θέση όπου το αφήσαμε προηγουμένως. Μπορούμε να το επιλέξουμε (αμέσως με την επιλογή του εμφανίζεται ο δείκτης που αντιστοιχεί στο επιλεγμένο εργαλείο διαχείρισης) και να κάνουμε επιπλέον διαχείριση της εμφάνισης και της θέσης του.

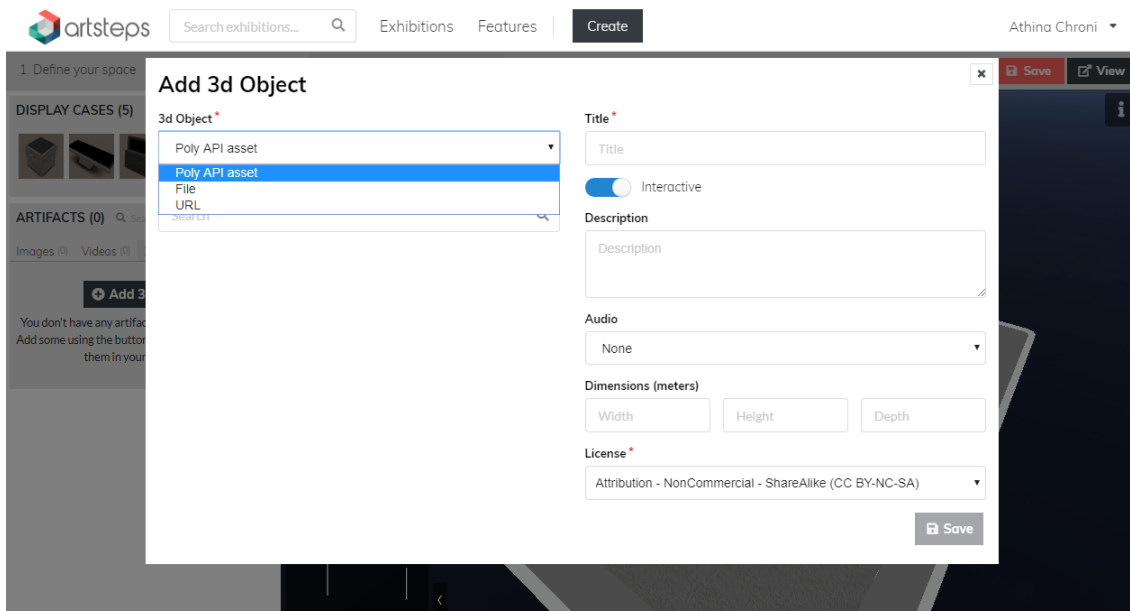

Εικόνα 150: Τρίτο βήμα εργασίας: Προσθήκη αρχείου βίντεο, με διαδικασία όμοια ακριβώς με αυτή που περιγράφηκε για την προσθήκη αρχείου εικόνας.

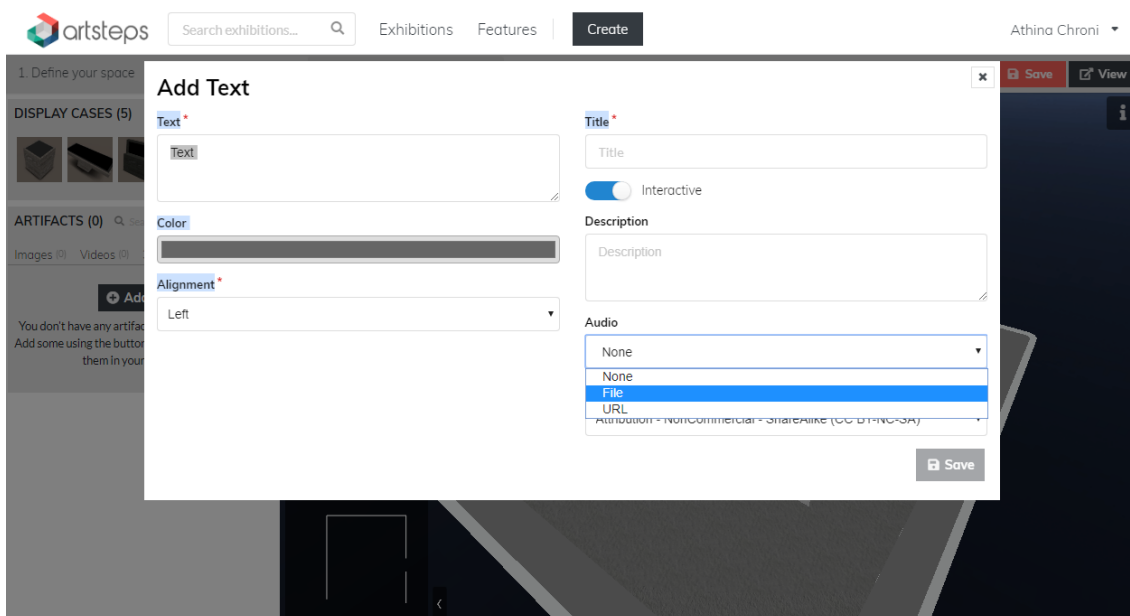
Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 151: Τρίτο βήμα εργασίας: Προσθήκη αρχείου 3D αντικειμένου, με διαδικασία όμοια ακριβώς με αυτή που περιγράφηκε για την προσθήκη αρχείου εικόνας.

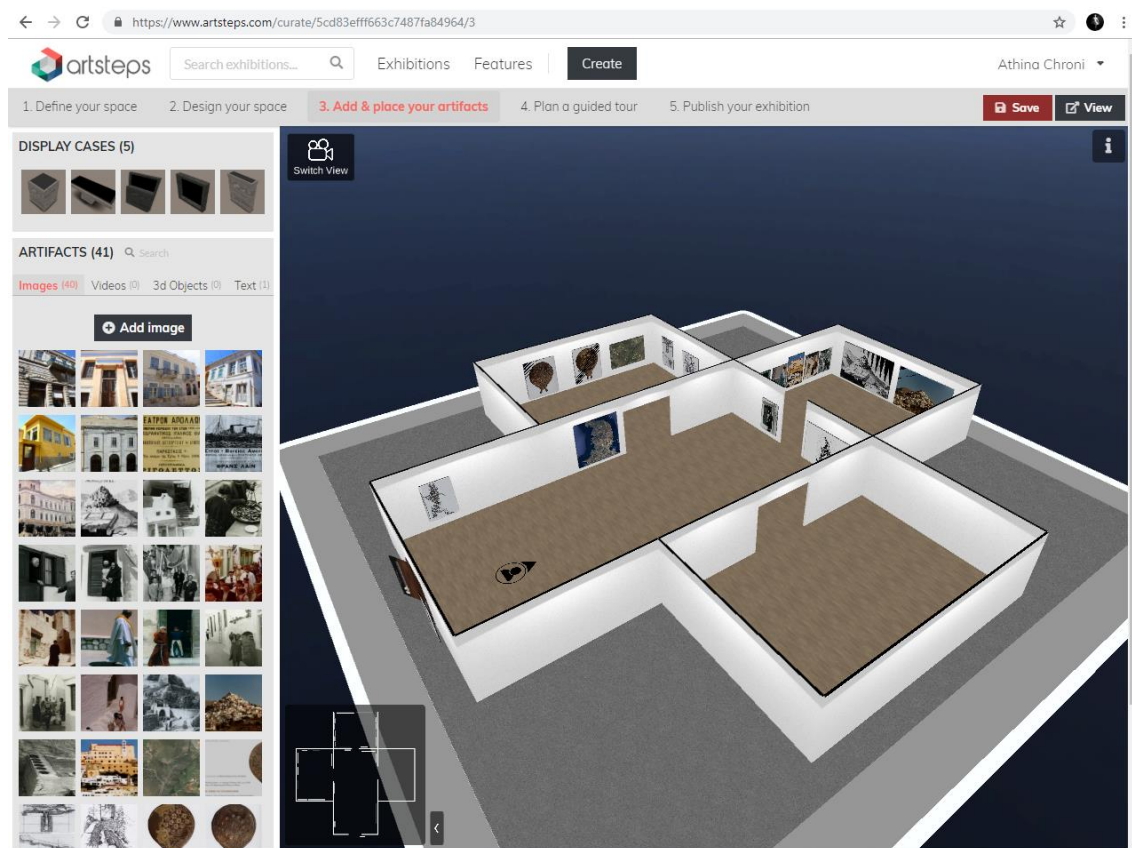

Εικόνα 152: Τρίτο βήμα εργασίας: Προσθήκη αρχείου κειμένου, με διαδικασία όμοια ακριβώς με αυτή που περιγράφηκε για την προσθήκη αρχείου εικόνας.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

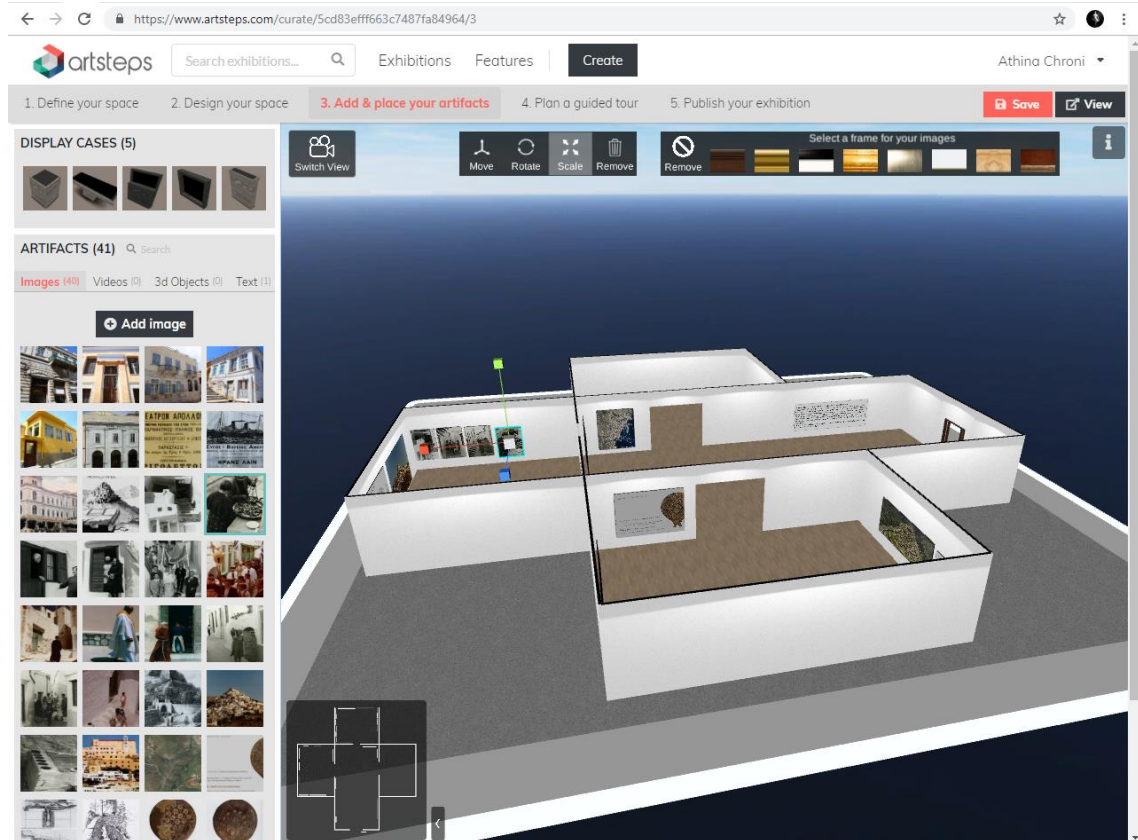

Εικόνα 153: Μετά τις προηγούμενες απλουστευμένες απεικονίσεις εργασίας, εδώ έχουμε πλέον ανεβάσει πολλά αρχεία εικόνων στον αποθηκευτικό χώρο του project, με τα οποία εν συνεχεία θα εμπλουτίσουμε τον εικονικό χώρο, με διαδικασία drag & drop. Ακολούθως, επιλέγοντάς τα εμφανίζονται τα κατάλληλα εργαλεία με τα οποία μπορούμε να αυξομειώσουμε το μέγεθός τους, να αλλάξουμε τη θέση τους, να τα περιστρέψουμε, να τα αφαιρέσουμε και άλλες ακόμη επιλογές.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

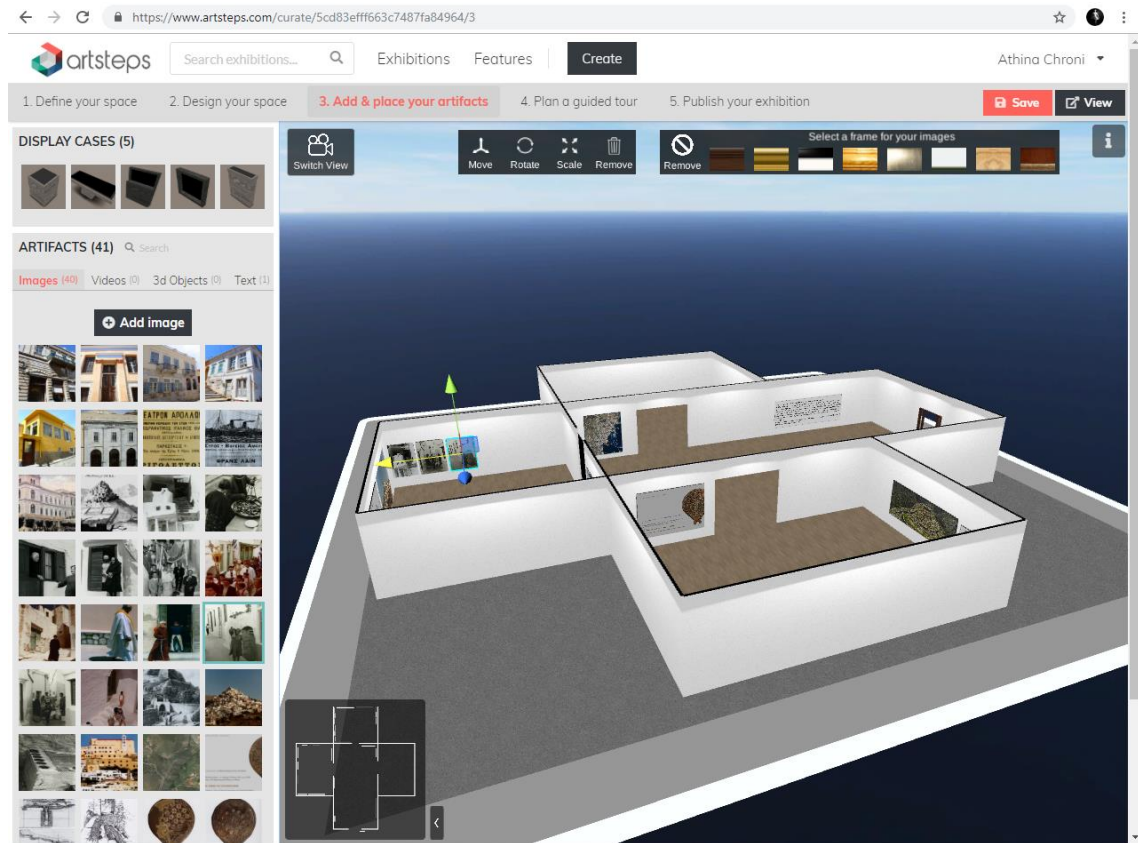
Εικόνα 154: Το εικονικό έκθεμα που έχει ενσωματωθεί στον εικονικό χώρο μπορεί να επιλεγεί και να αυξομειωθεί ως προς το μέγεθος, κλικάροντας το εργαλείο «Scale».

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

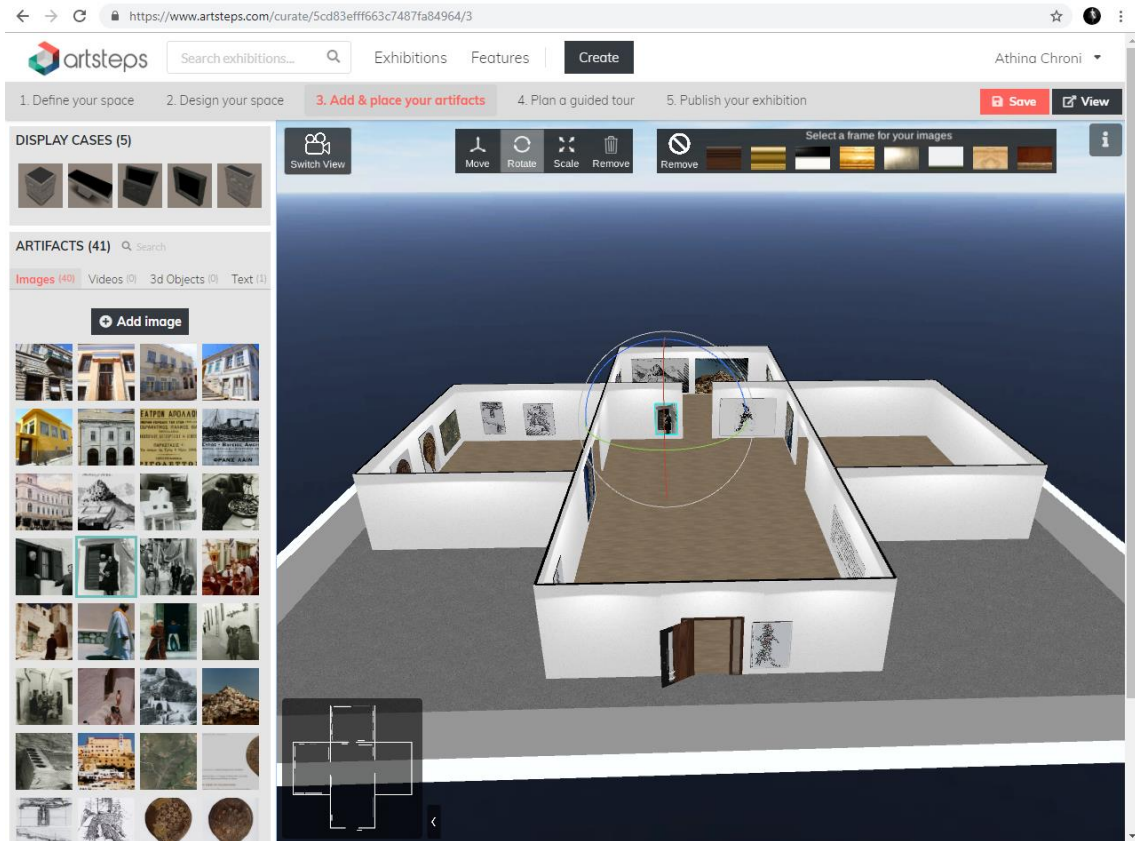

Εικόνα 155: Το εικονικό έκθεμα που έχει ενσωματωθεί στον εικονικό χώρο μπορεί να επιλεγεί και να μετακινηθεί, κλικάροντας το εργαλείο «Move».

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

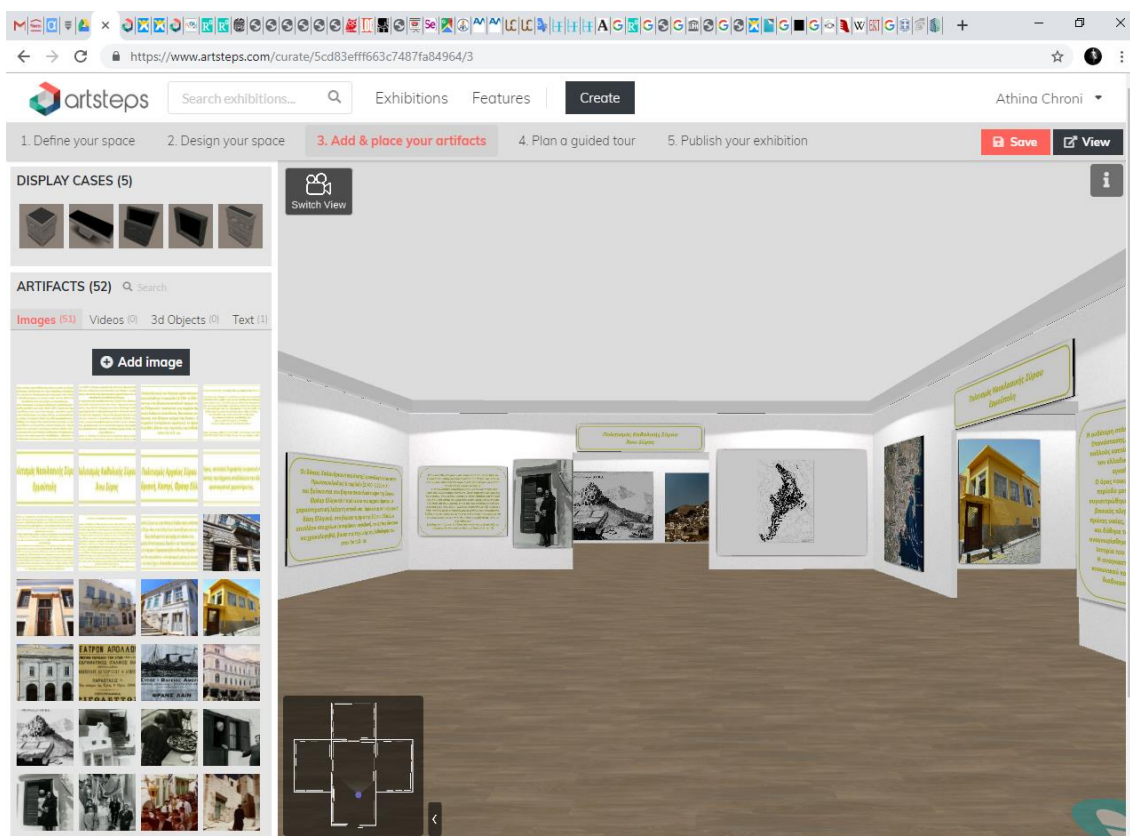

Εικόνα 156: Το εικονικό έκθεμα που έχει ενσωματωθεί στον εικονικό χώρο μπορεί να επιλεγεί και να περιστραφεί, κλικάροντας το εργαλείο «Rotate».

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

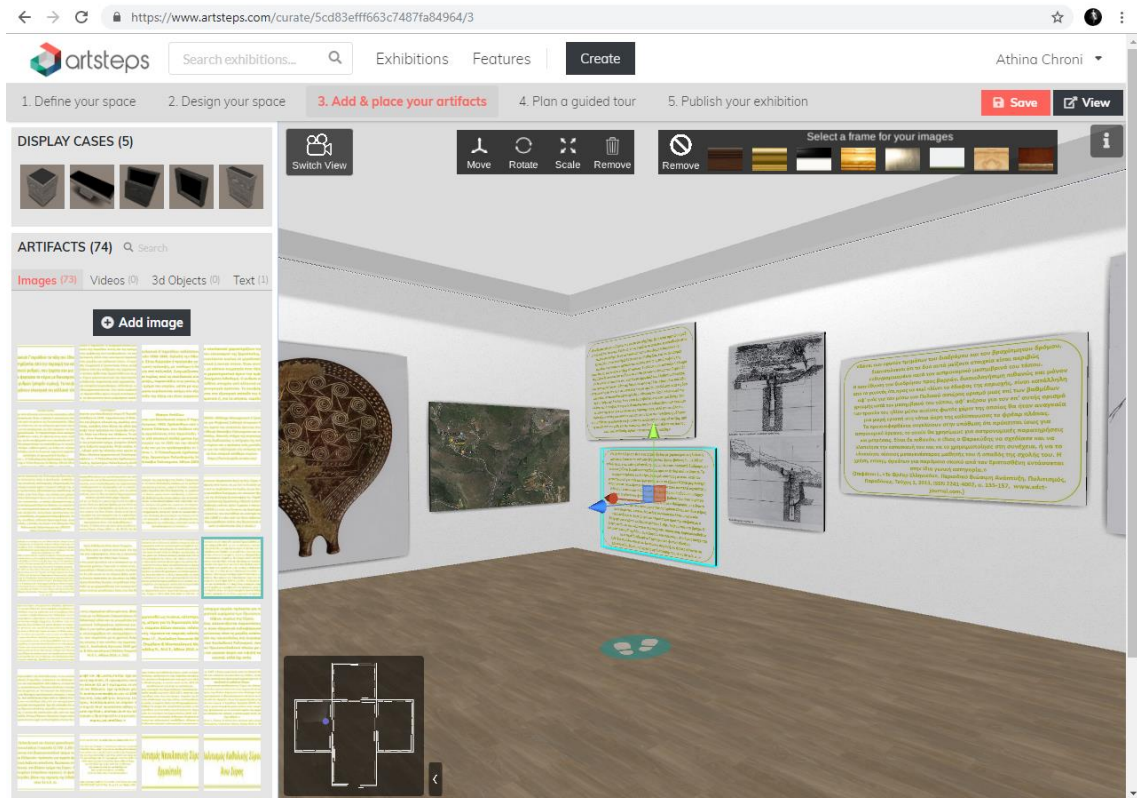

Εικόνα 157: Με απλό κλικάρισμα του εικονιδίου «Switch view» που εμφανίζεται στην επάνω αριστερή γωνία του εικονικού χώρου, μπορούμε να μεταβούμε από την εναέρια στην επιδαπέδια άποψη του χώρου, ώστε να μπορούμε να παρατηρούμε τον χώρο και τα εκθέματα από κοντινότερο σημείο και να αποκτούμε την αίσθηση του τελικού αποτελέσματος της εργασίας μας.

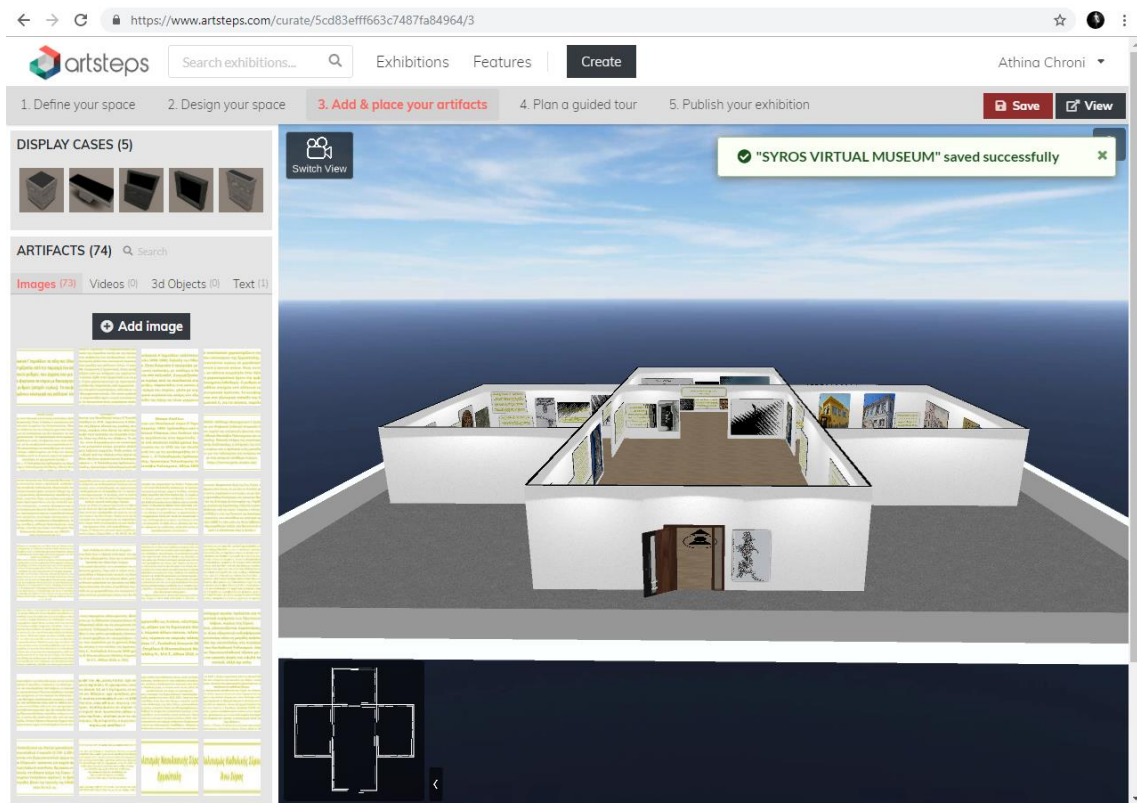
Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 158: Η διαχείριση των εικονικών εκθεμάτων είναι εφικτή και από την επιδαπέδια θέση.

Εικόνα 159: Θυμόμαστε σε κάθε ενέργεια να σώζουμε το project μας.

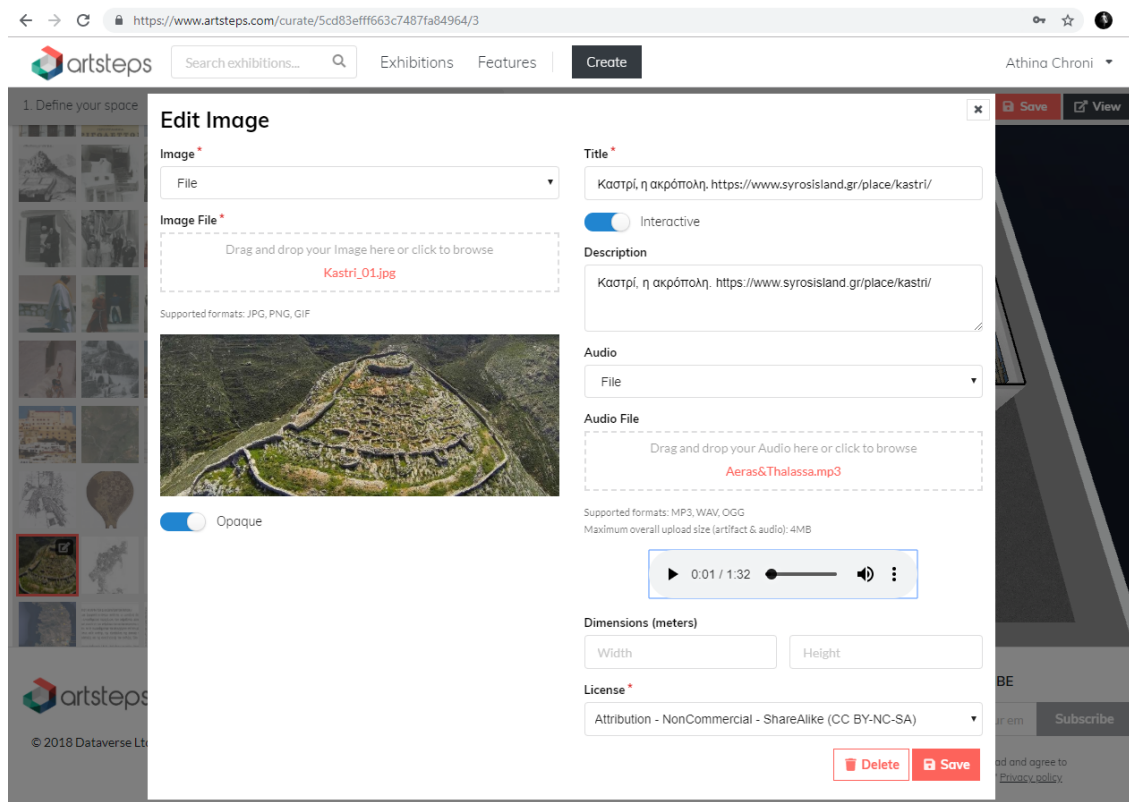
Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εάν επιλέξουμε να συνδυάσουμε κάποια εικόνα με αρχείο ήχου, η διαδικασία είναι εξαιρετικά απλή: στο πινακίδιο που εμφανίζεται όταν προσθέτουμε την εικόνα στο project («Add image» από την αριστερή στήλη) ή όταν την έχουμε ήδη «ανεβάσει» στον αποθηκευτικό χώρο του project και την επανεπιλέξουμε, εμφανίζεται το ίδιο πινακίδιο, το οποίο περιλαμβάνει ιδιότητες και χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης εικόνας. Εδώ υπάρχει επιλογή που μας δίνει τη δυνατότητα να συνδέσουμε την εν λόγω εικόνα με συγκεκριμένο ηχητικό αρχείο. Κάνουμε λοιπόν την επιλογή ηχητικού αρχείου, σώζουμε τις επιλογές μας και προχωρούμε:

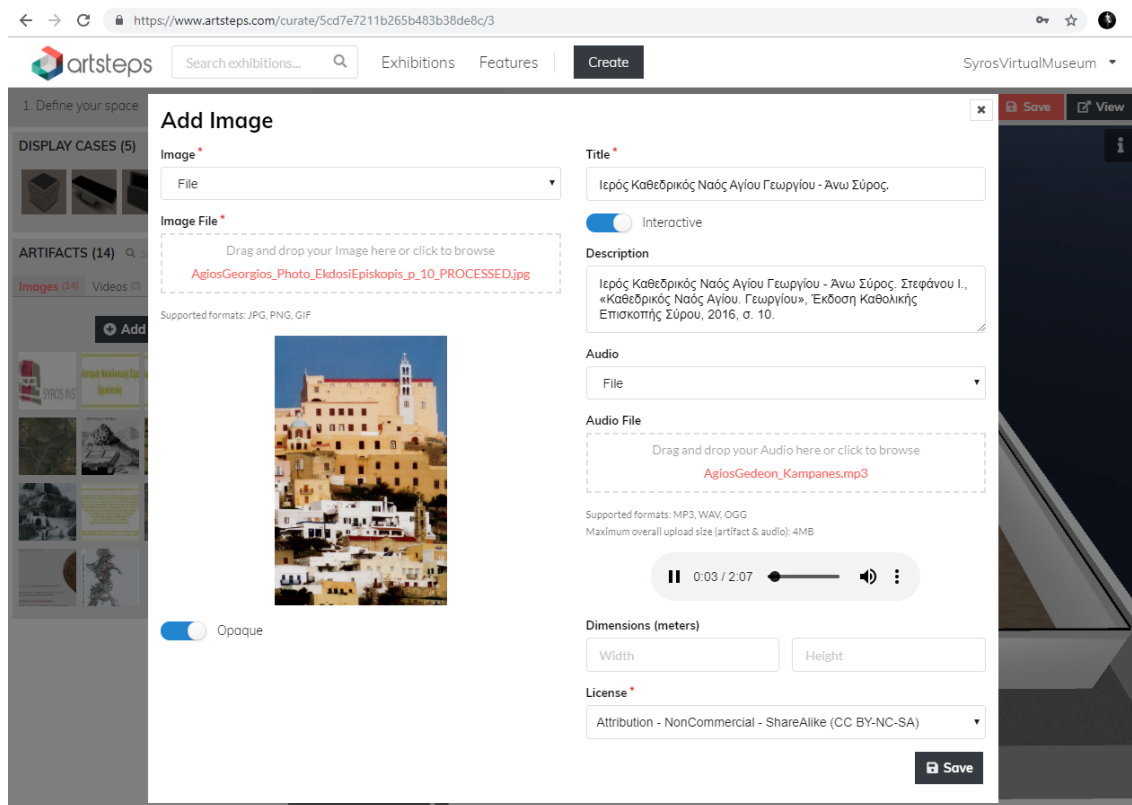
Εικόνα 160: Συνδυασμός ηχητικού αρχείου με την αεροφωτογραφία που αποδίδει την αρχαία ακρόπολη στο Καστρί. Στιγμιότυπο από τη διαδικασία επεξεργασίας του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

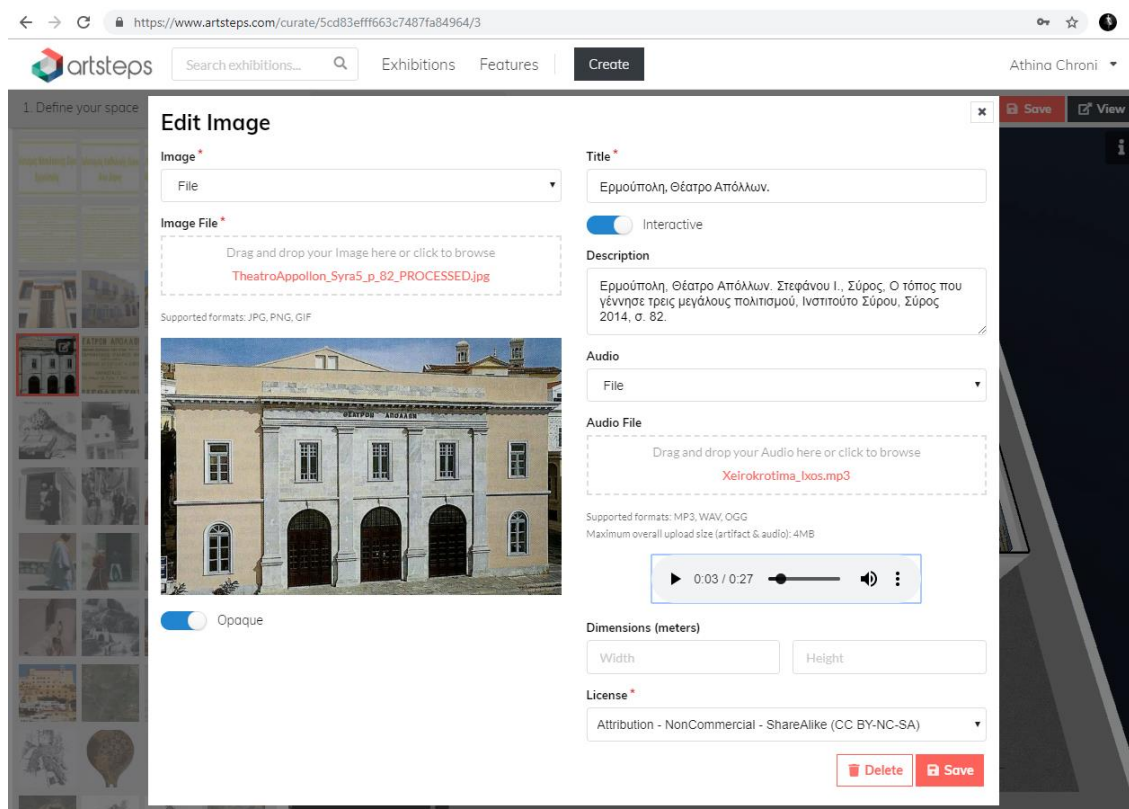

Εικόνα 161: Συνδυασμός ηχητικού αρχείου με τη φωτογραφία που αποδίδει τον Ιερό Καθεδρικό Ναό του Αγίου Γεωργίου. Στιγμιότυπο από τη διαδικασία επεξεργασίας του *Εικονικού Μουσείου Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

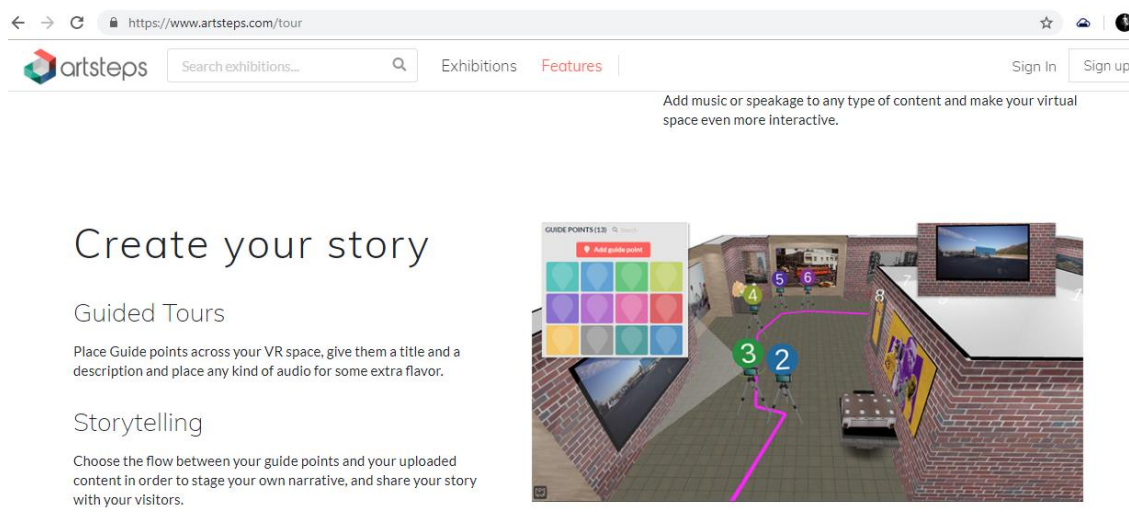
Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 162: Συνδυασμός ηχητικού αρχείου με τη φωτογραφία που αποδίδει το Θέατρο Απόλλων. Στιγμιότυπο από τη διαδικασία επεξεργασίας του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*.

Ο εμπλουτισμός του εικονικού μας χώρου έχει πλέον ολοκληρωθεί και προχωρούμε στο επόμενο στάδιο εργασίας, αυτό της προσθήκης διαδρομής, εάν φυσικά το επιθυμούμε.

Τέταρτο Βήμα Εργασίας: «Plan a guided tour»

Εικόνα 163: Τέταρτο βήμα εργασίας: Δυνατότητα προσθήκης διαδρομής.

Σε αυτό το στάδιο εργασίας παρέχεται η δυνατότητα προσθήκης προκαθορισμένης διαδρομής: ωστόσο, για το *Εικονικό Μουσείο Σύρου* δόθηκε προτεραιότητα στην επιλογή ελεύθερης κίνησης του ψηφιακού επισκέπτη εντός του εικονικού χώρου.

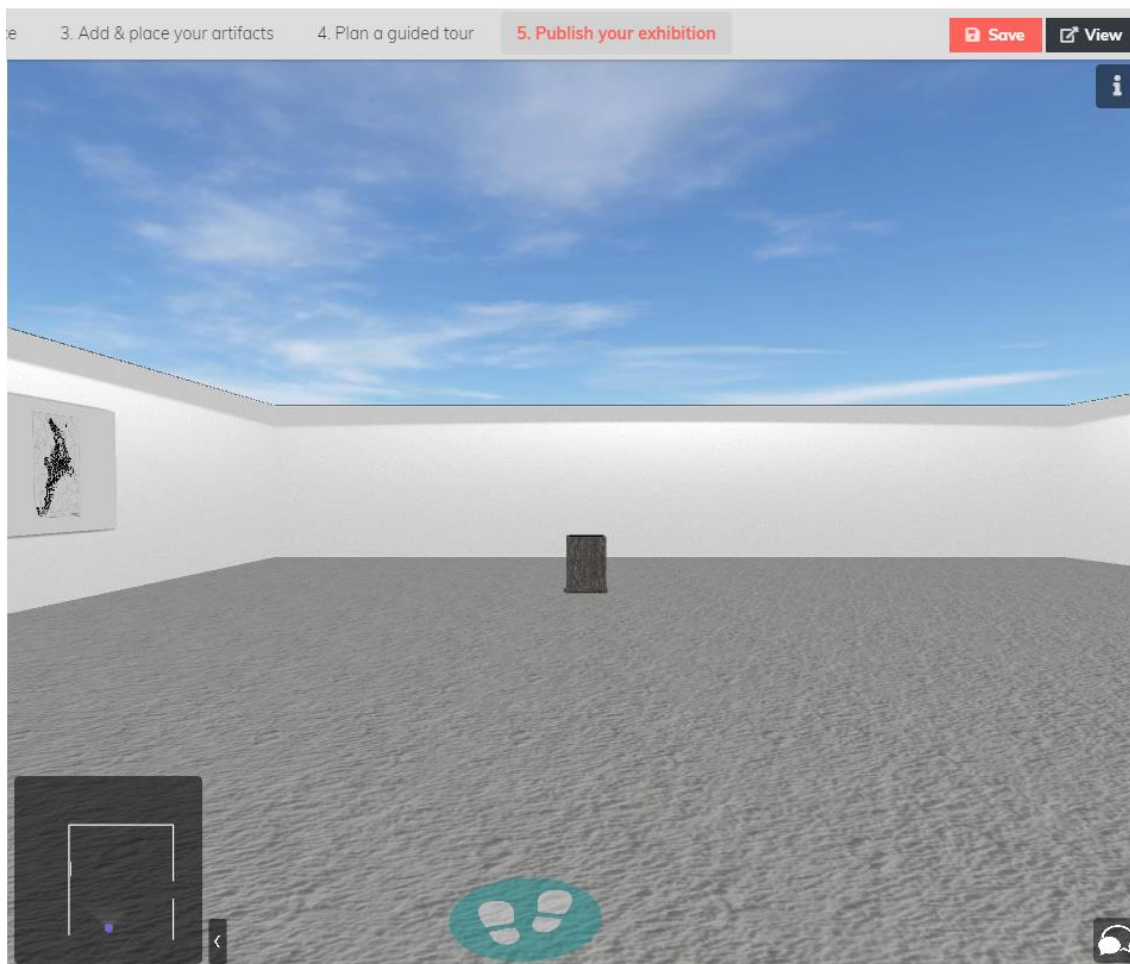
Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Πέμπτο Βήμα Εργασίας: «Publish your exhibition»

Κατά το τελικό στάδιο της διαδικασίας, και αφού έχει ολοκληρωθεί το project, μπορεί πλέον να πραγματοποιηθεί η δημοσιοποίησή του: υπάρχει η δυνατότητα μεταξύ της «public» και της «private» επιλογής.

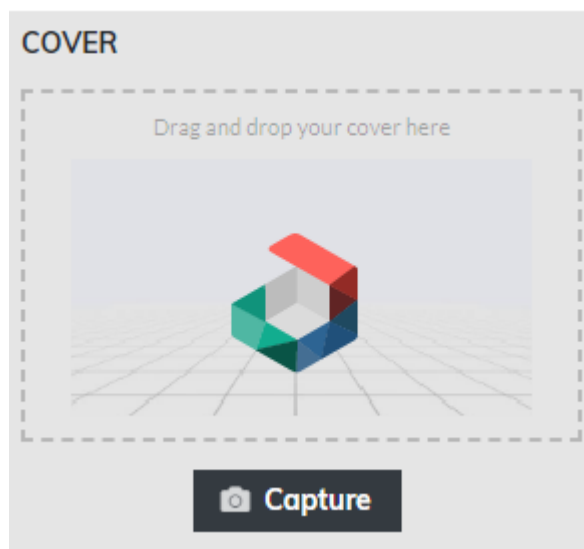

Εικόνα 164: Πέμπτο βήμα εργασίας: Δημοσιοποίηση του project. Κλικάροντας το εικονίδιο που εμφανίζεται κάτω δεξιά μπορούμε να κάνουμε «commenting» και «chatting».

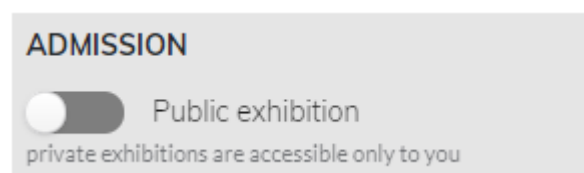
Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 165: Πέμπτο βήμα εργασίας: Κατά τη δημοσιοποίηση του project, μπορεί κανείς να αποδώσει ως «εξώφυλλο» μια εικόνα της επιλογής του.

Εικόνα 166: Πέμπτο βήμα εργασίας: Δημοσιοποίηση του project. Δυνατότητα δημόσιας ή ιδιωτικής κοινοποίησης.

Κατά το τελευταίο στάδιο εργασίας, της δημοσιοποίησης του project, θα πρέπει να ενεργοποιηθεί και το «κουμπί» «public» για να ολοκληρωθεί η δημοσιοποίηση:

Εικόνα 167: Πέμπτο βήμα εργασίας: Δημοσιοποίηση του project. Δεν έχει ακόμη ενεργοποιηθεί το «κουμπί» «public».

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

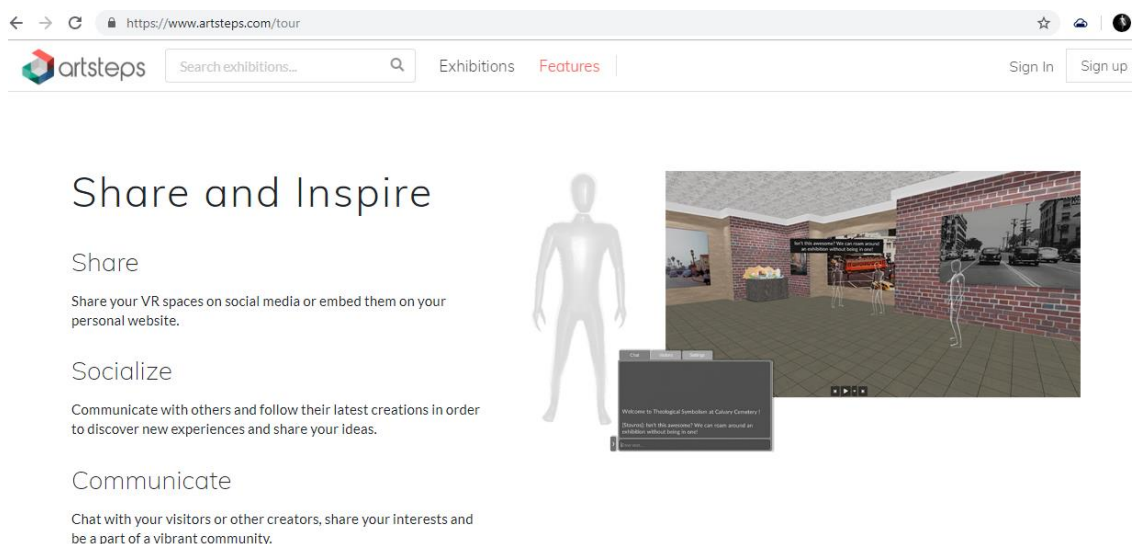
Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 168: Πέμπτο βήμα εργασίας: Δημοσιοποίηση του project. Εδώ έχει ενεργοποιηθεί το «κουμπί» «public».

Η δημοσιοποίηση δεν συνεπάγεται ανέκκλητη και οριστική μορφοποίηση του project. Ο χρήστης, μπορεί ανά πάσα στιγμή να το τροποποιήσει, επιλέγοντάς το και κάνοντας «editing».

Επίσης παρέχεται η δυνατότητα διαμοιρασμού του project στα κοινωνικά δίκτυα αλλά και περαιτέρω εικονική εμπειρία με την αξιοποίηση των ειδικών συσκευών εμβύθισης που κυκλοφορούν στο εμπόριο:

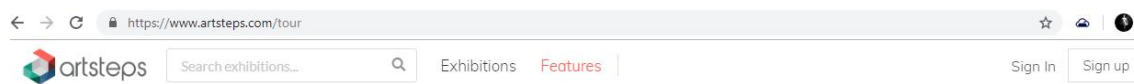
Εικόνα 169: Δυνατότητα διαμοιρασμού του project στα κοινωνικά δίκτυα.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Experience VR

VR ready

Showcase your storytellings in VR mode via your mobile phone and dive into the world of creativity.

Immersive

Interactive images, videos, 3D objects and sounds in a virtual space. All at your disposal to create your personal masterpieces.

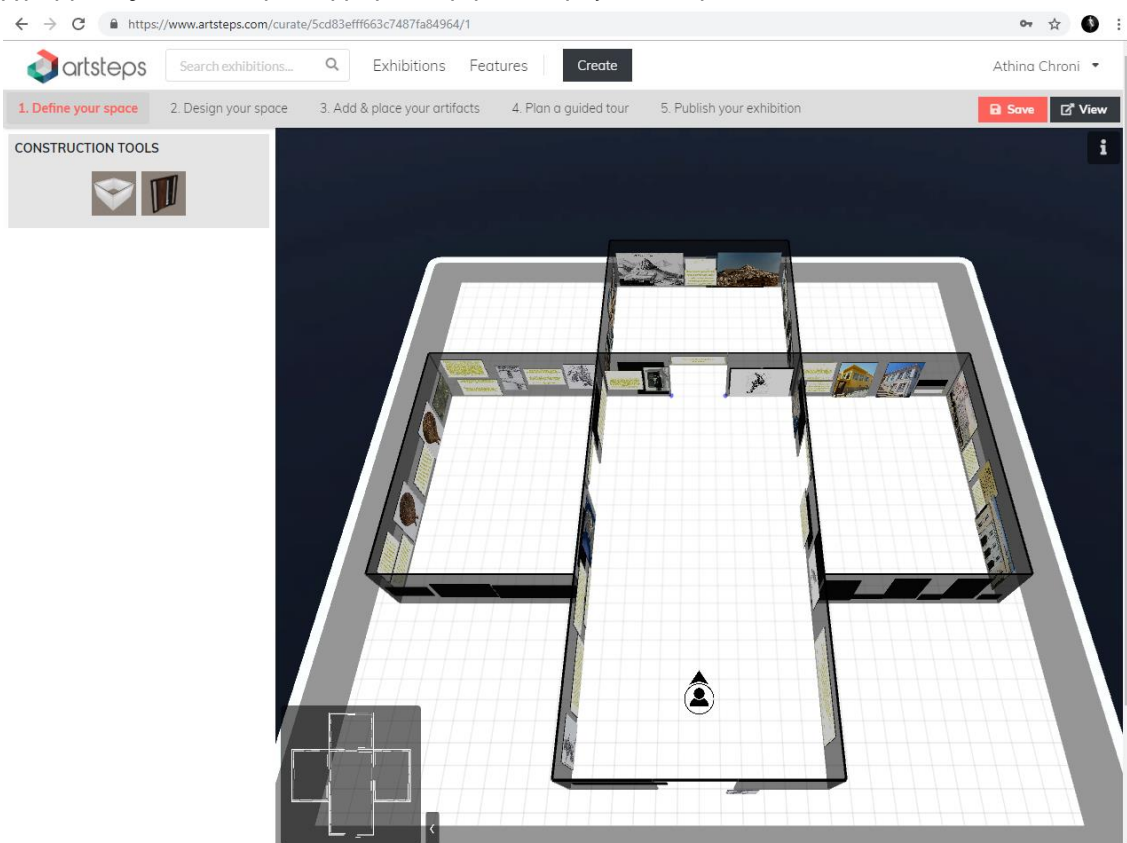
Cost Effective

Investing on a VR kit for your mobile phone instead of producing architectural models in order to discover how the costs are far outweighed by the benefits.

Εικόνα 170: Περαιτέρω αξιοποίηση του project μέσω των ειδικών συσκευών εμπύθισης του εμπορίου.

Για την παρουσίαση της διαδικασίας εργασίας εντός του *artsteps* παρατέθηκαν και στιγμιότυπα από τις διαφορετικές δοκιμές που έγιναν στο πλαίσιο της επιλογής της βέλτιστης απόδοσης του project.

Ακολουθως, παρατίθενται συνοπτικά όλα τα βήματα του συγκεκριμένου project, προκειμένου να γίνει καλύτερα κατανοητή η διαδικασία υλοποίησης ενός project καθώς και η μορφή με την οποία αυτό εμφανίζεται σε κάθε στάδιο εργασίας, προκειμένου ο αναγνώστης του παρόντος συγγράμματος να αποκτήσει τη μεγαλύτερη δυνατή εξοικείωση:

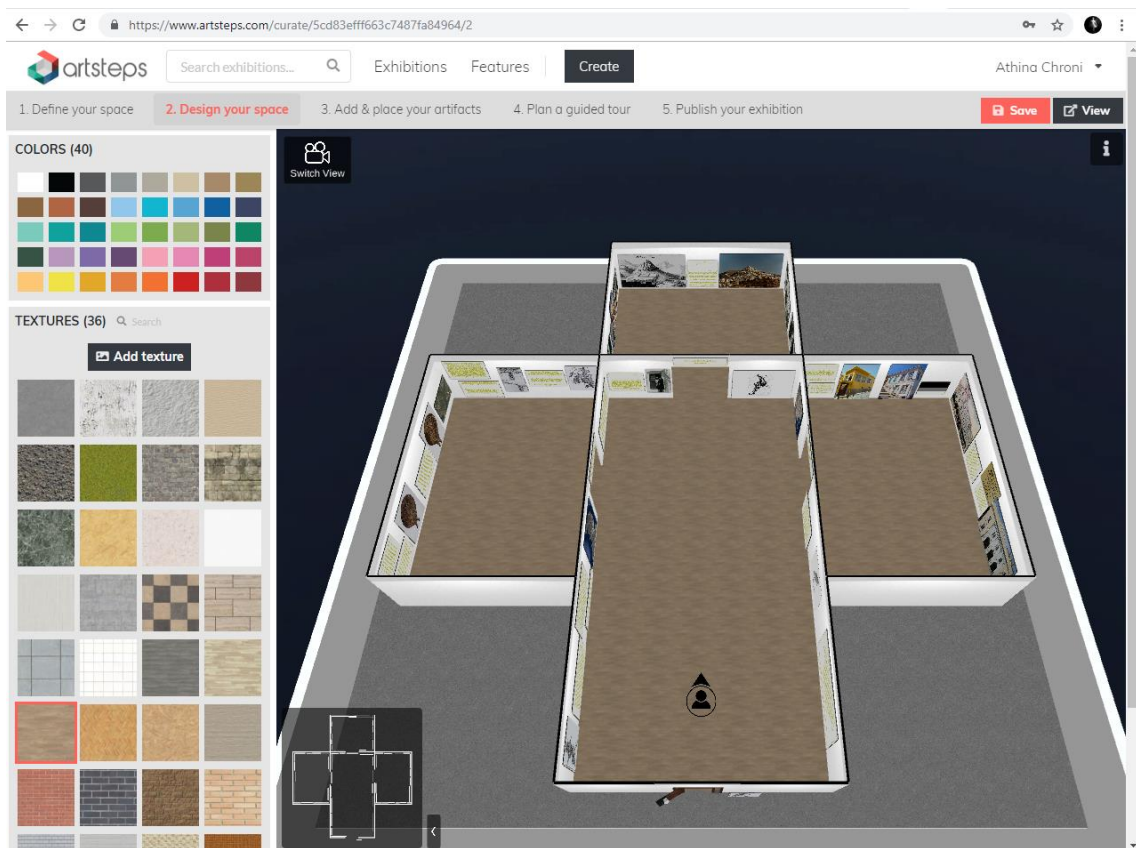

Εικόνα 171: Εικονικό Μουσείο Σύρου: Στάδιο εργασίας 1.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

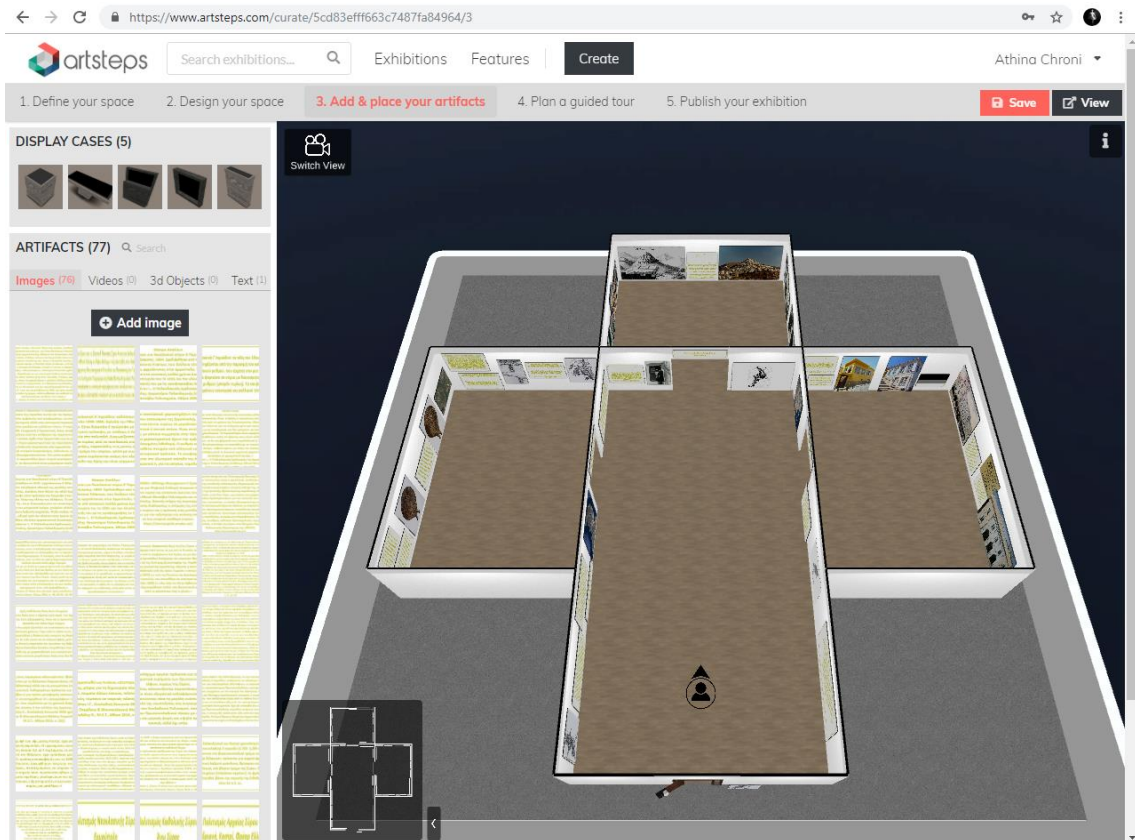

Εικόνα 172: Εικονικό Μουσείο Σύρου: Στάδιο εργασίας 2.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

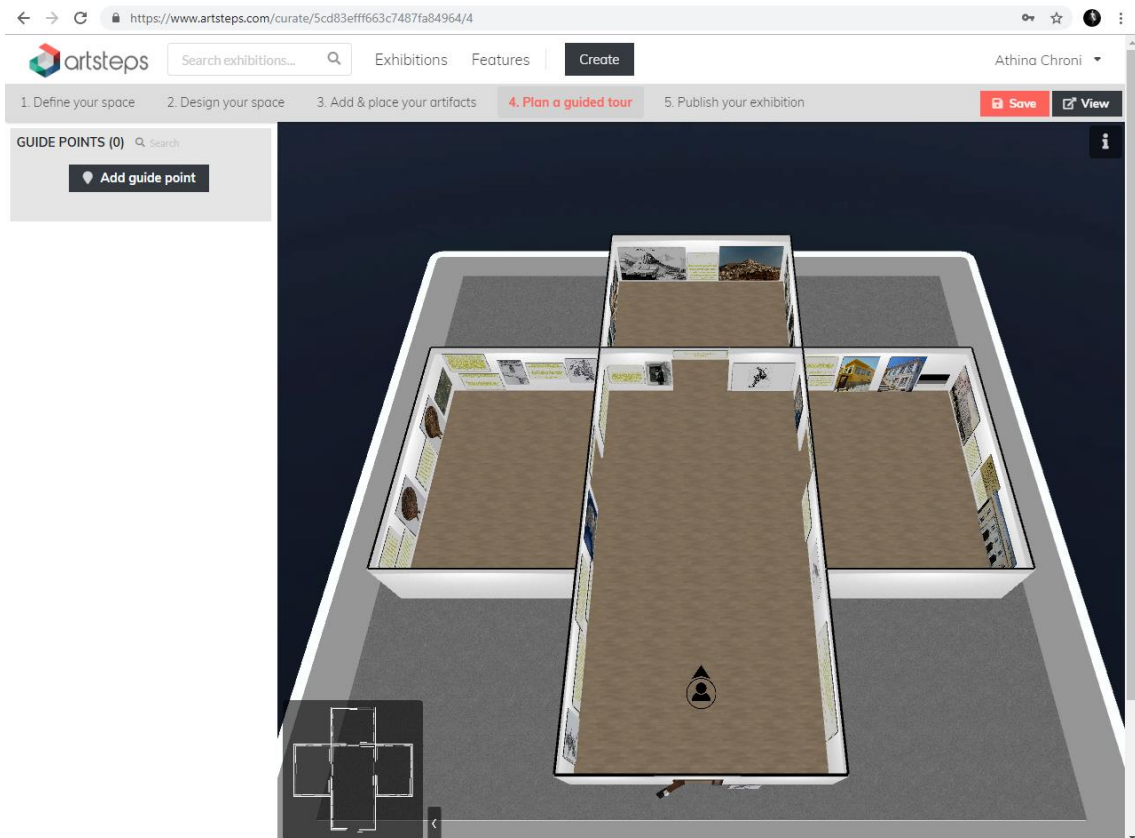

Εικόνα 173: Εικονικό Μουσείο Σύρου: Στάδιο εργασίας 3.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

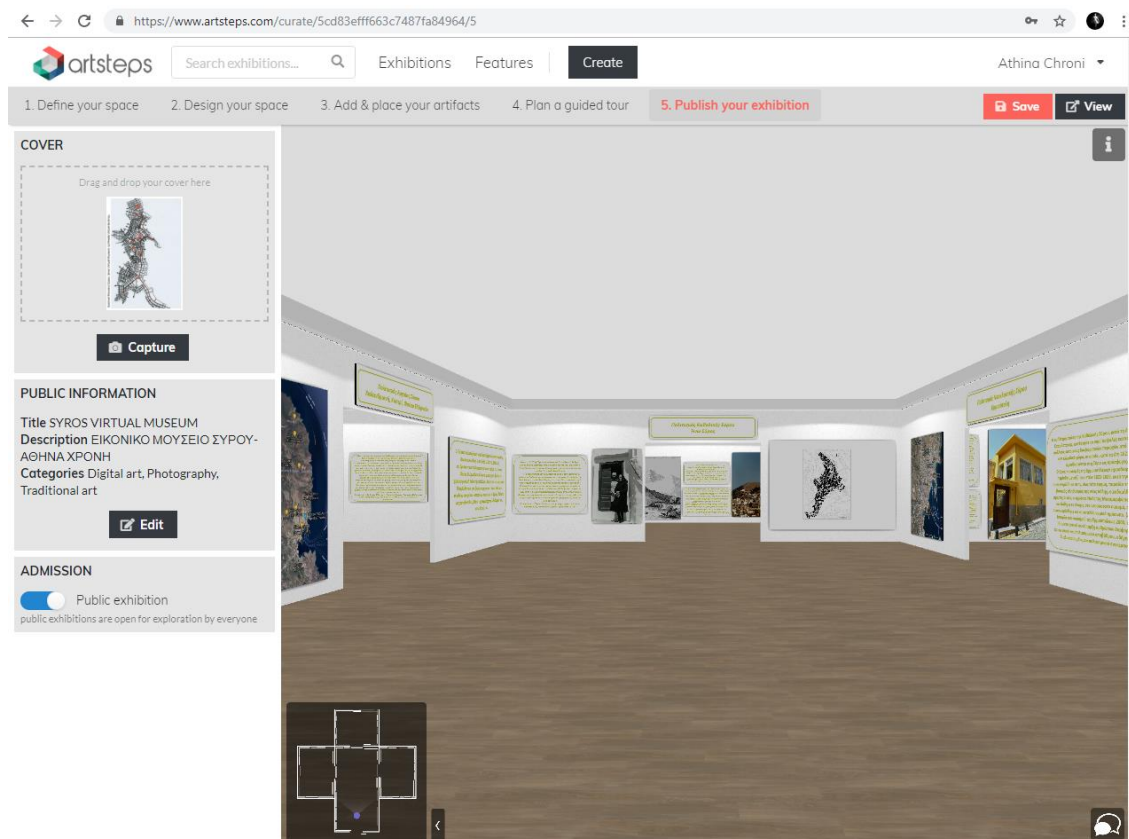

Εικόνα 174: Εικονικό Μουσείο Σύρου: Στάδιο εργασίας 4.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 175: *Εικονικό Μουσείο Σύρου*: Στάδιο εργασίας 5.

Η ίδια διαδικασία, όπως ήδη περιγράφηκε ανωτέρω εφαρμόστηκε και για τον σχεδιασμό, ανάπτυξη και υλοποίηση του *Εικονικού Μουσείου Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*.

***Εικονικό Μουσείο Σύρου*-Πρόσβαση από συσκευή κινητού τηλεφώνου**

Εικόνα 176: *Εικονικό Μουσείο Σύρου*: Πρόσβαση από συσκευή κινητού τηλεφώνου.

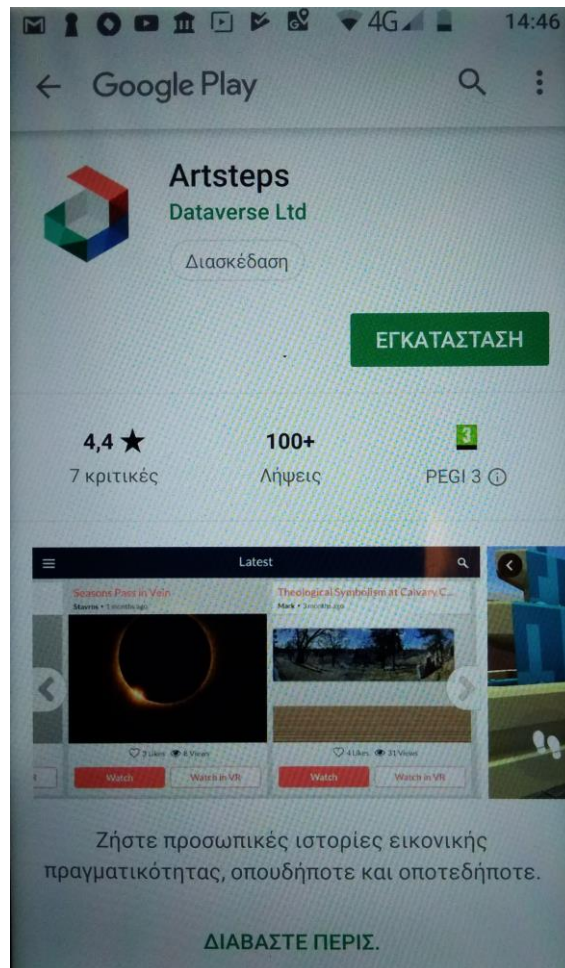
Υπό το σκεπτικό της διαρκούς δυνατότητας πρόσβασης στο *Εικονικό Μουσείο Σύρου*, αλλά και στο *Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*, μία ακόμη παράμετρος-κριτήριο για την επιλογή ψηφιακού εργαλείου υλοποίησης του εν λόγω έργου, ήταν η δυνατότητα πρόσβασης από συσκευή κινητού τηλεφώνου. Με το *artsteps*, κάτι τέτοιο είναι εφικτό, αρκεί να «κατεβάσει» κανείς και να εγκαταστήσει την αντίστοιχη ψηφιακή εφαρμογή (*app*) στο κινητό του:

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

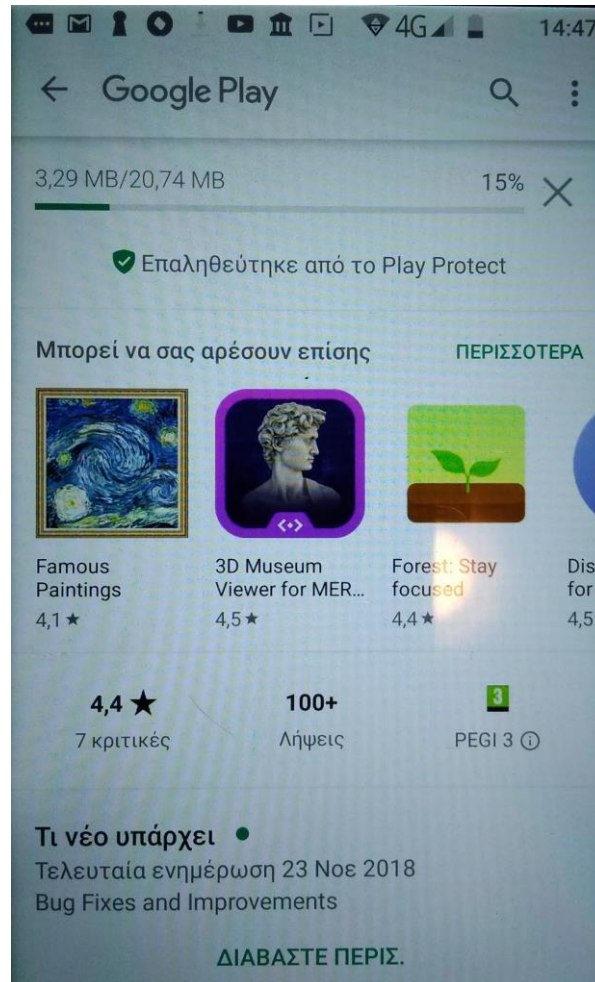

Εικόνα 177: Εντοπισμός της ψηφιακής εφαρμογής *artsteps*. (Βήμα 1)

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

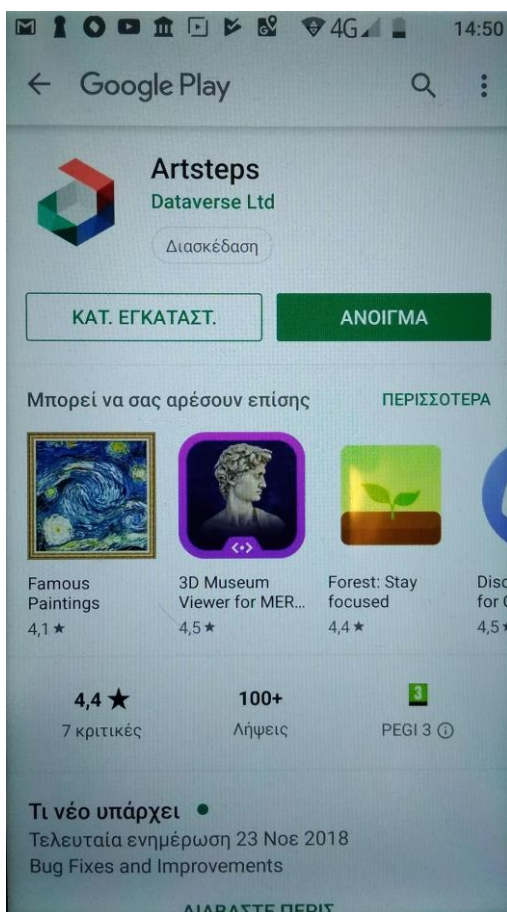

Εικόνα 178: Επιλογή και εγκατάσταση της ψηφιακής εφαρμογής *artsteps*. (Βήμα 2)

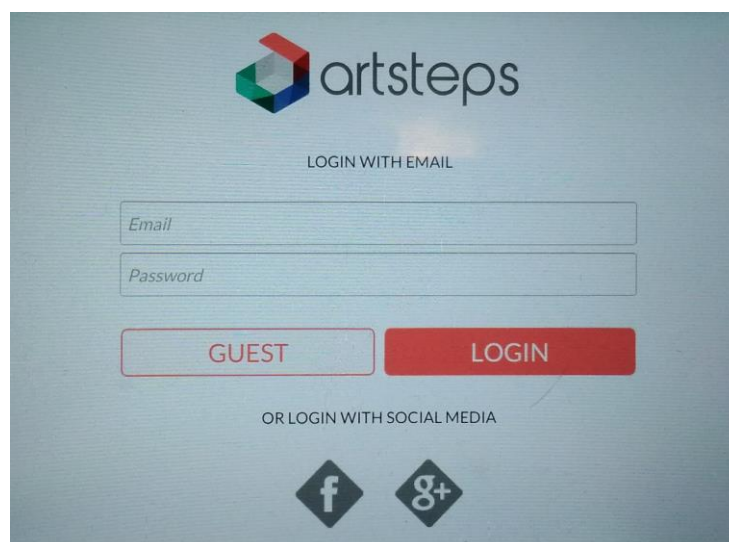
Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εικόνα 179: Η ψηφιακή εφαρμογή *artsteps* έχει εγκατασταθεί. Μπορούμε να προχωρήσουμε στο άνοιγμα της εφαρμογής. (Βήμα 3)

Εικόνα 180: Η ψηφιακή εφαρμογή *artsteps* έχει ανοίξει στο κινητό μας και δεν μένει παρά να κάνουμε *log in* για να εισέλθουμε εν συνεχεία στο project *Εικονικό Μουσείο Σύρου, Εικονικό Μουσείο Σύρου Ανοικτών Δεδομένων*, ή οποιοδήποτε άλλο. (Τελικό Βήμα)

Στη συνέχεια, η περιήγηση εντός του εικονικού χώρου γίνεται με την ίδια ακριβώς διαδικασία η οποία έχει ήδη προ-περιγραφεί.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ - Ενδεικτική τεκμηρίωση εκθεμάτων *Εικονικού Μουσείου Σύρου*

Σχετικά με την τεκμηρίωση των εκθεμάτων του *Εικονικού Μουσείου Σύρου*, επελέγη προς τεκμηρίωση ένα έκθεμα από την κάθε αίθουσα του μουσείου, προκειμένου να δοθεί η ευκαιρία στον αναγνώστη του παρόντος να κατανοήσει τη διαδικασία τεκμηρίωσης, για διαφορετικές κατηγορίες πολιτισμικών αγαθών, εφαρμόζοντας μοντελοποίηση τεκμηρίωσης (*VRA Core 4.0*) και αξιοποιώντας ελεγχόμενα λεξιλόγια (*Getty Vocabularies*).

Τεκμηρίωση – Χώρος 1

Χώρος Εικονικού Μουσείου Σύρου: «Αρχαία Σύρος»

Έκθεμα: Τηγανόσχημο σκεύος με παράσταση πλοίου²⁷¹

VRA Core στοιχείο	XML στοιχείο	XML γνώρισμα	
ΕΡΓΟ	έργο		Τηγανόσχημο σκεύος
		id	
		refid	Π5053
		πηγή	Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο
ΣΥΛΛΟΓΗ	συλλογή		Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο
		id	
		refid	Τάφος 289/ Νεκροταφείο Χαλανδριανής/Σύρος
		πηγή	Εθνικό Αρχαιολογικό

²⁷¹ Τεκμηρίωση με χρήση της ελληνικής ορολογίας, σύμφωνα με τη μετάφραση του *VRA Core 4.0*/Έκδοση 1.0, Γεργατσούλης & Γαϊτάνου, 2011 & αξιοποίηση ελεγχόμενων λεξιλογίων *Getty Vocabularies*.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

			Μουσείο
EIKONA	εικόνα		Φωτογραφία τηγανόσχημου σκεύους
		id	
		refid	
		πηγή	Σταμπολίδης Ν., Επιμέλεια & Μουσειολογική Μελέτη, «Κυκλαδική Κοινωνία 5000 χρόνια πριν», Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης- ΥΠΠΟΑ, Αθήνα 2016, ISBN 978-618-5060- 19-0

ΕΡΓΟ

1. Τύπος εγγραφής (έργο/συλλογή/εικόνα)/record type (work/collection/image): Έργο
2. Δρων, δημιουργός/agent: Άγνωστος
3. Πολιτισμικό πλαίσιο/cultural Context: **Εποχή του Χαλκού: Πρωτοκυκλαδική II περίοδος**

➤ **Εποχή του Χαλκού / Bronze Age:**

Aegean Bronze Age periods: **AAT ID: 300106927**,
<http://vocab.getty.edu/page/aat/300106927>

Note: Periods related to Aegean Bronze Age cultures.

➤ **Πρωτοκυκλαδική II περίοδος / Early Cycladic II:**

AAT ID: 300106941, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300106941>

Note: Refers to the style of artistic production on the Cycladic archipelago between circa 2700 and 2300 BCE. Works of art include marble vessels, folded-arm type marble figurines, and pottery with painted or stamped decoration and in new forms such as the frying pan type.

4. Ημερομηνία/date: περ. 2700 – 2300 π.Χ.
5. Περιγραφή/description: «**Τηγανόσχημο σκεύος** με διχαλωτή λαβή, πάνω από την οποία αποδίδεται εγχάρακτο ηβικό τρίγωνο, γονιμικό σύμβολο που τονίζει τη μαγικοθρησκευτική λειτουργία του σκεύους. Ένα δίκτυο έντυπων ομόκεντρων κύκλων αποδίδει την αφρισμένη θάλασσα, στην οποία πλέει ένα εγχάρακτο κωπήλατο πλοίο με υπερυψωμένη πλώρη, με έμβλημα τη φιγούρα ενός ψαριού και ένα θύσανο. Τα μακρόστενα, κωπήλατα άνευ σκαρμού, πλοία αποτελούν το μοναδικό μέσο ναυσιπλοΐας στο Αιγαίο κατά την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού. Το χαρακτηριστικό έμβλημα του ψαριού βρίσκεται μόνο σε τηγανόσχημα σκεύη από τη **Χαλανδριανή**, οδηγώντας στην υπόθεση ότι πρόκειται για δηλωτικό του συγκεκριμένου **λιμένα**. Τα τηγανόσχημα σκεύη ανευρίσκονται σε **ταφικό** και **οικιστικό** περιβάλλον στις **Κυκλάδες**, στην ηπειρωτική **Ελλάδα** και στην **Κρήτη**. Κατασκευάζονται από πηλό και, σπανιότερα, λίθο, ενώ δύο **χάλκινα** παρόμοια σκεύη από το **Aiaca Hoyuk** θεωρείται ότι απηχούν κυκλαδικά πρότυπα. Έχουν ερμηνευθεί ως πιάτα, αστρολάβοι, τυποποιημένο μέτρο εμπορίας αλατιού ή υγροί καθρέπτες.» (Κωνσταντή Κ., Κυκλαδική Κοινωνία 5000 χρόνια πριν, Επιμέλεια & Μουσειολογική Μελέτη Σταμπολίδης Ν., Μ.Κ.Τ., Αθήνα 2016, σ. 211)

➤ **Τηγανόσχημο σκεύος / frying pan vessel:**

AAT ID: 300234996, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300234996>

Bronze Age Aegean vessels generally made in a flat, open dishlike form with incising on one side. Their use is uncertain.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

➤ **Χαλανδριανή / Khalandriani (deserted settlement)**

TGN ID: 6003056, <http://vocab.getty.edu/page/tgn/6003056>

Located on W central Syros; has traces of migrations from Anatolia from 3rd mill. BCE. Fortified settlement here was destroyed by fire and abandoned; burials have been found.

Coordinates:

Lat: 37 28 58 N degrees minutes   Lat: 37.4833 decimal degrees

Long: 024 55 58 E degrees minutes   Long: 24.9333 decimal degrees

Note: Located on W central Syros; has traces of migrations from Anatolia from 3rd mill. BCE. Fortified settlement here was destroyed by fire and abandoned; burials have been found.

➤ **Λιμνήν / ports (settlements):**

AAT ID: 300120599, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300120599>

Note: Settlement areas possessing a harbor and terminal facilities used for loading or unloading, or water transportation. By extension, the term is also applied to such areas facilitating air transportation.

➤ **Ταφικό (με την έννοια του ταφικού κτερίσματος) / grave gifts (grave goods):**

AAT ID: 300417702, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300417702>

Note: Gifts that are placed in or near graves to pay homage or as offerings to the deceased.

➤ **Οικιστικό (με την έννοια του εγκαταλελειμένου οικισμού) / deserted settlements (ruined settlements):**

AAT ID: 300167671, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300167671>

Note: Settlements of any size that are no longer inhabited, whether in ruins or with intact buildings.

➤ **Κυκλάδες / Cyclades (islands):**

TGN ID: 7229772, <http://vocab.getty.edu/page/tgn/7229772>

Coordinates:

Lat: 37 00 00 N degrees minutes   Lat: 37.0000 decimal degrees

Long: 025 10 00 E degrees minutes   Long: 25.1667 decimal degrees

Note: Includes around 220 islands in S Aegean sea; name refers to the cluster ("kyklos") that islands form around Delos, that was the seat of the Delian League; island group was home of important Bronze Age culture.

➤ **Ελλάδα / Greece (inhabited place):**

TGN ID: 7016360, <http://vocab.getty.edu/page/tgn/7016360>

Coordinates:

Lat: 43 12 00 N degrees minutes   Lat: 43.2000 decimal degrees

Long: 077 41 00 W degrees minutes   Long: -77.6833 decimal degrees

➤ **Κρήτη / Kriti, Nisos (island):**

TGN ID: 7230420, <http://vocab.getty.edu/page/tgn/7230420>

Coordinates:

Lat: 35 15 00 N degrees minutes   Lat: 35.2500 decimal degrees

Long: 024 45 00 E degrees minutes   Long: 24.7500 decimal degrees

➤ **Χάλκινα / copper and copper alloy (nonferrous metal: metal by composition or origin):**

AAT ID: 300241441, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300241441>

➤ **Alaca Hoyuk / Alaca or Alaca Hüyük (deserted settlement):**

TGN ID: 7002324, <http://vocab.getty.edu/page/tgn/7002324>

Coordinates:

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Lat: 40 10 00 N degrees minutes

Lat: 40.1667 decimal degrees

Long: 034 52 00 E degrees minutes

Long: 34.8667 decimal degrees

Note: Ruins of a Hittite town with relief carvings, palace, temple, and sphinx gate. A royal necropolis with 13 graves from ca. 2500 BCE is located under the Hittite ruins. Excavated artifacts include pottery, filigree ornamentation, gold chalices, jewelry, and bowls.

6. *Επιγραφή/inscription*: -

7. *Τοποθεσία/location*: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

8. *Υλικό/material*: Πηλός

➤ **Πηλός / potter's clay (clay by function):**

AAT ID: 300010453, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300010453>

Note: Native clay selected for its fineness, plasticity, absorbency, and other qualities that suit it to various ceramic uses.

9. *Μετρήσεις/measurements*: 26,6 εκ. Μήκος, 18,3 εκ. Διάμετρος

10. *Σχέση/relation*: partOf Τάφος 289/ **Νεκροταφείο Χαλανδριανής, Σύρος**

➤ **Νεκροταφείο / cemeteries (complexes: buildings and sites):**

AAT ID: 300266755, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300266755>

Note: In general, areas used for burial or entombment. Specifically, typically refers to relatively large public parks or grounds laid out expressly for the interment of the dead, and not being the yard of any church. Originally the term was derived from the Latin "cœmeterium," referring to Roman underground cemeteries or catacombs.

➤ **Σύρος / Syros (island):**

TGN ID: 7011190, <http://vocab.getty.edu/page/tgn/7011190>

Coordinates:

Lat: 37 26 00 N degrees minutes

Lat: 37.4333 decimal degrees

Long: 024 55 00 E degrees minutes

Long: 24.9167 decimal degrees

Note: Located in central Cyclades; colonized by Delio-Attic League; held by Venice in Middle Ages, by Turks 1537-1829; noted as haven for Greek refugees during War of Independence; has had a large Roman Catholic population since the Middle Ages.

11. *Πνευματικά δικαιώματα/rights*: ΥΠ.ΠΟ.Α., Μ.Κ.Τ.

12. *Πηγή/source*: Σταμπολίδης Ν., Επιμέλεια & Μουσειολογική Μελέτη, «Κυκλαδική Κοινωνία 5000 χρόνια πριν», Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης-ΥΠΠΟΑ, Αθήνα 2016, ISBN 978-618-5060-19-0, σ. 211

13. *Κατάσταση, έκδοση/state, edition*: Σταμπολίδης Ν., Επιμέλεια & Μουσειολογική Μελέτη, «Κυκλαδική Κοινωνία 5000 χρόνια πριν», Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης-ΥΠΠΟΑ, Αθήνα 2016, ISBN 978-618-5060-19-0, σ. 211

14. *Στυλ περιόδου/style period*: Πρωτοκυκλαδική II Περίοδος

15. *Θέμα/subject*: Τηγανόσχημο σκεύος με διχαλωτή λαβή και απόδοση κωπήλατου πλοίου με υπερυψωμένη πλώρη.

16. *Τεχνική/technique*: **Αγγειοπλαστική, εγχάραξη**

➤ **Αγγειοπλαστική / pottery (visual works: ceramic ware (visual works): visual works by material or technique):**

AAT ID: 300010666, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300010666>

Note: Generally, all ware made of ceramic, which is any of various hard, brittle, heat-resistant and corrosion-resistant materials made by shaping and then firing a nonmetallic mineral, such as clay, at a high temperature. In specialized usage, it typically does not include porcelain, which is a type of ceramic ware made of a refractory white clay, or "kaolin," and a feldspathic rock, that react when fired so the clay serves to hold the shape of the object and the rock fuses into a natural glass.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

- **Εγχάραξη / engraving (action: subtractive processes and techniques, processes and techniques by specific type):**

AAT ID: 300053829, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300053829>

Note: Creating marks on the surface of a hard material, such as metal or glass, by incising with a sharp tool, when the designs or images created are for their own sake and not to be printed from. For printing processes that involve this technique plus intaglio printing from the surface, use "engraving (printing process)."

17. *Αναφορά σε κείμενο/textref*: Κωνστάντη Κ. στο Σταμπολίδης Ν., Επιμέλεια & Μουσειολογική Μελέτη, «Κυκλαδική Κοινωνία 5000 χρόνια πριν», Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης-ΥΠΠΟΑ, Αθήνα 2016, ISBN 978-618-5060-19-0, σ. 211, Νο 147

18. *Τίτλος/title*: Τηγανόσχημο σκεύος

19. *Τύπος έργου/worktype*: **Σκεύος/ Αγγείο**

- **Σκεύος / utensil (tools, equipment by general type: Furnishings and Equipment (hierarchy name)):**

AAT ID: 300241917, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300241917>

- **Αγγείο / vessels (containers: containers by form, containers (receptacles)):**

AAT ID: 300193015, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300193015>

Note: Containers designed to serve as receptacles for a liquid or other substance, usually those of circular section and made of some durable material; especially containers of this nature in domestic use, employed in connection with the preparation or serving of food or drink, and usually of a size suitable for carrying by hand.

ΣΥΛΛΟΓΗ

1. *Τύπος εγγραφής (έργο/συλλογή/εικόνα)/record type (work/collection/image)*: Συλλογή
2. *Τίτλος/title*: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

ΕΙΚΟΝΑ

1. *Τύπος εγγραφής (έργο/συλλογή/εικόνα)/record type (work/collection/image)*: Εικόνα
2. *Δρων, δημιουργός/agent*: Ειρήνη Μίαρη
3. *Ημερομηνία/date*: -
4. *Τοποθεσία/location*: Σταμπολίδης Ν., Επιμέλεια & Μουσειολογική Μελέτη, «Κυκλαδική Κοινωνία 5000 χρόνια πριν», Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης-ΥΠΠΟΑ, Αθήνα 2016, ISBN 978-618-5060-19-0, σ. 211
5. *Σχέση/relation*: [imageOf w_ refid: Π5053, Τάφος 289/ Νεκροταφείο Χαλανδριανής/Σύρος]
6. *Πνευματικά δικαιώματα/rights*: ΥΠ.ΠΟ.Α., Τ.Α.Π.
7. *Πηγή/source*: Σταμπολίδης Ν., Επιμέλεια & Μουσειολογική Μελέτη, «Κυκλαδική Κοινωνία 5000 χρόνια πριν», Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης-ΥΠΠΟΑ, Αθήνα 2016, ISBN 978-618-5060-19-0, σ. 211
8. *Τεχνική/technique*: Φωτογράφιση
9. *Τίτλος/title*: Οπτική απεικόνιση (φωτογραφία) πρωτότυπου έργου (τηγανόσχημο αγγείο)
10. *Τύπος έργου/worktype*: **Φωτογραφία**

- **Φωτογραφία / photographs (visual works by material or technique):**

AAT ID: 300046300, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300046300>

Note: Refers to still images produced from radiation-sensitive materials (sensitive to light, electron beams, or nuclear radiation), generally by means of the chemical action of light on a sensitive film, paper, glass, or metal. Photographs may be positive or negative, opaque or transparent. The concept does not include reproductive prints of documents and technical

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

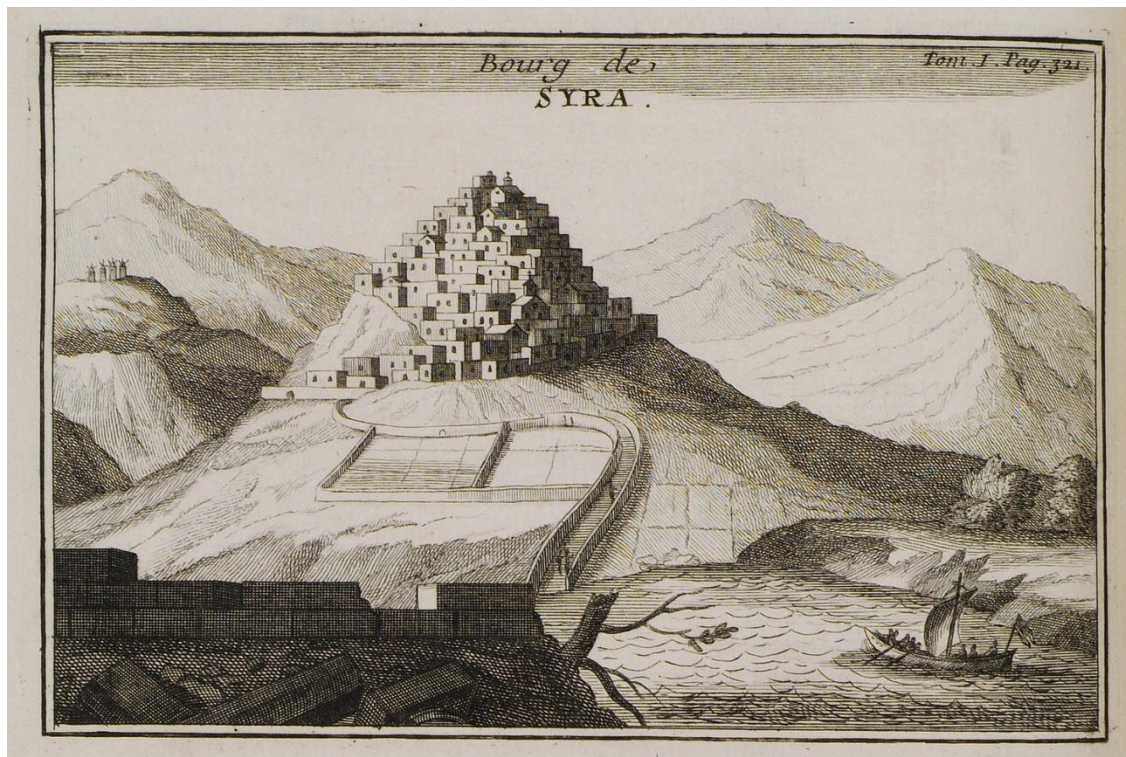
Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

drawings, for which descriptors found under "<reprographic copies>" are more appropriate. The concept may include photographs made by digital means.

Τεκμηρίωση – Χώρος 2

Χώρος Εικονικού Μουσείου Σύρου: «Καθολική Σύρος»

Έκθεμα: Άποψη της Άνω Σύρου²⁷²

VRA Core στοιχείο	XML στοιχείο	XML γνώρισμα	
ΕΡΓΟ	έργο		Bourg de Syra-Joseph Pitton De Tournefort
		id	
		refid	pp. 123
		πηγή	Tournefort, Joseph Pitton de. Relation d'un Voyage du Levant, fait par ordre du Roy. Contenant l'histoire ancienne & moderne de plusieurs Isles de l'Archipel, de Constantinople, des côtes de la Mer Noire, de l'Armenie, de la Georgie, des frontières de Perse & de l'Asie Mineure, Vol. I, Paris, Imprimerie Royale, M.DCCXVII [=1717]
ΣΥΛΛΟΓΗ	συλλογή		Aikaterini Laskaridis Foundation Library
		id	
		refid	43489
		πηγή	TRAVELOGUES. TRAVELLERS' VIEWS. Places –

²⁷² Τεκμηρίωση με χρήση της ελληνικής ορολογίας, σύμφωνα με τη μετάφραση του VRA Core 4.0/Έκδοση 1.0, Γεργατσούλης & Γαϊτάνου, 2011 & αξιοποίηση ελεγχόμενων λεξιλογίων Getty Vocabularies.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

			Monuments – People. Southeastern Europe – Eastern Mediterranean. Greece – Asia Minor – Southern Italy. http://eng.travelogues.gr/item.php?view=43489
EIKONA	εικόνα		Ψηφιοποιημένη εικόνα Bourg de Syra
		id	
		refid	File: Bourg_de_Syra_(Relation_d_un_voyage_du_Levant).jpg
		πηγή	https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bourg_de_Syra_(Relation_d_un_voyage_du_Levant).jpg

ΕΡΓΟ

1. *Τύπος εγγραφής (έργο/συλλογή/εικόνα)/record type (work/collection/image)*: Έργο
2. *Δρων, δημιουργός/agent*: Joseph Pitton De Tournefort
3. *Πολιτισμικό πλαίσιο/cultural Context*: **Διαφωτισμός**
  - **Διαφωτισμός / Enlightenment (18th-century western movement: philosophical movements and attitudes)**:

AAT ID: 300055781, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300055781>

Note: A philosophical movement of the late 18th century characterized by an untrammled but frequently uncritical use of reason, a lively questioning of authority and traditional doctrines, a tendency toward individualism, and an emphasis on the idea of universal human progress.

4. *Ημερομηνία/date*: 1717
5. *Περιγραφή/description*: Άποψη της Άνω Σύρου
6. *Επιγραφή/inscription*: -
7. *Τοποθεσία/location*: Dawkins Collection, Library of the Taylor Institution, Exeter College, Oxford
  - **Oxford (inhabited place)**:

TGN ID: 7011931, <http://vocab.getty.edu/page/tgn/7011931>

Coordinates:

Lat: 51 45 00 N degrees minutes   Lat: 51.7500 decimal degrees

Long: 001 15 00 W degrees minutes   Long: -1.2500 decimal degrees

Note: City allegedly founded as a nunnery by Frideswide (died 735). Famous for the 12th-century Oxford University, the country's oldest; the first college, University College, dates from 1249. Oxford was first mentioned as a town in a Saxon chronicle dated 912. Headquarters of the Royalists during the 17th-century English Civil War. A center for auto production since 1918; noted for important systems of canals and railways.

8. *Υλικό/material*: **Χαρτί**
    - **Χαρτί / paper by function> (paper (fiber product))**:
- AAT ID: 300014146**, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300014146>
- **Χαρτί / printing paper (paper by function, paper (fiber product))**:

AAT ID: 300014172, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300014172>

Note: A comprehensive term used by printers for the innumerable varieties of paper suitable for the many processes of reproduction.

9. *Μετρήσεις/measurements*: -
10. *Σχέση/relation*: partOf Tournefort, Joseph Pitton de. Relation d'un Voyage du Levant, fait par ordre du Roy. Contenant l'histoire ancienne & moderne de plusieurs Isles de l'Archipel, de Constantinople, des côtes de la Mer Noire, de l'Armenie, de la Georgie, des frontières de Perse & de l'Asie Mineure, Vol. I, Paris, Imprimerie Royale, M.DCCXVII [=1717]

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

11. *Πνευματικά δικαιώματα/rights*: **Δημόσια χρήση/public domain** (Λόγω παρέλευσης πλείον των 100 ετών από το έτος θανάτου του δημιουργού: Joseph Piton de Tournefort: 5 Ιουνίου 1656-28 Δεκεμβρίου 1708)

- **Δημόσια χρήση/public domain (legal concepts, social science concepts, Associated Concepts):**

AAT ID: 300055611, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300055611>

Note: Land owned and controlled by the state or federal government. Also, the status of publications, products, and processes that are not protected under patent or copyright.

12. *Πηγή/source*: Tournefort, Joseph Pitton de. Relation d'un Voyage du Levant, fait par ordre du Roy. Contenant l'histoire ancienne & moderne de plusieurs Isles de l'Archipel, de Constantinople, des côtes de la Mer Noire, de l'Armenie, de la Georgie, des frontières de Perse & de l'Asie Mineure, Vol. I, Paris, Imprimerie Royale, M.DCCXVII [=1717], σ. 123

13. *Κατάσταση, έκδοση/state, edition*: Tournefort, Joseph Pitton de. Relation d'un Voyage du Levant, fait par ordre du Roy. Contenant l'histoire ancienne & moderne de plusieurs Isles de l'Archipel, de Constantinople, des côtes de la Mer Noire, de l'Armenie, de la Georgie, des frontières de Perse & de l'Asie Mineure, Vol. I, Paris, Imprimerie Royale, M.DCCXVII [=1717], σ. 123

14. *Στυλ περιόδου/style period*: -

15. *Θέμα/subject*: Άποψη της Άνω Σύρου κατά τις αρχές του 18^{ου} αιώνα.

16. *Τεχνική/technique*: **Ασπρόμαυρη** ζωγραφική απόδοση

- **Ασπρόμαυρη / black-and-white (colors: neutrals (colors), colors (hues or tints)):**

AAT ID: 300265434, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300265434>

Note: The range of monochromatic colors including blacks, grays, and whites. Examples are monochromatic images, usually prints, photographic images, or television.

- **Ασπρόμαυρη / black-and-white prints (prints on paper: prints by process or technique, prints (visual works)):**

AAT ID: 300161638, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300161638>

Note: Prints composed using only black and white, usually black ink on white paper. For black-and-white photographs, use "black-and-white prints (photographs)."

17. *Αναφορά σε κείμενο/textref*: Tournefort, Joseph Pitton de. Relation d'un Voyage du Levant, fait par ordre du Roy. Contenant l'histoire ancienne & moderne de plusieurs Isles de l'Archipel, de Constantinople, des côtes de la Mer Noire, de l'Armenie, de la Georgie, des frontières de Perse & de l'Asie Mineure, Vol. I, Paris, Imprimerie Royale, M.DCCXVII [=1717], σ. 123

18. *Τίτλος/title*: Ζωγραφική απόδοση άποψης Άνω Σύρου

19. *Τύπος έργου/worktype*: Αναλογική τυπογραφική **εκτύπωση**

- **Εκτύπωση / printing (process: printing and printing processes and techniques, image-making processes and techniques):**

AAT ID: 300053319, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300053319>

Note: Various means of reproducing identical copies of graphic matter in a fixed form. Processes by which an image, pictorial or textual, is transferred, usually to paper or cloth, most often by means of a plate, block, stone, or screen. Use also for the making of photographic prints and, with computers, for the production of a paper copy of stored data. For the production of prints in a fine arts context, prefer "printmaking."

ΣΥΛΛΟΓΗ

1. *Τύπος εγγραφής (έργο/συλλογή/εικόνα)/record type (work/collection/image)*: Συλλογή
2. *Τίτλος/title*: Aikaterini Laskaridis Foundation Library

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

EIKONA

1. *Τύπος εγγραφής (έργο/συλλογή/εικόνα)/record type (work/collection/image):* Εικόνα
2. *Δρων, δημιουργός/agent:* -
3. *Ημερομηνία/date:* -
4. *Τοποθεσία/location:*
[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bourg_de_Syra_\(Relation_d_un_voyage_du_Levant\).jpg#file](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bourg_de_Syra_(Relation_d_un_voyage_du_Levant).jpg#file)
5. *Σχέση/relation:* [imageOf w_ refid: pp. 123: Tournefort, Joseph Pitton de. Relation d'un Voyage du Levant, fait par ordre du Roy. Contenant l'histoire ancienne & moderne de plusieurs Isles de l'Archipel, de Constantinople, des côtes de la Mer Noire, de l'Armenie, de la Georgie, des frontières de Perse & de l'Asie Mineure, Vol. I, Paris, Imprimerie Royale, M.DCCXVII [=1717]]
6. *Πνευματικά δικαιώματα/rights:* Δημόσια χρήση/public domain (Αυτή η εικόνα είναι δημόσιας χρήσεως (public domain) επειδή αποτελεί απλώς μηχανική σάρωση ή φωτοτυπία ενός πρωτότυπου δημόσιας χρήσεως (public domain) ή - από τα διαθέσιμα στοιχεία - είναι τόσο παρόμοια με μια τέτοια σάρωση ή φωτοαντίγραφο ώστε δεν είναι δυνατόν να αναμένεται σε καμία περίπτωση θέμα προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων.)
7. *Πηγή/source:*
[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bourg_de_Syra_\(Relation_d_un_voyage_du_Levant\).jpg#file](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bourg_de_Syra_(Relation_d_un_voyage_du_Levant).jpg#file)
8. *Τεχνική/technique:* Ψηφιακή αναπαραγωγή εκτυπωμένης εικόνας
9. *Τίτλος/title:* Ψηφιακή αναπαραγωγή πρωτότυπου έργου (εκτυπωμένης εικόνας)
10. *Τύπος έργου/worktype:* **Ψηφιακή φωτογραφία**

- **Φωτογραφία / photographs (visual works by material or technique):**

AAT ID: 300046300, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300046300>

Note: Refers to still images produced from radiation-sensitive materials (sensitive to light, electron beams, or nuclear radiation), generally by means of the chemical action of light on a sensitive film, paper, glass, or metal. Photographs may be positive or negative, opaque or transparent. The concept does not include reproductive prints of documents and technical drawings, for which descriptors found under "<reprographic copies>" are more appropriate. The concept may include photographs made by digital means.

- **Ψηφιακή φωτογραφία / digital photographs (photographs by processing or presentation technique, photographs by technique)**

AAT ID: 300417379, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300417379>

Note: Photographs created with a digital camera, which is a cameras that acquires still or motion pictures via an electronic sensor and stores them as digital information on a memory device.

- **Ψηφιακή εικόνα / digital images (electronic images, visual works by material or technique):**

AAT ID: 300215302, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300215302>

Note: Images created using a binary numerical system electronically stored in the form of encoded picture elements, or pixels.

- **Ψηφιακή εικόνα / digital imaging (electronic imaging, computer image-making processes and techniques):**

AAT ID: 300237903, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300237903>

Note: The recording, storage, and manipulation of images in computer systems in the form of electronically encoded picture elements.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Τεκμηρίωση – Χώρος 3**Χώρος Εικονικού Μουσείου Σύρου:** «Νεοκλασική Σύρος»**Έκθεμα:** Πρώιμη Νεοκλασική οικία. HERMeS, Code Nr 923005²⁷³

VRA Core στοιχείο	XML στοιχείο	XML γνώρισμα	
ΕΡΓΟ	έργο		Πρώιμη Νεοκλασική οικία
		id	
		refid	923005
		πηγή	HERMeS
ΣΥΛΛΟΓΗ	συλλογή		HERMeS
		id	
		refid	Πρώιμα Νεοκλασικά
		πηγή	HERMeS
ΕΙΚΟΝΑ	εικόνα		Φωτογραφία Πρώιμης Νεοκλασικής οικίας
		id	

²⁷³ Τεκμηρίωση με χρήση της ελληνικής ορολογίας, σύμφωνα με τη μετάφραση του *VRA Core 4.0/Έκδοση 1.0*, Γεργατσούλης & Γαϊτάνου, 2011 & αξιοποίηση ελεγχόμενων λεξιλογίων *Getty Vocabularies*.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

		refid	
		πηγή	https://hermoupolis.omeka.net/items/show/3239

ΕΡΓΟ

1. *Τύπος εγγραφής (έργο/συλλογή/εικόνα)/record type (work/collection/image)*: Έργο

2. *Δρων, δημιουργός/agent*: Άγνωστος

3. *Πολιτισμικό πλαίσιο/cultural Context*: Πρώιμη **Νεοκλασική** Περίοδος

➤ **Νεοκλασική / Neoclassical (modern European styles and movements):**

AAT ID: 300021477, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300021477>

Note: Refers to the style of European and American architecture and fine and decorative arts between the mid-18th century and the mid-19th century inspired by archaeological discoveries in the Mediterranean and Near East and characterized by the imitation of Greek and Roman forms and motifs. Also considered a reaction to Rococo opulence, Neoclassical works are often linear, symmetrical, and even severe.

4. *Ημερομηνία/date*: 1826-1840²⁷⁴

5. *Περιγραφή/description*: «Ιδιαίτερα αξιόλογο κτίσμα λόγω κυρίως της γωνιακής **τζαμαρίας**. **Ξύλινοι**, τετράγωνοι και κυκλικοί πεσσοί. Ξύλινο καγκελάκι. Εξαιρετικό **τζαμιλίκι**. Κακώς δεν συμπεριλαμβάνεται στο αξιόλογο το υπόλοιπο (006) τμήμα του κτιρίου (ώχρα) επι της Ξενοφώντος. Καλή κατάσταση διατήρησης. Έχει ανακαινισθεί και ενισχυθεί στατικά.» (<https://hermoupolis.omeka.net/items/show/3239>)

➤ **Ξύλινοι / wood by composition or origin (wood (plant material), wood and wood by product):**

AAT ID: 300011915, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300011915>

➤ **Τζαμαρία & τζαμιλίκι / windows by function (windows and window components):**

AAT ID: 300069364, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300069364>

➤ **Τζαμαρία & τζαμιλίκι / windows by form (windows and window components):**

AAT ID: 300002946, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300002946>

6. *Επιγραφή/inscription*: -

7. *Τοποθεσία/location*: Ξενοφώντος & Αγνώστου οδού, Ερμούπολη

8. *Υλικό/material*: Πέτρα, ξύλο, γυαλί, πηλός

9. *Μετρήσεις/measurements*: 72 μ² (επιφάνεια οικοπέδου), 144 μ² (συνολικό εμβαδό κτιρίου)

10. *Σχέση/relation*: partOf Ερμούπολη

11. *Πνευματικά δικαιώματα/rights*: Ιδιόκτητη οικία

12. *Πηγή/source*: <https://hermoupolis.omeka.net/items/show/3239>

13. *Κατάσταση, έκδοση/state, edition*: <https://hermoupolis.omeka.net/items/show/3239>

14. *Στυλ περιόδου/style period*: Πρώιμη Νεοκλασική Περίοδος

15. *Θέμα/subject*: Πρώιμη Νεοκλασική διώροφη οικία

16. *Τεχνική/technique*: **Αρχιτεκτονική**, Οικοδόμηση κτιρίου

➤ **Αρχιτεκτονική / architecture (discipline, visual arts (discipline), arts (broad discipline)):**

AAT ID: 300054156, <http://vocab.getty.edu/page/aat/300054156>

²⁷⁴ «Στις 24/6/1826 στη γενική συνέλευση του λαού της νέας πόλης, στα σκαλάκια του αναγειρόμενου ακόμα Μητροπολιτικού της ναού, αποφασίζεται, μετά από πρόταση του Χίου πρόκριτου, Λουκά Ράλλη, η ονομασία της πόλης Ερμού – πόλη προς τιμή του κερδίου αλλά και λόγιου Ερμή.» (Στεφάνου, 2014, σ. 68): για λόγους πιο ευέλικτης διαχείρισης της χρονικής κατηγοριοποίησης των διαφορετικών οικιστικών περιόδων της Ερμούπολης, λαμβάνεται, συμβατικά, ως αφετηρία το έτος 1826.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Note: The art or science of designing and building structures, especially habitable structures, in accordance with principles determined by aesthetic and practical or material considerations. For a general term for the actual structures or parts of structures that were made by human beings, see "architecture (object genre)."

17. Αναφορά σε κείμενο/textref: <https://hermoupolis.omeka.net/items/show/3239>

18. Τίτλος/title: Πρώιμη Νεοκλασική διώροφη οικία.

19. Τύπος έργου/worktype: Κτίριο

ΣΥΛΛΟΓΗ

1. Τύπος εγγραφής (έργο/συλλογή/εικόνα)/record type (work/collection/image): Συλλογή

2. Τίτλος/title: HERMeS

ΕΙΚΟΝΑ

1. Τύπος εγγραφής (έργο/συλλογή/εικόνα)/record type (work/collection/image): Εικόνα

2. Δρων, δημιουργός/agent: Κάντυ Ρούσσου

3. Ημερομηνία/date: -

4. Τοποθεσία/location: <https://hermoupolis.omeka.net/items/show/3239>

5. Σχέση/relation: [imageOf w_refid: 923005, HERMeS]

6. Πνευματικά δικαιώματα/rights: Attribution (CC BY)

7. Πηγή/source: <https://hermoupolis.omeka.net/items/show/3239>

8. Τεχνική/technique: Φωτογράφιση

9. Τίτλος/title: Οπτική απεικόνιση (φωτογραφία) πρωτότυπου έργου (κτίριο)

10. Τύπος έργου/worktype: Ψηφιακή φωτογραφία

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αβούρης Ν., Μουστάκας Κ. & Κατσάνος Χ. (2014) «Επικοινωνία Ανθρώπου-Μηχανής και Σχεδίαση Διαδραστικών Συστημάτων», Ενότητα 10: Αξιολόγηση Διαδραστικών Συστημάτων, Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών & Τεχνολογίας Υπολογιστών, Πολυτεχνική Σχολή, Πανεπιστήμιο Πατρών, Έκδοση: 1.0. Πάτρα, Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/EE760/index.php>

Αγριαντώνη Χ. (1986) «Οι απαρχές της εκβιομηχάνισης στην Ελλάδα το 19ο αιώνα», Αθήνα

Αγριαντώνη Χ. (1998) «Νεώριον Σύρου. Μια υπεραιώνια επιχείρηση», Μπελαβίλας, Ν. – Αγριαντώνη, Χ. (επιμ.), Ιστορικός Βιομηχανικός Εξοπλισμός στην Ελλάδα, Αθήνα, 169-184

Αγριαντώνη Χ. (1998) «Η βυρσοδεψία της Ερμούπολης», Μπελαβίλας, Ν. – Αγριαντώνη, Χ. (επιμ.), Ιστορικός Βιομηχανικός Εξοπλισμός στην Ελλάδα, Αθήνα, 277-278

Αγριαντώνη Χ., Φενερλή Α., Καρακουλίδης Ι., Ελευθερίου Μ. & Λούκος Χ. (2000) «Ερμούπολη-Σύρος. Ιστορικό οδοιπορικό», Δημοτική Επιχείρηση Κοινωφελούς Έργου Ερμούπολης, Εκδόσεις Ολκός, Γ' Έκδοση, ISBN 978-960-7169-90-5

Albert, W., and Tullis, T. (2013) «Measuring the User Experience: Collecting, Analyzing, and Presenting Usability Metrics». 2nd edition, Newnes

Αμπελάς Τ., (1874) «Ιστορία της Νήσου Σύρου-από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι των καθ' ημάς», Εκδόσεις Ρ.Πρίντζη, Σύρος. Επανέκδοση Χ.Καλημέρης, 1998

Ambrose T. & Paine C. (2006) «Museum basics», 2nd ed., Published by Routledge, London, New York

Αναγνωστόπουλος Ι. (2017) «Διαχείριση Ψηφιακού Πολιτισμικού ΟΑ Περιεχομένου: Καλές Πρακτικές από εξωτερικό», Παραδόσεις Μαθημάτων Π.Μ.Σ. *Προηγμένα Συστήματα Πληροφορικής*, Κατεύθυνση *Ψηφιακός Πολιτισμός*, Σχολή Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών, Τμήμα Πληροφορικής, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Αναγνωστόπουλος Χ. (2017) «Μεικτή Πραγματικότητα και Ευφυή Εικονικά Περιβάλλοντα και Ηλεκτρονικός Πολιτισμός», Παραδόσεις Μαθημάτων Π.Μ.Σ. *Προηγμένα Συστήματα Πληροφορικής*, Κατεύθυνση *Ψηφιακός Πολιτισμός*, Σχολή Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών, Τμήμα Πληροφορικής, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Αναστασίου Τ. (1998) «Σύρα. Ιστορική μνήμη.», Περιήγηση, Ερμούπολη

Arch, A. Abou-Zahra, S. and Henry, S.L. (2008) «Older Users Online: WAI Guidelines Address Older Users Web Experience», *User Experience Magazine*: 8(1)

Aron F. (1979) «Πτυχές της αρχαίας Σύρου», Μετάφραση Δάσκου Τερέζα, Έκδοση ΚΕΟ, Αθήνα

Azuma R. (1997) «A survey of augmented reality», *Presence: Teleoperators and virtual environments*, Τόμος 6 (4), σ. 355-385.

Azuma R. (1997) «A Survey of Augmented Reality», *SIGGRAPH*, Τόμος 6 (4), σ. 355–385.

Azuma R.T. et al. (1998) «Making augmented reality work outdoors requires hybrid tracking», San Francisco, IEEE Computer Society.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Βαγενά Ε. (2014) «Εισαγωγή στο Δίκαιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας-Ειδικότερα Θέματα Τεχνολογίας (Πληροφορικής και Διαδικτύου). 20 Χρόνια Εφαρμογής του Ν. 2121/1993 για την Πνευματική Ιδιοκτησία και τα Συγγενικά Δικαιώματα.» Ένωση Προστασίας Πνευματικής Ιδιοκτησίας-Ελληνικό Τμήμα της Association Literaire et A. Νομική Βιβλιοθήκη, Κέρκυρα, ISBN 978-960-562-346-3

Badman, T. (1990) «Small scale evaluation», *Environmental Interpretation (Evaluating Interpretation)*

Barber, R.L.N. (1994) «Οι Κυκλάδες στην Εποχή του Χαλκού», Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα

Βασιλαρά Α. (2010) «Σημείωση και καταγραφή του οσμητικού τοπίου», Διδακτορική Διατριβή, Επιβλέπων Καθηγητής Σερράος Κ., Εθνικό μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αρχιτεκτονική Σχολή, Τομέας Πολεοδομίας Χωροταξίας

Βασιλικού, Ν. (1995) «Ο Μυκηναϊκός Πολιτισμός», Αρ. 152, σ. 1-6, Αθήνα: Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας

Berger A.A. (1997) «Narratives in Popular Culture, Media, and Everyday Life», USA

Berry D. & Dieter M. (2015) «Postdigital Aesthetics: Art, Computation And Design», Springer Editions

Βιγγοπούλου Ι. (2008) «Η Σύρος στους Περιηγητές. Οι Περιηγητές για τη Σύρο. Εξαιρέσεις και μικροϊστορίες» στο «Σύρος και Ερμούπολη Συμβολές στην ιστορία του νησιού, 15ος-20ος αι.», Επιμέλεια Αγριαντώνη Χρ.-Δημητρόπουλος Δ., Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών - 101 Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα

Bonis B., Vosinakis S., Andreou I. & Panayiotopoulos T. (2013) «Adaptive Virtual Exhibitions», *DESIDOC Journal of Library & Information Technology*, vol. 33, no. 3, pp. 183-198

Bonis B., Stamos J., Vosinakis S., Andreou I. & Panayiotopoulos T. (2009) «A platform for virtual museums with personalized content», *Multimedia tools and applications*, Kluwer Academic Publishers, Vol. 42, No. 2, pp. 139–159

Βουδούρη Δ. (2003) «Κράτος και Μουσεία», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, σελ. 10, 15, 16, 29

Burcaw G.E. (1997) «Introduction to museum work», Sage Publications Ltd, Nashville, AASLH, U.S.A.

Burdea G. and Coiffet P. (1994) «Virtual Reality Technology», IEEE Press.

Caudell T. & Mizell D.W. (1992) «Augmented reality: an application of heads-up», Hawaii, IEEE.

Caygill M. (1981) «The story of the British Museum, British Museum Publications», London, p. 4

Chisholm W., Vanderheiden, G. & Jacobs I. (2001) «Web Content Accessibility Guidelines 1.0. Interactions», 8(4), 35-54

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Chroni A. (2018) «Cultural Heritage Digitization & Copyright Issues», Proceedings of the 7th International Euro-Mediterranean Conference-EuroMed 2018 on «Digital Heritage: Progress in Cultural Heritage. Documentation, Preservation, and Protection», October 29–November 3, 2018, Nicosia, Cyprus, Editors M. Ioannides et al., © Springer Nature Switzerland AG 2018, ISSN 0302-9743, ISSN 1611-3349, Lecture Notes in Computer Science ISBN 978-3-030-01761-3, ISBN 978-3-030-01762-0 <https://doi.org/10.1007/978-3-030-01762-0>, Library of Congress Control Number: 2018956722, Chapter 34, pp. 396-407, <https://euromed2018.eu/index.php>

Chroni A., Tsetine E.Ch., Tzivelopoulou A. & Vardouli E. (2019) «The Folk Houses of Ermoupolis», in Sustainable, Development, Culture, Traditions Journal (SDCT Journal), ISSN: 2241–4002, <http://sdct-journal.com/>, <http://syrosinstitute.eu/>

Γαρδέλης Κ. (2017) «Ανάπτυξη συστήματος προσομοίωσης οδήγησης με φυσική και απτική αλληλεπίδραση σε περιβάλλοντα εικονικής πραγματικότητας», Διπλωματική Εργασία, Επιβλέπων: Μουστάκας Κ., Πανεπιστήμιο Πατρών, Τομέας Ηλεκτρονικής και Υπολογιστών, Εργαστήριο Εικονικής Πραγματικότητας και Απεικόνισης Πληροφορίας, Πάτρα

Γεργατσούλης Μ. & Γαϊάνου Π. (2011) «VRA Core 4.0–Περιγραφή στοιχείων–Ελληνική μετάφραση», Ομάδα Βάσεων Δεδομένων & Πληροφοριακών Συστημάτων(DBIS), Εργαστήριο Ψηφιακών Βιβλιοθηκών & Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης, Τμήμα Αρχιονομίας-Βιβλιοθηκονομίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Γεωργόπουλος Α., Ζεντέλης Π., Κόμπου Μ., Νικολούδη Δ., Παπαζήση Κ. & Παπαντωνίου Μ. (2001) «Ανάπτυξη L.I.S. για τα Μουσουλμανικά τεμένη των Ιωαννίνων και αναπαράστασή τους στη σύγχρονη πόλη», Τομέας Τοπογραφίας, Τμήμα Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα, http://www.giannena-e.gr/Giannena/Mousoulmanika_Temeni_Anaparastasi_stin_Poli.aspx

Δαλακούρα Ν. & Τσαούση Α. (2008), «Πολιτισμός-Τέχνες-Διαχείριση Ελεύθερου Χρόνου. Μουσεία», Γ.Γ.Ε.Ε.-Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων-Ευρωπαϊκή Ένωση

Δημαράκη, Ε. (2008) «Ψηφιακή διαμεσολάβηση της μάθησης για το παρελθόν: σχεδιασμός εφαρμογών για την ενορχήστρωση μαθησιακής δραστηριότητας», στο Ν. Νικονάνου & Κ. Κασβίκης (επιμ.) «Εκπαιδευτικά ταξίδια στο χρόνο. Εμπειρίες και Ερμηνείες του Παρελθόντος», σ. 154-187. Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα

Δημητρόπουλος Δ. (2008) «Ένα Συριανό Κτηματολόγιο του 19ου αιώνα» στο «Σύρος και Ερμούπολη Συμβολές στην ιστορία του νησιού, 15ος-20ος αι.», Επιμέλεια Αργιαντώνη Χρ.-Δημητρόπουλος Δ., Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών - 101 Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα

Δρακάκης Α. & Φαζιόλης Ν. (1958) «Ένας Έλληνας κοντοτιέρος στα χρόνια της Ελληνικής Επανάστασεως», Περιοδικό Κυκλαδικά, Τεύχος 7-8, Σύρος

Δρακάκης Α. (1979, 2000) «Ιστορία του οικισμού της Ερμούπολεως (Σύρας)», Τόμος Α' (1821-1825), 1η Έκδοση Αθήνα, 2η Έκδοση Σύρος, ISBN 960-91280-0-9

Deloche B. (2001) «Le musée virtuel», Presses Universitaires de France, Paris

Desvallées A. & Mairesse F. (Επιμέλεια) (2010 & 2014) «Βασικές Έννοιες της Μουσειολογίας», Musée Royal de Mariemont-Διεθνής Επιτροπή Μουσειολογίας του ICOM, © Armand Colin, 2010-© Για την ελληνική γλώσσα ICOM-Ελληνικό Τμήμα, 2014, ISBN: 978-960-99312-2-9

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Disdier A., Tai S., Fontagne L. & Mayer T. (2009) «Bilateral trade of cultural goods», © Kiel Institute 2009, Rev World Econ, DOI 10.1007/s10290-009-0030-5, <http://econ.sciences-po.fr/sites/default/files/file/tmayer/culture.pdf>

Δούκογλου Δ. & Θεολόγου Π. (2011) «Ανάπτυξη παιχνιδιού σοβαρού σκοπού αναπαραγωγής αθλητικών γεγονότων», Διπλωματική Εργασία, Επιβλέπων: Κόλλιας Σ., Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών, Τομέας Τεχνολογίας Πληροφορικής και Υπολογιστών, Αθήνα

Ελευθερίου Μ. (1993) «Ενθύμιον Σύρου», Αθήνα

Ελευθερίου, Μ. (επιμ.) (1998) «Το θέατρο στην Ερμούπολη τον εικοστό αιώνα», Ερμούπολη

Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνθεσης (2000) «Η φυσιογνωμία της Ελληνικής πόλης», ΕΜΠ, Αθήνα

Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνθεσης (2001) «Η φυσιογνωμία ενός Τόπου. Ο χαρακτήρας της Ελληνικής πόλης του 21ου αιώνα», ΕΜΠ, Αθήνα

Ζαμαρόφσκυ Β. (1978) «Εγκυκλοπαίδεια της Μυθολογίας-Θεοί και Ήρωες του Αρχαίου Κόσμου», Εκδόσεις Ταμπάκη, Αθήνα

Ζαμενοπούλου, Μ. (2005), «Ο Νικόλαος Τομπάζης φωτογραφίζει», Μουσείο Μπενάκη, Εκπαιδευτικά Προγράμματα, Αθήνα

Ζαρίφης Π. & Καρβέλλα Μ. (2015) «Συστήματα Διαχείρισης Περιεχομένου και Σημαντικός Ιστός», Πτυχιακή Εργασία, Επιβλέπων Καθηγητής Χαλκιάδης Κ., Τ.Ε.Ι. Δυτικής Ελλάδας, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πάτρα

Ηλιόπουλος Κ. & Μπαϊρακτάρης Π. (2017) «Αξιολόγηση και επανασχεδίαση εκπαιδευτικού δικτυακού τόπου», Πτυχιακή Εργασία/Επιβλέπων: Γρηγοριάδου Μαρία, Ομότιμη Καθηγήτρια, Σχολή Θετικών Επιστημών Τμήμα Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Falk J. and Dierking L. (1992), «The Museum Experience», Whalesback Books, Washington, σ. 42, 43

Freeman R., Steed A. & Zhou B. (2005) «Rapid Scene Modelling, Registration and Specification for Mixed Reality Systems», Archived 2007-02-06 at the Wayback Machine Proceedings of ACM Virtual Reality Software and Technology, Monterey, California, pp. 147-150

Gregorova A. (1980) «La muséologie – science ou seulement travail pratique du musée», MuWoPDoTraM, no1

Griffiths, J-M., King D.W. (2007) «Physical Spaces and Virtual Visitors: The Methodologies of Comprehensive Study of Users and Uses of Museums», in International Cultural Heritage Informatics Meeting (ICHIM07): Proceedings, J. Trant and D. Bearman (eds). Toronto: Archives & Museum Informatics. Published October 24, <http://www.archimuse.com/ichim07/papers/griffiths/griffiths.html>

Harpring P. (2019) «Introduction to Controlled Vocabularies. Featuring the Getty Vocabularies», © J. Paul Getty Trust

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

- Harpring P. (2014) «The Getty Vocabularies and Linked Open Data: Introduction and editorial perspective», Patricia Harpring © 2014 J. Paul Getty Trust
- Hartson, H. R., Andre, T. S., and Williges, R. C. (2001) «Criteria for Evaluating Usability Evaluation Methods», *International Journal of Human-Computer Interaction*, 13(4), 373-410
- Garrett, J. J. (2010) «The Elements of User Experience», Pearson Education
- Hooper-Greenhill E. (1999), «Education, Communications and Interpretation: Towards a Critical Pedagogy in Museums», στο «The Educational Role of the Museum», Ed. Eilean Hooper-Greenhill, 2nd ed., Routledge, London, σ. 9
- Hornecker E., Bartie P. (2006) «Technology in Tourism: Handheld Guide Systems and Museum Technologies», Human Interface Technology Laboratory New Zealand, Technical Report TR-2006-1
- Ivarsson E. (2009) «Definition and prospects of the Virtual museum», Master Thesis, Supervisor: Isto Huvila, Uppsala Universitet, Museum and Heritage Studies, Department of ALM, Uppsala, ISSN 1651-6079
- Jones G. & Christal M. (2002) «The future of virtual museums: on-line, immersive, 3D environments», *Created Realities Group*, p. 1, 5, 10.
- Καλλινίκου Δ. (2005) «Πνευματική Ιδιοκτησία και Συγγενικά Δικαιώματα», Εκδόσεις Α. Σάκκουλα, 2^η Έκδοση, Αθήνα
- Καλτσάς, Ν. (2007) «Δημόσια Αρχαιολογικά Μουσεία, νέες μόνιμες εκθέσεις και επανεκθέσεις: μια επιλεκτική σκιαγράφιση των τάσεων», *Τετράδια Μουσειολογίας*, 46-47, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα
- Κανελλοπούλου-Μπότη Μ (2004) «Το Δίκαιο της Πληροφορίας. Ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας, ευρεσιτεχνίας, βιβλιοθηκονομίας, διαφήμισης. Νομική Βιβλιοθήκη, Κέρκυρα». ISBN 960-272-255-Χ
- Κανετάκης Γ. (1994) «Το Κάστρο: Συμβολή στην πολεοδομική ιστορία των Ιωαννίνων», Έκδοση Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος, Αθήνα
- Καρδάσης Α. (1987) «Σύρος. Σταυροδρόμι της Ανατολικής Μεσογείου (1832-1857)», Εκδόσεις Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος, Αθήνα
- Κάρτας Α. (1982) «Σύρος. Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική», Αθήνα
- Κάτσος Ν. (2015) «Αξιολόγηση χρηστικότητας και εμπλουτισμός του προσαρμοστικού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος ALMA-Ανάπτυξη διαδικτυακής εφαρμογής οπτικοποίησης του αλγορίθμου της φυσαλίδας», Πτυχιακή Εργασία/Επιβλέπων: Γρηγοριάδου Μαρία, Ομότιμη Καθηγήτρια, Σχολή Θετικών Επιστημών Τμήμα Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
- Κηπουρός Ν. (2007) «Αξιολόγηση Ευχρηστίας του Ιστοτόπου της Ελληνικής Ομοσπονδίας Μπριτζ», Διδακτορική Διατριβή, Τομέας Βιομηχανικής Διοίκησης και Επιχειρησιακής Έρευνας, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο Σχολή Μηχανολόγων Μηχανικών
- Κορρές Γ. (1985) «Κυκλαδικός Πολιτισμός», Αθήνα

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Κοτσίρης Λ. (2005) «Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας», Εκδόσεις Α. Σάκκουλα, 4^η Έκδοση, Αθήνα

Κουμάντος Γ. (2002) «Πνευματική Ιδιοκτησία», Εκδόσεις Α. Σάκκουλα, 8η Έκδοση, Αθήνα

Koutsabasis, P., Spyrou, T., and Darzentas, J. (2007) «Evaluating Usability Evaluation Methods: Criteria, Method and a Case Study», In Human-Computer Interaction. Interaction Design and Usability (pp. 569-578). Springer Berlin Heidelberg

Κουσαμπάσης, Π. (2011) «Αλληλεπίδραση Ανθρώπου-Υπολογιστή», Κλειδάριθμος

Κυπριανός Κ. (2015) «Υπηρεσίες Πληροφόρησης Βασισμένες σε Ελεγχόμενα Λεξιλόγια και στις Τεχνολογίες του Σημασιολογικού Ιστού», Διδακτορική Διατριβή, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Επιβλέπων Καθηγητής: Παπαδάκης Ι., Σχολή Επιστήμης της Πληροφορίας και Πληροφορικής, Τμήμα Αρχαιονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας, Κέρκυρα, <https://www.didaktorika.gr/eadd/bitstream/10442/39785/1/39785.pdf>

Κωνσταντόπουλος Ρ. (2004) «Οδηγίες για την ανάπτυξη συστημάτων πολιτισμικής τεκμηρίωσης και τη διασύνδεση του ψηφιακού πολιτισμικού αποθέματος», Κέντρο Πολιτισμικής Πληροφορικής, Ινστιτούτο Πληροφορικής, Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας

Λινάκη Ε. (2018) «Η κατανόηση του άυλου και υλικού πολιτισμού στην ψηφιακή τεχνολογία», Περιοδικό Βιώσιμης Ανάπτυξης, Πολιτισμού και Παράδοσης, Έκδοση Ινστιτούτου Σύρου, Σύρος, Οκτώβριος 2018, ISBN: 978-618-81312-3-1, σ. 25-32, <http://syrosinstitute.eu/>

Loomis R.J., Elias S.M.& Wells M. (2003) «Website availability and visitor motivation: An evaluation study for the Colorado Digitization Project», Unpublished Report. Fort Collins, CO: Colorado State University, http://www.cdpheritage.org/resource/reports/loomis_report.pdf

Λούκος Χ. & Πολέμη Π. (1987) «Οδηγός Δημοτικού Αρχείου Ερμούπολης 1821-1949», Αθήνα

Λούκος Χ. (2008) «Μερικές επισημάνσεις για τους κατοίκους της Ερμούπολης τον 19ο αιώνα: γεωγραφική προέλευση, εγκατάσταση στο χώρο, επαγγέλματα, κοινωνικές σχέσεις» στο «Σύρος και Ερμούπολη Συμβολές στην ιστορία του νησιού, 15ος-20ος αι.», Επιμέλεια Αργιαντώνη Χρ.-Δημητρόπουλος Δ., Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών - 101 Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα

Λουρεντζάτου Ι.Γ. (2016) στο «Κυκλαδική Κοινωνία 5000 χρόνια πριν», Επιμέλεια & Μουσειολογική Μελέτη Σταμπολίδης Ν., Μ.Κ.Τ., Αθήνα σ. 201

Malraux A. (1978) «The voices of silence», Princeton University Press, Princeton, NJ.

Μαραγκού Λ. (Επιστημονική Επιμέλεια) (1990) «Κυκλαδικός Πολιτισμός. Η Νάξος στην 3η π.Χ. χιλιετία.», Μνήμη Νικολάου Κοντολέοντος, Ίδρυμα Νικολάου Π. Γουλανδρή, Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Αθήνα

Μαρίνος Μ.Θ. (2004) «Πνευματική Ιδιοκτησία», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα

Μητούλα Ρ. & Καλδής Π. (2018) «City Branding και Βιώσιμη Ανάπτυξη-Η περίπτωση των πολιτιστικών διαδρομών», Βιβλιοθήκη Τουριστικών Επιστημών, Εκδόσεις Παπαζήση, ISBN 978-960-02-3438-1

Milgram P. and Fumio K. (1994) «A taxonomy of mixed reality visual displays», IEICE TRANSACTIONS on Information and Systems 77.12: 1321-1329.

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Milgram P., Takemura H., Utsumi A. & Kishino F. (1994) «Augmented Reality: A Class of Displays on the Reality-Virtuality Continuum», SPIE, Τόμος 2351, σ. 282–292.

Μιχαλόπουλος Α. (2000) «Τα Μουσεία της Ελλάδας», Εκδόσεις Ερευνητές, Αθήνα, Τόμος 1, σελ. 67, 120, 205

Moldoveanu A., Moldoveanu F., Soceanu A., Asavei V. (2003) «A 3D Virtual Museum», U.P.B. Sci. Bull., Series C, Vol.70, No.3, ISSN 1454-234x.

Morrissey, K. & Worts, D. (1998) «A Place for the Muses? Negotiating the Role of technology in Museum», in S. Thomas & A. Mintz (ed.), *The Virtual and the Real, Media in the Museum*, pp. 147-171

Μπαμπινιώτης, Γ. (2000) «Νέες Τεχνολογίες και ποιοτική Παιδεία», Εφημερίδα «Το Βήμα της Κυριακής», 3/12/2000

Μπίρης Κ., Μπίρης Μ., Καρδαμίτση-Αδάμη Μ. (2001) «Νεοκλασική Αρχιτεκτονική στην Ελλάδα», Εκδόσεις Μέλισσα, Αθήνα

Μωραΐτης Κ. (2018) «Τοπίο, Κτηριακή Αρχιτεκτονική, Αντικείμενο: Διαδοχές κλίμακας, ηλεκτρονική προσομοίωση και σύγχρονη επιστημική συνθήκη», *Περιοδικό Βιώσιμης Ανάπτυξης, Πολιτισμού και Παράδοσης*, Έκδοση Ινστιτούτου Σύρου, Σύρος, Οκτώβριος 2018, ISBN: 978-618-81312-3-1, σ. 13-24, <http://syrosinstitute.eu/>

Nielsen J. (1994) «Usability Engineering», Elsevier

Nielsen, J., and Molich, R. (1990) «Heuristic Evaluation of User Interfaces» In *Proceedings of the SIGCHI conference on Human factors in computing systems* (pp. 249-256). ACM

Νικολέντζος Κ. (2016) στο «Κυκλαδική Κοινωνία 5000 χρόνια πριν», Επιμέλεια & Μουσειολογική Μελέτη Σταμπολίδης Ν., Μ.Κ.Τ., Αθήνα, σ. 232

Ντάγκρα Ε. (2016) «Η επαυξημένη πραγματικότητα και τομείς εφαρμογής της με έμφαση στη ψυχολογική διάσταση της χρήσης συστημάτων Ε.Π.», Διπλωματική Εργασία, Επιβλέπων: Χαρίτος Δ., Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Επικοινωνίας και Μ.Μ.Ε., Π.Μ.Σ. Επικοινωνία και Μ.Μ.Ε., Κατεύθυνση Ψηφιακά Μέσα Επικοινωνίας και Περιβάλλοντα Αλληλεπίδρασης, Αθήνα

Ντούμας Χ. (1970) «Πρωτοκυκλαδικός Πολιτισμός», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Τόμος 1^{ος}, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., Αθήνα

Ντούμας Χ. (2000) «Πρωτοκυκλαδικός Πολιτισμός. Συλλογή Ν. Π. Γουλανδρή», Ίδρυμα Νικολάου Π. Γουλανδρή, Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Αθήνα, ISBN 960-7064-25-5

Ορφανίδη Λ. (2003), «Εισαγωγή στη Μουσειολογία», Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών, Ρόδος

Παπαθεοδώρου Θ.Σ. (2003) «Ψηφιοποίηση», Εργαστήριο Πληροφοριακών Συστημάτων Υψηλών Επιδόσεων, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα

Pearce S. (2002) «Μουσεία, Αντικείμενα και Συλλογές», Εκδόσεις Βάνιας, Θεσσαλονίκη

Phillips D. (1997) «Exhibiting Authenticity», Manchester and New York: Manchester University Press

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Πούλιος Ι., Αλιβιζάτου Μ., Αραμπατζής Γ., Γιαννακίδης Α., Καραχάλης Ν., Μάσχα Ε., Μούλιου Μ., Παπαδάκη Μ., Προσύλης Χ., Τουλούπα Σ. (2015) «Πολιτισμική Διαχείριση, Τοπική Κοινωνία και Βιώσιμη Ανάπτυξη», Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα. ISBN: 978-960-603-444-2

Roberts, L.C. (1997) «From knowledge to narrative, educators and the changing museum», Smithsonian Institution Press, Washington and London

Rubin, J., and Chisnell, D. (2008) «Handbook of Usability Testing: How to Plan, Design, and Conduct Effective Tests», John Wiley and Sons

Σακελλαρίδου Ρ. (2018) «Αποψη: Σκέψεις για την Πύλη του Αστέρα Βουλιαγμένης», Εφημερίδα Καθημερινή (27/02/2018), Καθημερινές Εκδόσεις Α.Ε., Αθήνα
<http://www.kathimerini.gr/950857/article/politismos/polh/apoyh-skeyeis-gia-tn-pylh-toy-astera-voyliagmenhs>

Σακελλαρίου Χ. (2002), «Νέο Λεξικό της Δημοτικής», 10^η Έκδοση, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, σ. 754

Σαρατζίδου Σ. (2017) «Εικονικό Μουσείο: Ορισμός και προοπτικές», Διπλωματική Εργασία, Επιβλέπων Σκαλιστά Μ., Δ.Δ.Π.Μ.Σ. “Μουσειολογία-Διαχείριση Πολιτισμού”, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Schweibenz W., 2004, «Virtual Museums. The Development of Virtual Museums», ICOM News, Vol.57, No.3

Σεφέρης Γ. (2014) «Ποιήματα», Επιμέλεια Δασκαλόπουλος Δ., Εκδόσεις Ίκαρος, Αθήνα, ISBN: 978-960-572-016-2

Σίμου Ι. (2011) «Η νεοκλασική αρχιτεκτονική των κατοικιών της Ερμούπολης Σύρου – Τύποι κατοικιών – Τρόποι κατασκευής – Εξέλιξη μορφολογικών στοιχείων», Πτυχιακή Εργασία, Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Τσουκάτου Στυλιανή, Τμήμα Πολιτικών Δομικών Έργων, Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πειραιά, Αθήνα Δεκέμβριος

Σταμπολίδης Ν. (2016) Επιμέλεια & Μουσειολογική Μελέτη, «Κυκλαδική Κοινωνία 5000 χρόνια πριν», Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης-ΥΠΠΟΑ, Αθήνα, ISBN 978-618-5060-19-0

Στεφάνου Β. (2018) «User experience and digital culture», Περιοδικό Βιώσιμης Ανάπτυξης, Πολιτισμού και Παράδοσης, Έκδοση Ινστιτούτου Σύρου, Σύρος, Οκτώβριος 2018, ISBN: 978-618-81312-3-1, σ. 33-38, <http://syrosinstitute.eu/>

Stefanou, V., Kotsovoulou, M., & Makri, D. (2018) «Using E-Assessment Software To Support Formative Assessment: a Phenomenographic Study of Instructors' Experiences», In INTED2018 Proceedings (pp. 1066–1075). Valencia: INTED.
<https://doi.org/10.21125/inted.2018.0138>

Stefanou, V., & Kotsovoulou, M. (2017) «Use Of Presentations In The Classroom. How Innovative Can It Be?» In M. Lytras, L. Daniela, & A. Visvizi (Eds.), «Enhancing Knowledge Discovery and Innovation in the Digital Era» (pp. 162-175). IGI Global.

Stefanou, V. (2014) «Intercultural design in e-learning: A comparison of three different approaches», in «Lecture Notes in Computer Science» (including subseries Lecture Notes in Artificial Intelligence and Lecture Notes in Bioinformatics) (Vol. 8528 LNCS, pp. 585–596). Springer Verlag. https://doi.org/10.1007/978-3-319-07308-8_56

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Στεφάνου Β. (2018) «Προηγμένα Μέσα & Σύγχρονος Πολιτισμός», Διαλέξεις των Πανεπιστημιακών Μαθημάτων του ΜΠΣ «Προηγμένα Συστήματα Πληροφορικής»/Κατεύθυνση «Ψηφιακός Πολιτισμός»

Στεφάνου Ι. (2018) «Πολιτισμός και Ψηφιακή Τεχνολογία», Περιοδικό Βιώσιμης Ανάπτυξης, Πολιτισμού και Παράδοσης, Έκδοση Ινστιτούτου Σύρου, Σύρος, Οκτώβριος 2018, ISBN: 978-618-81312-3-1, σ. 9-12, <http://syrosinstitute.eu/>

Στεφάνου, (2016) «Καθεδρικός Ναός Αγίου Γεωργίου», Έκδοση Καθολικής Επισκοπής Σύρου, Σύρος

Στεφάνου Ι. (2016) «Άνω Σύρος. Υλικοί και άυλοι πολιτιστικοί πόροι του παραδοσιακού οικισμού.», Σύρος

Στεφάνου Ι.(2014) «Σύρος, Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς», Ινστιτούτο Σύρου, Σύρος

Στεφάνου Ι. (2013) «Το Φρέαρ Ελληνικών», Περιοδικό *Βιώσιμη Ανάπτυξη, Πολιτισμός, Παραδόσεις*, Τεύχος 1, ISSN 2241-4002, σ. 135-157, www.sdct-journal.com

Στεφάνου Ι. (2005) «Περί τόπου και τοπίου», Περιοδικό ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ, Τόμος 49, Ιαν.-Φεβρ.

Στεφάνου Ι. & Πετράτου Σ. (2003) «Πρότυπη πολεοδομική αντιμετώπιση ιστορικής πόλης», Συνέδριο Ανάπλαση Ιστορικών Κέντρων-Αστική Διακυβέρνηση, Ηράκλειο

Στεφάνου Ι. (2003) «Ο πολεοδομικός σχεδιασμός της Ερμούπολης. Μια πρότυπη πολεοδομική αντιμετώπιση ιστορικής πόλης», Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνοψης – Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα

Στεφάνου Ι. (2001) «Περί φυσιογνωμίας της πόλης» στο βιβλίο «Η φυσιογνωμία ενός τόπου», Έρευνα Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνοψης, Ε.Μ.Π., Αθήνα

Στεφάνου Ι. (2000) «Η φυσιογνωμία της Ελληνικής πόλης και η Παγκοσμιοποίηση», Περιοδικό *Ύλη και Κτίριο*, Τεύχος 47, Μάρτιος

Στεφάνου Ι. & Στεφάνου Ι. (2000) «Περί καλού τόπου» στο βιβλίο «Φυσιογνωμία της ελληνικής πόλης», Έρευνα Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνοψης, Ε.Μ.Π., Αθήνα

Στεφάνου Ι. & Στεφάνου Ι. (1999) «Η περιγραφή της εικόνας της πόλης» Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε.Μ.Π., Αθήνα

Στεφάνου Ι. & Στεφάνου Ι. (1991) «Ο χαρακτήρας του οικισμού Άνω Σύρου», Περιοδικό *Συριανά Γράμματα*, Τεύχος Οκτωβρίου, Σύρος

Στεφάνου Ι. (1984) «Η αντιληπτική δομή της πόλης», Περιοδικό *Αρχαιολογία*, Νο 12, Αύγουστος

Στεφάνου Ι. (1978) «Ερμούπολη. Καθορισμός Ζώνης Προστασίας του Ιστορικού Κέντρου», ΥΠ.Π.Ε., ΚΑ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Κυκλάδων, Πειραιάς

Στεφάνου Ι. (1976) «Η προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς», Περιοδικό *Ζυγός*, Τεύχος 22-23

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Στεφάνου Ι. (1972) «Συντήρηση, Προστασία και Ανάδειξη των Παραδοσιακών Οικισμών», ΚΕΠΕ

«Σύμβαση Γρανάδας, Σύμβαση για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης», 1985, Επικύρωση Απρίλιος 1992, Φ.Ε.Κ. Τεύχος 1, Αρ. 61

Συνοδινού Τ. (2008) «Πνευματική Ιδιοκτησία και Νέες Τεχνολογίες: Η σχέση χρήστη-δημιουργού», Εκδόσεις Α. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη

Spielbauer J. (1987) «Museums and Museology: a Means to Active Integrative Preservation», ICOFOM Study Series, no 12

Schweibenz W. (2004) «Le musée virtuel», ICOM News, Vol. 57 [πρώτος ορισμός 1998], No 3

Τζελαϊδης Α. (2005) «Μοντελοποίηση πολιτισμικής πληροφορίας-Ανάλυση διαφορετικών προσεγγίσεων», Μεταπτυχιακή Εργασία, Επιβλέπουσα Καθηγήτρια Καβακλή Ε., Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών *Πολιτισμική Πληροφορική*, Μυτιλήνη

Tournefort, Joseph Pitton De.(M.DCCXVII [=1717]) «Relation d'un Voyage du Levant, fait par ordre du Roy. Contenant l'histoire ancienne & moderne de plusieurs Isles de l'Archipel, de Constantinople, des côtes de la Mer Noire, de l'Armenie, de la Georgie, des frontières de Perse & de l'Asie Mineure», Vol. I, Paris, Imprimerie Royale,
https://books.googleusercontent.com/books/content?req=AKW5QacrSPmBRhedjyd548TDltoaRy7kSxOh9zen8y8prblpeR9BkPFxLsSDZdthmejKwARdzSztj8ZnEplXd1o3wBaSB_jzZwGMytF5DIRmlfowK6-QI3yrEa9m5hP6MvDxUrxzqmQvAwFcCO-ft_BX1pOWD2lvzyWlfcmAfp4omtxJ0kFNTgmJNCK7CzTSAet_KDeF6SqnAqf4XbLTZefk80NBHnlRCXheKb08B3JIJveftcA4UjGDrTjUE_YHZISyG-tgPqqPXbis5WPUvYWtY_CXi_I1A

Τραυλός Ι. & Κόκκου Α. (1980) «Ερμούπολη», Έκδοση Εμπορικής Τραπέζης της Ελλάδος, Αθήνα

Tsichritzis D. & Gibbs, S. (1991) «Virtual museums and virtual realities» Proceedings of the international conference on hypermedia and interactivity museums, pp. 17-25

Tullis, T. S., and Stetson, J. N. (2004) «A Comparison of Questionnaires for Assessing Website Usability», In Usability Professional Association Conference, pp. 1-12

UNESCO (2000) «International flows of selected cultural goods 1980–98», Paris: UNESCO Institute for Statistics.

UNESCO (2005) «International flows of selected cultural goods and services, 1994–2003», Montreal: UNESCO Institute for Statistics.

Vergo, P. (1989) «The New Museology», Reaktion Books, London

Φενερλή Α. (2008) «Νέα στοιχεία για την πρώτη εγκατάσταση των προσφύγων στην Ερμούπολη» στο «Σύρος και Ερμούπολη Συμβολές στην ιστορία του νησιού, 15ος-20ος αι.», Επιμέλεια Αγγριαντώνη Χρ.-Δημητρόπουλος Δ., Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών - 101 Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα

Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (Φ.Ε.Κ.), Αριθμός Φύλλου 91, Τεύχος Δεύτερο, Αθήνα 14/02/1992, Αριθ. ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ21, 1053/61

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Χατζηγηρηγορίου Π. (2012) «Ανάπτυξη πολυκριτηριακού συστήματος ψηφιακής διαχείρισης αξιόλογων κτιρίων και συνόλων με βάση δεδομένων και GIS. Η περίπτωση του Ιστορικού Τόπου της Ερμούπολης», Διδακτορική Διατριβή, Επιβλέπων Καθηγητής Στεφάνου Ι., Εθνικό μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Αρχιτεκτόνων, Τομέας Πολεοδομικού Σχεδιασμού

Χατζηγηρηγορίου Π. (2018) «Εικονικά Μουσεία 1.0», Διαλέξεις των Πανεπιστημιακών Μαθημάτων του ΜΠΣ «Προηγμένα Συστήματα Πληροφορικής»/Κατεύθυνση «Ψηφιακός Πολιτισμός»

Χατζοπούλου Α. & Στεφάνου Ι. (1995) «Ανθρωπολογία του χώρου. Η προβληματική της οριοθέτησης μιας νέας περιοχής γνώσης», 1ere conference Internationale sur l' Anthropologie de l' espace, Σύρος

Χατζοπούλου-Τζίκα Α. (2000) «Πολεοδομικό Δίκαιο», Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε.Μ.Π., Αθήνα

Χρόνη Α. (2019) «Η πόλη των Ιωαννίνων κατά την Οθωμανική περίοδο-Ψηφιακή τρισδιάστατη απόδοση του δυτικού σκέλους του τείχους του Κάστρου», Πρακτικά Γ' Πανεπιστημιακού Συνεδρίου «Η Ήπειρος διαχρονικά: Α. Παιδεία–Φιλοσοφία, Β. Ιστορία–Αρχαιολογία–Τέχνη, Γ. Ευποιΐα», Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών/Ίδρυμα Μελετών Ιονίου και Αδριατικού Χώρου, 1-2-3 Μαρτίου 2019, Ιωάννινα, <http://www.ehm.gr/>

Χρόνη Α. (2018) «Ασκληπιεία: Η Ολιστική Προσέγγιση της Ιάσεως στον Αρχαίο Κόσμο», Χρόνη Α., XXVII Πρακτικά του Διεθνούς Συνεδρίου 2018, «Ο Ιπποκράτης και η Ιατρική Σχολή του. Εντοπίζοντας τις ρίζες της σύγχρονης Βιοηθικής στους αρχαίους Ιατροφιλόσοφους», 29 Ιουλίου-31 Ιουλίου 2018, Ολυμπιακό Κέντρο Φιλοσοφίας και Παιδείας, Αρχαία Ολυμπία, Ελλάδα, 2018, <https://niroio.org.wixsite.com/philosophycongress/congressprogramm>

Χρόνη Α. (2017) «Εφαρμογή της Φωτοερμηνείας και Τηλεπισκόπησης για τον εντοπισμό θαμμένων αρχαιολογικών καταλοίπων και τον προσδιορισμό αρχαιοπιθανών περιοχών – Συμβολή στη διαχείριση των φυσικών πόρων», 3η Διημερίδα Ιστορίας Περιβάλλοντος «Φυσικοί και ενεργειακοί πόροι», 2-3 Νοεμβρίου 2017, Ιστορικό Αρχείο Πολιτιστικού Ίδρυματος Ομίλου Πειραιώς, Αθήνα 2017, <http://www.piop.gr>

Χρόνη Α. (2017) «Σύντομη αναδρομή στην πόλη των Ιωαννίνων κατά την Οθωμανική περίοδο (1430-1913): αρχιτεκτονική και τοπογραφία, κοινωνική διαστρωμάτωση και πληθυσμιακή σύνθεση», Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών/Ίδρυμα Μελετών Ιονίου και Αδριατικού Χώρου, Ιωάννινα 20 Νοεμβρίου 2017, <http://www.ehm.gr>

Χρόνη Α. (2017) «Επιστολικά Δελτάρια: η συμβολή τους στη διερεύνηση του πολιτισμικού παρελθόντος. Περιοχή μελέτης: Ιωάννινα», Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ψηφιοποίησης Πολιτιστικής Κληρονομιάς – Euromed 2017, 1-3 Δεκεμβρίου 2017, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας-Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου-Α.Ε.Ι. Πειραιά-Τ.Ε.Ι. Αθηνών-Δίκτυο «ΠΕΡΡΑΙΒΙΑ», Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας-«Κτίριο Παπαστράτος», Βόλος, ISBN 978-618-00-0380-2, ©Δίκτυο «Περραιβία», σελ. 755, <http://euromed2017.eu>

Χρόνη Α. (2015) «Εφαρμογή της Φωτοερμηνείας και Τηλεπισκόπησης για τον εντοπισμό θαμμένων αρχαιολογικών καταλοίπων – Πλεονεκτήματα και προοπτικές για τη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς», Πρακτικά 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ψηφιοποίησης Πολιτιστικής Κληρονομιάς – Euromed 2015, 24-26 Σεπτεμβρίου 2015, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας-Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου-Α.Ε.Ι. Πειραιά-Τ.Ε.Ι. Αθηνών-Δίκτυο ΠΕΡΡΑΙΒΙΑ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας-Κτίριο Παπαστράτος, Βόλος 2015, ISBN 978-960-93-8600-5, ©Δίκτυο “Περραιβία”, σελ. 310-320, Βόλος, <http://euromed2015.eu/el/book-of-abstracts.php>, <http://euromed2015.eu/documents/Euromed2015-Papers+Posters.pdf>

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Χρόνη Α. (2015) «Αναδρομή στην πόλη των Ιωαννίνων κατά την Οθωμανική περίοδο. Εικόνα και μνήμη», Ημερίδα «Μελετώντας την Οθωμανική Εποχή», Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών/Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Τομέας Νεοελληνικών Ερευνών, Αθήνα 19 Μαΐου 2015, <http://www.eie.gr>

Χρόνη Α. (2014) «Εφαρμογή της Φωτοερμηνείας και Τηλεπισκόπησης για τον εντοπισμό θαμμένων αρχαιολογικών καταλοίπων στο πλάτωμα του βόρειου βραχίονα του όρμου της Βοϊδοκοιλιάς του νομού Μεσσηνίας, Πελοποννήσου, Ελλάδας», Πρακτικά 1ου Συνεδρίου CAA-GR 2014, 7-8 Μαρτίου 2014, Ρέθυμνο, Κρήτη, ISBN 978-618-81780-0-7 ©Institute for Mediterranean Studies – Foundation of Research and Technology (IMS-FORTH), σελ. 111-118, http://caa-gr.org/2014/sites/default/files/CAA_GR_Booklet.pdf, http://caa-gr.org/2014/CAA-GR_2014_Procs.pdf

Χρόνη Α. (2013) «Εφαρμογή της Φωτοερμηνείας και Τηλεπισκόπησης για τον εντοπισμό αρχαιολογικών καταλοίπων–Συμβολή στο στρατηγικό σχεδιασμό αξιοποίησης καλλιεργήσιμων εκτάσεων», 11ο Επιστημονικό Συνέδριο ERSΑ (Ευρωπαϊκή και Διεθνής Εταιρεία Περιφερειακής Επιστήμης) «Αγροτική Οικονομία, Ύπαιθρος Χώρος, Περιφερειακή και Τοπική Ανάπτυξη», 14-15 Ιουνίου 2013, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα, Ημερομηνία Εκδόσεως πρακτικών του Συνεδρίου 2 Ιουλίου 2013, <http://grsa.prd.uth.gr/index.php/el/component/content/article/19-ergsageneralgr/83-praktika-conf11>

Χρόνη Α. (2012) «Εφαρμογές της Φωτοερμηνείας και Τηλεπισκόπησης στην Αρχαιολογία», Διδακτορική Διατριβή, Επιβλέποντες Καθηγητές Ρόκος Δ., Κορρές Γ. & Κουτσόπουλος Κ., Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών, Τομέας Τοπογραφίας, Εργαστήριο Τηλεπισκόπησης, Αθήνα, <http://dspace.lib.ntua.gr/handle/123456789/6389>; <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/27866>

Χρόνη Α. (1998) «Σύνθεση ιστοριογραφικών και αρχαιολογικών πληροφοριών σχετικά με την ευρύτερη περιοχή Μετσόβου», Πρακτικά του 1ου Διεπιστημονικού Διαπανεπιστημιακού Συνεδρίου υπό την αιγίδα του Ε.Μ.Π. με τίτλο «Το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο για το Μέτσοβο, Επιστρέφοντας ένα μέρος του χρέους» υπό την επιμέλεια του Καθ. Δ. Ρόκου, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε.Μ.Π., Αθήνα, Ιούνιος 1998, ISBN 960-254-530-5, σελ. 325-351, http://www.ntua.gr/MIRC/1st_conference/1st-conference-gb.html

Wood R. (2000) «Families» στο «Developing Museum Exhibitions for Lifelong Learning», Ed. Gail Durbin, The Stationery Office, London, σ. 77

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ

«Κώδικας Δεοντολογίας του I.C.O.M. για τα Μουσεία», Λάππας Σ., (2009), Μετάφραση από την αγγλική έκδοση *ICOM code of ethics for museums-2006*, Ίδρυμα Ιωάννου Φ. Κωστόπουλου, Αθήνα, © 2009 ICOM-Ελληνικό Τμήμα ISBN: 978-960-85867-6-5

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

(τελευταία ανάκτηση για όλες τις παρατιθέμενες ηλεκτρονικές διευθύνσεις: 12/05/2019)

Αξιολόγηση Διαδραστικών Συστημάτων: Ευρετική Αξιολόγηση, n.d; <http://www2.cs.ucy.ac.cy/~nicolast/courses/cs435/lectures/hci19.pdf>

Απάνω Μεριά Σύρου, Το Περιβαλλοντικό Πάρκο. <http://www.apanomeria.org/fek-chalandriani-kastri-grammata-fer/>

Art Museum of Estonia: <https://kunstmuuseum.ekm.ee/en/>

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Art Institute of Chicago. <https://www.artic.edu/>

Artsteps. <https://www.artsteps.com/>

ART SY: <https://www.artsy.net/>

Αρχαιολογικό Μουσείο Σύρου. http://odysseus.culture.gr/h/1/eh155.jsp?obj_id=3510

Αρχές του Lund, Σουηδία 4 Απριλίου 2001. http://cordis.europa.eu/guidance/archive_en.html

Βασιλικό Μουσείο του Οντάριο–Καναδάς. <http://www.rom.on.ca/>

Ben Uri Art Identity Migration: <http://www.benuri.org.uk/>

Βιομηχανικό Μουσείο Ερμούπολης. <http://www.ketepo.gr/en/>

British Museum: <http://www.britishmuseum.org/>

Copyleft Wikipedia. <https://el.wikipedia.org/wiki/Copyleft>

CORDIS Community Research and Development Information Service.
http://cordis.europa.eu/guidance/archive_en.html

Creative Commons. <https://creativecommons.org/>

Creative Commons Greece. <http://www.creativecommons.gr/>

Creative Commons Press Releases. <http://creativecommons.org/press-releases/entry/5822>

Creative Commons Wikipedia. https://el.wikipedia.org/wiki/Creative_Commons

Creative Commons Lisence Wikipedia. https://el.wikipedia.org/wiki/Creative_Commons_license

Crown Copyright. <http://www.legislation.gov.uk/licence>

Cyprus National Commission for UNESCO.
<http://www.unesco.org.cy/Index.aspx?Language=EN>

Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων-Ελληνικό Τμήμα. <http://network.icom.museum/icom-greece/plirofories/ti-einai-to-icom/>

Digital Platform of Greek Codified Legislation. Ψηφιακή Πλατφόρμα Ελληνικής Κωδικοποιημένης Νομοθεσίας. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-arxaiotites/n-2557-1997.html>

Digital Platform of Greek Codified Legislation. Ψηφιακή Πλατφόρμα Ελληνικής Κωδικοποιημένης Νομοθεσίας. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-athlitismos/n-2819-2000.html>

Digital Single Market. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-cultural-heritage>

District Court of Frankfurt Am Main Judgement. <http://archive.li/nL1xa>, http://www.gpl-violations.org/news/20060922-dlink-judgement_frankfurt

Dublin Core Metadata Initiative. <http://dublincore.org/>

EDItEUR, ONIX Product Information Standards. <https://www.editeur.org/8/ONIX/>

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Εθνικό Ανθρωπολογικό Μουσείο του Μεξικού <http://www.mexicocity.com.mx/mantro.html>

Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. <https://www.namuseum.gr/>

Εθνικό Αρχαιολογικό, Ανθρωπολογικό και Ιστορικό Μουσείο του Περού. <http://museonacional.perucultural.org.pe/>

Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης. <http://www.ekt.gr/el/news/9516>

Εθνικό Μουσείο Βραζιλίας. <http://www.museunacional.ufri.br/>

Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. www.yppo.gr; www.culture.gr

Encyclopaedia Britannica. Article "virtual museum". <https://www.britannica.com/topic/virtual-museum>

Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνθεσης του Ε.Μ.Π. <http://www.arch.ntua.gr/unit/852>

Europeana Collections. <https://www.europeana.eu/portal/en>

Europeana Collections. <https://www.europeana.eu/portal/en/collections/art>

Europeana 2020 Strategic update. <http://strategy2020.europeana.eu/update/>

European Commission Digital Single Market Policy. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-cultural-heritage>

European Commission Digital Single Market Strategy. https://ec.europa.eu/digital-single-market/sites/digital-agenda/files/en_4.pdf

European Landscape Convention. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/176>

EUR-Lex Access to European Union Law. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017D0864>

EUR-Lex Access to European Union Law. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:I24226a>

European Union (EU) Directive No. 96/9/EC of the European Parliament and of the Council, of 11 March 1996 on the legal protection of databases. http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=126789

Ζερμάς Ν., Μάθημα 2: Οργάνωση ιστοσελίδας, n.d; <http://users.sch.gr/nikzermas/lessons/lesson2.htm>

Feira Ιούνιος 2002: eEurope Action Plan. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:I24226a>

Finnish National Gallery: <https://www.kansallisgalleria.fi/en/>

Flickr. <https://www.flickr.com/>

Free Open Source Software. <http://www.ellak.gr/>

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Getty. Introduction to Controlled Vocabularies.

http://www.getty.edu/research/publications/electronic_publications/intro_controlled_vocab/

Getty Research Institute. <https://www.getty.edu/research/>

Getty Vocabularies: <http://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/>

GNU Operating System. <https://www.gnu.org/licenses/gpl-3.0.en.html>

GNU General Public License Wikipedia.

https://en.wikipedia.org/wiki/GNU_General_Public_License

Google Arts & Culture. <https://artsandculture.google.com/>

Google Arts & Culture-Art Selfie: <https://artsandculture.google.com/camera/selfie>

Google Arts & Culture Open Heritage. <https://artsandculture.google.com/project/cyark>

Google Maps. <https://www.google.com/maps>

Guenther R.S. MODS: The Metadata Object Description Schema, Information technology Perspectives, pp. 137-149, Project Muse. <http://muse.jhu.edu>

Guggenheim: <https://www.guggenheim.org/>

Hellenic Copyright Organization European Directives. <http://www.opi.gr/index.php/genikes-plirofories-pi>

Hellenic Copyright Organization Law 2121/1993. <https://www.opi.gr/index.php/en/library/law-2121-1993>

Hellenic Republic Ministry of Culture and Sports.

<https://culture.gr/el/ministry/SitePages/archeolaw.aspx?iID=181>

Hellenic Republic Ministry of Culture and Sports General Directorate of Antiquities and Cultural Heritage. <https://www.culture.gr/el/ministry/SitePages/viewyphresia.aspx?iID=1304>

Hellenic Republic Ministry of Culture and Sports Directorate of Cultural Goods Documentation and Protection. <https://www.culture.gr/el/ministry/SitePages/viewyphresia.aspx?iID=2442>

Hellenic Republic Ministry of Culture and Sports Directorate of Modern Cultural and Intangible Cultural Heritage. <https://www.culture.gr/el/ministry/SitePages/viewyphresia.aspx?iID=1724>

HERMES (HERitage Management E System). <https://hermoupolis.omeka.net/>

ICCROM (International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property). <https://www.iccrom.org>

I.C.O.F.O.M. (International Committee For Museology). <http://network.icom.museum/icofom>

I.C.O.M. (International Council of Museums). <https://icom.museum/en/>

I.C.O.M. (International Council Of Museums)-Ελληνικό τμήμα.

<http://network.icom.museum/icom-greece/plirofories/to-elliniko-tmima/>

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

I.C.O.M.O.S.-International Council On Monuments and Sites. <https://www.icomos.org/>

I.C.O.M.O.S. Ελλάδα. <https://www.icomoshellenic.gr/>

Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού. <http://www.fhw.gr/chronos/02/islands/gr/habitation/eb/index3.html>

Ινστιτούτο Κυβέλη. <https://kyveli.eu/en/home/>

Ινστιτούτο Σύρου. <http://syrosinstitute.eu/>

Integrated Heritage Program. <https://www.integratedheritage.org/>

International Organization for Standardization, Information and documentation—Format for Information Exchange (ISO 2709:1996). <https://www.iso.org/standard/41319.html>

I.U.C.N. (International Union for Conservation of Nature). <https://www.iucn.org/>

Izi.travel. <https://www.izi.travel>

JBB Rechtsanwälte Law Firm. <http://www.jbb.de/en>

Καταστροφή της Εκκλησίας της Παναγίας των Παρισίων, Γαλλία.

<http://www.kathimerini.gr/1019689/article/epikairothta/kosmos/pagkosmia-8liyh-gia-thn-katastrofh-ths-panagias-twn-parisiwn--ta-mhnymata-hgetwn-live-eikona>

<https://gr.euronews.com/2019/04/16/panagia-twn-parisiwn-eikones-katastrofhs-apo-to-eswteriko-tou-naou>

<https://www.cnn.gr/news/kosmos/story/173280/panagia-ton-parision-ta-erotimata-tis-epomenis-meras>

Καταστροφή του Εθνικού Μουσείου της Βραζιλίας.

<http://www.kathimerini.gr/982977/gallery/epikairothta/kosmos/8rhnos-orgh-kai-erwthmatika-meta-thn-katastrofh-sto-e8niko-moyseio-toy-rio-n-te-tzaneiro>

Καταστροφή Ρωμαϊκού ναού του Βαάλ, Παλμύρα, Συρία.

<http://www.kathimerini.gr/828217/article/epikairothta/kosmos/epivevaiw8hke--h-olikh-katastrofh-toy-naoy-ths-palmyras>

<https://gr.euronews.com/2016/04/02/palmyra-s-past-not-beyond-repair>

Καταστροφή του προσώπου του αγάλματος του Βούδα: κοιλάδα Swat Valley, Πακιστάν.

<https://www.cnn.gr/focus/story/78191/sos-gia-tin-katastrofi-mnimeion-apo-ton-isis-stelnoyn-diethneis-prosopikotites-meso-toy-cnn-greece>

Καταστροφή του ιστορικού κέντρου του Κατμαντού, Νεπάλ. <https://google.org/crisismap/2015-nepal-earthquake>

Καταστροφή φυσικής πολιτιστικής κληρονομιάς Brinham Rocks, Ηνωμένο Βασίλειο.

<https://www.thetimes.co.uk/article/landmark-from-the-ice-age-at-brimham-rocks-destroyed-in-seconds-by-vandals-577k9jzm7>

Kazanlak Art Gallery: <http://art-gallery-kazanlak.com/>

Κυκλαδικός πολιτισμός. <https://el.wikipedia.org/wiki/>

Library of Congress: <http://www.loc.gov/>

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Library of Congress. <https://www.loc.gov/free-to-use/>

Linked Heritage. www.linkedheritage.org

Louvre. <https://www.louvre.fr/en>

MAM: <http://mam.org.br/en/>

MARC 21 Format for Bibliographic Data. <https://www.loc.gov/marc/bibliographic/>

MARC Mapping to MODS. <https://www.loc.gov/standards/mods/mods-mapping.html>

Microsoft Power Point. <https://www.microsoft.com/>

MODS to MARC Mapping. <http://www.loc.gov/standards/mods/mods2marc-mapping.html>

Μαρθάρη Μαρίζα, «Σύρος, Χαλανδριανή – Καστρί. Από την έρευνα και την προστασία στην ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου.», Εκδ. Υπουργείο Αιγαίου, ΚΑ΄ Εφορεία Αρχαιοτήτων, ΥΠΠΟΑ. <http://www.apanomera.org/o-archaiologikos-choros-tis-chalandrian/>

Μαρθάρη Μαρίζα, «Χαλανδριανή και Καστρί: Προσεγγίζοντας τις Πρωτοκυκλαδικές θέσεις μείζονος σημασίας της Βόρειας Σύρου μέσω των πρόσφατων ανασκαφικών αποτελεσμάτων», Γ΄ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΥΚΛΑΔΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ, Οι Κυκλάδες στη διαχρονία: Χώρος-Άνθρωποι, Ερμούπολις, Σύρος 25 – 29 Μαΐου 2016, Εταιρεία Κυκλαδικών Μελετών, Βραβείον Ακαδημίας Αθηνών, Περιλήψεις / 3rd International Cycladological Conference, Cyclades through the Ages. Space-People, Hermoupolis, Syros 25 - 29 May 2016, Society For Cycladic Studies, Academy of Athens Prize, Abstracts. <http://www.ekyklamel.gr/2016/06/11/g-diethnes-kikladologiko-sinedrio/>

<http://www.ekyklamel.gr/wp-content/uploads/2016/07/%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BB%CE%AE%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82-Summaries-%CE%93%CE%84%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AD%CF%82-%CE%9A%CF%85%CE%BA%CE%BB%CE%B1%CE%B4%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%AD%CE%B4%CF%81%CE%B9%CE%BF.pdf>

MoMA (The Museum of Modern Art). <https://www.moma.org/>

MONUMENTA. <https://www.monumenta.org/> ;
<https://www.monumenta.org/print.php?perm=1&IssueID=6&lang=gr&CategoryID=20&ArticleID=492>

Μούσες. <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%BF%CF%8D%CF%83%CE%B5%CF%82>

Μουσείο Ακροπόλεως. <https://www.theacropolismuseum.gr/>

Μουσείο Ερμιτάζ, Αγία Πετρούπολη, Ρωσία. <http://www.hermitagemuseum.org/>

Μουσείο J. Paul Getty. <http://www.getty.edu/>

Μουσείο Μάρκου Βαμβακάρη. https://www.ekyklades.gr/travel/showroom/tourism/MARKOS_VAMVAKARIS_MUSEUM?lang=en

Μουσείο Περγάμου, Βερολίνο, Γερμανία. <http://www.sacred-destinations.com/germany/berlin-pergamon-museum.htm>

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Μουσείο Πράδο, Μαδρίτη, Ισπανία. <http://museoprado.mcu.es/home.html>

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, Λονδίνο, Αγγλία. <http://www.nhm.ac.uk/>

National Archives and Record Administration (NARA). <https://www.archives.gov/>

Network Development and MARC Standards Office, Library of Congress, "MARC Genre Terms. <https://www.loc.gov/standards/valuelist/marcqt.html>

Network of European Museum Organisations. <https://www.ne-mo.org/>

Nielsen J., 10 Usability Heuristics for User Interface Design, <https://www.nngroup.com/articles/ten-usability-heuristics/>

Nielsen J., How to Conduct a Heuristic Evaluation, <https://www.nngroup.com/articles/how-to-conduct-a-heuristic-evaluation/>

Νόμος 2387/1920. https://el.wikisource.org/wiki/%CE%9D%CF%8C%CE%BC%CE%BF%CF%82_2387/1920

Νόμος 2121/1993. <https://www.opi.gr/index.php/vivliothiki/2121-1993>

ΟΔΥΣΣΕΥΣ. <http://odysseus.culture.gr/>

Open Archives Initiative. <https://www.openarchives.org/>

Open Data Incubator-Europe. <https://opendataincubator.eu/>

Open Government License (OGL). <http://www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3/>

Open Government Plan (OGP). <https://open.usa.gov/>

Open Heritage-Google Arts & Culture. <https://artsandculture.google.com/project/openheritage>

Paula Modersohn-Becker Museum: <https://www.museen-boettcherstrasse.de/english/>

Pokemon Go. <https://www.pokemongo.com/en-us/>

Παγκόσμιος ιστός (world wide web-www). https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%99%CF%83%CF%84%CF%8C%CF%82

Πινακοθήκη Uffizi, Φλωρεντία, Ιταλία. <http://www.polomuseale.firenze.it/uffizi/>

PLUGGY. <https://beta.pluggy.eu/>

Première mention des CC dans une décision de justice en Espagne. <http://lists.ibiblio.org/pipermail/cc-fr/2006-February/000744.html>, <https://archive.li/wwZGW>

Rijksmuseum: <https://www.rijksmuseum.nl/>

Sketchfab. <https://sketchfab.com>

Syros-Aegean Sea-More than an island. <https://www.syrosisland.gr/place/kastri/>

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

Σύρος, Βικιπαίδεια.

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%8D%CF%81%CE%BF%CF%82>

The British Museum. <https://www.britishmuseum.org/>

The Metadata Object Description Schema. <http://www.loc.gov/standards/mods/>

The Metropolitan Museum of Art. <https://www.metmuseum.org/>

The Getty Research Institute. <http://www.getty.edu/research/>

The Israel Museum, Jerusalem: <https://www.imj.org.il/en/node>

The National Gallery: <https://www.nationalgallery.org.uk/>

Tate Modern: <https://www.tate.org.uk/>

Τοπ Καπί, Κωνσταντινούπολη, Τουρκία. <http://www.ee.bilkent.edu.tr/~history/topkapi.html>

3D Warehouse. <https://3dwarehouse.sketchup.com/>

Trapholt: <http://www.trapholt.dk/>

ΥΠ.ΠΟ.Α. <https://www.culture.gr/el/ministry/SitePages/viewyphresia.aspx?iID=>

ΥΠ.ΠΟ.Α. <https://www.culture.gr/el/ministry/SitePages/viewyphresia.aspx?iID=1724>

ΦΕΚ Α΄30/25.2.2010.

https://www.kodiko.gr/nomologia/download_fek?f=fek/2010/a/fek_a_30_2010.pdf&t=67486d15bc33a8b7728e0c0bcf88f072

Χάρτα της Βενετίας. <http://www.charta-von-venedig.de/>

Ψηφιακή Αειφορία. Νέες προοπτικές για μουσεία και πολιτιστικούς οργανισμούς.

<http://psvaluetalks.gr/>

U.N.E.S.C.O. (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization).

<https://en.unesco.org/>; <https://whc.unesco.org/>

U.N.E.S.C.O. Database of National Cultural Heritage Laws.

<http://www.unesco.org/culture/natlaws/index.php?>

U.N.E.S.C.O. Greece Intangible Cultural Heritage http://www.unesco-hellas.gr/gr/3_5_2.htm

U.N.E.S.C.O. Greece World Cultural Heritage. http://www.unesco-hellas.gr/gr/3_5_1.htm

U.N.E.S.C.O. World Heritage List. <https://whc.unesco.org/en/list/>

U.N.E.S.C.O., World Heritage Sites. <https://whc.unesco.org/>

Visual Resources Association. <http://vraweb.org/resources/vra-documents-and-publications/>

VRA CORE: <https://www.loc.gov/standards/vracore/>

VRA Core Schemas and Documentation. <https://www.loc.gov/standards/vracore/schemas.html>

Εικονικό Μουσείο Σύρου: το υλικό και το άυλο στοιχείο.

Ολοκληρωμένη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς και νέες μουσειολογικές προσεγγίσεις.

Μοντελοποίηση δεδομένων και ελεγχόμενα λεξιλόγια για την τεκμηρίωση πολιτιστικών αγαθών.

VRA CORE 4.0. An Introduction to VRA CORE.

https://www.loc.gov/standards/vracore/VRA_Core4_Intro.pdf

VRA Core 4.0 Outline. https://www.loc.gov/standards/vracore/VRA_Core4_Outline.pdf

VRA CORE 4.0. Element Description.

http://www.loc.gov/standards/vracore/VRA_Core4_Element_Description.pdf

VRA CORE 4.0. Περιγραφή Στοιχείων-Ελληνική Μετάφραση.

https://www.loc.gov/standards/vracore/VRA_Core4_Element_Description_GRE.pdf

What Are Controlled Vocabularies?-The Getty.

http://www.getty.edu/research/publications/electronic_publications/intro_controlled_vocab/what.pdf

Whitney: <https://www.whitney.org/>

Wikimedia Commons. <https://commons.wikimedia.org/>

Wikimedia Commons. https://commons.wikimedia.org/wiki/Main_Page

Wilhelm von Weiler: The port of Ermoupolis. Watercolour 0.30 x 0.45 m. Athens, Benaki Museum. Fotopoulos, D., Delivorrias, Ang., Greece at the Benaki Museum, Benaki Museum, Athens 1997, p. 591, fig. 1044. © Benaki Museum, Athens.

<http://www.ime.gr/chronos/12/en/general/gallery/202.html>

XML. <https://el.wikipedia.org/wiki/XML>

Zain Abbas Devraj, TheDifference Between Static and Dynamic Web Sites,

<http://customerthink.com/the-difference-between-static-and-dynamic-websites/>